

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอส เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

นางสาวสายฝน วังสระ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF THE 4-H PROGRAM TO DEVELOP ELEVENTH
GRADE STUDENTS' LEADERSHIP

Miss Saifon Wungsra

ศูนย์วิทยทรัพยากร
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

โดย

นางสาวสายฝน วังสระ

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ แกมเกต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ประคอง ต้นเสถียร)

ศูนย์วิทยุโทรพัทธากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สายฝน วงสระ : การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (RESEARCH AND DEVELOPMENT OF THE 4-H PROGRAM TO DEVELOP ELEVENTH GRADE STUDENTS' LEADERSHIP) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร. อวยพร เรืองตระกูล, 212 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ (3) เพื่อศึกษาพฤติกรรม การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 การเลือกนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่งการทดลองใช้การคัดเลือกแบบอาสาสมัคร ได้นักเรียนจำนวน 52 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 26 คน โดยนำผลคะแนนภาวะผู้นำก่อนเรียนมาจัดกลุ่มให้มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด แล้วทดสอบด้วยสถิติทดสอบที่ ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) จากนั้นจับฉลากแต่ละกลุ่มเข้าสู่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวัดภาวะผู้นำและโปรแกรม4-เอช การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติพื้นฐาน และการทดสอบสถิติทดสอบที่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำประกอบด้วย 6 กิจกรรมย่อย ได้แก่ (1) กิจกรรม what is leader (2) กิจกรรม who am I (3) กิจกรรม communication cues (4) กิจกรรม planning and managing (5) กิจกรรม team building and mastering motivation (6) กิจกรรม making decision ซึ่งทั้ง 6 กิจกรรมประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์ และการประเมินผล

2. นักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช มีภาวะผู้นำสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นโดยนักเรียนกลุ่มทดลองจะมีการพัฒนาที่เด่นชัดมากกว่ากลุ่มควบคุม นักเรียนมีการขยายความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไปสู่สมาชิกในครอบครัวโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีกระตือรือร้นให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็น รับผิดชอบหน้าที่ของตน รู้จักวางแผน แบ่งเวลาในการทำการบ้าน อ่านหนังสือ นอกจากนี้นักเรียนในกลุ่มทดลองยังมีการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และรู้จักการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นมากขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา...วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา...ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา...วิจัยการศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2552.....

5183846827 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS : RESEARCH AND DEVELOPMENT / STUDENTS'LEADERSHIP / THE 4-H PROGRAM

SAIFON WUNGSRA : RESEARCH AND DEVELOPMENT OF THE 4-H PROGRAM TO DEVELOP ELEVENTH GRADE STUDENTS' LEADERSHIP.
 THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. AUYPORN RUENGRAGUL, Ph.D., 212 pp.

The purposes of this learning are 1) to create and develop the 4-H program to develop students' leadership 2) to compare leadership of students studying with conventional instructional methods using a 4-H program with students studying with only conventional instruction. 3) to learning behavior and expand the knowledge from two groups of students. Learning the problems and the obstacles in working. The sample group of the research is eleventh grade in second semester, 2009. Choosing the students by voluntarily. We can get 52 students separate the students into two groups, each group has 26 students. Take leadership score before learning and group by mean and standard deviation closely to each other. Test the students by using t-test for independent and then draw lots each group into the experimental group and the control group. The research instruments are a leadership test and the 4-H program. The data analysis use content analysis, descriptive statistics and t-test. The research finding are

1. The 4-H program to develop leadership consists of six activities (1) what is leader (2) who am I (3) communication cues (4) planning and managing (5) team building and mastering motivation (6) making decision and the six activities consists of purpose of study, learning activity, communication and appliances and result evaluation.

2. The student studying with conventional instructional methods using a 4-H program have more leadership than the students studying with only conventional instruction at significant level of .01

3. The result from analysis of qualitative data, the two groups of student have more leadership and the experimental group have more leadership than the control group. Students have to expand the knowledge that they get from joining activities to their family. The students stimulate their family to aware of the important of saving the environment. Two groups of student have self-confidence, they dare to express their opinions and respond to their duties. They have planning their work. They know to divide their time. Furthermore, the experimental group find the information before they decide to work. They have to adjust themselves

Department : Educational Research and Psychology.....

Field of Study : Educational Research.....

Academic Year : 2009.....

Student's Signature : *S. Wungsra*

Advisor's Signature : *Auy Ru*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความรู้และคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์และมีคุณค่ายิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้เสียสละเวลา อันมีค่าให้คำชี้แนะและคอยเป็นกำลังใจให้ศิษย์เสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ แกมเกตุ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ประคอง ตัน เสถียร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานสำคัญและมีคุณค่ายิ่งในการ ทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการวาเลนติน มุ่งหมาย เป็นอย่างสูงที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ มีโอกาสในการศึกษาต่อในครั้งนี้ และอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง อาจารย์ ดร.วรรณิ เจตจำนงนุช อาจารย์ ดร.วลัยพร ศิริภิรมย์ อาจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล อาจารย์นันทา หงวน ตัด อาจารย์สุमितตรา รังสีสมบัติศิริ อาจารย์พัชรี พรหมมาก อาจารย์วารุณี ไพธิบุตรดี และ อาจารย์กฤติกา ปานสีทอง ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าต่อการปรับปรุงเครื่องมือสำหรับเก็บ ข้อมูลในการวิจัย

ขอขอบพระคุณคุณณัฐญา มหธรรม คุณกรกมล องศ์รัตนผล คุณวีระนันท์ ตริยานนท์ คุณศิริพร พรตระกูลเสรี และคุณจุฬาลักษณ์ ไสระพันธ์ ที่กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูลและช่วยจัดหา หนังสือเกี่ยวกับแนวคิด4-เอชจากต่างประเทศให้กับผู้วิจัย

ขอขอบคุณอาจารย์และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการทดลองและเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและให้ คำแนะนำ และคอยช่วยเหลือ ดูแลซึ่งกันและกันตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อทองสุน คุณแม่ม่อน วังสระ คุณอดิสรณ์ สติรศาสตร์ คุณลลิตา ตั้งดำรงกุลและญาติมิตรทุกคน ที่เป็นกำลังใจที่ดีและคอยช่วยเหลือผู้วิจัย ตลอดมา สิ่งดีงามที่ผู้วิจัยได้รับจากทุกท่านที่กล่าวมาจะประทับอยู่ในใจผู้วิจัยตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิด4-เอช.....	9
ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและมโนทัศน์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ.....	26
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและแนวคิด4-เอช.....	51
ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	60
ตัวแปรที่ศึกษา.....	61
แบบแผนการทดลอง.....	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	65

บทที่	หน้า
การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
ตอนที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน.....	83
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ ร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ.....	106
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	109
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	141
สรุปผลการวิจัย.....	142
อภิปรายผลการวิจัย.....	145
ข้อเสนอแนะ.....	151
รายการอ้างอิง.....	153
ภาคผนวก.....	160
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	161
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล.....	163
ภาคผนวก ค ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ(IOC).....	165
ภาคผนวก ง แบบวัดภาวะผู้นำ.....	169
ภาคผนวก จ โปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ.....	173
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	212

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบของแนวคิด4-เอช.....	17
2.2	การสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนตามแนวคิด4-เอช.....	49
3.1	คะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม.....	61
3.2	กิจกรรมการเรียนรู้การสอนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	71
3.3	ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช.....	77
3.4	จำนวนนักเรียนและวันเวลาที่เรียนกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ.....	80
3.5	ปฏิทินแสดงกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวย.....	81
4.1	กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช.....	84
4.2	เปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม.....	86
4.3	ผลการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ.....	87
4.4	การปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโปรแกรม4-เอช.....	96
4.5	ผลการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม what is leader	105
4.6	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง.....	106
4.7	ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง	107
4.8	ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำก่อนและหลังทำการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง.....	108
4.9	ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง.....	108

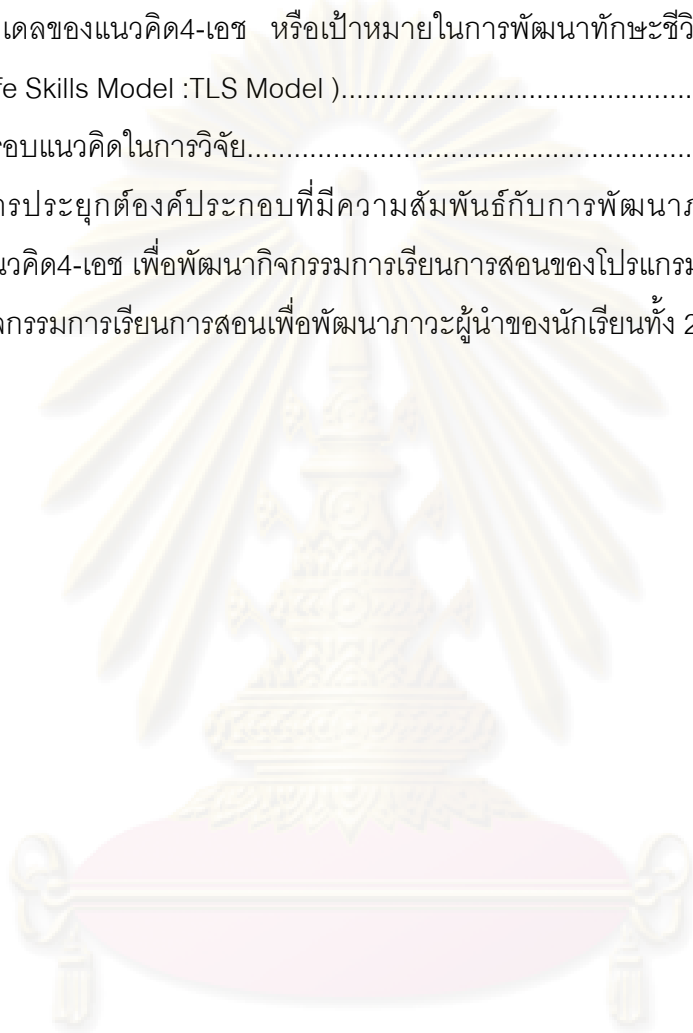
ตารางที่	หน้า
4.10	เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มและ ผลสำเร็จของกิจกรรม..... 128
4.11	สรุปพฤติกรรมของนักเรียน และการขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม..... 137

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	โมเดลของแนวคิด4-เอช หรือเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิต (Targeting Life Skills Model :TLS Model).....	13
2.2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	59
3.1	การประยุกต์องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด4-เอช เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช.....	69
3.2	กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม.....	70

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทุกสังคมนับตั้งแต่สังคมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือรัฐจนถึงสังคมหน่วยเล็กที่สุดคือครอบครัวต่างก็มีผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัวทั้งสิ้น จุดประสงค์ของการมีผู้นำในสังคมแต่ละกลุ่มก็เพื่อเป็นศูนย์กลางให้แก่บุคคลในกลุ่มนั้นๆ เพราะผู้นำจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการ กำหนดนโยบาย วางแผนและจูงใจให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ความสามารถและคุณลักษณะของผู้นำจึงมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดโดยตรงกับคุณภาพของการดำเนินงานภายในกลุ่ม ดังนั้นการมีผู้นำที่มีความสามารถจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับกลุ่ม เพราะผู้นำเป็นจุดดวงประทีป เป็นจุดรวมพลังของสมาชิกเป็นผู้ช่วยชี้แนะแนวทางเพื่อการผลักดัน และชักจูงใจให้กลุ่มกระทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการ

ในช่วงศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำกลายเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและบริหารงานขององค์กรในประเทศต่างๆ ได้มีการสำรวจพบว่าประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าเหนือนานาอารยประเทศนั้นเป็นผลมาจากกระบวนการในการพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำและการพัฒนากระบวนการในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ (American Society for Training & Development, 1999; MIT Sloan School of Management, 1999; Harvard Business School, 1999 อ้างถึงใน ชาญชัย อาจินสมจารย์, 2543) การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ต้องมีกระบวนการที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำในแต่ละบทบาทตามที่ได้รับ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับหลักการและวิธีการในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและฝึกอบรม รวมถึงประสบการณ์และความสามารถของแต่ละบุคคลอีกด้วย การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่บุคคลควรเริ่มเสียตั้งแต่เยาว์วัยเพราะจะเป็นการมุ่งเน้นให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถเป็นผู้นำในฐานะนักวางแผน รู้จักการแก้ไขปัญหา เพิ่มพูนทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์รวมถึงสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีภาวะผู้นำควรเริ่มตั้งแต่การสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ เริ่มจากการเป็นผู้นำความคิดในกลุ่มเพื่อน และผู้นำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา อันจะพัฒนามาเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้นำประเทศที่ดีมีคุณภาพได้ในอนาคต การพัฒนาภาวะผู้นำของเด็กอาจเริ่มที่การปลูกฝังทักษะและความรู้

พื้นฐานที่จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เด็กได้แก่ ทักษะการพูด ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ต่างๆ ทักษะการมองอนาคต ทักษะการตั้งเป้าหมายในระยะสั้นและระยะยาว ทักษะการบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการสื่อสารในที่สาธารณะ ทักษะการสร้างแรงจูงใจ ทักษะการบริหารจัดการเวลา ทักษะการสร้างทีมงาน และทักษะการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น รวมถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เช่น การให้ผลัดกันเป็นผู้นำกลุ่ม ให้ดูภาพยนตร์หรือละครที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาวะผู้นำ วิธีการวางแผน และรู้จักวิธีตอบสนองของสถานการณ์ต่างๆ ของผู้นำได้อย่างถูกต้อง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำพบว่ามีวิธีการในการพัฒนาที่หลากหลายวิธีสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การปฐมนิเทศ 2) การบรรยาย 3) การอภิปรายกลุ่ม 4) การสัมมนา 5) การระดมสมอง 6) การศึกษาดูงาน 7) การฝึกงาน 8) การสอนงาน 9) การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน 10) การประชุมทางวิชาการ 11) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 12) การแสดงบทบาทสมมติ 13) การสาธิต 14) การใช้บทเรียนแบบโปรแกรม 15) การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน 16) เกมส์การบริหาร 17) กรณีศึกษา และ 18) การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด 4-เอช (Dessler, 1991 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ เขียวศรี, 2544; Truelove, 1992 อ้างถึงใน เบญจพร แก้วมีศรี, 2545; Wentling, 1992 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ เขียวศรี, 2544; Will, 1993 อ้างถึงใน เบญจพร แก้วมีศรี, 2545; Giber, 2000 อ้างถึงใน เบญจพร แก้วมีศรี, 2545; Baker, 2006; สุวรรณ หมื่นตาบุตร, 2540; อรุณ รักธรรม, 2541; นงลักษณ์ สิ้นสืบผล, 2532)

จากวิธีการในการพัฒนาภาวะผู้นำซึ่งมีมากมายหลากหลายวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด 4-เอช เนื่องจากเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเด็กและเยาวชนที่นิยมนำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกาและใน 80 ประเทศทั่วโลก ผลการปฏิบัติงานของโครงการการพัฒนาเยาวชนโดยใช้แนวคิดดังกล่าว พบว่าเยาวชนและศิษย์เก่าที่เข้าร่วมโปรแกรม 4-เอชมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำสามารถช่วยในการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเยาวชนได้เป็นอย่างดี (Cantrell และคณะ, 1989; Boyd และคณะ, 1992; Astroth และ Haynes, 2002; Fox และคณะ, 2003; Garst และ Bruce, 2003; Maass, 2004; Ferrari, 2004; Ferrari และคณะ, 2004; Forsythe และคณะ, 2004; Colorado State University, 2005; Colorado State University 2005, Carter, 2006; May, 2007; Goodwin, 2008; Kress, 2009)

แนวคิด4- เชน ถูกพัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa State University) และได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนโดยมีหลักสำคัญ 4 ประการที่เรียกว่า 4-H clover ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head) 2) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล (heart) 3) การพัฒนาด้านการทำงานและการให้ (hand) และ 4) การพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health) (Baker, 2006) นอกจากนี้ยังมีการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เกี่ยวกับการป้องกันการมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เช่น การเสพยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นอีกด้วย (The National Research Council and Institute of Medicine 2002 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551)

ในปัจจุบันพบว่าแนวคิด4-เชนมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางในทุกๆ มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา และใน 80 ประเทศทั่วโลกจึงจัดว่าเป็นโครงการในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพสูง และมีบทบาทอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของสมาชิก ผลที่ได้จากการนำแนวคิด 4-เชนไปใช้ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการพัฒนาในทักษะต่างๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head) ซึ่งจะทำให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการให้บริการ ทักษะการวิพากษ์ทางความคิด ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการใช้ทรัพยากร ทักษะการเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น 2) การพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (heart) จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดทักษะการสื่อสาร ทักษะการร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง ทักษะการยอมรับความแตกต่าง ทักษะการใส่ใจผู้อื่น ทักษะการเห็นอกเห็นใจ ทักษะการแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ 3) การพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นพลเมืองดี (hand) จะทำให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการในชุมชน ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะความรับผิดชอบ ทักษะการให้แก่งroup ทักษะทางการตลาด ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง 4) การพัฒนาด้านการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง (health) เป็นทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ ทักษะการจัดการกับความเครียด ทักษะการป้องกันโรค ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบต่อตนเอง ลักษณะและบทบาทของตนเอง การจัดการกับความรู้สึก และการมีวินัยในตนเอง (Boyd และคณะ, 1992; Garst และ Bruce, 2003; Forsythe และคณะ, 2004)

จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ พบว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความสอดคล้องและ

เป็นส่วนหนึ่งของกับแนวคิด4-เอช มีดังต่อไปนี้ 1) ทักษะด้านการตัดสินใจ (decision making) 2) ทักษะด้านการวางแผนและการจัดการ (planning and organizing) 3) ทักษะด้านการสื่อสาร (communication skill) 4) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (nurturing relationships skill) 5) ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (teamwork skill) 6) ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง (self-motivation skill) และ7) ทักษะการเข้าใจตนเอง (understanding- self) ตามลำดับ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2539; ลาวัลย์ ทองศรีสมบุญ, 2547; อติญาณ์ ศรีเกษตรริน, 2543; สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548; University of Florida, 2009; Goleman, 2005; Baker, 2006; Mumford, 2007; Al-Omari, 2008; Knight, 2008; Lord, 2005) ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำแนวคิด4-เอชมาประยุกต์สร้างโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน แล้วศึกษาว่าเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามโปรแกรม4-เอชร่วมกับการสอนแบบปกติแล้วนักเรียนจะมีการพัฒนาภาวะผู้นำที่ดีกว่าการปฏิบัติกิจกรรมตามการสอนแบบปกติหรือไม่โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่จะมีความสนใจต่อตนเอง และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทางปัญญา (intellectual egocentrism) ในสภาพทางสังคมเด็กวัยดังกล่าวจะรู้สึกว่าการกำลังอยู่บนเวทีที่ทุกคนกำลังเฝ้ามองและประเมินตนเองอยู่จึงต้องการความโดดเด่น ความเป็นอิสระทางจิตใจ ต้องการเสรีภาพและจะมีความรู้สึกพึงพอใจที่จะได้แสดงบทบาทของผู้ใหญ่ เช่น การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การได้รับผิดชอบต่อตนเอง และการแสดงถึงความเป็นผู้นำ (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2550)

คำถามวิจัย

1. โปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนมีลักษณะอย่างไร
2. นักเรียนที่ทดลองใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชจะมีการพัฒนาภาวะผู้นำแตกต่างจากนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติหรือไม่อย่างไร
3. พฤติกรรม การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติมีหรือไม่ มีลักษณะอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานตามโครงการ4-เอช พบว่าโครงการ4-เอช ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างมากดังผลงานวิจัยของ May (2007) ได้ทำ งานวิจัยเรื่อง Participation Helps Develop Like Skill in Youth โดยได้ทำการสำรวจจิตพิผลของการเข้าร่วมโปรแกรม4-H Posey County ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของสมาชิกผลการศึกษาพบว่า โปรแกรม4-H Posey County มีผลต่อการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำจัดอยู่ในลำดับที่ 8 คิดเป็นร้อยละ 70 จากทั้งหมด 20 ทักษะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kress (2009) เรื่อง Dose Participation in 4-H Club Make a Difference In a Young Person's Life ซึ่งเป็นการศึกษาผลของการเข้าร่วมชมรม New York 4-H Club ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่เป็นสมาชิกของชมรมดังกล่าว เกิดแรงกระตุ้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น ได้พัฒนาทักษะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสารและการพูดในที่สาธารณะ ทักษะการวางแผน ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการกำหนดเป้าหมาย การเคารพผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเองความเชื่อมั่นในตนเอง และความอดทน เช่นเดียวกันกับการศึกษาวิจัยเรื่อง More Than Crow and Cooking: Newest Reseach show The Empact of 4-H ของ Astroth และ Haynes (2002) ซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-เอช และเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวในมลรัฐมอนทานาของประเทศไทยอเมริกา โดยทำการสำรวจเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 2,500 คน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-เอชมีความเห็นว่าตนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและประสบการณ์ในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) การเป็นผู้นำในโรงเรียน 2) การช่วยเหลือผู้อื่น 3) การตั้งเป้าหมาย 4) การพยายามทำสิ่งใหม่ๆ 5) การรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน 6) การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน 7) การเก็บบันทึกข้อมูล 8) การพูดในที่ชุมชน และ 9) การบริหารการเงินอย่างชาญฉลาด นอกจากนี้เยาวชนที่ร่วมโครงการยังมีพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ น้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว เช่น การ

เสพยาเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ การลักขโมย การสูบบุหรี่ การทำลายทรัพย์สินมีค่าของ สาธารณะประโยชน์ และการขบถแข่ง นอกจากนี้ Colorado State University (2005) ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Impact study of 4-H: Continuing ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่ เข้าร่วมโปรแกรม4-เอช และเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมหดงกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ในการ วิจัยคือศึกษาผลกระทบของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-H Youth Development ในการ ได้รับประสบการณ์และทักษะชีวิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุง โปรแกรม 4-เอช ของมหาวิทยาลัยในอนาคต ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม ดังกล่าวมีการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการเป็นอาสาสมัครในการทำกิจกรรมต่างๆ ของห้องเรียน เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนในทางที่ดี และมีอัตราศัยที่ดีกับผู้อื่นคิดเป็นร้อยละ 45.9 53.5 และ 64.2 ตามลำดับในขณะที่เยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม4-เอช มีการพัฒนาภาวะผู้นำในด้าน ดังกล่าวเพียงร้อยละ 34.1 40.6 และ58.1 ตามลำดับนอกจากนี้เยาวชนยังได้รับการพัฒนา ความสามารถในการเข้าสังคมเช่น ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ ความสามารถในการ กำหนดเป้าหมาย ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการการเงิน และความสามารถใน การดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือผู้อื่นตามลำดับ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนที่ได้รับการ สอนด้วยกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช จะมีคะแนนภาวะผู้นำสูงกว่านักเรียนที่ ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การที่ ผู้วิจัยเลือกประชากรเป็นนักเรียนในระดับนี้เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในช่วงวัยรุ่น ุ่ตอนปลาย (late adolescence) เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ จะมีความสนใจต่อตนเอง และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทางปัญญา (intellectual egocentrism) เด็กวัยดังกล่าวจะรู้สึกว่ตนกำลังอยู่บนเวทีที่ทุกคนกำลังเฝ้ามองและประเมินตนเองอยู่จึงต้องการ ความโดดเด่น มักมีวิธีการเรียกร้องความสนใจและพฤติกรรมแปลกๆ นอกจากนี้เด็กวัยนี้ยัง ต้องการความเป็นอิสระทางจิตใจ ต้องการเสรีภาพ และจะมีความรู้สึกพึงพอใจที่จะได้แสดง บทบาทของผู้ใหญ่ เช่น การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การรับผิดชอบต่อตนเอง และการแสดง ถึงความเป็นผู้นำ (เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์, 2550)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ กิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช

ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ภาวะผู้นำของนักเรียน

3. **ระยะเวลาในการทดลอง** โปรแกรมการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนจะใช้เวลาในการทดลองเป็นเวลา 10 สัปดาห์

4. **กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนที่ประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน** ได้แก่ กิจกรรมของชมรมนักร้องเพื่อโลกสวยของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากชมรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาผู้นำนักเรียนในการรณรงค์ให้สมาชิกในโรงเรียนและชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาภาวะโลกร้อนและปลูกฝังจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของชมรมจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผนและตัดสินใจในการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นเนื้อหากิจกรรมของชมรมดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์สร้างกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้งกิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิด4-เอช หมายถึงแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ ทักษะชีวิตและเพิ่มพูนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตให้กับเยาวชนใน 4 ด้านคือ 1) ความคิด และการจัดการ (head) 2) ความสัมพันธ์และการดูแล (heart) 3) การทำงานและการให้ (hand) และ4) ด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health)

โปรแกรม4-เอช หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักเรียนตามแนวคิด4-เอช ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะปฏิบัติสอดคล้องกับกิจกรรมการสอนแบบปกติได้แก่

1. กิจกรรม “making decision” มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ด้านความคิดและการจัดการ (head)

2. กิจกรรม “planning and managing” มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการวางแผนและการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ด้านความคิดและการจัดการ (head)

3. กิจกรรม “communication cues” มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ด้านความสัมพันธ์และการดูแล (heart)

4. กิจกรรม “team building and mastering motivation” มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ด้านการทำงาน (hand)

5. กิจกรรม “who am I” มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเข้าใจตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health)

6. กิจกรรม “what is leader” เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ลักษณะเฉพาะ คุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ

ภาวะผู้นำ หมายถึงความสามารถของนักเรียนในการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ด้วยความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ วัดได้จากแบบวัดภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดภาวะผู้นำของ Al-omari และคณะ (2008)

กิจกรรมการสอนแบบปกติ หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักเรียนประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้รูปแบบโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนและเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในวิชาต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำให้กับนักเรียน

2. ได้สารสนเทศที่จะนำไปสู่การสร้างและขยายองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นศึกษาเป็น 4 ตอน ดังนี้ **ตอนแรก** มโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิด4-เอช **ตอนที่สอง** แนวคิดทฤษฎีและมโนทัศน์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ **ตอนที่สาม** งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและแนวคิด4-เอช และ**ตอนสุดท้าย** กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิด4-เอช

ในตอนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอใน 4 หัวข้อที่สำคัญคือ ความหมายของแนวคิด4-เอช ประวัติความเป็นมาของแนวคิด4-เอช องค์ประกอบของแนวคิด4-เอช และลักษณะการดำเนินงานของโครงการ4-เอช ตามลำดับดังนี้

ความหมายของแนวคิด4-เอช

แนวคิด4-เอช เป็นแนวคิดในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนและเป็นรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกาและ 80 ประเทศทั่วโลก ได้มีผู้ให้ความหมายของแนวคิดดังกล่าวไว้ดังนี้

Wessel (1982 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2551) กล่าวว่าแนวคิด4-เอช หรือรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต (targeting life skills model) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ของเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียนรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ ความเป็นพลเมืองที่ดี และทักษะชีวิต

Hendricks (1998) ได้ให้ความหมายของรูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิต (targeting life skills model) หรือแนวคิด4-เอช ไว้ว่าเป็นการพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตโดยมีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาทักษะต่างๆ ของเด็กและเยาวชน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการและด้านการคิด 2) ด้านความสัมพันธ์และด้านการดูแลเอาใจใส่ 3) ด้านการให้และด้านการทำงาน และ 4) ด้านการเป็นอยู่และด้านการดำรงชีวิต

Barker (2006) ให้ความหมายว่า แนวคิด4-เอช คือ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชน 4 ด้าน ได้แก่ head , heart , hand และhealth ตามลำดับ

Carter (2006) ให้ความหมายของแนวคิด4-เอช ว่าเป็นแนวทางและเป้าหมายสูงสุดในการจัดโปรแกรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชน

Norman และ Jordan (2009) อธิบายว่า แนวคิด4-เอชจะมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อตัวของเยาวชนเองและชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ โดยโครงสร้างหลักของแนวคิด4-เอช ได้แก่ head , heart , hand และ health ตามลำดับซึ่งจะกล่าวถึงทักษะต่างๆ ในขอบเขตของการพัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสมและทักษะเหล่านี้สามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบของแต่ละองค์การได้

Baker (2009) อธิบายว่า4-เอช คือ องค์การความร่วมมืออย่างเป็นทางการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ในปัจจุบันกำลังมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดโปรแกรมสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนอายุ 5-19 ปี ทั้งในเมืองและนอกเมืองโดยสมาชิกที่จดทะเบียนเข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าว จะได้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมประสบการณ์ การแสดง การประกวดแข่งขันและการเข้าค่ายฝึกอบรม และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการมากมาย นอกจากนี้ยังมีการพบปะสังสรรค์กันระหว่างสมาชิกเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันภายในชมรมและการให้ความช่วยเหลือชุมชนรวมถึงช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ด้วย

วารสารเพื่อนวิทยากร (2549) ได้ให้ความหมายของแนวคิด4-เอช ว่าเป็นการพัฒนาบุคคลใน 4 องค์ประกอบ คือ head เป็นศักยภาพด้านความรู้ heart เป็นศักยภาพด้านบุคคลหรือสังคม hand เป็นศักยภาพด้านอาชีพและการทำหน้าที่พลเมืองของสังคม และ health เป็นศักยภาพด้านกายภาพและสุขภาพร่างกาย

จุฬาลักษณ์ ไสระพันธ์ (2551) ได้ให้ความหมายของแนวคิด4-เอช หรือ รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตว่า หมายถึง การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะด้านต่างๆ ของเด็กและเยาวชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ความคิด (head) 2) ด้านสัมพันธภาพ กับผู้อื่น (heart) 3) ด้านการช่วยเหลือสังคม (hand) และ 4) ด้านการดูแลสุขภาพและการพัฒนาตนเอง (health)

สรุปว่าแนวคิด4-เอช คือเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตและเพิ่มพูนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตให้กับเยาวชนใน 4 ด้านคือ 1) ความคิด และการจัดการ (head) 2) ความสัมพันธ์และการดูแล (heart) 3) การทำงานและการให้ (hand) 4) การดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health)

ประวัติความเป็นมาของแนวคิด4-เอช

แนวคิด4-เอช ถือกำเนิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกามีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ในปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวกลายเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในแถบอเมริกาและในประเทศแถบยุโรปโดยมีประวัติความเป็นมาสรุปได้ดังนี้

(University of Arkansas,2009; National 4-H Headquarter, 2009; Colorado State University Extention, 2009)

แนวคิด4-เอช ถือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เยาวชนชาวสหรัฐอเมริกาได้เรียนรู้ภาวะผู้นำ, ความเป็นพลเมืองและทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของเยาวชนโดยในช่วง ศตวรรษที่ 20 รัฐบาลอเมริกามีความปรารถนาจะพัฒนาศึกษาควบคู่ไปกับวิถีชีวิตในชนบท โดยมี ปัญหาเกิดขึ้นจากการที่นักวิจัยที่คิดค้นแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาเกษตรกรรมและต้องการ เผยแพร่ความรู้ไปสู่ชุมชนของเกษตรกร แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับทำให้นักวิจัยต้องมีการ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์โดยหันมาให้ความสนใจในการพัฒนากลุ่มของเยาวชนแทนจึงมีการคิดค้น โปรแกรมในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนขึ้น โดยโปรแกรมหักนี้สามารถส่งผ่านความรู้ และเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ๆ จากเยาวชนไปสู่กลุ่มของผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

ในปี ค.ศ.1902 A.B.Graham เป็นบุคคลแรกที่ทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิต ของเยาวชนในมลรัฐโอไฮโอ ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของโปรแกรม4-เอช ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดย ใช้ชื่อเรียกว่า 4-H Club ซึ่งหมายถึง องค์กรเยาวชนแต่อย่างไรก็ตามในเวลานั้นได้มีการพัฒนา เพียง 3- H ได้แก่ head heart และ hand ต่อมาในปี ค.ศ.1903 H ตัวสุดท้ายคือ hustle ได้ถือ กำเนิดขึ้นมาจนกระทั่งในปี ค.ศ.1911 hustle ได้ถูกเปลี่ยนเป็น health จนถึงปัจจุบัน

ในปี ค.ศ.1914 สภาคองเกรสได้สร้าง cooperasion service at USDA ซึ่งเป็นการ รวบรวมงานในชมรมต่างๆ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนรวมเข้าด้วยกันและในเวลาต่อมาก็รู้จักกัน ในนามของ 4-H club โดยเป้าหมายแรกเริ่มของแนวคิด4-เอช คือแนวทางในการขยายโอกาสทาง การศึกษาและเทคโนโลยีทางด้านกิจกรรมไปยังเยาวชนในเขตชนบทโดยมุ่งเน้นการเข้าร่วม กิจกรรมเพื่อเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติในชีวิตจริงๆ ซึ่งจะสามารถทำให้มาตรฐานด้านความ เป็นอยู่ของเยาวชนดีขึ้น

ในปี ค.ศ.1915 จึงมีการก่อตั้งชมรม4-เอช ในหลายมลรัฐทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาและ กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนอเมริกัน

ในปี ค.ศ.1948 แนวคิด4-เอช ขยายออกไปในทวีปยุโรปและมีเยาวชนเป็นจำนวนมากเข้า ร่วมเป็นสมาชิกของโครงการ4-เอช ทั้งในระดับประเทศจนถึงระดับนานาชาติ ทำให้แนวคิดนี้เกิด การขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกระทั่งในปี ค.ศ.1950 แนวคิด4-เอช ได้กลายเป็นจุดศูนย์กลางในการ พัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนโดยผ่านทางกิจกรรม โครงการ นิทรรศการ และการเข้าค่าย โดย มุ่งเน้นที่การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ แนวคิดดังกล่าวช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของ สังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาส่วนรวมและเป็นผู้นำที่ควบคุมตนเองได้

ในปัจจุบันแนวคิด4-เอช ขยายตัวอย่างกว้างขวางในทุกๆ มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา และพบได้ใน 80 ประเทศทั่วโลกมีเจ้าหน้าที่ 3,500 คน อาสาสมัคร 51,800 คน และศิษย์เก่า 60 ล้านคน จึงถือว่าเป็นโครงการในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนที่ศักยภาพสูงและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของเยาวชนที่เป็นสมาชิก

องค์ประกอบของแนวคิด4-เอช

Hendricks (1998) ได้ศึกษาสร้างโมเดล4-เอช หรือเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิต (targeting life skills model : TLS model) ซึ่งประกอบด้วย

1. Head ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1) ด้านการจัดการ(managing) แบ่งเป็นการฟื้นฟูกลับสู่สภาวะจิตใจที่สมดุล (resiliency) ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ (wise use of resource) ความสามารถในการจัดการและการวางแผน (planning and organizing) ความสามารถในการตั้งเป้าหมาย (goal setting) ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล (keeping record) 2) ด้านการคิด (thinking) แบ่งเป็นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ความสามารถในการแก้ปัญหา (problem solving) ความสามารถในการตัดสินใจ (decision making) ความสามารถการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (learning to learn) ความสามารถในการเรียนรู้ที่จะบริการ (service learning)

2. Heart ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์ (relating) แบ่งเป็น ทักษะด้านการสื่อสาร (communication skill) ทักษะด้านความร่วมมือ (cooperation skill) ทักษะด้านสังคม (social skill) ทักษะด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (conflict resolution skill) ทักษะด้านการยอมรับความแตกต่าง (accepting differences skill) 2) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (caring) แบ่งเป็น ทักษะด้านการห่วงใยผู้อื่น (concern for others skill) ทักษะด้านความเห็นอกเห็นใจ (empathy skill) ทักษะด้านการแบ่งปันและช่วยเหลือ (sharing skill) ทักษะด้านการรักษามิตรภาพ (nurturing relationships skill)

3. Hands ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1) ด้านการให้ (giving) ได้แก่ การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน (community service volunteering) การมีภาวะผู้นำ (leaderships) การสนับสนุนเสียสละในกลุ่ม (contributions to group) 2) ด้านการทำงาน (working) แบ่งเป็น ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (teamwork skill) ทักษะด้านการจูงใจตนเอง (self – motivation skill) ทักษะด้านการตลาด (marketing skill)

4. Health ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านการเป็นอยู่ (being) แบ่งเป็น ความภาคภูมิใจในตนเอง (self – esteem) ความรับผิดชอบในตนเอง (self – responsibility) การ

จัดการความรู้สึกตนเอง (managing feeling) ความมีระเบียบวินัยในตนเอง (self – discipline) การรู้จักลักษณะและบทบาทของตนเอง (character) 2) ด้านการดำรงชีวิต (living) แบ่งเป็นการเลือกรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่ดีและเหมาะสม (healthy lifestyle choices) การบริหารจัดการความเครียด (stress management) การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ (disease prevention) ความปลอดภัยส่วนบุคคลในเรื่องของการดูแลทรัพย์สินตนเอง (personal safety)

ภาพที่ 2.1 โมเดลของ4-เอชหรือเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิต (targeting life skills model: TLS model) ที่มา Hendricks (1998)

Kress และคณะ (2009 อ้างถึงใน สกล วรเจริญศรี, 2550) ได้แบ่งองค์ประกอบของรูปแบบเป้าหมายของทักษะชีวิต (targeting life skills model) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. Head คือความต้องการที่จะเป็นอิสระ (the need to be independent) เด็กต้องการรู้ว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อบุคคลและสถานการณ์ผ่านการตัดสินใจและการกระทำ ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้กับเด็กควรส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในตนเองและให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2. Heart คือ ความต้องการที่จะเป็นสมาชิก (the need to be belong) เด็กต้องการที่จะรู้ว่าตนเองนั้นได้รับการดูแลและมีคนเป็นห่วง ต้องการที่จะรู้สึกว่าจะตนเองมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นในกลุ่ม ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้เด็กควรให้เด็กรู้สึกถึงความปลอดภัยทางกายภาพและทางอารมณ์ ในขณะที่ทำงานกลุ่ม

3. Hand คือ ความต้องการที่จะเป็นผู้มีน้ำใจ (the need to be generous) เด็กต้องการรู้ว่าตนเองมีความหมายและมีจุดมุ่งหมาย ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้เด็กควรให้เด็กได้ทำตนเป็นประโยชน์ซึ่งช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะตอบแทนสังคม

4. Health คือ ความต้องการที่จะเชี่ยวชาญ (the need to be master) การที่เด็กรู้และเชื่อว่าตนเองมีความสามารถและประสบการณ์ที่จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ และได้พบสิ่งท้าทายที่จะพัฒนาความมั่นใจของตนเอง ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้เด็กควรส่งเสริมให้เด็กควบคุมการทำงานของทักษะต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและสร้างทางเลือกให้กับชีวิต

วารสารเพื่อนวิทยากร (2549) นำเสนอแนวคิดการดำเนินงานของโครงการ4-เอช คือการพัฒนาบุคคลใน 4 องค์ประกอบดังนี้

1. Head หมายถึง ศักยภาพทางด้านความรู้ การใช้เหตุผล และความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่

1.1 ความคิด (thinking) คือ การใช้ความคิดแบบผสมผสานเพื่อนำไปสู่การออกแบบแนวคิด การตัดสินใจ การจินตนาการ การตรวจสอบความคิดนั้นๆอย่างรอบคอบ และการพิจารณาโดยใช้เหตุผลอย่างระมัดระวัง ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการให้บริการ และทักษะการวิพากษ์ทางความคิด

1.2 การจัดการ (managing) คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการประกอบด้วย ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการใช้ทรัพยากร ทักษะการเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น

2. Heart หมายถึง ศักยภาพด้านบุคคลหรือสังคม ได้แก่

2.1 ความสัมพันธ์ (relating) คือ การตอบแทนซึ่งกันและกันของบุคคลสองคนที่ต่างมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเกิดสิ่งที่ดียิ่งขึ้นประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง และทักษะการยอมรับความแตกต่าง

2.2 การดูแล (caring) คือ การแสดงออกซึ่งความเข้าใจ ความเมตตากรุณา ความห่วงใยในผลที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ประกอบด้วย ทักษะการใส่ใจผู้อื่น ทักษะการเห็นอกเห็นใจ ทักษะการแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างความสัมพันธ์

3. Hand หมายถึง ศักยภาพทางด้านอาชีพ และการทำหน้าที่พลเมืองของสังคม ได้แก่

3.1 การให้ (giving) คือ การจัดหาหรือการสนับสนุน ประกอบด้วย ทักษะการเป็นอาสาสมัคร บริการในชุมชน ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะความรับผิดชอบ และทักษะการให้แก่งroups

3.2 การทำงาน (working) คือ การทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จหรือการหารายได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย ทักษะทางการตลาด ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง

4. Health หมายถึง ศักยภาพทางด้านกายภาพ และสุขภาพร่างกาย ได้แก่

4.1 การดำเนินชีวิต (living) คือ การแสดงพฤติกรรม หรือลักษณะท่าทางที่แสดงออกในชีวิตประจำวันประกอบด้วย ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ ทักษะการจัดการกับความเครียด ทักษะการป้องกันโรค และทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล

4.2 การดำรงชีวิต (being) คือ การมีชีวิตอยู่โดยอาศัยหลักธรรมชาติเพื่อพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบต่อตนเอง ลักษณะและบทบาทของตนเอง การจัดการกับความรู้สึก และการมีวินัยในตนเอง

มหาวิทยาลัยไอโอวา ประเทศสหรัฐอเมริกา (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และคณะ, 2550) ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนที่เรียกว่า targeting life skills (TLS) model ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนโดยใช้หลักการสำคัญ 4 ประการที่เรียกว่า 4-H Clover แบ่งได้ดังนี้

1. สมอง (head) ด้านการจัดการและการคิดวิเคราะห์
2. หัวใจ (heart) การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์และทักษะความใส่ใจ
3. มือ (hand) การพัฒนาทักษะการหยิบยื่น การให้ และทักษะการทำงาน
4. สุขภาพ (health) การพัฒนาทักษะแบบแผนการใช้ชีวิต และการพัฒนาตัวตน

จุฬาลักษณ์ ไสระพันธ์ (2551) ได้สรุปว่าการแบ่งองค์ประกอบของแนวคิด4-เอชออกเป็น 4 ด้านหลักๆ และแต่ละด้านประกอบด้วยด้านย่อยๆ 2 ด้าน ดังนี้

1. Head หมายถึง ศักยภาพทางด้านความรู้และความคิด ได้แก่

1.1 ความคิด (thinking) คือ การใช้ความคิดแบบผสมผสาน เพื่อนำไปสู่การออกแบบความคิด การตัดสินใจ การจินตนาการและการตรวจสอบความคิดอย่างรอบคอบ ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการให้บริการ และทักษะการวิพากษ์ทางความคิด

1.2 การจัดการ (managing) คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ประกอบด้วย ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการใช้ทรัพยากร ทักษะการเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น

2. Heart หมายถึง ศักยภาพด้านการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ได้แก่

2.1 ความสัมพันธ์ (relating) คือ การตอบสนองซึ่งกันและกันของบุคคลในสังคม อันจะนำไปสู่การเกิดสิ่งที่ดีหรือเกิดสัมพันธภาพที่ดี ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง และทักษะการยอมรับความแตกต่าง

2.2 การดูแล (caring) คือ การแสดงออกซึ่งความเข้าใจ ความเมตตา กรุณา ความห่วงใยสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ประกอบด้วย ทักษะการใส่ใจผู้อื่น ทักษะการเห็นอกเห็นใจ ทักษะการแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างสัมพันธภาพ

3. Hand หมายถึง ศักยภาพทางด้านการทำงาน และการทำหน้าที่พลเมืองของสังคม ได้แก่

3.1 การให้ (giving) คือ การจัดหาหรือการสนับสนุนต่างๆ ประกอบด้วย ทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการในชุมชน ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะความรับผิดชอบ และทักษะการให้แก่งกลุ่ม

3.2 การทำงาน (working) คือ การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จด้วยตนเองรวมถึงการหารายได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย ทักษะทางการตลาด ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง

4. Health หมายถึง ศักยภาพทางด้านการใช้ชีวิตและการพัฒนาตนเอง ได้แก่

4.1 การดำเนินชีวิต (living) คือ การแสดงพฤติกรรมหรือลักษณะท่าทางที่แสดงออกในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ ทักษะการจัดการกับความเครียด ทักษะการป้องกันโรค และทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล

4.2 การดำรงชีวิต (being) คือ การใช้ชีวิตโดยอาศัยหลักธรรมชาติในการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบต่อตนเอง ลักษณะและบทบาทของตนเอง การจัดการกับความรู้สึก และการมีวินัยในตนเอง

จากทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแนวคิด4-เอช ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญขององค์ประกอบของแนวคิด4-เอช ดังตารางที่

2.1

ตารางที่ 2.1 องค์ประกอบของแนวคิด4-เอช

ความรู้ และการจัดการ (head)	ความสัมพันธ์และการดูแล (heart)	การทำงานและการให้ (hand)	การดำเนินชีวิตและการพัฒนาเอง (health)
ความคิด - ทักษะการเรียนรู้ - ทักษะการตัดสินใจ - ทักษะการแก้ไขปัญหา - ทักษะการให้บริการ - ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ความสัมพันธ์ - ทักษะการสื่อสาร - ทักษะการร่วมมือ - ทักษะทางสังคม - ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง - ทักษะการยอมรับความแตกต่าง	การทำงาน - ทักษะการทำงานเป็นทีม - ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง - ทักษะทางการตลาด	การดำเนินชีวิต - ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ - ทักษะการจัดการกับความเครียด - ทักษะการป้องกันโรค - ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล
การจัดการ - ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย - ทักษะการวางแผนและการจัดการ - ทักษะการให้ทรัพยากร - ทักษะการเก็บบันทึก - ทักษะการยืดหยุ่น	การดูแล - ทักษะการใส่ใจผู้อื่น - ทักษะการเห็นอกเห็นใจ - ทักษะการแบ่งปันและช่วยเหลือ - ทักษะการสร้างความสัมพันธ์	การให้ - ทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการในชุมชน - ภาวะผู้นำ - ทักษะการเสียสละให้กลุ่ม	การดำรงชีวิต - การเห็นคุณค่าของตนเอง - การรับผิดชอบต่อตนเอง - การรู้จักลักษณะและบทบาทของตนเอง - การจัดการกับความรู้สึก - การมีวินัยในตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการดำเนินงานของโครงการ4-เอช

เนื่องจากแนวคิด4-เอชเป็นแนวคิดในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ได้รับ ความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา และใน 80 ประเทศทั่วโลก Baker (2009) อธิบายว่าการจัดโครงการ4-เอช เป็นการสร้างสรรค์การเรียนรู้และการปฏิบัติโดยมีจุดมุ่งหมายให้ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการบรรลุความสำเร็จในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การเรียนรู้ข้อเท็จจริงและทักษะที่ ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) การเรียนรู้ทักษะที่ไม่มีในห้องเรียน 3) การได้เรียนรู้และศึกษาอาชีพที่สนใจ ในอนาคต 4) การเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง เข้าใจการทำงานและการรักษาสุขภาพ 5) การเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น 6) การเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำ 7) การเรียนรู้ที่จะทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี 8) การเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ และ9) การเรียนรู้การบริหารจัดการการเงิน ตัวอย่าง การดำเนินงานของโครงการ4-เอช มีดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานของโครงการ4-เอช สำนักงานใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา (USDA National 4-H Headquarters)

USDA จัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาแนวคิด4-เอชที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของ สหรัฐอเมริกามีการติดต่อสื่อสารกับมหาวิทยาลัยตามรัฐต่างๆ ที่รับผิดชอบดำเนินการโครงการ ตามแนวคิด4-เอช ซึ่งในปัจจุบันมีเยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกว่า 6 ล้านคนใน 50 มลรัฐ เยาวชนที่เป็นสมาชิกของโครงการดังกล่าวจะได้รับโอกาสในการเรียนรู้ประสบการณ์และความท้าทายในชีวิต การพัฒนาความเป็นอิสระทางความคิด ภาวะผู้นำ การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและการแข่งขัน ด้านความมีน้ำใจแก่ผู้อื่น

หลักสูตรของโครงการ4-เอชสำนักงานใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา

หลักสูตรของโครงการ4-เอชจะมุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมเพื่อให้เยาวชนที่มีส่วนร่วมเกิด ความสุข สนุกสนาน ได้รับประสบการณ์หลากหลาย ได้รับการพัฒนาทักษะและความสามารถที่ จำเป็นในชีวิตประจำวันตามความถนัดและความสนใจของเยาวชนผ่านการเรียนรู้จากการลงมือ ทำโดยชอบเขตของหลักสูตรของโครงการ4-เอชครอบคลุมด้านต่างๆ ได้แก่ 1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ 2) ความเป็นอยู่ที่ดี การมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง 3) ความเป็น พลเมืองดี ตัวอย่างหลักสูตรที่สำคัญได้แก่ เกษตรศาสตร์ สัตวศาสตร์ วิศวกรรมและเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ โภชนาการ สุขภาพ ภาวะ ผู้นำ การสื่อสารและศิลปะการแสดงออก เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรต่างๆ ทางสำนักงานใหญ่ ได้ทำการ ตีพิมพ์และเผยแพร่แก่ผู้ที่สนใจ

สำหรับการจัดกิจกรรมของโครงการ4-เอช สำนักงานใหญ่มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วม เยาวชนต้องมีความรู้สึกว่าคุณค่าได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลอื่นๆ รู้สึกปลอดภัยทั้งทางร่างกายและอารมณ์ เยาวชนต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลภายในกลุ่ม ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นองค์ประกอบทางบวกที่มีพลังมากที่สุด ที่สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

2. เปิดโอกาสให้เยาวชนได้รับประสบการณ์และความชำนาญ ความชำนาญในที่นี้รวมถึงการพัฒนาทักษะต่างๆ ทั้งด้านความรู้ และทัศนคติ โดยผ่านการสาธิตที่เหมาะสมทั้งในด้านทักษะและด้านความรู้ ในด้านของการพัฒนาให้เยาวชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ต้องเสริมสร้างประสบการณ์และความชำนาญในการแก้ไข และเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ

3. เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความเชื่อเพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาให้เยาวชนรู้สึกว่าคุณค่ามีความหมายและความสำคัญ เปิดโอกาสให้เยาวชนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่ เรียนรู้ที่จะตอบแทนและช่วยเหลือผู้อื่น เยาวชนเรียนรู้ที่จะเข้าใจความต้องการของผู้อื่น และเรียนรู้วิธีการตอบสนองของความต้องการนั้นๆ ความเชื่อเพื่อผู้อื่นนี้อาจรวมถึงความเมตตาและความอดทนอดกลั้นต่อปัญหาต่างๆ และความสามารถในการรับรู้ทัศนคติของผู้อื่นด้วย

4. เปิดโอกาสให้เยาวชนมีความเป็นอิสระโดยเปิดโอกาสให้เยาวชนมีสิทธิเลือกและเรียนรู้ในสิ่งที่ตนมีความถนัดและความสนใจ ความเป็นอิสระหมายถึงความสามารถที่จะคิด รู้สึกและตัดสินใจ รวมถึงลงมือกระทำในสิ่งที่ถูกต้องอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้เยาวชนมีการพัฒนาความรับผิดชอบและระเบียบวินัยในตนเอง จากการได้รับความเป็นอิสระดังกล่าว (National 4-H Headquarter, 2009)

2. การดำเนินงานของโครงการ4-เอชในมลรัฐอาร์คันซอ

แนวคิด4-เอชจัดเป็นโปรแกรมในการพัฒนาเยาวชนที่นำโดยฝ่ายเกษตรกรรมของมหาวิทยาลัยอาร์คันซอ ซึ่งการดำเนินงานมีโปรแกรม4-เอชจำนวนมากทำให้เยาวชนได้เลือกในการพัฒนาศักยภาพของตนเองตามความถนัดและความสนใจของเยาวชน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติแนวคิด4-เอชจะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำ ความเป็นพลเมืองที่ดี รวมถึงทักษะอื่นๆ ที่เยาวชนจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตลอดชีพซึ่งในแต่ละปีเยาวชนในโครงการ4-เอชของมลรัฐอาร์คันซอจะได้รับเงินทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยของรัฐบาลมากกว่า 8,000 ดอลลาร์สหรัฐ แนวคิด4-เอชจึงจัดเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างดี

พันธกิจของโครงการ4-เอชในมลรัฐอาร์คันซอ

พันธกิจของโครงการ4-เอชคือการให้โอกาสเยาวชนได้เรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตสร้างทัศนคติและพฤติกรรมที่ช่วยให้ตนเป็นสมาชิกของสังคมที่ควบคุมตัวเองได้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคม

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในรัฐอาร์คันซอ

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในรัฐอาร์คันซอถูกพัฒนาและควบคุมดูแลโดยมหาวิทยาลัยแห่งรัฐอาร์คันซอ (University of Arkansas) โดยหลักการสำคัญของการจัดหลักสูตรคือ การจัดหลักสูตรอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของเยาวชน โดยเยาวชนสามารถเลือกเรียนได้ตามความพอใจของตน โดยหลักสูตรที่จัดขึ้นทั้งหมดตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนตามแนวคิด4-เอช ตัวอย่างหลักสูตรได้แก่ 1)หลักสูตรการศึกษาอวกาศ 2)หลักสูตรเกษตรกรรม 3) หลักสูตรปศุสัตว์ 4) หลักสูตรช่างไฟฟ้า 5) กีฬา 6) หลักสูตรผู้ประกอบการ 7) หลักสูตรโภชนาการและอาหาร 8) หลักสูตรอุตสาหกรรม 9) หลักสูตรการพัฒนากาเวผู้นำและการเป็นพลเมืองที่ดี และ10) หลักสูตรช่างถ่ายภาพ เป็นต้น

กิจกรรมของโครงการ4-เอชในมลรัฐอาร์คันซอ

กิจกรรมต่างๆ จะจัดสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตรโดยมุ่งเน้นเสริมสร้างให้เยาวชนเลือกในสิ่งที่ตนสนใจเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะต่างๆ และความรู้ภายใต้ขอบเขตที่เยาวชนสนใจมากที่สุด ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนของโครงการ4-เอช จึงแตกต่างจากการเรียนการสอนในโรงเรียนเพราะตัวของผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนต้องการได้ หลักสูตรกิจกรรมและโปรแกรมทั้งหมดที่จัดขึ้นโดยอ้างอิงจากผลวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ1) ช่วยให้สมาชิกเกิดการเติบโตอย่างสมบูรณ์ 2) ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน 3) ช่วยพัฒนาให้สมาชิกเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการตั้งเป้าหมาย 5) ส่งเสริมกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 6) ช่วยพัฒนาความรับผิดชอบของเยาวชน เป็นต้น โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความสนใจของเยาวชนทำให้กิจกรรมเหล่านี้จึงสร้างความสนุกสนานน่าสนใจนำไปปฏิบัติได้จริง มีการบูรณาการกับครอบครัวและชุมชน และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกได้อีกด้วย (University of Arkansas Division of Agriculture, 2009)

3. การดำเนินงานของโครงการ4-เอชในมลรัฐโคโลราโด

ในมลรัฐโคโลราโดแนวคิดโครงการ4-เอช คือชุมชนแห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเพิ่มพูนภาวะผู้นำ การเป็นพลเมืองที่ดีและทักษะชีวิตโครงการ4-เอชจัดเป็นโปรแกรมการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เกิดประสบการณ์ในทางบวก โดยมีการร่วมมือระหว่างเยาวชน ผู้ปกครองและชุมชน

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศชาติต่อไป ในปัจจุบัน โครงการ4-เอช มีอยู่ในทุกๆ ชุมชนของรัฐโคโลราโดและกลายเป็นกิจกรรมที่ทุกๆ ครอบครัวให้ความสำคัญตั้งนั้น Colorado State University จึงพยายามจัดหลักสูตรในการพัฒนาเยาวชนโดยมีองค์ประกอบสำคัญที่มุ่งเน้นดังนี้ 1) การสร้างมนุษยสัมพันธ์และการดูแลเอาใจใส่ผู้ใหญ่ 2) การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย 3) การใฝ่รู้ใฝ่เรียน 4) การสร้างโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่น 5) ความสามารถและความกระตือรือร้น 6) ฝึกหัดการให้บริการผู้อื่น 7) เปิดโอกาสให้เยาวชนได้สำรวจความสนใจของตนเอง 8) เป็นสถานที่ในการเรียนรู้และการเติบโต และ 9) สนับสนุนให้เยาวชนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ การเข้าร่วมโครงการ4-เอชเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนประสบความสำเร็จในชีวิตของแต่ละบุคคล

วิสัยทัศน์ของโครงการ4-เอชในมลรัฐโคโลราโด

โครงการ4-เอชเป็นโลกที่เยาวชนและผู้ใหญ่เรียนรู้เติบโตและทำงานไปด้วยกัน

พันธกิจของโครงการ4-เอชในมลรัฐโคโลราโด

โครงการ4-เอชเป็นพลังผลักดันให้เยาวชนมีศักยภาพอย่างเต็มเปี่ยมในการเรียนรู้และการทำงาน ควบคู่ไปกับการเอาใจใส่ผู้ใหญ่

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในมลรัฐโคโลราโด

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในมลรัฐโคโลราโดมุ่งเน้นที่การพัฒนาเยาวชนโดยผ่านการแข่งขัน การเรียนรู้ และการเติบโตอย่างเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนในด้านทักษะการสื่อสารการเป็นพลเมืองที่ดี ทักษะการตัดสินใจ ภาวะผู้นำ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน และการพัฒนาความเป็นพลโลก โดยมีขอบเขตของหลักสูตรครอบคลุมในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) เกษตรกรรม 2) ครอบครัว 3) วิทยาศาสตร์การบริโภค 4) การพัฒนาผู้นำเยาวชน4-เอช 5) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 6) การพัฒนาชุมชน โดยหลักสูตรของ4-เอชแบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ 1) เยาวชนอายุ 5-7 ปี 2) เยาวชนอายุ 8-10 ปี 3) เยาวชนอายุ 11-13 ปี และ 4) เยาวชนอายุ14-18 ปี ตามลำดับ

กิจกรรมของโครงการ4-เอชในรัฐมลโคโลราโด

กิจกรรมของโครงการ4-เอชจะจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นให้อาสาสมัครที่เข้าร่วมเกิดการฝึกฝนและการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างยั่งยืน ตัวอย่างของกิจกรรม เช่น k-12 School Enrichment โครงการเยาวชนแลกเปลี่ยน โครงการ4-H Afterschool โครงการร่วมเรียนรู้อย่างสนุก สังคมและการเป็นพลเมือง ปศุสัตว์ และเกษตรกรรม เป็นต้น

ในมลรัฐโคโลราโดมีการส่งเสริมแนวคิด4-เอชอย่างจริงจังเพราะแนวคิดดังกล่าวคือสถานที่รวมของเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ชีวิตและการทำกิจกรรมต่างๆ

ร่วมกันโดยกิจกรรมของโครงการ4-เอช ที่จัดให้เยาวชนจะสอดคล้องกับความต้องการของครอบครัว และชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ (Colorado State University Extention, 2009)

4. การดำเนินงานของโครงการ4-เอชในมลรัฐฟลอริดา

สำหรับแนวคิด4-เอชเริ่มเข้ามาในมลรัฐฟลอริดาในปี ค.ศ.1912 โดยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่นอกเหนือจากการจัดการศึกษาในโรงเรียน การจัดโปรแกรม4-เอชในมลรัฐฟลอริดาจะมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกของโปรแกรม4-เอชได้แสดงผลงานของตนเพื่อแข่งขันรางวัลนอกจากนี้แนวคิดโครงการ4-เอชในรัฐฟลอริดาจะมุ่งเน้นให้เยาวชนที่เป็นสมาชิกเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติมีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์เพื่อสนับสนุนให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ทักษะชีวิตมีการผสมผสานสาระสำคัญของการศึกษากับการจัดสภาพแวดล้อมแบบประชาธิปไตยที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตที่ดีที่สุดสำหรับเยาวชน

วิสัยทัศน์ของโครงการ4-เอชในมลรัฐฟลอริดา

โครงการ4-เอชฟลอริดามีความปรารถนาที่จะเป็นโปรแกรมที่นำหน้าในด้านการพัฒนาเยาวชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้แก่เยาวชน ครอบครัว และชุมชน

พันธกิจของโครงการ4-เอชในมลรัฐฟลอริดา

โครงการ4-เอชฟลอริดาสร้างสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนเยาวชนและผู้ใหญ่ให้บรรลุซึ่งศักยภาพที่สมบูรณ์ที่สุดของตน

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในมลรัฐฟลอริดา

โครงการ4-เอชในมลรัฐฟลอริดาจัดหลักสูตรแบบยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของเยาวชนโดยมุ่งเน้นกระบวนการสร้างทักษะชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมค่านิยมทางบวก ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเยาวชนที่เข้าร่วมหลักสูตรโครงการ4-เอชจะได้รับโอกาสต่างๆ ดังนี้ 1) การพัฒนาลักษณะเฉพาะของบุคคล 2) การรู้จักเพื่อนใหม่ผ่านการประชุมและการทำกิจกรรม 3) การทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ 4) การได้รับความภาคภูมิใจในการทำงาน 5) การพัฒนาภาวะผู้นำและการพูดในที่ชุมชน และ 6) การฝึกทักษะเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจในอนาคต เป็นต้น

กิจกรรมของโครงการ4-เอชในมลรัฐฟลอริดา

กิจกรรมของโครงการ4-เอชในรัฐฟลอริดาแบ่งเป็นประเภทได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. Community club เยาวชนจะได้ทำกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่หลากหลายจากการร่วมชมรมนี้

2. Project club เป็นชมรมสำหรับเยาวชนที่สนใจกิจกรรมเฉพาะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น ชมรมปศุสัตว์ ชมรมเสื้อผ้า ชมรมเกษตรกรรม และชมรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เยาวชนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับกิจกรรมที่มีสาระสำคัญเฉพาะทาง

3. School club คือ ชมรมใดก็ตามที่กล่าวมาข้างต้นและมีการประชุมพบปะกันในช่วงเวลาเรียน

4. After – school care club คือ ชมรมใดก็ตามที่กล่าวมาข้างต้นและมีการประชุมพบปะกันในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน

5. Internet club เป็นวิธีการสื่อสารแบบใหม่ของสมาชิกในการติดต่อสื่อสาร โดยเยาวชนจะใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ของชมรม โดยกิจกรรมจะเป็นกิจกรรมตามที่กล่าวมาข้างต้นแต่จะรวมกันเป็นกลุ่มในห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (University of Florida, 2009)

5. การดำเนินงานของโครงการ4-เอชในมลรัฐอิลลินอยส์

พันธกิจของโครงการ4-เอชในมลรัฐอิลลินอยส์

โครงการ4-เอชสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยเยาวชนให้เรียนรู้ทักษะในการใช้ชีวิต

วิสัยทัศน์ของโครงการ4-เอชในมลรัฐอิลลินอยส์

1. เปิดโอกาสให้เยาวชนทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นครอบครัว และชุมชน เพื่อสร้างห้องปฏิบัติการแห่งการเรียนรู้ การใช้ชีวิตและฝึกฝนทักษะที่ตนต้องการ

2. เน้นการเข้าถึงเยาวชนในชุมชนด้วยลักษณะเฉพาะของกลยุทธ์ทางการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน

3. เห็นคุณค่าของเยาวชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน

4. สนับสนุนความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในรัฐอิลลินอยส์

หลักสูตรของโครงการ4-เอชจะมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนโดยยึดหลักการดังนี้

1. การเรียนรู้ระยะยาว เพื่อกระตุ้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญของชีวิต เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ การสร้างภาวะผู้นำสำหรับตนเอง ครอบครัวและชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งเสริมและสร้างความร่วมมือในชุมชน พยายามส่งเสริมให้บุคคลรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และสอนทักษะชีวิตด้านต่างๆ ผ่านประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติ

2. มีการอ้างอิงผลการวิจัยในการจัดหลักสูตร

3. ยอมรับในความหลากหลาย ยอมรับลักษณะเฉพาะของบุคคลสนับสนุนการเข้าร่วมโครงการโดยไม่คำนึงถึงฐานะทางการเงิน สังคม ครอบครัวยุ วัยวัฒนธรรม ศาสนา อายุ เพศ และความสามารถของบุคคล

กิจกรรมของโครงการ4-เอชในมลรัฐอิลลินอยส์

การจัดกิจกรรมจะมุ่งเน้นใน 3 ด้านหลักๆ ดังนี้ 1) วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยี 2) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 3) ภาวะผู้นำและการเป็นพลเมืองที่ดี

1. วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยี ลักษณะของกิจกรรมจะรวมถึงสัตวศาสตร์ อุตสาหกรรม เทคโนโลยีทางอวกาศ และวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป็นกิจกรรมที่พัฒนาทางด้าน สุขภาพกาย สุขภาพจิต และเชาวน์อารมณ์ของเยาวชน รวมถึงด้านโภชนาการและสารอาหารด้วย

3. ภาวะผู้นำและความเป็นพลเมืองที่ดี เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เยาวชนเข้าใจในบทบาทของตนและสามารถขยายบทบาทในด้านการตัดสินใจ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนของตน ความผูกพันกับเมืองที่ตนอาศัยอยู่จะเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เยาวชนเข้าใจภาพของชีวิตและเรียนรู้กลุ่มทักษะที่จะเอื้อต่อการเป็นผู้นำที่ชาญฉลาดได้ดีขึ้น

โครงการ4-เอชช่วยให้เยาวชนได้มีการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะชีวิตสามารถพัฒนาให้ตนเป็นผู้ที่มีความสามารถ รู้จักการห่วงใยผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือสังคม และประสบความสำเร็จในด้านศักยภาพเฉพาะบุคคล รวมถึงการได้รับความเชื่อมั่นว่าพวกเขาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าโครงการ4-เอชมีส่วนช่วยในการสร้างความสามารถและประสบการณ์ต่างๆ ของเยาวชนได้ดังนี้

1) ความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ใหญ่ 2) ได้รับการต้อนรับในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในหมู่คณะ 3) ได้รับความปลอดภัยทั้งทางกายและทางจิตจากสิ่งแวดล้อม 4) เรียนรู้ทักษะชีวิตตามที่ตนมีความถนัดและความสนใจ 5) มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ (University of Illinois, 2009)

6. การดำเนินงานของโครงการ4-เอชในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

สำหรับมลรัฐแคลิฟอร์เนียแนวคิด4-เอช เป็นสถานที่ที่เยาวชนได้รับโอกาสในการสร้างความมั่นใจ ได้เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบ และพัฒนาทักษะต่างๆ ของชีวิต เป็นสถานที่ที่เยาวชนสามารถพบเพื่อนใหม่ได้ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความแตกต่างในเชิงบวกให้แก่ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ นอกเหนือจากนี้เยาวชนได้มีโอกาสนในการพัฒนาความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับผู้ใหญ่ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรวมถึงการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

เนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรจัดขึ้นโดยมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดี การพัฒนาภาวะผู้นำ และการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองที่ดี จะมุ่งเน้นให้เยาวชนรู้จักวิธีการในการดำเนินงานของรัฐบาล เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการปกครองและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมเกี่ยวกับพลเมืองยังมีการพัฒนาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พัฒนาความรู้เรื่องหลักการกระบวนการและโครงสร้างพื้นฐานของรัฐบาล และการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมอีกด้วย

2. การพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นกิจกรรมที่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำและการฝึกฝนเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยเยาวชนจะมีโอกาสในการกำหนดวัตถุประสงค์วางแผนงาน แก้ปัญหาสร้างการทำงานเป็นหมู่คณะ และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพโดยหลักสูตรดังกล่าวจะพัฒนาให้เยาวชนมีความสามารถ เรียนรู้วิธีการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพรวมถึงพัฒนาทักษะและเตรียมความพร้อมสำหรับบทบาทในอนาคต การตัดสินใจในระดับท้องถิ่น ระดับเมือง ระดับรัฐ และระดับชาติ

3. การพัฒนาทักษะชีวิตโดยหลักสูตร4-เอชจะช่วยกระตุ้นให้เยาวชนพัฒนาทักษะชีวิตหลาย ๆ ด้านและเปิดโอกาสที่ท้าทาย เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกฝนทักษะเหล่านั้นจนชำนาญอันจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิตและเพิ่มพูนการมีทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตตลอดไป (University of California, 2009)

7. การดำเนินงานของโครงการ4-เอชในประเทศแคนาดา

แนวคิด4-เอชได้เข้ามาในประเทศแคนาดาตั้งแต่ปี ค.ศ.1917 ในชุมชนของมลรัฐแอลเบอร์ตา โดยช่วงแรกเป็นการพัฒนาทักษะทางเทคนิค และความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ต่อมา มีการขยายผลไปสู่การพัฒนาอาสาสมัครเยาวชนในชนบทโดยส่งเสริมด้านทักษะต่างๆ การพัฒนาภาวะผู้นำ และทักษะการทำงานเป็นหมู่คณะอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันแนวคิด4-เอชมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้จากการทำงานมือปฏิบัติมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในหมู่คณะและการช่วยเหลือสังคม

วิสัยทัศน์ของโครงการ4-เอชในประเทศแคนาดา

เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ การสื่อสาร ทักษะทางเทคนิค และทักษะชีวิตของสมาชิกโครงการ4-เอชเพื่อนำไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

หลักสูตรของโครงการ4-เอชในประเทศแคนาดา

หลักสูตรของโครงการ4-เอชมุ่งเน้นให้เยาวชนเกิดคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะทางเทคนิคและความรู้ทางอุตสาหกรรมและการเกษตร 2) การพัฒนาภาวะผู้นำในชุมชน 3) การส่งเสริมให้เยาวชนเกิดทักษะในธุรกิจที่ตนสนใจ 4) การพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นหมู่คณะ 5) การบริการลูกค้าที่มีคุณภาพสูง 6) การบริหารจัดการทรัพยากร และ 7) ความสามารถในการพึ่งตนเอง เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าวทำให้การจัดหลักสูตรโครงการ4-เอชมีความหลากหลาย เยาวชนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจของเยาวชน เช่น หลักสูตรปศุสัตว์ หลักสูตรเกษตรกรรม หลักสูตรศิลปะ หลักสูตรอาหารและโภชนาการ หลักสูตรศิลปะการแสดง หลักสูตรทัศนศิลป์ และหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นต้น (Canadian 4-H Council, 2008)

โดยสรุปการดำเนินงานของโครงการ4-เอช มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนผ่านทาง การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ โดยกิจกรรมจะมีความหลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ปลูกฝังจิตสำนึกในการรักชุมชน การเสียสละ เอื้อเฟื้อและรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น เปิดโอกาสให้เยาวชนมีอิสระทางความคิด การวางแผนและการจัดการ การตัดสินใจ และความเป็นผู้นำ

ตอนที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและมโนทัศน์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ในตอนนี้นำผู้วิจัยจะนำเสนอใน 6 หัวข้อที่สำคัญคือ ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ บทบาทของผู้นำ พฤติกรรมของผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำ ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ

ความหมายของผู้นำกับภาวะผู้นำ

ความหมายของผู้นำ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้นำ (Leader) ไว้ดังนี้

กิติ ตยัคคานนท์ (2530) ให้คำจำกัดความว่าผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า และเป็นผู้ตัดสินใจเนื่องจากมีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชาและจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทิศทางที่ดีหรือทางชั่วก็ได้

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2546) กล่าวถึงความหมายของคำว่าผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น โดยได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่างๆ

Bennis และ Nanus (1985) ให้คำจำกัดความของคำว่าผู้นำ คือ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม และจะนำกลุ่มให้พ้นอุปสรรคปัญหาต่างๆ จนสามารถบรรลุตามเป้าหมายของสังคมที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เพลินใจ พุกษชาติรัตน์ (2549) ได้สรุปความหมายของผู้นำว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับการมอบหมายหรือแต่งตั้งและได้รับการยอมรับจากสมาชิกให้เป็นผู้นำกลุ่ม โดยมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และประสานการทำงานร่วมกันเพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย จากความหมายของผู้นำข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำ คือผู้ที่คนในกลุ่มให้การยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตามคำสั่ง สามารถชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มเกิดพฤติกรรมที่คล้อยตามเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของกลุ่มได้

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญยิ่งของผู้นำที่จะนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จได้มี นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) ไว้ดังนี้

กิติ ตยัคคานนท์ (2530) ได้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่าภาวะผู้นำ คือ ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือติดต่อกันและกัน ร่วมใจกันดำเนินงานจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

Stogdill (1974 อ้างถึงใน วิเชียร ชิวพิมาย, 2539) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเพื่อการตั้งเป้าหมายและการบรรลุเป้าหมาย

Bennis และ Nanus (1985) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การเป็นอย่างมาก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้องค์การมีชีวิตชีวา และสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ นอกจากนี้ภาวะผู้นำยังช่วยพัฒนาองค์การไปในทิศทางใหม่ๆ ที่องค์การต้องการมุ่งไปสู่ทิศทางนั้นได้

Daft (1999) ให้ความหมายว่าภาวะผู้นำ คือ ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

Robert และ Christopher (2001 อ้างถึงใน เพลินใจ พฤษชาติวิรัตน์, 2549) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ คือ กระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำ กับผู้ตามเพื่อนำไปสู่สัมฤทธิ์ผล บรรลุเป้าหมายโดยมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้ทันกับสิ่งแวดล้อม

จากความหมายของภาวะผู้นำที่มีผู้ให้ความหมายไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำคือความสามารถในการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ด้วยความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ ภาวะผู้นำจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ผู้นำ ผู้ตาม และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม

บทบาทของผู้นำ

บทบาทเป็นสิ่งสำคัญต่อองค์การและสังคม ซึ่งส่วนเกี่ยวข้องกับการแบ่งงานและการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานใดๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ สุพัตรา สุภาพ (2526) เพลินใจ พฤษชาติวิรัตน์ (2549) และภิญโญ สาร (2526) สามารถสรุปความหมายของบทบาทได้ว่า บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะแสดงออกมาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอยู่ ซึ่งการแสดงออกของบทบาทนั้นๆ จะขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่สังคมยอมรับด้วยสถานภาพของบุคคลจะเป็นตัวกำหนดบทบาท ในขณะที่เดียวกันบทบาทก็มีส่วนในการกำหนดสถานภาพด้วย

ทองหล่อ เดชไทย (2544) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นำที่มีประสิทธิผลไว้ 4 ประการคือ

1. บทบาทผู้กำหนดทิศทาง (direction setter) ต้องสามารถประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและกำหนดเส้นทางเดินไปสู่จุดหมายปลายทางในอนาคต
2. บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) เป็นตัวกลางการเปลี่ยนแปลงโดยมุ่งเน้นที่สภาพแวดล้อมภายใน ขณะเดียวกันต้องสามารถคาดการณ์การพัฒนาของโลกภายนอก ประเมินผลกระทบต่อองค์การ และจัดลำดับความสำคัญเพื่อการเปลี่ยนแปลง
3. บทบาทโฆษก (spokesperson) ต้องมีทักษะในการพูดและการเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถต่อรองกับองค์การอื่น และสร้างเครือข่ายกับภายนอกเพื่อประโยชน์ขององค์การ
4. บทบาทผู้ฝึกสอน (coach) ต้องสามารถสร้างทีมงานให้อำนาจผู้ร่วมงานและเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้อื่นทราบถึงจุดยืนในส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ได้เสนอบทบาทของภาวะผู้นำ (leadership roles) ที่ดีสามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทตัวแทนในทุกสถานการณ์ ผู้นำจะต้องเป็นตัวแทนในการทำกิจกรรมต่างๆ ขององค์การ
2. บทบาทนักพูดที่ดีและบทบาทนักเจรจาต่อรอง ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการพูดและนำเสนอกิจกรรมต่างๆ ได้ดี
3. บทบาทผู้สอนงาน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีความสามารถที่จะสอนทีมงาน เพื่อช่วยให้ทีมงานประสบความสำเร็จ
4. บทบาทผู้สร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีม ได้แก่การสร้างเชื่อมั่นแก่ทีมงาน รวมถึงมีพฤติกรรมที่ผู้นำจะต้องปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่ 1) การวางตนเป็นสมาชิกทีมและผู้นำทีมที่เหมาะสม 2) มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในองค์การ 3) แสดงความจริงใจต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
5. บทบาทในการแก้ปัญหาด้านเทคนิค ผู้นำควรให้บริการในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้แนะนำด้านเทคนิค
6. บทบาทการเป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงธุรกิจถึงแม้จะไม่ใช่งานของตนเอง

Nanus (1989 อ้างถึงใน เพลินใจ พุทธชาติรัตน์, 2549) อธิบายว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถนำและพาผู้ตามไปในทิศทางใหม่ที่สร้างสรรค์ และพัฒนาองค์การและสังคมได้ในอนาคตซึ่งผู้นำเหล่านี้จะถูกคาดหวังให้มีบทบาทใน 4 ด้าน คือ

1. บทบาทเป็นผู้ชี้กำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน (direction setter) โดยกำหนดเป้าหมายขององค์การ ช่วยชี้้นำการทำงานการปฏิบัติงานอย่างมีทิศทาง
2. บทบาทเป็นตัวแทนขององค์การ (spoken person) โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกองค์การจะช่วยให้องค์การเป็นที่รู้จักของสังคม
3. บทบาทผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (change agent) จะต้องรู้ถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงโดยคำนึงผลประโยชน์ที่องค์การจะได้รับ รวมทั้งความถูกต้องเหมาะสมและคำนึงถึงผู้ตามด้วย
4. บทบาทผู้สั่งสอนหรือพี่เลี้ยง (coach) จะต้องให้คำแนะนำการสอนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้าใจวิธีการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

Bennis และ Nanus (1997) กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลนั้นต้องปฏิบัติบทบาทที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ผู้กำหนดทิศทาง (direction setter) ต้องสามารถประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและกำหนดเส้นทางเดินไปสู่จุดหมายปลายทางในอนาคตได้

2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) มุ่งเน้นที่สภาพแวดล้อมภายในและต้องสามารถคาดการณ์การพัฒนาของโลกภายนอก ประเมินผลกระทบต่อองค์กร และการจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

3. โฆษก (spoken person) ผู้นำต้องมีทักษะในการพูดและการเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถต่อรองกับองค์กรอื่นและสร้างเครือข่ายกับภายนอกได้

4. ผู้ฝึกสอน (coach) ต้องสามารถสร้างทีมงานให้อำนาจผู้ร่วมงานและเป็นที่ปรึกษาสร้างความไว้วางใจ ให้เกียรติและช่วยให้บุคคลเรียนรู้ เติบโตก้าวหน้าเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

Stogdill (1974 อ้างถึงใน วิเชียร ชิวพิมาย, 2539) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำไว้ 6 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการกำหนดวัตถุประสงค์และคงไว้ซึ่งทิศทางของเป้าหมาย
2. บทบาทหน้าที่ในการจัดดำเนินการหาแนวทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
3. บทบาทหน้าที่ในการจัดโครงสร้างองค์การรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างองค์การ
4. บทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กลุ่มเกิดความสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศในการทำงาน
5. บทบาทหน้าที่ในการรักษาความยืดหยุ่นและสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรในกลุ่ม
6. บทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมทั้งในการใช้กำลังกายและกำลังสติปัญญาในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ สรุปว่าการแสดงบทบาทของผู้นำจะต้องสอดคล้องกับตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและช่วงเวลาที่เหมาะสมจึงจะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบทบาทของผู้นำที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กรประกอบด้วย 1) บทบาทผู้กำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน 2) บทบาทในการเป็นโฆษก 3) บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 4) บทบาทผู้สอนตามลำดับ

พฤติกรรมผู้นำ

ความหมายของพฤติกรรมผู้นำ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้นำไว้หลากหลายแนวความคิด ดังนี้

กิติพันธ์ รุจิรกุล (2529) กล่าวว่าพฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้ความสามารถของตนชักจูงผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายของตนได้

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2525) ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้นำว่า หมายถึง การกระทำที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อมุ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

สมบุญ ศรีสรรหิรัญ (2547) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้นำว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำของผู้นำตามบทบาทหรือตำแหน่งที่รับผิดชอบอยู่ มีลักษณะเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทผู้นำที่มีต่อสมาชิกในกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน

Fiedler (1967 อ้างถึงใน เพลินใจ พฤษชาติรัตน์, 2549) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การกระทำและการปฏิบัติตนของผู้นำที่มีต่อสมาชิกของกลุ่มในขณะที่ปฏิบัติงานโดยประสานการทำงานร่วมกันในสมาชิกกลุ่ม ซึ่งอาจรวมถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของงาน การยกย่องหรือวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกกลุ่ม ตลอดจนการคำนึงถึง สวัสดิภาพและความรู้สึกของกลุ่มด้วย

จากความหมายพฤติกรรมผู้นำที่กล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำ คือการกระทำหรือการปฏิบัติตามบทบาทต่างๆ ที่ได้รับที่มีต่อสมาชิกในกลุ่มในขณะที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนและโน้มน้าวสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย

การศึกษาพฤติกรรมผู้นำที่สำคัญ

1. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของมหาวิทยาลัยไอโอวา (The Iowa state leadership studies) Lussier และ Achua (2001) ได้ทำการศึกษาวิจัยแบ่งรูปแบบของผู้นำโดยทั่วไปเป็น 2 แบบ คือ 1) ผู้นำแบบเผด็จการ (autocratic leadership style) เป็นผู้นำที่ดำเนินการตัดสินใจเพียงผู้เดียวใช้วิธีสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานและติดตามใกล้ชิดกับหัวหน้างานกลุ่มต่างๆ 2) ผู้นำประชาธิปไตย (democratic leadership style) เป็นผู้นำที่เปิดโอกาสให้กลุ่มสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงาน หรือมอบหมายให้กลุ่มตัดสินใจเลือกวิธีการหรือเทคนิคการทำงานด้วยตนเอง และจะไม่เข้าไปแนะนำหรือดูแลการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด

2. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio State Leadership Studies) Stogdill และคณะ (อ้างถึงใน Dubrin, 1998) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้นำโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมผู้นำที่เรียกว่า Leader Behavior Description Questionnaire หรือ LBDQ ผลการวิจัยสรุปว่า พฤติกรรมผู้นำจำแนกเป็น 2 มิติ คือ 1) กิจสัมพันธ์ (initiating structure) เป็นลักษณะของผู้นำที่มีพฤติกรรมสร้างรูปแบบองค์การที่เป็นระเบียบแบบแผน มีการมอบหมายงาน การ

คาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา 2) มิตรสัมพันธ์ (consideration structure) เป็นลักษณะของผู้นำที่แสดงออกทางด้านความไว้วางใจ มีสัมพันธ์ภาพอันอบอุ่นระหว่างผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชา จากการศึกษาภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่เน้นความสำคัญทั้งงานและคนในการประเมินพฤติกรรมของผู้นำ

3. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (The Michigan Leadership Studies) นำโดย Likert ได้จำแนกผู้นำเป็น 2 แบบคือ 1) พฤติกรรมมุ่งงาน (task-oriented behavior) เป็นลักษณะผู้นำซึ่งให้ความสำคัญกับผลผลิตและความสำเร็จของงาน และ 2) พฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ (relationship oriented behavior) เป็นลักษณะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคน ประสิทธิภาพของผู้นำจะต้องขึ้นอยู่กับผู้นำให้ความสำคัญแก่ทุกคนยอมรับในศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล (Dubrin, 1998)

4. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามแนวคิดของ Reddin

Reddin ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำโดยอาศัยผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ มิชิแกน และฮาร์วาร์ด ซึ่งสรุปพฤติกรรมผู้นำเป็น 2 มิติ คือ มิติมุ่งงาน และมิติมุ่งสัมพันธ์ แล้วนำมาพัฒนาเป็นทฤษฎี 3 มิติ (3-D Model) คือ 1) มิติมุ่งงาน (task oriented) 2) มิติมุ่งสัมพันธ์ (relation oriented) และ 3) มิติมุ่งประสิทธิผล (effectiveness) ทฤษฎีนี้แบ่งลักษณะผู้นำออกเป็น 8 แบบ ซึ่งแบ่งเป็นลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบผู้นำงานตามสั่ง (bureaucrat) 2) แบบนักพัฒนา (developer) 3) แบบผู้เผด็จการที่มีศิลปะ (benevolent autocrat) 4) แบบนักบริหาร (executive) และลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิผลต่ำ 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบผู้หนีงาน (deserter) 2) แบบนักบุญ (missionary) 3) แบบผู้เผด็จการ (autocrat) และ 4) แบบผู้ประนีประนอม (compromuser) (กิติ ตยัคคานนท์, 2530)

5. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามแนวคิดของ Blake and Mouton

Blake and Mouton ได้ใช้แนวคิดพื้นฐานจากการวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ นำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรมผู้นำโดยอาศัยแนวทางของการบริหารที่เรียกว่า anagerial grid (ตารางการบริหาร) แบ่งพฤติกรรมของผู้นำเป็น 2 มิติคือ 1) มิติมุ่งที่คน (concern for people) หมายถึง สัมพันธภาพที่อบอุ่นระหว่างบุคคลการยอมรับในเกียรติและคุณค่าของบุคคล 2) มิติมุ่งผลผลิต (concern for production) หมายถึง การประสบความสำเร็จในภารกิจที่ต้องปฏิบัติงานเป็นเกณฑ์ จากแนวคิดพื้นฐานนี้ได้นำมาสู่การแบ่งพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 5 แบบ ที่สำคัญคือ 1) ผู้นำแบบสโมสร (country club) 2) ผู้นำแบบย่ำแย่ (impoverished) 3) ผู้นำแบบสายกลาง

(middle-of-the road) 4) ผู้นำแบบทำงานเป็นทีม (team) 5) ผู้นำแบบมุ่งอำนาจ (authority-compliance) (Bartol และคณะ 1998 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2545)

6. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามสถานการณ์

การศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามสถานการณ์ เริ่มต้นประมาณ ค.ศ.1967 เนื่องจากการศึกษาคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำยังไม่สามารถคาดการณ์แบบของผู้นำที่มีประสิทธิผลที่สุดในทุกสถานการณ์ เพราะว่าประสิทธิผลของผู้นำขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือตัวแปรหลายตัว เช่น บรรยากาศขององค์การ ค่านิยมของผู้นำ ประสบการณ์ของผู้นำ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ประสิทธิผลของผู้นำจึงขึ้นอยู่กับทางเลือกแบบของผู้นำให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ และสภาพแรงจูงใจของผู้ใต้บังคับบัญชา (เพลินใจ พุททชาดิรัตน์, 2549)

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมผู้นำเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติตามบทบาทต่างๆ ที่มีต่อสมาชิกในกลุ่มในขณะที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมผู้นำมีความสำคัญต่อการดำเนินงานต่างๆ ภายในกลุ่มหรือหน่วยงานอาจส่งผลให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำจะมีความสามารถในการควบคุมดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด พฤติกรรมผู้นำจะเป็นภาพสะท้อนให้เห็นสภาพที่เป็นจริงของกลุ่มและบรรยากาศในการทำงานระหว่างกลุ่มของสมาชิก

คุณลักษณะของผู้นำ

คุณลักษณะของผู้นำที่ทำให้ผู้นำมีความโดดเด่นและแตกต่างไปจากผู้อื่น เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประกอบ คุณรักษ์ (2543) กล่าวว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะเฉพาะดังนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ที่ดี 2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) อดทนต่อความเสี่ยง 4) มีความไว้วางใจได้ มีความเป็นธรรมชาติ 5) มีความเชื่อมั่น 6) มีภาวะผู้นำและสร้างทีมงานที่ดี 7) มีความกล้าหาญ 8) มีการติดต่อสื่อสารที่ดี

สิปปนนท์ เกตุทัต (2540) กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่สำคัญ คือ 1) มีความคิดกว้างไกล 2) มีวิสัยทัศน์ 3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) มีความกล้า 5) มีพลังดึงดูดให้ผู้อื่นร่วมงานด้วย 6) มีวินัยในตนเอง 7) เป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 8) มีอุปนิสัยปรับปรุงงานเป็นระบบ 9) มีคุณธรรม

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2545) กล่าวว่า บุคคลที่จะเป็นผู้นำได้จะต้องประกอบด้วย คุณลักษณะสำคัญ 7 ประการเรียกว่า 7c ดังนี้ 1) conviction ความคิดความเชื่อในสิ่งที่ตนเห็นว่า ถูกต้องดีงาม 2) compassion ความประสงค์ที่จะแสดงออกซึ่งความคิดความเชื่อนั้นๆ 3) conscience มโนธรรมสัมปชัญญะขั้นสูงที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ 4) cleverness ความฉลาดรู้ เห็นความเป็นเหตุและผลของประเด็นปัญหา 5) connection เห็นความ เชื่อมโยงของเรื่องราวต่างๆ เข้าใจผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น 6) commitment ความผูกพัน ยึด มั่นในความกล้าอย่างคงเส้นคงวา 7) character บุคลิกที่เป็นแบบฉบับของตนเอง กล้าแสดงออก ถึงความเป็นตัวตนได้อย่างถูกกาลเทศะ

Stogdill (1974 อ้างถึงใน วิเชียร ชิวพิมาย, 2539) ได้สรุปงานวิจัยในช่วงปี ค.ศ.1984 และ 1970 ถึงลักษณะของผู้นำที่ดีดังนี้ 1) ลักษณะทางกาย เป็นผู้ที่แข็งแรงและมีร่างกายเป็นสง่า 2) ภูมิหลังทางสังคม เป็นผู้ที่มีการศึกษาและสถานภาพทางสังคมดี 3) สถิติปัญญา เป็นผู้มีสติปัญญา สูง มีการตัดสินใจดีและมีทักษะในการสื่อความหมายและการพูด 4) บุคลิกภาพ เป็นผู้ที่มีความ ตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ มีจริยธรรม มีความเชื่อมั่นใน ตนเอง 5) ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน เป็นผู้มีสมาธิปรารถนาจะทำดีที่สุด ปรารถนาที่จะรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน 6) ลักษณะทางสังคม เป็นผู้ที่ปรารถนาจะร่วมงานกับคนอื่น มี เกียรติและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและคนอื่น ๆ

Frigon (1996 อ้างถึงใน เพลินใจ พฤษชาติรัตน์, 2549) อธิบายว่า คุณลักษณะผู้นำจะ เป็นการกำหนดพฤติกรรมของผู้นำ ซึ่งจะต้องมีการแสดงออกอย่างมั่นคง ชัดเจน จะทำให้ประสบ ความสำเร็จมี 10 ประการคือ 1) การควบคุมอารมณ์ให้มีความรู้สึกที่ดีระมัดระวังควบคุมอารมณ์ ในที่สาธารณะชน 2) ความสามารถในการปรับตัวในทุกสถานการณ์ 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสดงออกถึงวิสัยทัศน์และความสร้างสรรค์ของผู้นำในอนาคต 4) ความกล้าหาญ มีจิตใจและ อารมณ์กล้าหาญเผชิญหน้ากับอุปสรรค 5) ความเด็ดเดี่ยวและความพยายาม กล้าที่จะนำทีมและ ผู้ตามเมื่อต้องพบความยากลำบากในระหว่างการทำงาน 6) พฤติกรรมด้านจริยธรรม 7) การ ตัดสินใจด้วยวิจรรย์ญาณ มีความสามารถตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นที่ดีและมีทิศทางที่ถูกต้อง 8) ความอดทน สภาวะความตรึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจในการทำงาน 9) ความไว้วางใจ จะต้องแสดงให้เห็นบุคคลอื่นเกิดความเชื่อใจในคำพูดและการกระทำ 10) ความปรารถนา เป็น ลักษณะความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะมุ่งไปให้ถึงความสำเร็จตามวิสัยทัศน์

โดยสรุปคุณลักษณะของผู้นำอันจะทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและมีความฉลาดรอบรู้

ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ลักษณะของผู้นำเป็นลักษณะของผู้ที่จะมีอิทธิพลและนำผู้อื่นได้ การนำจึงเป็นระบบปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งและต้องอาศัยทฤษฎีพื้นฐานหลายๆ ทฤษฎีซึ่งพอประมวลได้ดังนี้ (อติญาณ์ ศรีเกษตรริน, 2543)

ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลจะมีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ คือ มีมาแต่เกิดจะแสดงบุคลิกลักษณะผู้นำและสามารถนำได้ดี เป็นการสังเกตศึกษาจากบุคคลสำคัญในอดีต โดยไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยด้านผู้ตามหรือสถานการณ์ที่ปรากฏจากการนำในระยะนั้น และกำหนดบุคลิกลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำ เช่น การเป็นคนฉลาด โดยมองจากความรู้การตัดสินใจ การตีความ และการพูดชักชวน ปรับตัวได้ดีริเริ่มให้ความร่วมมือ ตื่นตัว มั่นใจในตัวเอง มีลักษณะบุรณภาพมีความสมบูรณ์ทางอารมณ์และควบคุมอารมณ์อิสระ นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นเฉพาะหรือเป็นผู้มีความสามารถ โดยที่สามารถดึงคนให้เข้ามาร่วมมือมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีเสน่ห์ มีลักษณะการพูด มีบทบาทและมีส่วนร่วมในสังคมมีอำนาจเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี เป็นต้น

ทฤษฎีพฤติกรรมความเป็นผู้นำ (Behavior Theory)

เป็นทฤษฎีการมองผู้นำเปลี่ยนจากคุณสมบัติเฉพาะตัว เป็นการมองสิ่งผู้นำปฏิบัติ โดยถือเป็นแบบฉบับผู้นำ จึงเกิดมีผู้นำหลายๆ ลักษณะตามวิธีการนำและตัดสินใจของผู้นำ ดังนี้ 1) ผู้นำแบบอัตตา (authoritarian) จะใช้วิธีควบคุมกลุ่มในการทำงานใช้อำนาจชี้แนะด้วยการออกคำสั่งสื่อสารทางเดียว การปกครองแบบนี้ผลผลิตค่อนข้างสูง แต่อาจขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ 2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic) จะใช้การควบคุมค่อนข้างมาก แนะนำลูกน้องด้วยการตักเตือนแนะแนวมีการสื่อสาร 2 ทาง ลักษณะผู้นำในลักษณะนี้เหมาะสำหรับกลุ่มบุคคลซึ่งต้องทำงานร่วมกันในระยะยาว 3) ผู้นำแบบปล่อยตามเรื่อง (laissez faire) มีลักษณะพฤติกรรมเป็นแบบยอมตามโดยให้การควบคุมน้อยที่สุดหรือไม่คุมเลย กระตุ้นโดยการให้การสนับสนุนตามที่ได้รับร้องเรียนจากกลุ่มให้การชี้แนะน้อยมาก ลักษณะผู้นำแบบนี้ไม่ได้ให้ทิศทางการทำงานกลุ่ม อาจจะทำให้เฉื่อยชาและขาดการสนใจ

Reddin ได้ศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำแบบสามมิติ (three-dimensional leader behavior) โดยพิจารณาพฤติกรรมการบริหารในด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานซึ่ง

พบว่ามนุษย์มีพฤติกรรมผู้นำพื้นฐานอยู่ในตัว 4 แบบคือ 1) แบบแบ่งแยก (separated style) เป็นผู้นำที่มุ่งงานต่ำและมุ่งสัมพันธ์ต่ำไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะมีความคิดสร้างสรรค์น้อยต่อต้านการเปลี่ยนแปลง 2) แบบสัมพันธ์ (related style) เป็นผู้นำที่มุ่งสัมพันธ์มากกว่ามุ่งงาน ถือว่าคนในหน่วยงานสำคัญที่สุด ยอมรับและเห็นด้วยกับผู้อื่น มีความเป็นมิตร 3) แบบเอาใจ (dedicated style) เป็นผู้นำที่มุ่งงานสูงมุ่งสัมพันธ์ต่ำต้องทำงานให้ได้ตามต้องการมีความทะเยอทะยานสูงในการทำงาน 4) แบบผสมผสาน (integrated style) เป็นผู้นำที่มุ่งงานสูงและมุ่งสัมพันธ์สูงมีเทคนิคจูงใจผู้ร่วมงานให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน หรือมีความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้นำที่มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันจะมีประสิทธิผลของงานแตกต่างกันพฤติกรรมผู้นำพื้นฐานทั้ง 4 แบบนั้น สามารถเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมผู้นำที่มีประสิทธิผล 4 แบบ และไม่มีประสิทธิผล 4 แบบ ซึ่งผู้นำที่มีประสิทธิผลมีดังนี้ 1) แบบผู้คุมกฎ (bureaucrat) 2) แบบผู้พัฒนา (developer) 3) แบบผู้บุกเบิก (benevolent autocrat) 4) แบบผู้นำทีม (executive) และผู้นำแบบไม่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 1) แบบผู้หนีงาน (deserter) ได้แก่ ผู้นำที่ขาดความสนใจทำงานขาดสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน 2) แบบผู้เอาใจ (missionary) ได้แก่ ผู้นำที่นึกถึงสัมพันธ์ภาพเหนือสิ่งอื่นมีความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมองว่าตนเป็นคนดี 3) แบบผู้คุมงาน (autocrat) ได้แก่ ผู้นำที่มุ่งงานเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงเรื่องอื่น ไม่มีสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงานมักใช้วิธีการข่มขู่ บีบบังคับให้ผู้อื่นทำงาน 4) ผู้นำยอมความ (compromiser) ได้แก่ ผู้นำที่ยอมรับความสำคัญของการมุ่งคนและมุ่งสัมพันธ์ภาพถือเอาการประนีประนอมเป็นวิธีการที่สำคัญในการทำงานโดยไม่คำนึงถึงผลผลิต (กิติ ตยัคคานนท์, 2530)

ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency and Situational Leadership Theory)

ในการใช้ทฤษฎีผู้นำทั้ง 2 แบบข้างต้นเมื่อมองคุณลักษณะผู้นำโดยมองตามบุคลิกลักษณะและมองที่การกระทำที่บอกแบบแผนของผู้นำร่วมกัน อาจใช้ได้ไม่เหมาะสมเพราะเป็นการมองเพียงแค่ตัวผู้นำไม่ได้มองสภาพแวดล้อม จึงมีการมองปัจจัยอื่นๆ ในสภาพแวดล้อมที่ทำงาน ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลต่อแบบแผนผู้นำทำให้จำเป็นต้องใช้แบบแผนผู้นำในหลายๆ แบบร่วมกันและต้องนำธรรมชาติของสถานการณ์มาใช้คิด จึงเกิดเป็นทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (เพลินใจ พฤษชาติวิรัตน์, 2549)

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Bass และ Avolio (1994 อ้างถึงใน กุลนรี ถนอมสุข, 2551) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformational leadership) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจ

และวิสัยทัศน์ของทีมกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือที่เรียกว่า “4 I” (Four I's) คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (idealized influence or charisma leadership: II or CL) หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจ เมื่อได้ร่วมงานผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration motivation: IM) หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยผู้นำกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (team spirit) ให้แสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นและการมองโลกในแง่ดี ผู้นำแสดงถึงความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน แสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ 3) การกระตุ้นทางปัญญา (intellectual stimulation: IS) หมายถึง ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงานเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงเป็นปัจเจกบุคคล (individualized consideration: IC) ผู้นำจะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็นและความต้องการ การประพฤติของผู้นำแสดงให้เห็นว่ายอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ

วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้นำ การเลือกวิธีการที่เหมาะสมจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและไม่สิ้นเปลืองเวลาในการนำไปปฏิบัติ

นางลักษณะ สีนสืบผล (2532) แบ่งวิธีการพัฒนาออกเป็น 3 วิธี ดังนี้ 1) การปฐมนิเทศ เป็นการพัฒนาผู้เข้าทำงานใหม่เพื่อแนะนำให้รู้จักสถานที่ใหม่ ระเบียบข้อบังคับ การจัดการโดยทั่วไปขององค์การ 2) การฝึกอบรม เป็นการฝึกอบรมที่ให้ลงมือปฏิบัติจริง มีลำดับขั้นตอนคือ อธิบายให้ทราบหลักการโดยทั่วไป สาธิตให้ผู้อบรมทดลองปฏิบัติ แก้ไขข้อบกพร่อง และทบทวนติดตามผลการทดลองปฏิบัติงาน 3) การฝึกฝนตนเองโดยมีวิธีการดังนี้คือ ตั้งวัตถุประสงค์และตั้งใจที่จะฝึกฝนตนเองให้ทันเหตุการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นแบบไม่เป็นการ ศึกษาความรู้จากเอกสาร วิชาการ ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบายของงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์การ

Dessler (1991 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ธียวศรี, 2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาผู้นำ โดยระบุว่ารูปแบบที่นิยมใช้ในการพัฒนาผู้นำ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. วิธีการขณะปฏิบัติงาน หรือเรียกว่าการพัฒนาโดยวิธีให้มีประสบการณ์จากการทำงาน ซึ่งมีหลายรูปแบบดังนี้ 1) การหมุนเวียนงาน คือ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งโดยวิธีหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น 2) การสอนงาน เป็นการพัฒนาโดยให้ปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้นำที่ตนจะไปแทนที่ รับคำแนะนำจากผู้นำที่รับผิดชอบในตำแหน่งนั้น การสอนงานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิด ความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานซึ่งให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องปฏิบัติ วิธีการปฏิบัติงาน ข้อแนะนำต่างๆ การติดตามผล และการแก้ไขข้อผิดพลาด 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงหรือการทดลองเรียนงาน โดยให้วิเคราะห์และแก้ปัญหขององค์การอย่างเต็มที่เต็มเวลา 4) การวางแผนความก้าวหน้า เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้นำได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าของตนเองโดยพิจารณาว่าตนอยู่ในตำแหน่งใด

2. วิธีการนอกการปฏิบัติงานซึ่งมีรูปแบบดังนี้ 1) กรณีศึกษา เป็นการนำเสนอปัญหาขององค์การต่อผู้เข้ารับการอบรมให้ทำการวิเคราะห์หิวินิจฉัยปัญหาและค้นหาวิธีการแก้ไข 2) เกมการบริหาร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อฝึกทักษะในการแก้ไขปัญหาและการวางแผนการทำงาน 3) การสัมมนาภายนอก เป็นการเข้าร่วมสัมมนาขององค์การภายนอก 4) การแสดงบทบาทสมมติ เป็นเทคนิคในการฝึกอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมแสดงบทบาทเป็นบุคคลต่างๆ ในสถานการณ์จริง 5) วิธีการให้ทดลองวิเคราะห์งานจากตัวอย่างโดยให้ทำการวิเคราะห์และพิจารณาหลายๆ เหตุการณ์โดยใช้ดุลพินิจและให้ตัดสินใจว่าจะทำอะไรก่อนหลังภายในเวลาที่กำหนด 6) แบบแผนพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมจะได้ดูเทคนิคการบริหารที่ดีจากภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ หลังจากนั้นให้แสดงบทบาทในสถานการณ์จำลอง

Wentling (1992 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ เขียวศรี, 2544) กล่าวว่าวิธีการพัฒนาถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดวิธีการพัฒนามีหลายวิธี แต่วิธีที่ใช้มากที่สุดมี 8 วิธี ได้แก่ 1) การนำเสนอโดยวิทยากร 2) การอภิปรายภายในกลุ่ม 3) การสาธิต 4) การอ่าน 5) การฝึกหัด 6) การศึกษาจากกรณีตัวอย่าง 7) การแสดงบทบาทสมมติ และ 8) การทัศนศึกษา

Truelove (1992 อ้างถึงใน เบญจพร แก้วมีศรี, 2545) ได้เสนอวิธีการพัฒนาไว้ 3 วิธี คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตัวต่อตัวและการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (solo learning) ได้แก่ 1) การฝึกปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย 2) การใช้บทเรียนโปรแกรม 3) การทำโครงการเดี่ยว 4) การปฏิบัติซ้ำ (การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการอบรม การใช้วีดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ สถานการณ์จำลอง)

2. การเรียนรู้ตัวต่อตัว (one-to-one learning) ได้แก่ 1) การฝึกหัดตามคำแนะนำ 2) การสอนงาน 3) การให้คำปรึกษา 4) การฝึกงาน 5) การสาธิต 6) สถานการณ์จำลอง 7) การอ่านตามคำแนะนำ 8) การติวเข้ม

3. การเรียนรู้เป็นกลุ่ม (group learning) ได้แก่ 1) การแสดงบทบาทสมมติ 2) การสอนกลุ่มย่อย 3) การบรรยาย 4) การเรียนจากบทเรียน 5) การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 6) การทำโครงการรายกลุ่ม 7) การฝึกปฏิบัติ 8) การฝึกปฏิบัติทักษะเฉพาะด้าน 9) การฝึกปฏิบัติรายกลุ่ม 10) การศึกษากรณีตัวอย่างจากเอกสาร 11) การศึกษากรณีตัวอย่างจากสถานการณ์ 12) สถานการณ์จำลอง 13) เกมทางธุรกิจ 14) การเรียนรู้จากการค้นคว้า 15) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 16) การระดมสมอง 17) การศึกษานอกสถานที่ 18) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

Will (1993 อ้างถึงใน เบญจพร แก้วมีศรี, 2545) มีความเห็นว่าวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้นำมีดังนี้ 1) การฝึกอบรมในห้องโดยมีวิทยากรเป็นผู้นำ 2) การเรียนรู้ทางไกล 3) การฝึกอบรมโดยใช้คอมพิวเตอร์ 4) การฝึกอบรมในระหว่างประจำการ 5) การฝึกอบรมหลักสูตรจากภายนอก 6) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 7) การสัมมนา 8) การประชุมทางวิชาการ 9) การประชุม 10) การศึกษาภาคค่ำ 11) การศึกษาต่อ 12) การฝึกปฏิบัติงานตามที่มอบหมาย 13) การร่วมวงจรคุณภาพ 14) การอ่านหนังสือ

เป็รื่อง กุมุท และนิคม ทาแดง (2539) ได้กล่าวถึง วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ 3 ลักษณะคือ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยตนเอง วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำโดยผู้อื่น และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำในงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยตนเอง จำแนกเป็น 1) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำโดยการศึกษาด้วยตนเองทำได้โดยการค้นคว้าคุณลักษณะภาวะผู้นำจากแหล่งวิทยากรต่างๆ แล้วประมวลคุณลักษณะที่ต้องการ 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำโดยการศึกษาผู้นำต้นแบบ โดยศึกษาพฤติกรรมการทำงานและการดำรงชีวิตของผู้นำเพื่อนำมาฝึกฝนตนเองโดยเลียนแบบพฤติกรรมของผู้นำต้นแบบในส่วนที่ตนยังขาด 3) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำโดยการตั้งเจตนา จะดำเนินการหลังจากได้มีการประเมินตนเองจนทราบแล้วว่ามีความจุดอ่อนในข้อใดแล้วพิจารณาหาสาเหตุเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาตนเอง 4) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยตนเองในงานหรือในชีวิตประจำวัน โดยวิธีตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถให้ได้ผลงานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำโดยผู้อื่น เป็นการพัฒนาโดยองค์การที่มีความชำนาญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะ หรือหน่วยงานในองค์กรต่างๆ ของรัฐและเอกชน

3. วิธีพัฒนาภาวะผู้นำโดยการฝึกอบรมแบบจุลภาค การฝึกอบรมแบบจุลภาคมีขั้นตอนในการฝึกอบรม 9 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำ 2) ขั้นกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการฝึก 3) ขั้นเตรียมสถานการณ์การฝึกให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่จะฝึกซึ่งกำหนดไว้แล้ว 4) ขั้นนำเสนอสถานการณ์การฝึก นำเสนอให้ผู้รับการฝึกร่วมกันศึกษาสังเกต และบันทึกข้อมูลต่างๆ ไว้ 5) ขั้นวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของเหตุการณ์ 6) ขั้นฝึกปฏิบัติ 7) ขั้นบันทึกพฤติกรรมและผลของการปฏิบัติ 8) ขั้นวิเคราะห์พฤติกรรมและผลของการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ 9) ขั้นปฏิบัติซ้ำ หลังจากได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขจากขั้นวิเคราะห์พฤติกรรมและผลของการปฏิบัติแล้วผู้ฝึกก็เตรียมการและฝึกซ้ำ

Gilber และคณะ (2000 อ้างถึงใน เบญจพร แก้วมีศรี, 2545) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคคลากร ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อ (impact) ต่อการเรียนรู้มี 13 ประการ เรียงตามลำดับการส่งผลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (action learning) 2) การหมุนเวียนเปลี่ยนงานข้ามสายงาน (cross functional rotation) 3) การรับฟังความคิดเห็นจากทุกทิศทาง (360-degree feedback) 4) การเปิดโอกาสเรียนรู้การทำงานของผู้บริหารโดยใกล้ชิด (exposure to senior executive) 5) การสอนงาน (external coaching) 6) การหมุนเวียนเปลี่ยนงานไปยังประเทศอื่น ๆ (global rotation) 7) การเปิดโอกาสให้เรียนรู้ยุทธศาสตร์ขององค์กร (exposure to strategic agenda) 8) การฝึกงานอย่างเป็นทางการ (formal mentoring) 9) การฝึกงานอย่างไม่เป็นทางการ (informal mentoring) 10) การศึกษากรณีตัวอย่างจากภายในบริษัท (internal case study) 11) การศึกษาต่อปริญญาโททางการบริหารธุรกิจ (executive MBA) 12) การร่นระยะเวลาในการเลื่อนตำแหน่งให้เร็วขึ้น (accelerate promotion) และ 13) การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ (conference)

สุวรรณ หมิ่นตาบุตร (2540) ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารที่ใช้กันมากได้แก่ 1) การสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ (rotation) 2) การปฐมนิเทศหรือการแนะนำงาน (orientation) 3) การทัศนศึกษา (field trip) เป็นการไปศึกษาสภาพที่แท้จริงนอกสถานที่ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และมีการสรุปผลหรือจัดประชุมสัมมนาเพื่อหาข้อสรุปในสิ่งที่ได้จากการทัศนศึกษา 4) การใช้บทเรียนสำเร็จรูป (programmed instruction) เป็นวิธีการเรียนด้วยตนเองโดยปฏิบัติตามขั้นตอน เมื่อจบแต่ละตอนจะมีการประเมินผลเพื่อนำผู้เรียนได้แก้ไขสิ่งที่ยังไม่เข้าใจให้ถูกต้องก่อนที่จะก้าวสู่ขั้นตอนต่อไป 5) การประชุมสัมมนา (seminar) เป็นการประชุมที่มุ่งให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมเพื่อให้สามารถอภิปรายหรือร่วมวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องนั้นๆ 6) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนให้

ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงาน ตลอดจนแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงาน 7) การฝึกอบรม (training) เป็นกิจกรรมทั้งหลายที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บุคคลมีความรู้ ทักษะและเจตคติและพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานโดยมุ่งให้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้ 8) การสอนงาน (coaching) เป็นการสอนแนะหรือการชี้แนะแก่ผู้ปฏิบัติงานให้เรียนรู้ว่างานที่ตนได้รับมอบหมายนั้นมีวัตถุประสงค์และวิธีการปฏิบัติอย่างไรจึงจะทำงานนั้นได้ตามที่ต้องการและมีประสิทธิภาพ 9) การฝึกอบรมแบบการพัฒนาโครงการกรณีงาน (project case work training approach:PCW) เป็นการจำลองแบบการทำงานตามธรรมชาติที่เหมือนชีวิตจริง ให้สามารถฝึกฝนการแก้ปัญหาและดำเนินงานโดยใช้โครงการโดยผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา การค้นหาสาเหตุของปัญหา การระบุทางเลือกในการแก้ปัญหา การเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด การวางแผนแก้ปัญหาในรูปของโครงการ การดำเนินการแก้ปัญหา การประเมินและติดตามผล

อรุณ รัทธธรรม (2541) ได้นำเสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบ่งได้ดังนี้ 1) การพัฒนาเป็นรายบุคคลได้แก่การศึกษาที่บ้านเช่น การสอนงาน การฝึกวิธีทำงาน การเรียนรู้จากโปรแกรมสำเร็จรูป การหมุนเวียนเปลี่ยนงาน 2) การพัฒนาเป็นกลุ่ม ได้แก่การดำเนินการกับกลุ่มบุคคลซึ่งมีวิธีการได้แก่ การบรรยาย การประชุมอภิปราย การอภิปรายปัญหา การประชุมปฏิบัติ การอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา กระบวนการเหตุการณ์ การระดมสมอง และเกมการบริหาร

นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในประเทศอเมริกาพบว่า แนวคิดที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเด็กและเยาวชนคือแนวคิด 4-เอช ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนโดยมีหลักสำคัญ 4 ประการที่เรียกว่า 4-H clover ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head) 2) การพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น (heart) 3) การพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นพลเมืองดี (hand) และ 4) การพัฒนาด้านการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง (health) (Baker, 2006)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทั้งหมดผู้วิจัยสรุปในเบื้องต้นได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยสรุปมี 18 วิธี ดังนี้

1. การปฐมนิเทศ เป็นการแนะนำหรือชี้แจงเบื้องต้นสำหรับสมาชิกใหม่เพื่อให้เข้าใจระเบียบปฏิบัติและ โครงสร้างโดยทั่วไปของหน่วยงาน

2. การบรรยาย เป็นการสื่อสารแบบทางเดียวที่มุ่งถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เจตคติ และทักษะโดยการบรรยายของวิทยากรให้ผู้เรียนฟัง ทั้งนี้อาจเป็นการพูดล้วนๆ หรือเป็นการบรรยายประกอบสื่อโสตทัศน

3. การอภิปรายกลุ่ม เป็นการอภิปรายร่วมกันโดยผู้ทรงคุณวุฒิประมาณ 3-5 คน มีวิธีการดำเนินการอภิปรายที่มีแนวทางชัดเจน

4. การสัมมนา เป็นการให้สมาชิกช่วยกันระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาหรือเสนอแนวทางการดำเนินงานในขอบข่ายเนื้อหาสาระที่กำหนดทุกคนมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมและมีการสื่อสารสองทาง

5. การระดมสมอง เป็นการฝึกให้คิดอย่างสร้างสรรค์ ต่อปัญหาใดๆ โดยปล่อยให้คิดอย่างเสรี หลากหลาย กระตุ้นให้คิดมากที่สุด แล้วนำไปสู่การประเมินของกลุ่มใหญ่เพื่อหาแนวคิดที่เหมาะสมและเป็นไปได้

6. การศึกษาดูงาน เป็นการนำผู้เรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับงานเพื่อให้ทราบว่าคุณภาพการทำงานจริงมีลักษณะอย่างไร การศึกษาดูงานประกอบด้วย การดู การฟัง การสัมภาษณ์ การสนทนา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม

7. การฝึกงาน เป็นการฝึกปฏิบัติงานตามสถาบันหรือองค์การต่างๆ เพื่อเรียนรู้จากการทำงานจริงภายใต้การแนะนำของผู้ร่วมงานในองค์การ

8. การสอนงาน เป็นการแนะนำให้ปฏิบัติงานตามสถาบันหรือองค์การต่างๆ เพื่อเรียนรู้จากการทำงานจริงภายใต้การแนะนำของผู้ร่วมงานในองค์การ

9. การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน เป็นการแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งโดยวิธีหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในหลายตำแหน่ง วัตถุประสงค์ของการหมุนเวียนงานคือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

10. การประชุมทางวิชาการ เป็นการประชุมที่ใช้ได้ในหลายวัตถุประสงค์และมีประสิทธิผลมากวิธีหนึ่งมุ่งให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเน้นบรรยากาศที่เป็นกันเองและสมาชิกควรมีความรู้ ความสนใจ หรือประสบการณ์พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะประชุมพอสมควร

11. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อหาประเด็นที่น่าสนใจเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่จะต้องมีการเตรียมการอย่างรอบคอบโดยจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะกำหนดหัวข้อให้กระชับ วัตถุประสงค์และชัดเจนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ให้มีสิ่งรบกวน ผู้นำการประชุมต้องควบคุมการประชุมให้ราบรื่น ไม่มีการแสดงความคิดเห็นที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

12. การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการทดลองสวมบทบาทที่สมมติขึ้นมาโดยเปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้พูดก่อน แล้วนำไปเป็นประเด็นเพื่อวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ผู้แสดงและกลุ่มที่ประเด็นว่า ได้เรียนรู้อะไรจากพฤติกรรมของตัวละครเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

13. การสาธิต เป็นการแสดงให้ผู้เรียนเห็นการปฏิบัติงานซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการสอนงาน การสาธิตมักใช้กับวิชาที่ต้องลงมือปฏิบัติหรือใช้เครื่องมืออุปกรณ์

14. การใช้บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สามารถเรียนรู้ได้ตามลำดับขั้นความสามารถของตนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ออกแบบไว้ทำแบบฝึกหัด และได้รับผลย้อนกลับเป็นการเสริมแรง

15. การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ถูกออกแบบมาให้ผู้เรียนจากคอมพิวเตอร์โดยเนื้อหาสาระตามที่ถูกออกแบบกำหนด ผู้เรียนสามารถทำการโต้ตอบกับเครื่องทราบผลการปฏิบัติได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนโดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น

16. เกมการบริหาร เป็นการสร้างสถานการณ์จำลองจากสภาพการณ์จริงเพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองเผชิญหน้าเหตุการณ์

17. กรณีศึกษา เป็นการให้รายละเอียดของสถานการณ์ข้อเท็จจริงเพื่อเป็นฐานในการอภิปรายและแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดสอบแนวคิดของตนกับแนวคิดของผู้อื่นอย่างมีอิสระและเป็นกันเอง

18. การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด4-เอช เป็นการสร้างโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยมีหลักสำคัญ 4 ประการที่เรียกว่า 4-H clover ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (head) 2) การพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (heart) 3) การพัฒนาด้านการทำงานและการเป็นพลเมืองดี (hand) 4) การพัฒนาด้านการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำแนวคิด4-เอชมาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเยาวชนมานานแล้ว และในปัจจุบันนี้พบว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นโครงการที่ได้รับความนิยมสูงในประเทศสหรัฐอเมริกาและใน 80 ประเทศทั่วโลกจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ4-เอชได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำอยู่ในระดับต้นๆ ของการพัฒนาทักษะต่างๆ ของชีวิต (Cantrell และคณะ, 1989; Boyd และคณะ, 1992; Astroth และ Haynes, 2002; Fox และคณะ, 2003; Garst และ Bruce, 2003; Maass, 2004; Ferrari, 2004;

Ferrari และคณะ, 2004; Forsythe และคณะ, 2004; Colorado State University, 2005; Colorado State University 2005, Carter, 2006; May, 2007; Goodwin, 2008; Kress, 2009)

องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2539) ได้ทำการรวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่จะนำพาผู้นำไปสู่สัมฤทธิ์ผลได้แก่ 1) ความเฉลียวฉลาด 2) ทักษะในการคิด 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) ทักษะในการผูกมิตร 5) ทักษะในการพูด 6) มีความรู้เกี่ยวกับงาน 7) ทักษะในการชักนำใจผู้อื่น และ 8) ทักษะทางสังคมตามลำดับ

อดิญาณ์ ศรีเกษตรริน (2543) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำสำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ การศึกษาความต้องการ การออกแบบหลักสูตร การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ซึ่งในขั้นตอนการศึกษาความต้องการเป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะที่จำเป็นต่อภาวะผู้นำโดยผู้เชี่ยวชาญพบคุณลักษณะจำเป็นต่อภาวะผู้นำดังต่อไปนี้ 1) จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ 2) การตัดสินใจ 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 4) การติดต่อสื่อสาร

ลาวัลย์ ทองศรีสมบุญ (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีภาวะผู้นำสูงทั้งในมิตินานและมิติความสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามภาวะผู้นำ แบบวัดบุคลิกภาพ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองและแบบวัดเซาท์อาร์มอร์ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยคัดสรรที่มีผลต่อภาวะผู้นำของนักเรียนได้แก่ 1) บุคลิกภาพ 2) เซาท์อาร์มอร์ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) การเห็นคุณค่าในตนเอง และ 5) ลำดับการเกิด

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) ได้นิยามความหมายของคำว่า Leadership โดยจำแนกตามตัวอักษรเพื่อแสดงให้เห็นถึงทักษะสำคัญที่ผู้นำควรมีดังนี้ L = listen การเป็นผู้ฟังที่ดี E = explain ความสามารถในการอธิบายสิ่งต่างๆ ให้เข้าใจได้ดี A = assist การให้ความช่วยเหลือเมื่อควรช่วย D = discuss การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น E = evaluate การประเมินผลการปฏิบัติงาน R = response การแจ้งข้อมูลย้อนกลับ S = smile การทักทาย ปราบปราม H = health การมีสุขภาพที่ดี สมบุญ I = inspire ความสามารถในการกระตุ้นส่งเสริมกำลังใจ P = patient ความอดทน

Goleman (2005) ได้ระบุถึงองค์ประกอบ 5 ข้อของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผลต่อภาวะผู้นำซึ่ง 3 ข้อแรกเป็นทักษะในการจัดการบริหารตนเอง (self-management skills) อันได้แก่

1) การตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) เป็นการตระหนักรู้ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งในตัวเอง การรับรู้ และมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของคน และการรับรู้อย่างแท้จริงถึงผลกระทบที่ตนเองมีต่อผู้อื่น 2) การควบคุมตนเอง (self-regulation) คือ การควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเอง ด้วยความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นการนำทางอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง เพื่อมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ที่ดี 3) การมีแรงจูงใจ (motivation) เป็นความรู้สึกที่ต้องการประสบความสำเร็จ เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง สำหรับอีก 2 ข้อหลังนั้นคือ ความสามารถในการบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น (relationship skills) ได้แก่ 4) การมีความรู้สึกร่วม (empathy) เป็นการรับรู้เข้าใจถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น 5) การมีทักษะในการเข้าสังคม (social skill) เป็นการสร้างสายสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ลดความขัดแย้ง มีการติดต่อสื่อสารด้วยความชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือรวมทั้งกระตุ้นจูงใจบุคคลให้เกิดความร่วมมือกันด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติและข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนร่วมงาน

Lord และ Hall (2005) กล่าวว่าทักษะเฉพาะทางที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำที่เริ่มฝึกหัดได้แก่ 1) ทักษะการทำงานเป็นทีม 2) ทักษะการตัดสินใจ 3) ทักษะการแก้ไขปัญหา 4) การกล้าแสดงออก 5) การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง 6) การเข้าใจและเอาใจใส่ผู้อื่น 7) การเข้าใจอารมณ์และแรงกระตุ้นในด้านบวกและด้านลบ 8) ทักษะด้านความยืดหยุ่น

Baker (2006) กล่าวถึงทักษะชีวิตกับบทบาทของความเป็นผู้นำจากการศึกษากรณีโครงการ 4-เอชว่าช่วยเปิดโอกาสให้อาสาสมัครของโครงการและสมาชิกได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำ และการทำงานเป็นทีมอย่างเต็มที่ตลอดทั้งโครงการ ในปัจจุบันนี้การพัฒนาภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร ผู้นำเป็นบุคคลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นบุคคลจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำโดย Baker เสนอว่าทักษะชีวิตพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำได้แก่ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้ (learning) 2) ทักษะด้านการตัดสินใจ (decision making) 3) ทักษะด้านการจัดการ (management) 4) ทักษะด้านการสื่อสาร (communication) 5) ทักษะด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (getting along with others) 6) ทักษะด้านการทำงานเป็นกลุ่ม (working in group) และ 7) ทักษะด้านความเข้าใจในตนเอง (understanding self)

Mumford และคณะ (2007) ได้ทำการศึกษาทักษะที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยได้สร้างโมเดลทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำซึ่ง Mumford ได้เสนอว่าในการพัฒนาภาวะผู้นำนั้นมีทักษะที่จำเป็นดังต่อไปนี้

1. ทักษะด้านการรับรู้ – ความเข้าใจ (cognitive skill) ทักษะนี้เป็นทักษะพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำ ทักษะด้านนี้มักประกอบไปด้วยทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพในการเรียนรู้ เบื้องต้นและทักษะพื้นฐานอื่นๆ ที่จำเป็นต่อกิจกรรมส่วนมากที่ผู้นำเกี่ยวข้องได้แก่ 1) ทักษะในการประมวล เก็บรวบรวมข้อมูล และเผยแพร่ข้อมูล 2) ทักษะการเรียนรู้และดัดแปลง 3) ทักษะในการสื่อสารทั้งการพูดที่มีประสิทธิภาพและการฟังเพื่อให้เข้าใจถูกต้อง 4) ทักษะการเขียนและการอ่าน 5) ทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะเอื้อให้ผู้นำได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกลวิธีการจัดการกับการทำงานจัดเป็นส่วนสำคัญของภาวะผู้นำในการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

2. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal skill) ทักษะนี้มีความจำเป็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเนื่องจากผู้นำต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และชักจูงผู้อื่น ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมักจะเกี่ยวข้องกับการเข้าใจสังคมเพื่อเอื้อต่อความเข้าใจการโต้ตอบของผู้อื่น ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้แก่ 1) ทักษะเกี่ยวกับการเจรจาต่อรอง 2) ทักษะการควบคุมดูแลใส่ใจผู้อื่น 3) ทักษะทางสังคม 4) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์

3. ทักษะทางด้านธุรกิจ (business skill) ทักษะทางด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและวัตถุดิบ การวิเคราะห์การปฏิบัติงาน และรวมไปถึงการจัดการสรรทรัพยากรด้านการเงินและทรัพยากรบุคคล ทักษะทางด้านธุรกิจที่ช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำประกอบไปด้วย 1) ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม 2) ทักษะการวางแผนและการจัดการ 3) ทักษะการใช้ทรัพยากร

4. ทักษะด้านยุทธศาสตร์ (strategic skill) เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญมากในการสร้างเสริมภาวะผู้นำ ทักษะในด้านนี้ได้แก่ 1) ทักษะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ทักษะด้านการวางแผน 3) ทักษะด้านการตัดสินใจ 4) ทักษะในการแก้ปัญหา 5) ทักษะการประเมินผลนอกจากนี้ Mumford ได้ศึกษาเพิ่มเติมพบว่างานวิจัยส่วนมากเห็นตรงกันว่าทักษะที่จัดเป็นทักษะพื้นฐานของการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้แก่ ทักษะด้านการรับรู้- ความเข้าใจ (cognitive skill) ทั้งนี้เนื่องมาจากการปฏิบัติงานของผู้นำจำเป็นต้องใช้ทักษะพื้นฐานดังกล่าวมากกว่าทักษะอื่นๆ อีก 3 ทักษะ

Al-omari และคณะ (2008) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจทักษะที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำแนกตามเพศซึ่งผลจากการวิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลตามนโยบายและการสร้างหลักสูตรของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาโปรแกรมการสร้างภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยในประเทศจอร์แดนโดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 คน เพศหญิง 156 คน เพศชาย 140 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม SLOI (Student Leadership Outcome) ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะ

พื้นฐานที่จะนำไปสู่ภาวะผู้นำจำนวน 8 ทักษะเรียงตามลำดับได้แก่ 1) ทักษะในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 2) ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ทักษะการใช้เทคโนโลยี 5) ทักษะในการวางแผนและการจัดการ 6) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 7) ทักษะในการบริหารจัดการตนเอง และ 8) การตระหนักรู้ในตนเอง

Knight (2008) ได้อธิบายถึงทักษะ 7 ประการที่มีผลนำไปสู่การเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้แก่ 1) การสนับสนุนผลักดันการทำงานของกลุ่ม 2) การชี้แนะถึงสิ่งที่กลุ่มคาดหวัง 3) การให้คำตอบแทนที่เหมาะสม 4) การเป็นต้นแบบพฤติกรรมที่ต้องการส่งเสริมของกลุ่ม 5) มีความรอบคอบ 6) การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และ 7) การสร้างและบันดาลใจให้กับตนเอง

University of Florida (2009) ได้นำเสนอทักษะต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนตามแนวคิด 4-เอชดังนี้

1. การเข้าใจตนเอง (understanding self) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพอย่างแรกต้องมีความสนใจในตนเองอย่างถ่องแท้เสียก่อน การเข้าใจบุคลิกภาพความสามารถของตนเองจะนำไปสู่ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น และช่วยให้ผู้นำสามารถดึงศักยภาพของตนมาพัฒนาในส่วนที่เป็นจุดอ่อนของทีมได้ การเข้าใจในตนเองจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและความมั่นใจในการฝึกฝนตนเอง

2. ทักษะการสื่อสาร (communication) ทักษะในการพูดในที่ชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำโดยทั่วไปจึงต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาทักษะทางด้านการสื่อสารเพราะผู้นำจำเป็นต้องใช้การสื่อสารในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพาทีมบรรลุความถึงความสำเร็จ ผู้นำต้องเป็นทั้งผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพสามารถประมวลข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้มา และถ่ายทอดมาให้แก่สมาชิกในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การอยู่ร่วมกับผู้อื่น (getting along with others) เป็นสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ ผู้นำจำเป็นต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลในทีม เข้าใจว่าบุคคลมีพื้นฐานชีวิตที่แตกต่างกันจะนำไปสู่ทัศนคติที่ต่างกันซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในทีมได้ ผู้นำจึงจำเป็นต้องจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งภายในทีม

4. เรียนรู้ที่จะเรียน (learning to learn) ผู้นำจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้จากผู้อื่นเรียนรู้จากปัญหาอุปสรรค เรียนรู้จากความแตกต่างระหว่างบุคคล และเรียนรู้จากการลงมือทำ

5. ทักษะการตัดสินใจ (making decision) ผู้นำมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของทีมและการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่ทีมประสบอยู่ ผลจากการตัดสินใจของผู้นำจึงมีผลต่อความสำเร็จของทีมได้

6. ทักษะในการจัดการ (managing) การบริหารจัดการทีมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้ทีมประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวซึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำต้องมีทักษะในการบริหารจัดการทีมที่ดี การบริหารจัดการในทีมไม่ใช่เพียงการบริหารทรัพยากรเท่านั้นแต่หมายถึงการจัดการกับทรัพยากรบุคคลด้วย

7. การทำงานเป็นกลุ่ม (working with group) ผู้นำต้องพยายามส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม เพราะสมาชิกแต่ละคนจะมีทักษะที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความทุ่มเทต่อเจตนาพร้อมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ดังนั้นการมีปฏิสัมพันธ์กันจึงก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของทีมร่วมกันผู้นำทีมที่ดีจึงต้องเรียนรู้การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด 4-เอช และแนวคิดทฤษฎีและมโนทัศน์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้งหมดพบว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำมีความสอดคล้องและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด 4-เอช ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวได้ดังนี้

- 1) ทักษะการเรียนรู้ 2) ทักษะการตัดสินใจ 3) ทักษะการแก้ไขปัญหา 4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5) ทักษะการกำหนดจุดมุ่งหมาย 6) ทักษะการวางแผนและการจัดการ 7) ทักษะการใช้ทรัพยากร 8) ทักษะการเก็บบันทึก 9) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 10) ทักษะด้านความยืดหยุ่น 11) ทักษะการสื่อสาร 12) ทักษะการร่วมมือร่วมใจ 13) ทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 14) ทักษะการใส่ใจผู้อื่น 15) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ 16) ทักษะในการจูงใจผู้อื่น 17) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 18) ทักษะการทำงานเป็นทีม 19) ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง 20) การมีความรู้เกี่ยวกับงาน 21) การให้ความช่วยเหลือ 22) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 23) การแจ้งข้อมูลย้อนกลับ 24) ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ 25) ทักษะการเข้าใจตนเอง 26) ความมั่นใจในตนเอง และ 27) การกล้าแสดงออก แสดงดังตารางที่ 2.1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ	ศิริวรรณ (2539)	ลาวัลย์ (2547)	อติญา (2547)	สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548)	Lord (2005)	Gloeman (2005)	Baker (2006)	Mumford (2007)	Al-Omari (2008)	Knight (2008)	University of Florida (2009)	รวม
Hand : การทำงานและการให้												
18. ทักษะการทำงานเป็นทีม					/	/	/		/	/		5*
19. ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง				/	/	/			/	/		5*
20. การมีความรู้เกี่ยวกับงาน	/											1
21. การให้ความช่วยเหลือ				/								1
22. การประเมินผลการปฏิบัติงาน				/				/				2
23. การแจ้งข้อมูลย้อนกลับ				/								1
Health : การดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง												
24. ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ				/								1
25. ทักษะการเข้าใจตนเอง		/				/	/		/		/	5*
26. ความมั่นใจในตนเอง									/			1
27. การกล้าแสดงออก					/							1

จากตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนตามแนวคิด 4-เอช ผู้วิจัยคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีผู้ศึกษาตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปได้ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการตัดสินใจ (head) 2) การวางแผนและการจัดการ (head) 3) ทักษะการสื่อสาร (heart) 4) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (heart) 5) ทักษะการทำงานเป็นทีม (hand) 6) ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง (hand) และ 7) ทักษะการเข้าใจตนเอง (health) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและแนวคิด4-เอช

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนและนักศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนและนักศึกษารูปได้ดังนี้

วันทนา ถิ่นกาญจน์ (2538) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ โดยดำเนินการวิจัยตามเทคนิคเคลฟาย ด้วยการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำทางการพยาบาลของประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารการพยาบาลและผู้เชี่ยวชาญทางการปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด รอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ สมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 8 สมรรถนะ คือ 1) บุคลิกภาพ 2) ความรู้และสติปัญญา 3) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ 4) สมรรถนะเชิงบริหาร 5) สมรรถนะเชิงจริยธรรม 6) สมรรถนะเชิงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 7) สมรรถนะเชิงธุรกิจและการตลาด และ 8) สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ

ดวงพร ศรีจันทวงศ์ (2540) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยกับภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 320 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง และเกรดเฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ คือ สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยพยาบาล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลได้ร้อยละ 16.51 ($R = .1651$) ได้สมการพยากรณ์ดังนี้ $Z = SUR + .1052 ACT$

สุภารดี มั่นยืน (2541) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 293 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การสร้างบารมี การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลอยู่ในระดับสูง 2) การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล ส่วนอายุ

ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรชายหญิงในครอบครัว ชั้นปี และคุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล 3) ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล คือ การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากอาจารย์ ซึ่งพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาลได้ ร้อยละ 22.2 ($R = .222$) ได้สมการพยากรณ์ดังนี้ $Z = .471 \text{ EMP}$

อดิญาณี ศรีเกษตริน (2543) ได้ทำการศึกษาเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับนักศึกษาพยาบาลโดยมีขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการเป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นผู้นำได้คุณลักษณะความเป็นผู้นำ 4 คุณลักษณะดังนี้ จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ การตัดสินใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการติดต่อสื่อสาร ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 30 คนโดยผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) ผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อความเป็นผู้นำสำหรับนักศึกษาพยาบาลของการทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการติดตามพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่านักศึกษาแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก และขั้นตอนที่ 4 เป็นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ลาวัลย์ ทองศรีสมบุรณ์ (2547) ทำการศึกษาศึกษาปัจจัยคัดสรรคนที่สัมพันธ์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีภาวะผู้นำสูงทั้งมิติงานและมิติการรักษาความสัมพันธ์ในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คนตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ลำดับการเกิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ การเห็นคุณค่าในตนเอง และเชาวน์อารมณ์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีภาวะผู้นำสูงทั้งมิติงานและมิติการรักษาความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยคัดสรรคนที่สัมพันธ์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีภาวะผู้นำสูงทั้งมิติงานและมิติการรักษาความสัมพันธ์โดยมีอำนาจการทำนายถูกต้องร้อยละ 86.5 ได้แก่ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย เชาวน์อารมณ์สูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ลำดับการเกิดลูกคนแรก และการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ตามลำดับ

Baker (2006) กล่าวถึงทักษะชีวิตกับบทบาทความเป็นผู้นำจากการศึกษากรณีโครงการ 4-เอชว่าช่วยเปิดโอกาสให้อาสาสมัครของโครงการและสมาชิกได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำ และการทำงานเป็นทีมอย่างเต็มที่ตลอดทั้งโครงการ ในปัจจุบันนี้การพัฒนาภาวะผู้นำมีความสำคัญ

อย่างยิ่งต่อองค์กร ผู้นำเป็นบุคคลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นบุคคลจึงเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำ โดย Baker เสนอว่าทักษะชีวิตพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำได้แก่ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้ (learning) 2) ทักษะด้านการตัดสินใจ (decision making) 3) ทักษะด้านการจัดการ (management) 4) ทักษะด้านการสื่อสาร (communication) 5) ทักษะด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (getting along with others) 6) ทักษะด้านการทำงานเป็นกลุ่ม (working in group) และ 7) ทักษะด้านความเข้าใจในตนเอง (understanding self)

Al-omari และคณะ (2008) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจทักษะที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำแนกตามเพศซึ่งผลจากการวิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางนโยบายและการสร้างหลักสูตรของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาโปรแกรมการสร้างภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยในประเทศจอร์แดนโดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 คน เพศหญิง 156 คน เพศชาย 140 คน เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม SLOI (Student Leadership Outcome) ซึ่งเป็นแบบวัดเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานที่จะนำไปสู่ภาวะผู้นำจำนวน 8 ทักษะเรียงตามลำดับ คือ 1) ทักษะในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 2) ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ทักษะการใช้เทคโนโลยี 5) ทักษะในการวางแผนและการจัดการ 6) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 7) ทักษะในการบริหารจัดการตนเอง และ 8) การตระหนักรู้ในตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานตามโครงการ 4-เอช

ในต่างประเทศแนวคิด 4-เอช ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคมสำหรับพัฒนาทักษะชีวิตและความเป็นผู้นำของเยาวชนกันอย่างแพร่หลายและพบว่าเป็นแนวคิดที่ให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการดังนี้

Cantrell และคณะ (1989) ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม 4-H ในรัฐเพนซิลวาเนียของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนในโปรแกรม 4-เอชที่มีบทบาทเป็นผู้นำและบทบาทผู้ตาม ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่มีบทบาทเป็นผู้นำมักมีการพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิด 4-เอชที่สูงกว่าเยาวชนที่มีบทบาทเป็นผู้ตาม

Boyd และคณะ (1992) ได้ทำการสำรวจเยาวชนในช่วงอายุ 13-19 ปี ในมลรัฐเท็กซัสของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เข้าร่วมโครงการ 4-เอช และไม่ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจำนวน 858 คน เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน วิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) และ

วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-เอชจะมีการพัฒนาทักษะชีวิตที่ดีกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ4-เอช โดยทักษะชีวิตที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันได้แก่ 1) ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ($t=8.15$) 2) ทักษะการเป็นผู้นำ ($t=6.80$) 3) ทักษะการสื่อสาร ($t=5.19$) 4) ทักษะการตัดสินใจ ($t=3.63$) และ 5) ทักษะการเข้าใจตนเอง ($t=4.12$) นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะชีวิตของเยาวชนที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมโครงการ4-เอชสูงได้แก่ 1) ทักษะการเป็นผู้นำ ($r=0.33$) 2) ทักษะการสื่อสาร ($r=0.27$) 3) ทักษะการทำงานเป็นทีม ($r=0.24$) 4) ทักษะการตัดสินใจ ($r=0.19$) และ 5) ทักษะการเข้าใจในตนเอง ($r=0.17$) ตามลำดับ

Astroth และ Haynes (2002) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-เอช และเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรกดังกล่าวในมลรัฐมอฮอกานาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทำการสำรวจเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 2,500 คน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-เอชมีความเห็นว่าตนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและประสบการณ์ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การเป็นผู้นำในโรงเรียน 2) การช่วยเหลือผู้อื่น 3) การตั้งเป้าหมาย 4) การพยายามทำสิ่งใหม่ๆ 5) การรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน 6) การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน 7) การเก็บบันทึกข้อมูล 8) การพูดในที่ชุมชน และ 10) การบริหารการเงินอย่างชาญฉลาด นอกจากนี้เยาวชนที่ร่วมโครงการยังมีพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ น้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว เช่น การเสพยาเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ การลักขโมย การสูบบุหรี่ การทะเลาะวิวาท การทำลายทรัพย์สินมีค่าของสาธารณะประโยชน์ และการขับรถแข่ง เป็นต้น

Fox และคณะ (2003) ได้ทำการศึกษาสมาชิกของชมรม4-เอชในมลรัฐเนบราสก้าเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้โปรแกรม4-เอช ผลการศึกษาพบว่าทักษะชีวิตที่ได้รับการพัฒนามากที่สุดคือ ทักษะด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และเยาวชนมากกว่าครึ่งระบุว่าได้รับการพัฒนาทักษะด้านการจัดการ ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ ทักษะการเป็นผู้นำและพัฒนาการสื่อสารตามลำดับ

Garst และ Bruce (2003) ได้ทำการศึกษาประเมินผลของการเข้าร่วมโครงการ Virginia 4-H camping โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวและผู้ปกครอง ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้จัดเป็นการเข้าค่ายเพื่อพัฒนาเยาวชนตามแนวคิด4-เอชเป็นค่ายนอกสถานที่ โดยมีระยะเวลาการเข้าค่ายจำนวน 5 วัน ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการเข้าร่วมโครงการ Virginia 4-H camping ช่วยให้เยาวชนมี 1) การพบเพื่อนใหม่ ($M = 3.34$) 2) ดูแลเอาใจใส่ตนเองมากขึ้น ($M = 3.06$) 3) ได้เรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ ที่ต่างจากในโรงเรียน ($M = 3.05$) 4) พัฒนาการสร้าง

ความสัมพันธ์กับผู้อื่น (M =3.01) 5) พัฒนาความมั่นใจในตนเอง (M =2.81) 6) มีความรับผิดชอบมากขึ้น (M =2.70) 7) มองเห็นโลกกว้างมากขึ้น (M =2.96) ตามลำดับ

Maass (2004) ได้ทำการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับผลของการเข้าร่วมโปรแกรม4-เอชในมลรัฐโอกลาโฮมา ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างคือ ศิษย์เก่าที่จบจากโปรแกรม4-เอชในช่วงปี ค.ศ.1969 -1999 และศิษย์เก่าที่เข้าร่วมในโปรแกรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่โปรแกรม4-เอช จำนวนกลุ่มละ 223 คน โดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ศิษย์เก่าที่จบจากโปรแกรม4-เอช สามารถพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ได้ดีกว่าโปรแกรมอื่นๆ ไป และพบว่าโปรแกรม4-เอช ช่วยสร้างโอกาสอันดีในการเรียนรู้ การเป็นผู้นำ การให้บริการ การทำกิจกรรมที่ทำทนาย การเพิ่มพูนทักษะในการวางแผน และการตัดสินใจสำหรับการเลือกอาชีพในอนาคต โปรแกรม4-เอชช่วยเพิ่มพูนทักษะชีวิตด้านต่างๆ กว่า 35 ทักษะ โดยทักษะผู้นำจัดอยู่ในลำดับที่16 มีค่าเฉลี่ย (M =4.34, S.D=0.74.)

Ferrari (2004) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้โปรแกรม4-เอช จำนวน10 เรื่อง พบว่าแม้งานวิจัยแต่ละเรื่องจะมีขั้นตอนและวิธีการในการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาโดยภาพรวมเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรม4-เอช พบว่าจะช่วยพัฒนาทักษะของเยาวชนในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน 2) ทักษะการเป็นผู้นำ 3) ทักษะทางสังคมและการทำงานเป็นทีม 4) ทักษะการฝึกปฏิบัติงาน 5) ทักษะด้านความร่วมมือ

Ferrari และคณะ (2004) ได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพถึงความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม 4-H clover bud ประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ของโปรแกรมโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ปกครองจำนวน 24 คน การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม 25 คน และการสนทนากลุ่ม (focus group interview) จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากมีความคิดเห็นตรงกันว่าโปรแกรม4-H clover bud มีผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน โดยเด็กที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจะมีการพัฒนาทักษะต่างๆ ดังนี้

1. ทักษะทางสังคมประกอบไปด้วย 1) กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ ความร่วมมือ การแข่งขัน การร่วมกันทำงานเป็นทีม 2) ความสัมพันธ์กับผู้อื่นประกอบด้วย การเรียนรู้ที่จะนับถือตนเองและผู้อื่น การติดต่อสัมพันธ์สัมพันธ์กับผู้อื่น และการปรึกษาหารือผู้ใหญ่ 3) การสื่อสาร ได้แก่ การพูดในที่สาธารณะ
2. ทักษะด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการขวนขวายหาความรู้
3. ความมั่นใจในตนเอง ได้แก่ ความรู้สึกนับถือ และมั่นใจในตนเอง

4. การดูแลตนเอง ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง

5. การกำหนดทิศทางให้ตนเอง ได้แก่ การพัฒนาในด้านความอดทน ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ความสามารถในการชี้แจงเหตุผล และการควบคุมตนเอง

Forsythe และคณะ (2004) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ 4-H camp counselor experience ในมลรัฐวิสคอนซิน โดยรวบรวมข้อมูลจาก 274 ค่าย พบว่าเยาวชนที่เลี้ยงที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวมีความเห็นว่า ทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ได้แก่ ภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกับเยาวชนอื่นๆ ทักษะการสื่อสาร การฝึกฝนความอดทน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ไขปัญหา และทักษะการวางแผนและการจัดการ โดย 3 ทักษะหลักที่มีคะแนนสูงสุดได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะการเป็นผู้นำตามลำดับ

Colorado State University (2005) มหาวิทยาลัยโคโลราโดได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม 4-เอชและเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมห่วงดังกล่าวโดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ศึกษาผลกระทบของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม 4-H Youth Development ในการได้รับประสบการณ์และทักษะชีวิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุงโปรแกรม 4-เอชของมหาวิทยาลัยในอนาคต ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมห่วงดังกล่าวมีการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านการเป็นอาสาสมัครในการทำกิจกรรมต่างๆ ของห้องเรียน เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนในทางที่ดี และมีอัยาศัยที่ดีกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 45.9, 53.5 และ 64.2 ตามลำดับ ในขณะที่เยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม 4-เอชมีการพัฒนาภาวะผู้นำในด้านดังกล่าวเพียงร้อยละ 34.1, 40.6 และ 58.1 ตามลำดับ นอกจากนี้เยาวชนยังได้รับการพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม เช่น ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการการเงิน และความสามารถในการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือผู้อื่น ตามลำดับ

Colorado State University (2005) ได้ทำการสำรวจนักเรียนในช่วงอายุ 11-13 ปี ในมลรัฐโคโลราโด โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 โรงเรียน และนักเรียนจำนวน 395 คน ซึ่งมีเยาวชนที่เป็นสมาชิกของโครงการ 4-เอชและเยาวชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการ 4-เอช ผลจากการวิจัยพบว่าเยาวชนที่เป็นสมาชิกโครงการ 4-เอชจะมีการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมากกว่าเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว เช่น การประสบความสำเร็จในการเรียน การเป็นแบบอย่างผู้ที่ช่วยเหลือสังคม การเป็นผู้นำในโรงเรียน และชุมชน ลดพฤติกรรมความเสี่ยงต่างๆ เช่น การดื่มแอลกอฮอล์ การใช้ยาเสพติด การสูบบุหรี่

และการลักขโมยของเป็นต้น นอกจากนี้โปรแกรม4-เอชยังช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเอง กำหนดเป้าหมายในชีวิต วางแผนการจัดการบริหารงาน กล้าแสดงออกและสามารถพูดในที่สาธารณะได้อย่างมั่นใจ รวมถึงจัดการบริหารการเงินอย่างชาญฉลาด ผู้ใหญ่มองเห็นความสำคัญและรับฟังเยาวชนมากขึ้นก่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ เยาวชนมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและอยากกลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

Carter (2006) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเยาวชนที่เข้าร่วมค่าย4-H camp โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในมลรัฐหลุยเซียน่าจำนวน 288 คน เกี่ยวกับการใช้รูปแบบการเข้าค่าย 4-H camp ในการพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่างๆ ของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย พบว่ากิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำและทักษะชีวิตก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างความสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกและบรรทัดฐานทางสังคม

May (2007) ได้ทำการสำรวจอิทธิพลของการเข้าร่วมโปรแกรม4-H posey county ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของสมาชิกผลการศึกษพบว่า โปรแกรม4-H posey county มีผลต่อการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำจัดอยู่ในลำดับที่ 8 คิดเป็นร้อยละ70 จากทั้งหมด 20 ทักษะ โดยพัฒนาทักษะชีวิตของสมาชิกในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ทักษะด้านการทำงาน 2) ทักษะการทำงานเป็นทีม 3) ทักษะการวางแผนและการจัดการ 4) ทักษะการตัดสินใจ 5) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ 6) การรับผิดชอบต่อสังคม 7) ทักษะการเป็นผู้นำ 8) การให้ความร่วมมือกับผู้อื่น 9) ทักษะการสื่อสาร 10) การดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น 11) ความภาคภูมิใจในตนเอง 12) การเรียนรู้ที่จะบริการชุมชน 13) ทักษะการเก็บข้อมูล 14) การมองอนาคตในภาคบวก 15) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 16) ทักษะการแก้ปัญหา 17) การรู้คุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล 18) การเลือกรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่ดี 19) ความรับผิดชอบ และ20) ทักษะการจัดการความเครียด ตามลำดับ

Goodwin (2008) ได้ทำการศึกษาวัดทักษะชีวิตของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ4-เอชในมลรัฐโคโลราโด มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,843 คน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการสำรวจซึ่งทักษะชีวิตที่ทำการสำรวจ ได้แก่ ทักษะการเก็บบันทึกข้อมูล การบริการชุมชน ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการพูดในที่สาธารณะ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างระหว่างสมาชิกโครงการ4-เอชที่มีประสบการณ์มากและมีประสบการณ์น้อยกว่า 2 ปี โดยมีสมาชิกที่มีประสบการณ์มากจะได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตจากการเข้าร่วมโครงการ4-เอช มากกว่าสมาชิกที่มีประสบการณ์น้อย โดยทักษะชีวิตที่เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ4-เอชได้รับจากการเข้า

ร่วมโครงการดังกล่าวได้แก่ 1) ทักษะการตัดสินใจ (98.2%) 2) ทักษะการแก้ไขปัญหา (97.6%) 3) ทักษะการบริการชุมชน (96.6%) 4) ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล (93%) 5) ทักษะการพูดในที่สาธารณะ (92.7%) และ 6) ภาวะผู้นำ (75.3%) ทักษะ 5 ใน 6 ประการได้รับคะแนนจากสมาชิกสูงกว่า 92% แม้ว่าภาวะผู้นำจะได้รับคะแนนน้อยกว่าทักษะอื่นๆ ก็เป็นเพราะว่าทักษะดังกล่าวจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา

Kress (2009) ได้ทำการศึกษาชมรม New York 4-H Club ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดโปรแกรม 4-เอชให้กับเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่เป็นสมาชิกของชมรมดังกล่าว เกิดแรงกระตุ้นที่จะได้ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น ได้พัฒนาทักษะผู้นำ ทักษะการพูดในที่สาธารณะ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะการวางแผน ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการกำหนดเป้าหมาย การเคารพผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองและความอดทน

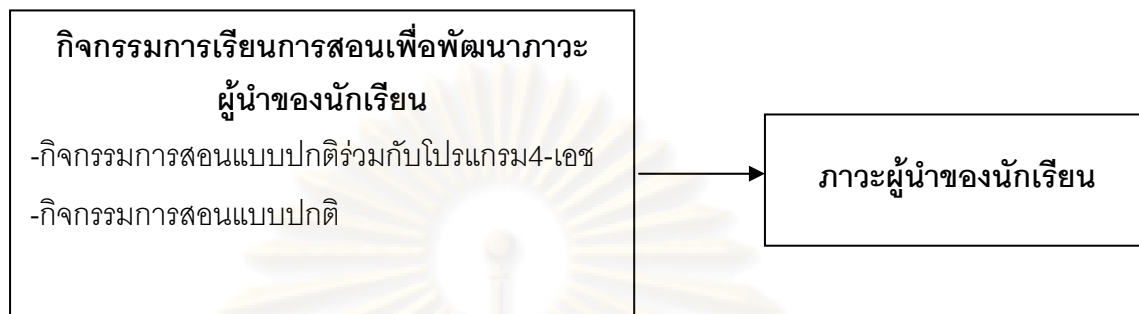
จากเอกสารและงานวิจัยของต่างประเทศที่ได้นำแนวคิด 4-เอชไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตและภาวะผู้นำของเยาวชน พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างสูงเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของเยาวชนได้ เนื่องจากการพัฒนาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จำเป็นจะต้องทราบพื้นฐานความต้องการของบุคคลและดำเนินการพัฒนาไปตามส่วนที่บุคคลนั้นยังขาดศักยภาพ ซึ่งการพัฒนาในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาได้มากกว่าการพัฒนาทุกหลักสูตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการประยุกต์แนวคิด 4-เอชไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ แนวคิด 4-เอชและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการทดลองนำแนวคิด4-เอชมา ออกแบบเป็นโปรแกรม4-เอชเพื่อใช้พัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน โดยใช้สอนร่วมกับกิจกรรมการ สอนแบบปกติในนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนในกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการสอน โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรม การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้โดยจะดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบก่อนการทดลอง (pre-test) ขั้นตอนที่ 2 ทดลองสอนตามกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชที่ได้สร้างขึ้น และขั้นตอนที่ 3 ทดสอบหลังการทดลอง (post-test)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 52 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีการคัดเลือก 2 ขั้นตอน คือ การเลือกโรงเรียนและการเลือกนักเรียนเข้าสู่วิจัยทดลองดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกโรงเรียนโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ

1. เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความสนใจให้ความร่วมมือและอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่วิจัยทดลอง ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร โดยการประกาศรับสมัครนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมนักร้องเพื่อโลกสวยซึ่งเป็นชมรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชมรม ได้นักเรียนทั้งหมดจำนวน 52 คน

จากนั้นแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 26 คน โดยนำผลคะแนนภาวะผู้นำก่อนเรียนมาจัดกลุ่มให้มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุดทั้ง 2 กลุ่ม แล้วทดสอบด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) จากนั้นจับฉลากแต่ละกลุ่มเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ กิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอส

2.2 ตัวแปรตาม คือ ภาวะผู้นำของนักเรียน

2.3 ตัวแปรแทรกซ้อน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมีตัวแปรแทรกซ้อน คือ ภาวะผู้นำของนักเรียนที่มีอยู่เดิมและครูผู้สอน ผู้วิจัยจึงได้วางแผนการทดลองเพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนดังนี้

1. ภาวะผู้นำที่มีอยู่เดิมของนักเรียน ผู้วิจัยควบคุมโดยการนำผลคะแนนจากการทดสอบภาวะผู้นำก่อนเรียนของนักเรียนมาเปรียบเทียบกันเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนให้มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด แล้วทดสอบด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) จากนั้นจับฉลากแต่ละกลุ่มเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ

เมื่อนำแบบวัดภาวะผู้นำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง แล้วทดสอบด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) พบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีคะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ได้ผลดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 คะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

กลุ่มการทดลอง	เพศ	จำนวน	คะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลอง				
			M	S.D.	t	df	p
กลุ่มควบคุม	หญิง	26	129.31	13.26	0.01	50	0.99
กลุ่มทดลอง	หญิง	26	129.27	13.36			
รวม		52					

หมายเหตุ ** $p < 0.01$ Levene' test = 0.00 sig = 0.988

2. ครูผู้สอน ใช้ครูผู้สอนคนเดียวกันทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อลดปัจจัยแทรกซ้อนที่เกิดจากบุคลิกลักษณะและเทคนิคการสอนเฉพาะตัวของครูผู้สอน

3. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดให้เวลาทั้งสองกลุ่มมีความเท่าเทียมกัน โดยทั้งสองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะเข้าร่วมกิจกรรมชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย สัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอังคาร กับ วันพุธ โดยในวันอังคารกลุ่มควบคุมจะเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนวันพุธ กลุ่มทดลองจะเข้าร่วมกิจกรรม โดยทั้งสองกลุ่มจะเข้าร่วมกิจกรรมในเวลาตรงกันคือ 10.30 -11.20 น.

4. สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเป็นคู่ขนานกันในด้านของเนื้อหาสาระในการเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติทำให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความรู้สึกที่กำลังได้รับการสอนในรูปแบบเดียวกัน

3. แบบแผนการทดลองและการจัดเก็บข้อมูล

การทดลองใช้โปรแกรม 4-เอช ที่พัฒนาขึ้นใช้การทดลองแบบกึ่งทดลอง (quasi-experiment) มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2 กลุ่ม แบ่งโดยการจับฉลากแต่ละกลุ่มได้กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่มและมีการวัดผลก่อนการทดลองเพื่อใช้ตรวจสอบความเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังนี้

E	O_{1E}	X_1	O_{2E}
C	O_{1c}	X_2	O_{2c}

E คือ กลุ่มทดลอง

C คือ กลุ่มควบคุม

O_{1E} คือ การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง

O_{2E} คือ การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

O_{1c} คือ การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม

O_{2c} คือ การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

X_1 คือ การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช

X_2 คือ การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- 2) ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรมและนัดหมายวันเวลาในการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียนทราบ
- 3) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งวัดและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรม4-เอชให้มีความสมบูรณ์

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยจะสังเกตสภาพการเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนโดยใช้กรอบการสังเกตของ Lofland (อ้างถึงใน นิสิต ชูโต, 2551) ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด 6 ด้านดังนี้

1.1 การกระทำ (acts) ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่างๆ ของนักเรียน เช่น การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ในขณะที่นักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม

1.2 กิจกรรม (activities) ผู้วิจัยสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชมรมที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นในแต่ละสัปดาห์

1.3 ความหมาย (meanings) ผู้วิจัยสังเกตการณ์ให้ความหมายของการกระทำ คำพูด และพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม

1.4 ความสัมพันธ์ (relationship) ผู้วิจัยสังเกตความสัมพันธ์ของนักเรียนในกลุ่มและความสัมพันธ์ของนักเรียนกับบุคคลอื่นๆ

1.5 การมีส่วนร่วม (participation) ผู้วิจัยสังเกตการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

1.6 สถานที่ (settings) ผู้วิจัยสังเกตสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมต่างๆ ของชมรม เช่น ห้องเรียนของนักเรียน ใต้หอประชุม โรงอาหาร และหน้าเสาธง เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) เน้นการพูดคุยธรรมดาเป็นกันเองซึ่งต้องแสดงให้เห็นให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อมั่นในผู้วิจัยและเปิดเผยข้อมูลให้มากที่สุด โดยดำเนินการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับชมรมนักร้องเพื่อโลกสวยโดยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

2.1 แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ให้นักเรียนและครูสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ

2.2 แบบมีจุดสนใจเฉพาะหรือแบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

2.3 แบบตะล่อมกล่อมเกล่าเพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของนักเรียนและครู จึงต้องระมัดระวังในการถามคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยมากที่สุด

การจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนต่อไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการจัดกระทำข้อมูล ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนสุดท้ายคือ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอเขียนเป็นรายงานการวิจัย

1. การลดทอนข้อมูล

การศึกษภาคสนามในแต่ละครั้งผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม (field note) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาอ่านทบทวน และลงความคิดเห็นเบื้องต้นแล้วจึงจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษา และนำมาเขียนสรุปเป็นประเด็นในการศึกษาไว้ให้ชัดเจน เช่น การร่วมกิจกรรมของชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย สภาพการทำงานของนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียนขณะที่ได้รับการสอนด้วยโปรแกรม4-เอช การแสดงความเป็นผู้นำของนักเรียนและการแสดงบทบาทของนักเรียน ความรู้สึกในการเข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวรวมถึงสิ่งที่ได้รับในการพัฒนาตนเอง เป็นต้น

2. การตรวจสอบข้อมูล

ในระหว่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ดังนี้

2.1 การตรวจสอบด้านความครบถ้วนของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แล้วทำการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งได้แก่ เวลา สถานที่และบุคคล

2.2 การตรวจสอบด้านความเป็นจริงของข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกันที่หลากหลายวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์ครูและนักเรียน การสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่

การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมเป็นต้น

2.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบกับกลุ่มตัวอย่างว่าผู้วิจัยตีความหมายของข้อมูลถูกต้องหรือไม่อย่างไร

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม ได้แก่ แบบวัดภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบวัดภาวะผู้นำของ Al-omari และคณะ (2008)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช

3) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์

5.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดภาวะผู้นำ

แบบวัดภาวะผู้นำเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบวัดภาวะผู้นำของ Al-omari และคณะ (2008) คือแบบวัดภาวะผู้นำ SLOI (Student Leadership Outcome) ซึ่งเป็นแบบวัดที่ใช้วัดทักษะพื้นฐาน 8 ทักษะที่นำไปสู่ภาวะผู้นำของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยของประเทศจอร์แดน แบบวัดดังกล่าวประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 60 ข้อ เมื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์ ครอนบาค แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบวัดภาวะผู้นำ SLOI เรียงตามทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่ภาวะผู้นำเป็นดังนี้ 1) ทักษะในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ($\alpha = 0.79$) 2) ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ($\alpha = 0.85$) 3) ความมั่นใจในตนเอง ($\alpha = 0.75$) 4) ทักษะการใช้เทคโนโลยี ($\alpha = 0.87$) 5) ทักษะในการวางแผนและการจัดการ ($\alpha = 0.77$) 6) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\alpha = 0.81$) 7) ทักษะในการบริหารจัดการตนเอง ($\alpha = 0.87$) และ 8) การตระหนักรู้ในตนเอง ($\alpha = 0.74$) ตามลำดับ

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดภาวะผู้นำจากงานวิจัยของ Al-omari และคณะมาพัฒนาเนื่องจาก 1) มีความคล้ายคลึงกันในประเด็นของสิ่งที่มุ่งวัดคือ แบบวัดภาวะผู้นำ SLOI มุ่งวัดทักษะพื้นฐาน 8 ประการที่จะนำไปสู่ภาวะผู้นำ ส่วนแบบวัดภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมุ่งวัด

ภาวะผู้นำ 2) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุใกล้เคียงกันกล่าวคือ Al-omari และคณะ ทำการศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีอายุระหว่าง 18-19 ปี และผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีอายุ 16-17 ปี ตามลำดับ ขั้นตอนในการพัฒนาแบบวัดมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบวัด

2. กำหนดขอบเขตและนิยามของภาวะผู้นำว่ามีความหมายอย่างไร มีลักษณะอย่างไร ในขั้นนี้จะต้องนิยามให้กระจ่างชัดเพื่อให้ครอบคลุมและง่ายต่อการปรับปรุงและพัฒนาข้อคำถาม

3. ดำเนินการพัฒนาข้อคำถาม เนื่องจากผู้วิจัยมุ่งวัดภาวะผู้นำของนักเรียนซึ่งแตกต่างจาก Al-omari และคณะ ที่มุ่งวัดทักษะพื้นฐาน 8 ประการที่จะนำไปสู่ภาวะผู้นำทำให้แบบวัดภาวะผู้นำ SLOI ของ Al-omari และคณะ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน แต่นิยามของภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมิได้แยกออกเป็นด้านหรือเป็นองค์ประกอบย่อยใดๆ แต่มีประเด็นในการวัดเพียงประเด็นเดียวคือ “ความสามารถของนักเรียนในการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ด้วยความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ” ทำให้ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามบางข้อจากแบบวัดภาวะผู้นำของ Al-omari และคณะ ที่มีความสอดคล้องกับนิยามของภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้มีความเหมาะสมกับบริบทของการนำไปใช้ และดำเนินการใช้ภาษาให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย แล้วจึงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม ภาษาที่ใช้และการจัดรูปแบบการพิมพ์

4. นำแบบวัดภาวะผู้นำที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด ความครอบคลุมของเนื้อหา และความถูกต้องชัดเจนของภาษา โดยผู้วิจัยใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) ซึ่งมีลักษณะการให้คะแนน ดังนี้

-1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด

0 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่อาจตัดสินว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด

+1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด

การคัดเลือกข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหาของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2548) ที่กำหนดว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับ

ข้อความที่จะวัด โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่านไว้ดังนี้ (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญแสดงไว้ในภาคผนวก ก)

1) เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำมีประสบการณ์ด้านการสอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำ จำนวน 2 ท่าน

2) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการวัดและการประเมินผลทางการศึกษา คือมีประสบการณ์ด้านการสอนวิชาวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 2 ท่าน

3) เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 2 ท่าน

ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่าน มาวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ดังแสดงในภาคผนวก ค และผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามในเชิงภาษาให้มีความกระชับ วัดได้ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาอีกครั้ง ทำให้ได้แบบวัดภาวะผู้นำทั้งสิ้นจำนวน 36 ข้อ

5. ผู้วิจัยนำแบบวัดภาวะผู้นำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์ ครอนบาค แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) รวมถึงตรวจสอบการใช้ภาษาและการสื่อความหมาย ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงที่ได้จากการทดลองใช้พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบวัดภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 แสดงว่าแบบวัดภาวะผู้นำที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6. นำแบบวัดภาวะผู้นำที่ตรวจสอบความเที่ยงและปรับปรุงข้อคำถามบางข้อเรียบร้อยแล้วไปใช้ทดสอบก่อนการทดลอง (pre-test)

5.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช

การสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ **ส่วนที่ 1** การศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและแนวคิด4-เอช **ส่วนที่ 2** การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช **ส่วนที่ 3** การสร้างกิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช **ส่วนที่ 4** การตรวจสอบความถูกต้อง

เหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอชโดยผู้เชี่ยวชาญ
ส่วนที่ 5 จัดทำโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ

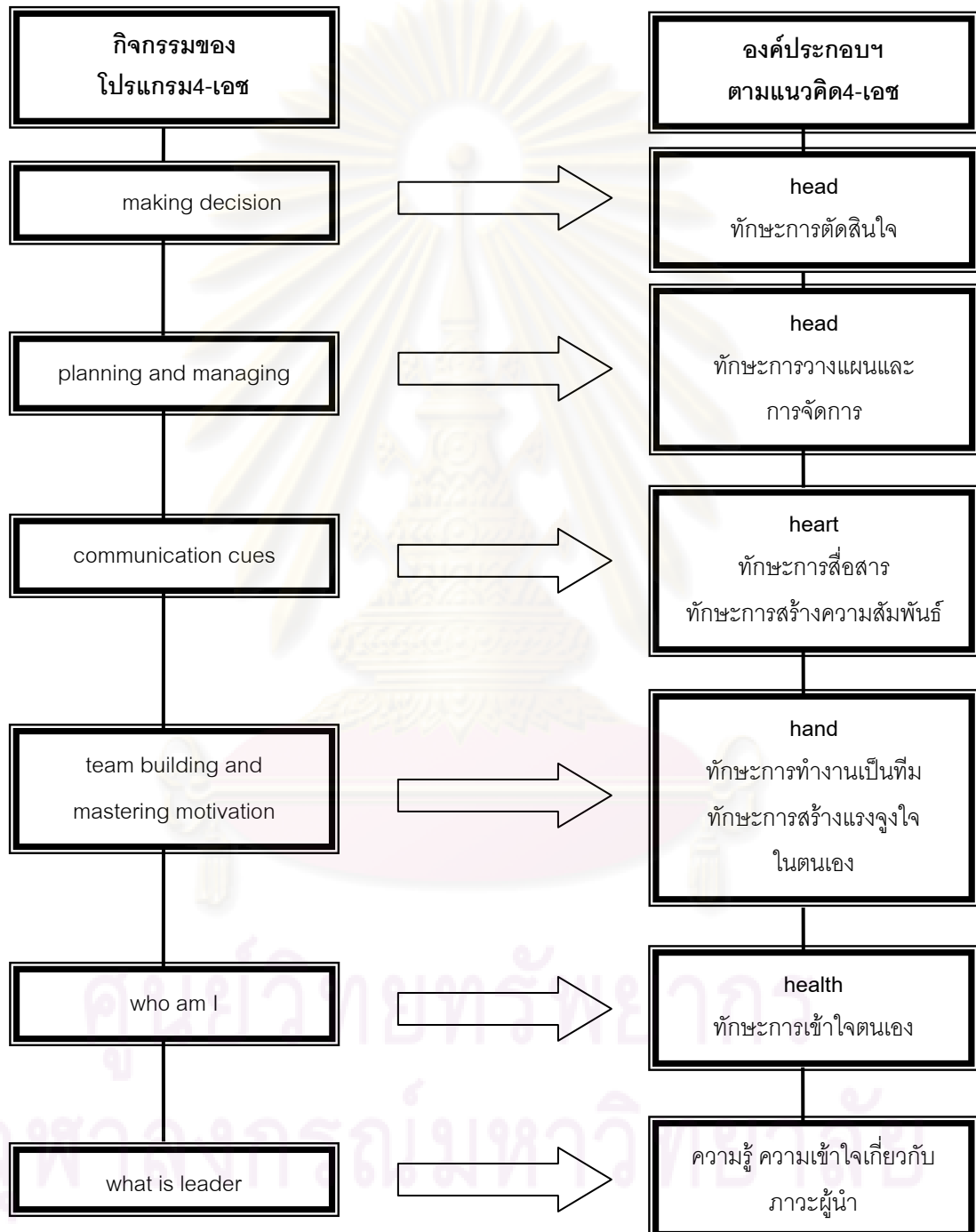
ส่วนที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและแนวคิด4-เอช

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพบว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำนั้นมีความสอดคล้องและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด4-เอช และสามารถนำมาประยุกต์เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำได้ประกอบไปด้วย 7 ทักษะดังนี้ 1) ทักษะด้านการตัดสินใจ 2) ทักษะด้านการวางแผนและการจัดการ 3) ทักษะด้านการสื่อสาร 4) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ 5) ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม 6) ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และ7) ทักษะการเข้าใจตนเองตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ทั้ง 7 ทักษะมาประยุกต์สร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยทำให้ได้กิจกรรมของโปรแกรม4-เอชทั้งหมด 6 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรม*"making decision"* เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจ (head) 2) กิจกรรม*"planing and managing"* เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการวางแผนและการจัดการ (head) 3) กิจกรรม*"communication cues"* เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (heart) 4) กิจกรรม*"team building and mastering motivation"* เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง (hand) 5) กิจกรรม *"who am I"* เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเข้าใจตนเอง (health) และ6) กิจกรรม *"what is leader"* เป็นกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ลักษณะเฉพาะคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ ดังแผนภาพที่ 3.1

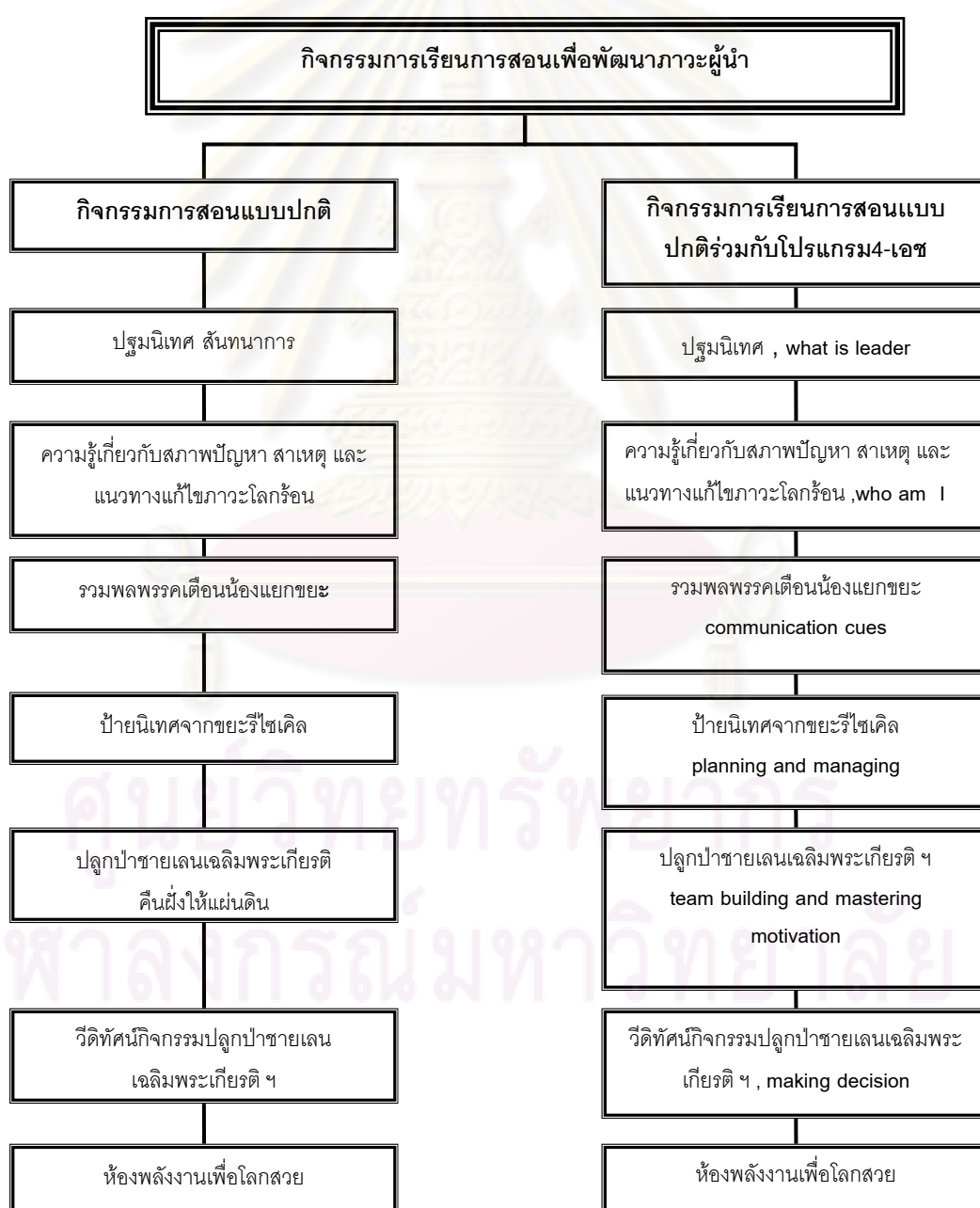
แผนภาพที่ 3.1 การประยุกต์องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด 4-เอช เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม 4-เอช

ส่วนที่ 3 การสร้างกิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช

จากการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ได้กิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 6 กิจกรรม ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดไปสอนสอดแทรกในกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย ทำให้ได้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มของชมรมดังกล่าวเป็นดังแผนภาพที่ 3.2

แผนภาพที่ 3.2 กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาสร้างรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำในแต่ละสัปดาห์ของนักเรียนชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยเพื่อใช้สอนในคาบกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจสัปดาห์ละ 1 คาบ ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติและแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช ผลเป็นดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 กิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>สัปดาห์ที่ 1 : ปฐมนิเทศ, สันทนาการ</p> <p>1. ปฐมนิเทศและแนะนำกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรมอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ และความสำคัญของการเป็นผู้นำกลุ่มนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>2. รุ่นพี่ทำกิจกรรมสันทนาการ และต้อนรับรุ่นน้อง</p>	<p>สัปดาห์ที่ 1 : ปฐมนิเทศ , what is leader</p> <p>1. ปฐมนิเทศและแนะนำกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรม</p> <p>2. นักเรียนทำกิจกรรม“what is leader” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อธิบายถึงคุณค่า ความสำคัญ บทบาทและลักษณะเฉพาะของผู้นำนักเรียนกลุ่มนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>3. ครูนำอภิปรายเพื่อให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้จากกิจกรรมดังกล่าวกับบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นผู้นำนักเรียนกลุ่มนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p>
<p>สัปดาห์ที่ 2 : ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน</p> <p>1. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมภาวะโลกร้อน และผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวผ่านทางวีดิทัศน์ประกอบการบรรยาย</p> <p>2. ครูนำอภิปรายถึงปัญหาภาวะโลกร้อนโดยให้นักเรียนร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายๆ ในโรงเรียน</p>	<p>สัปดาห์ที่ 2 : ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน, who am I (health)</p> <p>1. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมภาวะโลกร้อน และผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวผ่านทางวีดิทัศน์ประกอบการบรรยาย</p> <p>2. ครูนำอภิปรายถึงปัญหาภาวะโลกร้อนโดยให้นักเรียนร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายๆ ในโรงเรียน</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
	<p><i>health: ทักษะการเข้าใจในตนเอง</i></p> <p>3.นักเรียนทำกิจกรรม “who am I” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนเข้าใจในบุคลิกภาพ รวมถึงจุดแข็งจุดอ่อนตนเอง เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น</p>
<p>สัปดาห์ที่ 3 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ</p> <p>1. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องรณรงค์ชักชวนให้น้องๆ ป.1- ป.6 เห็นความสำคัญของการแยกขยะ และร่วมกันแยกขยะให้ถูกต้อง โดยให้นักเรียนร่วมกันออกแบบกิจกรรม</p> <p>2. นักเรียนช่วยกันจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำงานกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ</p>	<p>สัปดาห์ที่ 3 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ , communication cues (heart)</p> <p>1.นักเรียนทำกิจกรรม“communication cues” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของการสื่อสาร พัฒนาทักษะในการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น</p> <p>2. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม“communication cues” มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องรณรงค์ชักชวนให้น้องๆ ป.1- ป.6 เห็นความสำคัญของการแยกขยะ และร่วมกันแยกขยะก่อนทิ้งลงถังให้ถูกต้อง</p>
<p>สัปดาห์ที่ 4 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ</p> <p>1. นักเรียนออกไปทำกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะในภาคสนามโดยการทำกิจกรรมดังกล่าวนักเรียนต้องไปชักชวนน้องๆ</p>	<p>สัปดาห์ที่ 4 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ, communication cues (heart)</p> <p>1. นักเรียนออกไปทำกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะในภาคสนาม โดยครูแนะนำให้นักเรียนประยุกต์ความรู้เรื่องทักษะการสื่อสาร</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>ชั้นป.1-ป.6 ให้ช่วยกันแยกขยะให้ถูกต้องตามประเภทของถังขยะที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้</p>	<p>และทักษะการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นจากกิจกรรม communication cues มาใช้ในการชักชวนให้น้องๆ ในชั้น ป.1 – ป.6 เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการแยกขยะให้ถูกต้องตามประเภทของถังขยะที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้</p>
<p>สัปดาห์ที่ 5 : ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล</p> <p>1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสภาพปัญหา จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรม</p> <p>2. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดแข่งขันการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการรีไซเคิล และขยะรีไซเคิลโดยการจัดป้ายนิเทศ แล้วทำการแข่งขันกันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย</p>	<p>สัปดาห์ที่ 5 : ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล, planning and managing (head)</p> <p>1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสภาพปัญหา จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรม</p> <p>head: ทักษะการวางแผนและการจัดการ</p> <p>2. นักเรียนร่วมกิจกรรม “planning and managing” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในการวางแผนและการจัดการ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนทำใบกิจกรรมหมดและหลอด บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย</p> <p>3. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดแข่งขันการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการรีไซเคิล และขยะรีไซเคิลโดยการจัดป้ายนิเทศ แล้วทำการแข่งขันกัน</p> <p>4. ครูแนะนำให้ นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรม “planning and managing” มาฝึกปฏิบัติโดย</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
	การวางแผนการจัดกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล
<p>สัปดาห์ที่ 6 : ปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ คีนฝิ่งให้แผ่นดิน</p> <p>1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล โดยนักเรียนร่วมกันอภิปราย ถึงสภาพปัญหา จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรมดังกล่าว</p> <p>2. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ คีนฝิ่งให้แผ่นดินซึ่งเป็นโครงการปลุ๊กป่าชายเลนจำนวน 250 ต้น มีนักเรียนร่วมกิจกรรมจำนวน 50 คน บริเวณหมู่บ้านขุนสมุทรจีน จ.สมุทรปราการ</p> <p>3. นักเรียนช่วยกันจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝิ่งให้แผ่นดิน</p> <p>หมายเหตุ : กิจกรรมปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ คีนฝิ่งให้แผ่นดินจะจัดในวันเสาร์และวันอาทิตย์ นักเรียนในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 1 วัน ตามลำดับ</p>	<p>สัปดาห์ที่ 6 : ปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ คีนฝิ่งให้แผ่นดิน, team building and Mastering motivation (hand)</p> <p>1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล โดยนักเรียนร่วมกันอภิปราย ถึงสภาพปัญหา จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรมดังกล่าว</p> <p>hand: ทักษะในการทำงานเป็นทีมและทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง</p> <p>2. นักเรียนร่วมกิจกรรม“Team building and Mastering motivation” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานเป็นทีม การสร้างจุดแข็งให้ทีมและการสร้างแรงจูงใจในตนเอง</p> <p>3. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้จากกิจกรรม“team building and mastering motivation” มาใช้ในการจัดกิจกรรมปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝิ่งให้แผ่นดิน ซึ่งเป็นโครงการปลุ๊กป่าชายเลนจำนวน 250 ต้น บริเวณหมู่บ้านขุนสมุทรจีน จ.สมุทรปราการ ซึ่งมีนักเรียนร่วมกิจกรรมจำนวน 50 คน โดยให้นักเรียนช่วยกันคิดรูปแบบกิจกรรมที่จะจัดและแบ่งงานกันภายในกลุ่ม</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
	4.นักเรียนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน
<p>สัปดาห์ที่ 7 : วิถีทัศน์กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนชมวิถีทัศน์ผลการจัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน 2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน 	<p>สัปดาห์ที่ 7 : วิถีทัศน์กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน, Making decision (head)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนร่วมกิจกรรม “Making decision” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 2. นักเรียนชมวิถีทัศน์ผลการจัดกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดินโดยครูยกสถานการณ์ปัญหาจากกิจกรรมปลูกป่าชายเลนฯ ที่นักเรียนได้ร่วมกันทำแล้วแนะนำให้ความรู้เรื่องการตัดสินใจมาใช้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
<p>สัปดาห์ที่ 8 : ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแบ่งกลุ่มในการรับผิดชอบกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยในโซนที่1 ซึ่งรับผิดชอบในส่วนของผลกระทบบจากภาวะโลกร้อน เป็นการจัดกิจกรรมโดยเปิดให้ชมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย จัดป้ายนิเทศ และบรรยายให้ความรู้กับนักเรียนที่สนใจ เข้าชมในช่วงพักเช้าและพักกลางวัน 	<p>สัปดาห์ที่ 8 : ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูทบทวนความรู้จากกิจกรรมตามแนวคิด 4-เอชทั้งหมดและให้นักเรียนนำความรู้และทักษะต่างๆ ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยโซนที่ 2 ซึ่งรับผิดชอบส่วนของการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน รวมถึงจัดแสดงผลงานในรอบ 1 ปีการศึกษาที่ผ่านมาของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
2. นักเรียนแบ่งกลุ่มรับผิดชอบกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรม เช่น ตกแต่งห้อง จัดป้ายนิเทศ จัดเตรียมเนื้อหาสาระในการบรรยาย ฯลฯ	2. นักเรียนแบ่งกลุ่มรับผิดชอบกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรม เช่น ตกแต่งห้อง จัดป้ายนิเทศ และจัดเตรียมเนื้อหาสาระในการบรรยาย ฯลฯ
สัปดาห์ที่ 9 : ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย 1. นักเรียนช่วยกันจัดกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยโซนที่ 1	สัปดาห์ที่ 9 : ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย 1. นักเรียนช่วยกันจัดกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยโซนที่ 2
สัปดาห์ที่ 10 : สรุปปิดกิจกรรม 1. ครูให้นักเรียนชมวีดิทัศน์แสดงผลงานที่ทำมาตลอดภาคเรียนที่ 2 ร่วมกันเสนอแนะปัญหาแนวทางในการแก้ไขสำหรับการดำเนินกิจกรรมของชมรมในปีการศึกษาหน้า	สัปดาห์ที่ 10 : สรุปปิดกิจกรรม 1. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมของชมรมตามโปรแกรม4-เอชในประเด็นต่อไป นี้ ผลจากการที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและความรู้สึกเมื่อนักเรียนได้ร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็นต้น 2. นักเรียนชมวีดิทัศน์แสดงผลงานที่ทำมาตลอดภาคเรียนที่ 2 ร่วมกันเสนอแนะปัญหาแนวทางในการแก้ไขสำหรับการดำเนินกิจกรรมของชมรมในปีการศึกษาหน้า

ส่วนที่ 4 การตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอชให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปใช้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนกิจกรรมตามความถนัดฯ และภาวะผู้นำ โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 2 ท่าน

2. เป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการสอนกิจกรรมตามความถนัดฯ เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน

ผลจากการตรวจสอบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอชโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าทุกกิจกรรมของโปรแกรม4-เอช มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการเรียนการสอนร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติ และพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความเป็นคู่ขนานกันทั้งในด้านของเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ แต่ก่อนการนำไปใช้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช

กิจกรรม	ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
1. กิจกรรม what is leader	<p>1. เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการชมวิดีโอ โดยให้ตัวแทนนักเรียนออกมาเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ผู้นำ” ในมุมมองของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร</p> <p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 2 ควรเป็นการสุ่มตัวแทนนักเรียนจากทุกกลุ่มออกมาเสนอความคิดเห็นของกลุ่ม โดยก่อนการนำเสนอควรให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายภายในกลุ่มของตนก่อน</p> <p>3. ในกิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 7 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการสรุป</p> <p>4. เพิ่มการศึกษาประวัติของนักอนุรักษ์ธรรมชาติคนสำคัญคือ สืบ นาคะเสถียร</p>

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

กิจกรรม	ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
2. กิจกรรม who am I	<p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ ก่อนที่จะให้นักเรียนทำใบกิจกรรม บุคลิกภาพของฉัน ควรมีการเกริ่นนำเพื่อสร้างแรงจูงใจโดยใช้สื่อต่างๆ เช่น เพลงหรือรูปภาพเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ” ก่อนการทำใบกิจกรรม</p> <p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 5 ควรเพิ่มให้ครูอภิปรายในประเด็น ”ความแตกต่างระหว่างบุคคลและแนะแนวทางให้นักเรียนเรื่องการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น</p> <p>3. ใบกิจกรรมจุดแข็งจุดอ่อนควรเพิ่มการอภิปรายว่า นักเรียนจะนำจุดแข็งจุดอ่อนมาใช้ประโยชน์อย่างไรและร่วมกันเสนอแนวทางในการแก้ไขจุดอ่อนในภาพรวม</p>
3. กิจกรรม communication cues	ใบกิจกรรมทดสอบการฟังข้อที่1 ควรปรับภาษาให้สละสลวยมากขึ้น
4. กิจกรรม planning and managing	กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 4 เปลี่ยนกิจกรรมจาก”กิจกรรมปลูกป่าชายเฉลิมพระเกียรติคืนผืนดิน” เป็น ”กิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล” จึงจะสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองในสัปดาห์ที่ 5
5. กิจกรรม team building and mastering motivation	ใบกิจกรรมป้องกันยอดรัก ให้ระบุเวลาในการทำกิจกรรมด้วยความชัดเจน
6. กิจกรรม making decision	การแสดงบทบาทสมมติควรนำเสนอให้มีความสนุกสนานมากที่สุดและควรเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การร่วมกันตัดสินใจของกลุ่ม

ส่วนที่ 5 จัดทำโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ

จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนเพื่อให้ได้โปรแกรมที่มีความสมบูรณ์ที่สุดดังภาคผนวก ง

5.3 เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นประกอบด้วย

1. แบบสังเกต มีประเด็นของการสังเกต เช่น การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำของนักเรียน ผลสำเร็จของแต่ละกิจกรรม เป็นต้น

2. แบบสัมภาษณ์ ประเด็นการสัมภาษณ์ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีดังนี้

ประเด็นการสัมภาษณ์ครู ได้แก่ 1) ผลงานของนักเรียนชมรมอนุรักษ์พลังงานเพื่อโลกสวย ทั้ง 2 กลุ่มในสัปดาห์นี้เป็นอย่างไรบ้าง 2) จากการทำกิจกรรมในสัปดาห์นี้ท่านคิดว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไร 3) นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มแสดงบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยได้ในระดับใด

ประเด็นการสัมภาษณ์นักเรียน ได้แก่ 1) นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมในสัปดาห์นี้ 2) นักเรียนมีวิธีในการกระตุ้นจิตใจสมาชิกในโรงเรียนให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างไร 3) ผลสำเร็จของกิจกรรมในสัปดาห์นี้เป็นอย่างไรบ้าง นักเรียนรู้สึกอย่างไร 4) ปัญหาและอุปสรรคของการทำกิจกรรมคืออะไร นักเรียนแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไรบ้าง 5) นักเรียนได้รับการพัฒนาตนเองอย่างไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม

ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ได้แก่ 1) บุตรสาวของท่านมีการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม 2) ท่านคิดว่าบุตรสาวของท่านได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องเตรียมอุปกรณ์ภาคสนาม เช่น เครื่องบันทึกเสียงภาคสนาม สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูป

แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตภาวะผู้นำ มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตและสัมภาษณ์
2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและแนวคิด 4-เอช เพื่อกำหนดประเด็นและกรอบการสังเกตและแนวคำถามในการสัมภาษณ์
3. กำหนดประเด็นการสังเกตและแนวคำถามในการสัมภาษณ์ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา
4. ทดลองใช้กับบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบการใช้ภาษาและประเด็นคำถามให้มีความเหมาะสม

5. ปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในประเด็นคำถามให้สามารถสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างได้ชัดเจน และรวดเร็วมากขึ้น

6. นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

6. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยการดำเนินการทดลองกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2552 ถึง 17 กุมภาพันธ์ 2553 นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำจะเป็นคาบกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของชมรมนักเรียนรักษ์เพื่อโลกสวย โดยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จะเรียนในเวลาเดียวกันคือ 10.00 -11.20 น. โดยกลุ่มควบคุมเรียนในวันอังคารส่วนกลุ่มทดลองเรียนในวันพุธตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยขอแสดงข้อมูลด้านจำนวนนักเรียนและวันเวลาที่สอน รวมถึงปฏิทินของกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ของทั้งสองกลุ่มในรูปแบบตารางดังนี้

ตารางที่ 3.4 จำนวนนักเรียนและวันเวลาที่เรียนกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ

กลุ่ม	วัน	เวลา	เพศ	จำนวน (คน)
กลุ่มควบคุม	อังคาร	10.00 – 11.20 น.	หญิง	26
กลุ่มทดลอง	พุธ	10.00 – 11.20 น.	หญิง	26
รวม	-	-	-	52

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5 ปฏิทินแสดงกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของชนนักรักบี้เพื่อโลกสวย

สัปดาห์	กิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุม	กิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มทดลอง
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 15 -16 ธ.ค.52	ปฐมนิเทศ , สันทนาการ	ปฐมนิเทศ , what is leader
สัปดาห์ที่ 2 วันที่ 22 - 23 ธ.ค.52	ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน	ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน , who am I
สัปดาห์ที่ 3 วันที่ 29 - 30 ธ.ค.53	รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ	รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ communication cues
สัปดาห์ที่ 4 วันที่ 5-6 ม.ค.53	รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ	รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ communication cues
สัปดาห์ที่ 5 วันที่ 12 -13 ม.ค.53	ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล	ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล planning and managing
สัปดาห์ที่ 6 วันที่ 19 -20 ม.ค.53	ปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ คีนฝั่งให้แผ่นดิน	ปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ ฯ team building and mastering motivation
สัปดาห์ที่ 7 วันที่ 26 -27 ม.ค.53	วิถีทัศนกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ ฯ	วิถีทัศนกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ ฯ , making decision
สัปดาห์ที่ 8 วันที่ 2 -3 ก.พ.53	ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย	ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย
สัปดาห์ที่ 9 วันที่ 9 -10 ก.พ.53	ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย	ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย
สัปดาห์ที่ 10 วันที่ 16 -17 ก.พ.53	สรุปปิดกิจกรรม , วิถีทัศนแสดงผลงาน	สรุปความรู้จากโปรแกรม4-เอช , สรุปปิดกิจกรรม , วิถีทัศนแสดงผลงาน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistics package for the social science: SPSS) เพื่อคำนวณวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ความเบ้ (sk) และความโด่ง (ku) ของคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง
2. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะผู้นำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กัน (t-test for dependent)
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent)

7.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัย และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง
2. การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic analysis) ใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล
3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้ จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎีโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรม การขยายความรู้อจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน

1.1 การสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ ตามแนวคิด4-เอชและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพบว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำมีความสอดคล้องและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด4-เอช ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์สร้างเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำได้มีทั้งสิ้น 7 ประการดังนี้ 1) ทักษะด้านการตัดสินใจ 2) ทักษะด้านการวางแผนและการจัดการ 3) ทักษะด้านการสื่อสาร 4) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ 5) ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม 6) ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และ 7) ทักษะการเข้าใจตนเอง ตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด4-เอช ดังกล่าวมาประยุกต์สร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ชมรมนักอนุรักษ์ เพื่อโลกสวย ได้กิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรมดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช

แนวคิด4-เอช	องค์ประกอบที่มี ความสัมพันธ์กับการพัฒนา ภาวะผู้นำ	กิจกรรมของโปรแกรม4- เอช
ด้านความคิดและการจัดการ (Head)	ทักษะการตัดสินใจ	making decision
ด้านความคิดและการจัดการ (Head)	ทักษะด้านการวางแผนและ การจัดการ	planing and managing
ด้านความสัมพันธ์และการ ดูแล (Heart)	ทักษะการสื่อสารและทักษะ การสร้างความสัมพันธ์	communication cues
ด้านการทำงาน (Hand)	ทักษะการทำงานเป็นทีมและ ทักษะการสร้างแรงจูงใจใน ตนเอง	team building and mastering motivation
ด้านการดำเนินชีวิตและการ พัฒนาตนเอง (Health)	ทักษะการเข้าใจตนเอง	who am I
เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทลักษณะเฉพาะ คุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ		what is leadership

กิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมของโปรแกรม4-เอช มีลักษณะและองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1) จุดประสงค์การเรียนรู้ ในแต่ละกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะต่างๆ ตามองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด4-เอช ได้แก่

กิจกรรม what is leader มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ เข้าใจถึงบทบาทของผู้นำ และสามารถระบุลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำกลุ่มนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย

กิจกรรม who am I มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบุคลิกภาพและจุดแข็ง - จุดอ่อนของตนเอง และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น

กิจกรรม communication cues มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสาร ได้ฝึกทักษะการฟังและการพูดที่ดี และให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นจากการปฏิบัติกิจกรรมจริง

กิจกรรม team building and mastering motivation มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียน ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีมช่วยกันสร้างเสริมจุดแข็งของทีม ฝึก การสร้างแรงจูงใจในการทำงานของตนเอง

กิจกรรม making decision มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2) **กิจกรรมการเรียนรู้** ในแต่ละกิจกรรมของโปรแกรม4-เอช จะประกอบด้วยใบกิจกรรม ต่างๆ เช่น ใบกิจกรรมลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ ใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน ใบกิจกรรม ทดสอบการฟัง ใบกิจกรรมหมุดและหลอด ใบกิจกรรมป้องกันยอควรรัก และใบกิจกรรม dominant team เป็นต้น ซึ่งมีการพัฒนาให้มีรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนุกสนาน ไร้ความ สนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม อภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่าง เต็มความสามารถ

3) **สื่อและอุปกรณ์** ใช้สื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรมเช่น ปิงปอง กระดาษ เข็มหมุด หลอด กาว ปากกาไวท์บอร์ด แผ่นซีดีเพลง power point สำหรับนำเสนอความรู้ต่างๆ และมีวิดีโอ เป็นต้น

4) **การประเมินผล** ใช้การประเมินผลตามสภาพจริง ได้แก่ การสังเกตการเข้าร่วม กิจกรรม การสัมภาษณ์ การตอบคำถาม การอภิปราย การให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และ ผลการปฏิบัติงานของนักเรียนแต่ละสัปดาห์ เป็นต้น

กิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมที่ผู้วิจัยได้สร้างซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยกิจกรรม ทั้งหมดจะถูกนำไปสอนสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อ โลกสวยในคาบเรียนวิชากิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ซึ่งนักเรียนในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยจะได้เรียนกิจกรรมการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำดังตารางที่ 4.2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

กิจกรรมการสอนแบบปกติ	กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติ ร่วมกับโปรแกรม4-เอช
ปฐมนิเทศและสันทนาการ	ปฐมนิเทศ , <i>กิจกรรม what is leader</i>
ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุ และ แนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน	ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุ และ แนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน , <i>กิจกรรม who am I</i>
กิจกรรมรวมพลพรรคเต๋อน้องแยกขยะ	กิจกรรมรวมพลพรรคเต๋อน้องแยกขยะ, <i>กิจกรรม communication cues</i>
กิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล	กิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล, <i>กิจกรรม planning and managing</i>
กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝ่ง ให้แผ่นดิน	กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝ่ง ให้แผ่นดิน , <i>กิจกรรม team building and mastering motivation</i>
วีดิทัศน์กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระ เกียรติคีนฝ่งให้แผ่นดิน	วีดิทัศน์กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระ เกียรติคีนฝ่งให้แผ่นดิน , <i>กิจกรรม making decision</i>
กิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย	กิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย

1.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม4-เอช โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช ทั้ง 6 กิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านทำการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปใช้ ซึ่งผลจากการตรวจสอบพบว่า ทุกกิจกรรมของโปรแกรม4-เอช มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการเรียนการสอนร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติ และพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความเป็นคู่ขนานกันทั้งในด้านของเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติ แต่ก่อนการนำไปใช้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เป็นดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของ
โปรแกรม4-เอช ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>กิจกรรม what is leader</p> <p>ข้อเสนอแนะ</p> <p>1. เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการชมวิดีโอทัศน์ โดยให้ตัวแทนนักเรียนออกมาเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ผู้นำ” ในมุมมองของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร</p> <p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 2 ควรเป็นการสุ่มตัวแทนนักเรียนจากทุกกลุ่มออกมาเสนอความคิดเห็นของกลุ่ม โดยก่อนการนำเสนอควรให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายภายในกลุ่มของตนก่อน</p> <p>3. ในกิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 7 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการสรุป</p> <p>4. เพิ่มการศึกษาประวัติของนักอนุรักษ์ธรรมชาติคนสำคัญคือ สืบ นาคะเสถียร</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนรับชมวิดีโอทัศน์ชีวิตประวัติของอับราฮัม ลินคอล์น ซึ่งมีคติสอนใจเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญและการเสียสละของผู้นำ โดยให้เวลาศึกษา 15 นาที</p> <p>2.ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปข้อคิดที่ได้จากการชมวิดีโอทัศน์ดังกล่าวโดยครูสุ่มให้ตัวแทนนักเรียน 3-5 คนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของผู้นำต่อการทำงานต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ</p> <p>3. ครูถามคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปรายว่า “นักเรียนคิดว่าผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยควรมีลักษณะเฉพาะอย่างไรบ้าง” ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น</p> <p>4. ครูให้นักเรียนระบุลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำจากใบกิจกรรมลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำโดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 15 นาที</p> <p>5. จากการทำใบกิจกรรมครูนำอภิปรายเพื่อสรุปลักษณะเฉพาะของผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยโดยให้นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มแล้วให้สมาชิกทั้งหมดช่วยกันสรุปลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมที่สุดของผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวย จากนั้นครูนำอภิปรายต่อว่าความรู้ที่ได้จากการทำ</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูสุ่มให้ตัวแทนนักเรียนออกมาแสดงความคิดเห็นว่า “ผู้นำ” ในมุมมองและความคิดของนักเรียนเป็นอย่างไร</p> <p>2. ครูให้นักเรียนรับชมวิดีโอทัศน์ชีวิตประวัติของอับราฮัม ลินคอล์น ซึ่งมีคติสอนใจเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญและการเสียสละของผู้นำ โดยให้เวลาศึกษา 15 นาที</p> <p>3. ครูให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายและสรุปข้อคิดที่ได้จากการชมวิดีโอทัศน์ และช่วยกันวิเคราะห์หว่าหะเด็ดของ อับราฮัม ลินคอล์น จากนั้นครูสุ่มตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของผู้นำต่อการทำงานของกลุ่มให้บรรลุผลสำเร็จ</p> <p>4. ครูถามคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปรายว่า “นักเรียนคิดว่าผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยควรมีลักษณะเฉพาะอย่างไรบ้าง” จากนั้นครูให้นักเรียนชมวิดีโอทัศน์ชีวิตประวัติของ สืบ นาคะเสถียร นักอนุรักษ์ผู้ยิ่งใหญ่ของไทย ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการการเสียสละชีวิตของสืบเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>5. ครูให้นักเรียนระบุลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำจากใบกิจกรรม โดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 15 นาที</p> <p>6. จากการทำใบกิจกรรม ครูนำ</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>ใบกิจกรรมดังกล่าวนักเรียนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้จริงได้อย่างไรบ้าง ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปว่า ความรู้ที่ได้จะนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยที่ดี</p> <p>6. ครูนำอภิปรายในประเด็นที่ว่า “เมื่อนักเรียนทราบถึงลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยแล้วให้นักเรียนคิดว่านักเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างไรบ้างกับการเป็นผู้นำชมรมดังกล่าว ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปถึงบทบาทที่สำคัญของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>7. ครูนำนักเรียนสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนในคาบนี้ทั้งหมดเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ บทบาทของผู้นำ และลักษณะเฉพาะที่สำคัญของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p>	<p>อภิปรายเพื่อสรุปลักษณะเฉพาะของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยโดยให้นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มแล้วให้สมาชิกทั้งหมดช่วยกันสรุปลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมที่สุดของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย จากนั้นครูนำอภิปรายต่อว่าความรู้ที่ได้จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าว นักเรียนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้จริงได้อย่างไรบ้าง ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปว่า ความรู้ที่ได้จะนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยที่ดี</p> <p>7. ครูนำอภิปรายในประเด็นที่ว่า “เมื่อนักเรียนทราบถึงลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยแล้วให้นักเรียนคิดว่านักเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างไรบ้างกับการเป็นผู้นำชมรมดังกล่าว ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปถึงบทบาทที่สำคัญของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>8. ครูนำนักเรียนสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนในคาบนี้ทั้งหมดเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ บทบาทของผู้นำ และลักษณะเฉพาะที่สำคัญของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>กิจกรรม who am I</p> <p>ข้อเสนอแนะ</p> <p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ ก่อนให้นักเรียนทำใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน ควรมีการกรีนนำเพื่อสร้างแรงจูงใจโดยใช้สื่อต่างๆ เช่น เพลงหรือรูปภาพเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจก่อนการทำใบกิจกรรม</p> <p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 5 ควรเพิ่มให้ครูอภิปรายในประเด็น”ความแตกต่างระหว่างบุคคลและแนวทางการให้นักเรียนเรื่องการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น”</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเข้าใจในตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ</p> <p>2. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน โดยใช้เวลา 5 นาที หลังจากนั้นครูให้นักเรียนทบทวนว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองบ้าง - นักเรียนลองนึกถึงเพื่อนในกลุ่มว่าเป็นคนที่มีบุคลิกอย่างไร - นักเรียนและเพื่อนมีบุคลิกที่แตกต่างกันหรือไม่ - นักเรียนมีวิธีการปรับตัวอย่างไรให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข <p>นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป</p> <p>3. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับ “หน้าต่างหัวใจโจฮารี” ซึ่งเป็นแบบจำลองจิตวิทยาที่ใช้อธิบายการเปิดเผยตัวตนของตัวเองผ่านการสื่อสารกับผู้อื่น และนำเสนอวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นให้ราบรื่นและได้ผลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น</p> <p>4. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้นักเรียนทำใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน โดยใช้เวลาในการทำกิจกรรม 10 นาที</p> <p>5. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าว ครูน่านักเรียนอภิปรายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการยอมรับซึ่งกันและกัน การปรับตัวเข้าหากัน จากนั้นครูแนะนำให้</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนฟังเพลงต่างใจเดียวกัน ซึ่งเนื้อหาของเพลงบรรยายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันเสนอข้อคิดที่ได้จากการฟังเพลงดังกล่าว</p> <p>2. เกี่ยวกับเพลงที่ได้ฟัง ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเข้าใจในตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ</p> <p>3. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน หลังจากนั้นครูให้นักเรียนทบทวนว่า นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองบ้าง ลองนึกถึงเพื่อนในกลุ่มว่าเป็นคนที่มีบุคลิกอย่างไร นักเรียนและเพื่อนมีบุคลิกที่แตกต่างกันหรือไม่ นักเรียนมีวิธีการปรับตัวอย่างไรให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป</p> <p>4. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับ “หน้าต่างหัวใจโจฮารี” ซึ่งเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาที่ใช้อธิบายการเปิดเผยตัวตนของตัวเองผ่านการสื่อสารกับผู้อื่น และนำเสนอวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นให้ราบรื่นและได้ผลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น</p> <p>5. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้นักเรียนทำใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน</p> <p>6. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าว ครูน่านักเรียนอภิปรายถึงความ</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>3. ใบบิจกรรมจุดแข็งจุดอ่อนควรเพิ่มการอภิปรายว่า นักเรียนจะนำจุดแข็งจุดอ่อนมาใช้ประโยชน์อย่างไรและร่วมกันเสนอแนวทางในการแก้ไขจุดอ่อนในภาพรวม</p>	<p>นักเรียนลองนำจุดแข็งของเพื่อนแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างเป็นจุดแข็งของทีมและแนะนำให้สมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการหาแนวทางในการปรับปรุงจุดอ่อนของทีม</p> <p><u>ใบบิจกรรม “จุดแข็งจุดอ่อน”</u> คำชี้แจง</p> <ol style="list-style-type: none"> นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มให้เลือกเพื่อนที่นักเรียนคิดว่ามีความสนิทสนมกันดีที่สุด ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับกระดาษสี่เหลี่ยมจำนวน 5 แผ่นจากครู เมื่อได้รับกระดาษแล้วนักเรียนเขียนชื่อสมาชิกในกลุ่มลงไปบนกระดาษแต่ละใบ นักเรียนมีเวลา 5 นาทีในการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของเพื่อนในกลุ่มทีละคน นักเรียนแต่ละคนจะได้รับกระดาษที่ระบุจุดแข็งจุดอ่อนของตนจากเพื่อนสมาชิกนักเรียนใช้เวลา 3 นาทีในการทบทวนอย่างเงียบ ๆ 	<p>แตกต่างระหว่างบุคคลว่าถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกันก็สามารถอยู่ร่วมกันได้หากมีการยอมรับซึ่งกันและกัน ครูแนะถึงวิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จากนั้นให้นักเรียนลองนำจุดแข็งของเพื่อนแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างเป็นจุดแข็งของทีมและแนะนำให้สมาชิกในทีมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการหาแนวทางในการปรับปรุงจุดอ่อนของทีม</p> <p><u>ใบบิจกรรม “จุดแข็งจุดอ่อน”</u> คำชี้แจง</p> <ol style="list-style-type: none"> นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มให้เลือกเพื่อนที่นักเรียนคิดว่ามีความสนิทสนมกันดีที่สุด ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับกระดาษสี่เหลี่ยมจำนวน 5 แผ่นจากครู เมื่อได้รับกระดาษแล้วนักเรียนเขียนชื่อสมาชิกในกลุ่มลงไปบนกระดาษแต่ละใบ นักเรียนมีเวลา 5 นาทีในการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของเพื่อนในกลุ่มทีละคน นักเรียนแต่ละคนจะได้รับกระดาษที่ระบุจุดแข็งจุดอ่อนของตนจากเพื่อนสมาชิกนักเรียนใช้เวลา 3 นาทีในการทบทวนอย่างเงียบ ๆ <p><u>5. จากการทำกิจกรรมนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม - นักเรียนจะนำจุดแข็งจุดอ่อนดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง น.ร. มีวิธีแก้ไขจุดอ่อนอย่างไร

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>กิจกรรม communication cues</p> <p>ข้อเสนอแนะ</p> <p>1. ใบกิจกรรมทดสอบการฟังข้อที่ 1 ควรปรับภาษาให้สละสลวยมากขึ้น</p>	<p>ใบกิจกรรม “ทดสอบการฟัง”</p> <p>คำชี้แจง</p> <p>1. <u>นักเรียนออกมารับกระดาษจากครูแล้วตั้งใจฟังข้อความที่ครูอ่านให้ฟังอย่างตั้งใจและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง ซึ่งครูจะอ่านเพียงหนึ่งรอบเท่านั้น</u></p> <p>“ บ่อยครั้งที่เราไม่ได้ฟังอย่างตั้งใจ นี่จะเป็นการทดสอบความสามารถของนักเรียนในการฟังและทำตามคำสั่งขอให้นักเรียนฟังอย่างตั้งใจและพยายามปฏิบัติให้ตรงตามที่คำสั่งอย่างระมัดระวัง”</p> <p>1. วางกระดาษหนึ่งแผ่นตรงหน้านักเรียนคล้ายกับเมื่อนักเรียนจะเขียนจดหมาย</p> <p>2. ลากเส้นตรงแนวนอนขนานกับบริเวณหัวกระดาษ ให้ห่างจากหัวกระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>3. ลากเส้นตรงเส้นที่สองบริเวณหัวกระดาษให้ขนานกับเส้นแรก และห่างจากเส้นแรกลงมาประมาณ 1/2 นิ้ว</p> <p>4. ลากเส้นที่สามตามความยาวของหน้ากระดาษขนานกับด้านซ้ายของหน้ากระดาษ และห่างจากด้านซ้ายของหน้ากระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>5. ลากเส้นที่สี่ขนานกับเส้นที่สาม และห่างจากเส้นที่สามมาทางขวาประมาณครึ่งนิ้ว</p> <p>6. ที่บริเวณเล็กๆ ด้านบนซ้ายเขียนคำว่า “united”</p> <p>7. ที่บริเวณใหญ่กว่าด้านบนขวาเขียนคำว่า “states”</p> <p>8. ในสี่เหลี่ยมเล็กๆ เขียนตัวอักษร “d” กลับหัว</p> <p>9. พับกระดาษเป็นสามตอนแล้วเขียน</p>	<p>ใบกิจกรรม “ทดสอบการฟัง”</p> <p>คำชี้แจง</p> <p>1. <u>ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารับกระดาษจากครูไปแจกสมาชิกในกลุ่มจากนั้นนักเรียนตั้งใจฟังข้อความที่ครูอ่านและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง</u></p> <p>“บ่อยครั้งที่เราไม่ได้ฟังอย่างตั้งใจ นี่จะเป็นการทดสอบความสามารถของนักเรียนในการฟังและทำตามคำสั่งขอให้นักเรียนฟังอย่างตั้งใจและพยายามปฏิบัติให้ตรงตามที่คำสั่งอย่างระมัดระวัง”</p> <p>1. วางกระดาษหนึ่งแผ่นตรงหน้านักเรียนคล้ายกับเมื่อนักเรียนจะเขียนจดหมาย</p> <p>2. ลากเส้นตรงแนวนอนขนานกับบริเวณหัวกระดาษ ให้ห่างจากหัวกระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>3. ลากเส้นตรงเส้นที่สองบริเวณหัวกระดาษให้ขนานกับเส้นแรก และห่างจากเส้นแรกลงมาประมาณ 1/2 นิ้ว</p> <p>4. ลากเส้นที่สามตามความยาวของหน้ากระดาษขนานกับด้านซ้ายของหน้ากระดาษ และห่างจากด้านซ้ายของหน้ากระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>5. ลากเส้นที่สี่ขนานกับเส้นที่สาม และห่างจากเส้นที่สามมาทางขวาประมาณครึ่งนิ้ว</p> <p>6. ที่บริเวณเล็กๆ ด้านบนซ้ายเขียนคำว่า “united”</p> <p>7. ที่บริเวณใหญ่กว่าด้านบนขวาเขียนคำว่า “states”</p> <p>8. ในสี่เหลี่ยมเล็กๆ เขียนตัวอักษร “d” กลับหัว</p> <p>9. พับกระดาษเป็นสามตอนแล้วเขียน</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>ชื่อของนักเรียน</p> <p>10. แลกกระดาษของนักเรียนกับเพื่อนข้างๆ</p> <p>11. เปิดดูกระดาษที่อยู่ในมือนักเรียน ถ้านักเรียนคิดว่ากระดาษแผ่นนี้ ถูกต้องให้ยกมือขึ้น"</p> <p>2. ให้นักเรียนสลับผลงานกับเพื่อนในกลุ่มไปเรื่อยๆ เพื่อสังเกตผลงานของเพื่อนคนอื่นๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระดาษแผ่นที่ถูกต้องแม่นยำ รวมถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากแบบฝึกหัดนี้ มีข้อสรุปอื่นๆ อะไรบ้าง - ข้อผิดพลาดในการสื่อสารประเด็นใด ที่น่าจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ผิดพลาด - สมาชิกในกลุ่มคิดว่าพวกเราควรทำอย่างไรบ้าง เพื่อพัฒนาทักษะด้านการฟัง 	<p>ชื่อของนักเรียน</p> <p>10. แลกกระดาษของนักเรียนกับเพื่อนข้างๆ</p> <p>11. เปิดดูกระดาษที่อยู่ในมือนักเรียน ถ้านักเรียนคิดว่ากระดาษแผ่นนี้ ถูกต้องให้ยกมือขึ้น"</p> <p>2. ให้นักเรียนสลับผลงานกับเพื่อนในกลุ่มไปเรื่อยๆ เพื่อสังเกตผลงานของเพื่อนคนอื่นๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระดาษแผ่นที่ถูกต้องแม่นยำ รวมถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากกิจกรรมนี้ มีข้อสรุปอื่นๆ อะไรบ้าง - ข้อผิดพลาดในการสื่อสารประเด็นใด ที่น่าจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ผิดพลาด - สมาชิกในกลุ่มคิดว่าพวกเราควรทำอย่างไรบ้าง เพื่อจะพัฒนาทักษะด้านการฟัง
<p>กิจกรรม planning and managing ข้อเสนอแนะ</p> <p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 4 เปลี่ยนกิจกรรมจาก“กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนให้แผ่นดิน” เป็น “กิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล” จึงจะสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองในสัปดาห์ที่ 5</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางในการทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่เราต้องการว่าควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจนกว่าจะได้ข้อสรุปร่วมกันว่า สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จได้แก่การวางแผนและการจัดการ</p> <p>2. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนลองทำใบกิจกรรม หมุดและหลอด ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนวางแผนการจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า โดยครูให้นักเรียนใช้เวลาในการทำกิจกรรม 20 นาที</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางในการทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่เราต้องการว่าควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจนกว่าจะได้ข้อสรุปร่วมกันว่า สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จได้แก่การวางแผนและการจัดการ</p> <p>2. ครูแนะนำให้นักเรียนลองทำใบกิจกรรม หมุดและหลอด ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนวางแผนการจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า โดยครูให้นักเรียนใช้เวลาในการทำกิจกรรม 20 นาที</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>3. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวคุณนำอภิปรายถึงประโยชน์ของการวางแผนและการจัดการว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากต่อชีวิตของเรา แต่กลับเป็นสิ่งที่หลายๆ คนละเลยและไม่ให้ความสนใจครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น</p> <p>4. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการมาใช้วางแผนจัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝิ่งให้แผ่นดิน โดยให้นักเรียนรับผิดชอบกิจกรรมในส่วนต่างๆ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดกิจกรรม - การประชาสัมพันธ์ - การประสานงาน 	<p>3. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวคุณนำอภิปรายถึงประโยชน์ของการวางแผนและการจัดการว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากต่อชีวิตของเรา แต่กลับเป็นสิ่งที่หลายๆ คนละเลยและไม่ให้ความสนใจครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น</p> <p>4. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการมาใช้วางแผนจัดกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล โดยให้นักเรียน รับผิดชอบกิจกรรมในส่วนต่างๆ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดกิจกรรม - การประชาสัมพันธ์ - การประสานงาน
<p>กิจกรรม team building and mastering motivation</p> <p>ข้อเสนอแนะ</p> <p>1. ใบกิจกรรมป้องกันยอดรัก ให้ระบุเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อความชัดเจน</p>	<p>ใบกิจกรรม “ ป้องกันยอดรัก” คำชี้แจง</p> <p>1. ครูแจกป้องกันยอดรักให้นักเรียนคนละ 1 ลูก ยกเว้นอาสาสมัครจำนวน 10 คน</p> <p>2. นักเรียนทั้งหมดยืนล้อมวงเป็นวงกลมห่างกันพอประมาณให้สามารถขยับตัวได้ วางป้องกันยอดรักบนพื้นด้านหน้าของตนเอง</p> <p>3. อาสาสมัคร 10 คนที่ไม่มีป้องกันยอดรักยืนตรงกลางของวงกลมทำหน้าที่เป็นผู้แย่งป้องกันยอดรักโดยสามารถใช้ทุกส่วนของร่างกายพยายามในการแย่งป้องกันยอดรักมาให้ได้ ส่วนนักเรียนที่รักษาป้องกันยอดรักต้องพยายามรักษาป้องกันยอดรักของตนให้ดีที่สุดแต่ห้ามให้ส่วนใดๆ ของร่างกายสัมผัสกับป้องกันยอดรักเป็นอันขาด</p> <p>4. นักเรียนที่ถูกแย่งป้องกันยอดรักไปแล้ว</p>	<p>ใบกิจกรรม “ ป้องกันยอดรัก” คำชี้แจง</p> <p>1. ครูแจกป้องกันยอดรักให้นักเรียนคนละ 1 ลูก ยกเว้นอาสาสมัครจำนวน 10 คน</p> <p>2. นักเรียนทั้งหมดยืนล้อมวงเป็นวงกลมห่างกันพอประมาณให้สามารถขยับตัวได้ วางป้องกันยอดรักบนพื้นด้านหน้าของตนเอง</p> <p>3. อาสาสมัคร 10 คนที่ไม่มีป้องกันยอดรักยืนตรงกลางของวงกลมทำหน้าที่เป็นผู้แย่งป้องกันยอดรักโดยสามารถใช้ทุกส่วนของร่างกายพยายามในการแย่งป้องกันยอดรักมาให้ได้ ส่วนนักเรียนที่รักษาป้องกันยอดรักต้องพยายามรักษาป้องกันยอดรักของตนให้ดีที่สุดแต่ห้ามให้ส่วนใดๆ ของร่างกายสัมผัสกับป้องกันยอดรักเป็นอันขาด</p> <p>4. นักเรียนที่ถูกแย่งป้องกันยอดรักไปแล้ว</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนที่มีปึงปองรักษาปึงปองไว้ให้นานที่สุด จนเหลือคนสุดท้าย</p> <p>5. เมื่อจบกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำงานคนเดียวต่างจากการทำงานหลายคนหรือไม่ อย่างไร - นักเรียนได้รับข้อคิดใดบ้างจากกิจกรรมดังกล่าว 	<p>ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนที่มีปึงปองรักษาปึงปองไว้ให้นานที่สุด จนเหลือคนสุดท้าย</p> <p>5.นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที</p> <p>6. เมื่อจบกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำงานคนเดียวต่างจากการทำงานหลายคนหรือไม่ อย่างไร - นักเรียนได้รับข้อคิดใดบ้างจากกิจกรรมดังกล่าว
<p>กิจกรรม Making Decision</p> <p>ข้อเสนอแนะ</p> <p>1. การแสดงบทบาทสมมติควรนำเสนอให้มีความสนุกสนานมากที่สุดและควรเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การร่วมกันตัดสินใจของกลุ่ม</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนรับชมการแสดงละครบทบาทสมมติเรื่อง ตัวยุ่งกับถุงพิเศษ ซึ่งเนื้อหามุ่งเน้นที่การตัดสินใจของตัวเองของเรื่องว่าจะจัดการกับปัญหาที่หนักหน่วงในชีวิตของเขาอย่างไร</p> <p>2. หลังจากชมการแสดงเสร็จครูให้นักเรียนช่วยกันตัดสินใจแก้ไขปัญหาลงและเสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุดให้กับตัวเองของเรื่องที่ละคน</p> <p>3. ครูนำอภิปรายในประเด็น “เราจะตัดสินใจเมื่อใดบ้าง” โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปร่วมกันว่า เราจะตัดสินใจเมื่อต้องการบรรลุเป้าหมาย ระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา เมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติ หลังปฏิบัติงานเสร็จและเมื่อผลการประเมินงานออกมา</p> <p>4. ครูนำอภิปรายถึงขั้นตอนในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วครูนำอภิปรายจนได้ข้อสรุปร่วมกันถึงขั้นตอนในการตัดสินใจดังนี้</p> <p>1) กำหนดปัญหา 2) หาข้อมูล</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนรับชมการแสดงละครบทบาทสมมติเรื่อง ตัวยุ่งกับถุงพิเศษ ซึ่งเนื้อหามุ่งเน้นที่การตัดสินใจของตัวเองของเรื่องว่าจะจัดการกับปัญหาที่หนักหน่วงในชีวิตของเขาอย่างไร</p> <p>2. หลังจากชมการแสดงเสร็จครูให้นักเรียนช่วยกันตัดสินใจแก้ไขปัญหาลงและเสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุดให้กับตัวเองของเรื่อง โดยให้นักเรียนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วเขียนความกระตั้นเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน</p> <p>3. ครูนำอภิปรายในประเด็น “เราจะตัดสินใจเมื่อใดบ้าง” โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปร่วมกันว่า เราจะตัดสินใจเมื่อต้องการบรรลุเป้าหมาย ระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา เมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติ หลังปฏิบัติงานเสร็จและเมื่อผลการประเมินงานออกมา</p> <p>4. ครูนำอภิปรายถึงขั้นตอนในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยให้</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กิจกรรม / ข้อเสนอแนะ	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	3) เขียนรายการตัวเลือกต่าง ๆ สำหรับแก้ไขปัญหา 4) ตัดสินใจเลือกการกระทำ 5) ลงมือกระทำ 6) ประเมินผล 5. ครูยกสถานการณ์จริงประกอบการตัดสินใจได้แก่ กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนดิน ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันปฏิบัติในสัปดาห์ที่ผ่านมาให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ	นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วครูนำอภิปรายจนได้ข้อสรุปร่วมกันถึงขั้นตอนในการตัดสินใจดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) หาข้อมูล 3) เขียนรายการตัวเลือกต่าง ๆ สำหรับแก้ไขปัญหา 4) ตัดสินใจเลือกการกระทำ 5) ลงมือกระทำ 6) ประเมินผล 5. ครูยกสถานการณ์จริงประกอบการตัดสินใจได้แก่ กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนดิน ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันปฏิบัติในสัปดาห์ที่ผ่านมาให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม

4-เอช

จากการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม 4-เอช ในระยะแรก (กิจกรรม what is leader) และข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมพบว่ารูปแบบของกิจกรรมยังไม่สนุกสนานและดึงดูดความสนใจนักเรียนเท่าที่ควร จึงทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากการทดลองใช้ การสังเกตและการสัมภาษณ์นักเรียน มาทำการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม 4-เอช ในสัปดาห์ที่เหลือทั้งหมดในด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เวลา และสื่อ / อุปกรณ์การสอน ให้มีความเหมาะสมและดึงดูดความสนใจนักเรียนมากขึ้น ดังตารางที่ 4.4

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4 การปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอก

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>กิจกรรม who am I การปรับปรุงแก้ไข</p> <p>1. เพลงต่างใจเดียวกัน ใช้การนำเสนอเป็นบทเพลงประกอบมิวสิควิดีโอ แทนการให้ฟังเพลงอย่างเดียว เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเห็นภาพที่ลึกซึ้งมากขึ้น</p> <p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 4 หน้าต่างหัวใจโจฮารี นำเสนอในรูปแบบ Power point แทนการบรรยายแบบธรรมดา</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนฟังเพลงต่างใจเดียวกันซึ่งเนื้อหาของเพลงบรรยายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันเสนอข้อคิดที่ได้จากการฟังเพลงดังกล่าว</p> <p>2. เกี่ยวกับเพลงที่ได้ฟัง ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเข้าใจในตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ</p> <p>3. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน จากนั้นให้นักเรียนทบทวนว่า นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองบ้าง ลองนึกถึงเพื่อนในกลุ่มว่าเป็นคนที่มีบุคลิกอย่างไร นักเรียนและเพื่อนมีบุคลิกที่ต่างกัันหรือไม่ นักเรียนมีวิธีการปรับตัวอย่างไรให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป</p> <p>4. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับ “หน้าต่างหัวใจโจฮารี” ซึ่งเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาที่ใช้อธิบายการเปิดเผยตัวตนของตัวเองผ่านการสื่อสารกับผู้อื่น และนำเสนอวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นให้ราบรื่น และได้ผลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น</p> <p>5. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่มให้นักเรียนทำใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน</p> <p>6. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวครูนำนักเรียนอภิปรายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าถึงแม้ว่าบุคคลจะมี</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนชมมิวสิควิดีโอเพลงต่างใจเดียวกันซึ่งเนื้อหาของเพลงบรรยายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันเสนอข้อคิดที่ได้จากการฟังเพลงดังกล่าว</p> <p>2. เกี่ยวกับเพลงที่ได้ฟัง ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเข้าใจในตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ</p> <p>3. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน หลังจากนั้นครูให้นักเรียนทบทวนว่า นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองบ้าง ลองนึกถึงเพื่อนในกลุ่มว่าเป็นคนที่มีบุคลิกอย่างไร นักเรียนและเพื่อนมีบุคลิกที่ต่างกัันหรือไม่ นักเรียนมีวิธีการปรับตัวอย่างไรให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป</p> <p>4. ครูนำเสนอ power point ความรู้ “หน้าต่างหัวใจโจฮารี” ซึ่งเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาที่ใช้อธิบายการเปิดเผยตัวตนของตัวเองผ่านการสื่อสารกับผู้อื่น และนำเสนอวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นให้ราบรื่น และได้ผลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น</p> <p>5. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่มให้นักเรียนทำใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน</p> <p>6. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวครูนำนักเรียนอภิปรายถึงความแตกต่าง</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>3. ใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน เพิ่ม คำชี้แจงเพื่อความชัดเจนของกิจกรรม ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนนั่งห่างกันพอสมควร เพื่อให้เกิดสมาธิในการตัดสินใจในการทำกิจกรรม - ลดจำนวนเวลาในการทำใบกิจกรรมจาก 5 นาที เหลือเพียง 2 นาที เพื่อให้เกิดความตื่นเต้น สนุกสนาน และนักเรียนจะได้ไม่ใช้ เวลาส่วนที่เหลือพูดคุยเล่นกัน <p>4. ใบกิจกรรมจุดแข็งจุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อที่ 4 ลดเวลาในการทบทวน อย่างเรียบง่าย เหลือเพียง 1 นาที - ข้อที่ 5 ปรับประเด็นในการอภิปรายให้ง่ายและมีความชัดเจนมากขึ้นเป็น “นักเรียนจะนำจุดแข็งไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง และสามารถแก้ไขหรือปรับจุดอ่อนของตนเองได้ 	<p>ความแตกต่างกันก็สามารถอยู่ร่วมกัน ได้หากมีการยอมรับซึ่งกันและกัน ครู แนะนำถึงวิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จากนั้นให้นักเรียนลงนำจุดแข็งของ เพื่อนแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างเป็น จุดแข็งของทีมและแนะนำให้สมาชิกใน ทีมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการ หาแนวทางในการปรับปรุงจุดอ่อน ของทีม</p> <p>ใบกิจกรรม “บุคลิกภาพของฉัน” คำชี้แจง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นักเรียนเลือกรายการที่แสดงถึง บุคลิกภาพของนักเรียนมากที่สุด จำนวน 11 รายการ 2. นักเรียนมีเวลาในการตัดสินใจ 5 นาที 3. ครูจะเป็นผู้เฉลยคำตอบว่านักเรียน เป็นผู้ที่บุคลิกภาพแบบเก็บตัวหรือ บุคลิกภาพแบบเข้าสังคม 4. เมื่อนักเรียนรับทราบบุคลิกภาพ ของตนเองแล้วให้ทบทวนตัวเองอย่าง เจียบๆ เป็นเวลา 2 นาที <p>ใบกิจกรรม “จุดแข็งจุดอ่อน” คำชี้แจง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มให้เลือกเพื่อนที่ นักเรียนคิดว่ามีความสนิทสนมกันดี ที่สุด 2. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับ กระดาษสีหัลย่มจำนวน 5 แผ่นจากครู เมื่อได้รับกระดาษ แล้วนักเรียนเขียน 	<p>ระหว่างบุคคลว่าถึงแม้ว่าบุคคลจะมี ความแตกต่างกันก็สามารถอยู่ร่วมกัน ได้หากมีการยอมรับซึ่งกันและกัน ครู แนะนำถึงวิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จากนั้นให้นักเรียนลงนำจุดแข็งของ เพื่อนแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างเป็น จุดแข็งของทีมและแนะนำให้สมาชิกใน ทีมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการ หาแนวทางในการปรับปรุงจุดอ่อน ของทีม</p> <p>ใบกิจกรรม “บุคลิกภาพของฉัน” คำชี้แจง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนนั่งห่างกันพอสมควร เพื่อให้เกิดสมาธิ ในการทำ กิจกรรม 2. ให้นักเรียนเลือกรายการที่แสดงถึง บุคลิกภาพของนักเรียนมากที่สุด จำนวน 11 รายการ 3. นักเรียนมีเวลาในการตัดสินใจ 2 นาที 4. ครูจะเป็นผู้เฉลยคำตอบว่านักเรียน เป็นผู้ที่บุคลิกภาพแบบเก็บตัวหรือ บุคลิกภาพแบบเข้าสังคม 5. เมื่อนักเรียนรับทราบบุคลิกภาพ ของตนเองแล้วให้ทบทวนตัวเองอย่าง เจียบๆ เป็นเวลา 2 นาที <p>ใบกิจกรรม “จุดแข็งจุดอ่อน” คำชี้แจง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มให้เลือกเพื่อนที่ นักเรียนคิดว่ามีความสนิทสนมกันดี ที่สุด 2. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับ กระดาษสีหัลย่มจำนวน 5 แผ่นจาก ครูเมื่อได้รับกระดาษแล้วนักเรียน

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>อย่างไรบ้าง”</p> <p>- เพิ่มข้อ 6 ให้นักเรียนจับฉลากชื่อเพื่อน แล้วทายจุดแข็งจุดอ่อนว่าเป็นจุดแข็งจุดอ่อนของเพื่อนคนใดในกลุ่ม</p>	<p>ชื่อสมาชิกในกลุ่มลงไปในกระดาษแต่ละใบ</p> <p>3. นักเรียนมีเวลา 5 นาทีในการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของเพื่อนในกลุ่มทีละคน</p> <p>4. <u>นักเรียนแต่ละคนจะได้รับกระดาษที่ระบุจุดแข็งจุดอ่อนของตนจากเพื่อนสมาชิกนักเรียนใช้เวลา 3 นาทีในการทบทวนอย่างเจียบ ๆ</u></p> <p>5. <u>จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวครูนำนักเรียนอภิปรายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกันก็สามารถอยู่ร่วมกันได้หากมีการยอมรับซึ่งกันและกัน ครูแนะถึงวิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จากนั้นให้นักเรียนลองนำจุดแข็งของเพื่อนแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างเป็นจุดแข็งของทีมและแนะให้สมาชิกในทีมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการหาแนวทางการปรับปรุงจุดอ่อนของในทีม</u></p>	<p>เขียนชื่อสมาชิกในกลุ่มลงไปในกระดาษแต่ละใบ</p> <p>3. นักเรียนมีเวลา 5 นาทีในการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของเพื่อนในกลุ่มทีละคน</p> <p>4. <u>นักเรียนแต่ละคนจะได้รับกระดาษที่ระบุจุดแข็งจุดอ่อนของตนจากเพื่อนสมาชิกนักเรียนใช้เวลา 1 นาทีในการทบทวนอย่างเจียบ ๆ</u></p> <p>5. <u>จากการทำกิจกรรมนักเรียนร่วมกันอภิปรายร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม</u> - <u>นักเรียนจะนำจุดแข็งจุดอ่อนดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง</u> - <u>นักเรียนมีวิธีการแก้ไขจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไรบ้าง</u> <p>6. <u>ตัวแทนนักเรียนออกมาจับฉลากชื่อเพื่อน อธิบายถึงจุดแข็งจุดอ่อนแล้วให้เพื่อน ๆ ทายว่าเป็นเพื่อนคนใด</u></p>
<p>กิจกรรมcommunication cues</p> <p>การปรับปรุงแก้ไข</p> <p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 2 เพิ่มการยกตัวอย่างสถานการณ์ผิดพลาดที่เกิดจากการฟังที่ไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นภาพที่ชัดเจน</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมทดสอบการฟัง เป็นเวลา 15 นาที ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของการสื่อสารและตระหนักว่าการสื่อสารที่แม่นยำเป็นสิ่งที่ดีแต่สามารถปฏิบัติได้ยาก เมื่อจบกิจกรรมครูนำอภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบสองทาง เสมือนการโยน-รับลูกบอล หากโยนลูกบอลออกไปไม่ดีผู้รับก็จะรับลูกบอลที่ส่งมาได้ยากหรือรับไม่ได้</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมทดสอบการฟัง เป็นเวลา 15 นาที ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของการสื่อสารและตระหนักว่าการสื่อสารที่แม่นยำเป็นสิ่งที่ดีแต่สามารถปฏิบัติได้ยาก เมื่อจบกิจกรรมครูนำอภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบสองทาง เสมือนการโยน-รับลูกบอล หากโยนลูกบอลออกไปไม่ดีผู้รับก็จะรับลูกบอลที่ส่งมาได้ยากหรือรับไม่ได้</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม /	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>เป็นธรรมดา ครูเปิดโอกาสให้นักเรียน ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสาร</p> <p>2. ครูนำอภิปรายในประเด็น “การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ” โดยกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าจะมีเทคนิคการฟังอย่างไรที่จะทำให้การสื่อสารเกิดความผิดพลาดจากการฟังน้อยที่สุด</p> <p>3. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและนำคำถามมาเป็นประเด็นในการอภิปราย เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกัน</p> <p>4. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร และเทคนิคของการพูดให้มีประสิทธิภาพโดยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p> <p>5. ครูให้ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นนักพูดสุนทรพจน์ของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลมานำเสนอเทคนิคของการพูดในที่ชุมชน และการพูดจูงใจ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายและซักถามได้อย่างอิสระ</p> <p>6. ครูให้ทุกกลุ่มส่งตัวแทนนักเรียนออกมาพูด “ความประทับใจในชีวิตของฉัน” เป็นเวลา 1 นาที จากนั้นให้เพื่อนๆ ร่วมกันเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p>	<p>เป็นธรรมดา ครูเปิดโอกาสให้นักเรียน ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสาร</p> <p>2. ครูนำอภิปรายในประเด็น “การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ” โดยกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าจะมีเทคนิคการฟังอย่างไรที่จะทำให้การสื่อสารเกิดความผิดพลาดจากการฟังน้อยที่สุด โดยครูยกตัวอย่างสถานการณ์ผิดพลาดที่เกิดจากการฟังที่มีประสิทธิภาพประกอบ</p> <p>3. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและนำคำถามมาเป็นประเด็นในการอภิปราย เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกัน</p> <p>4. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร และเทคนิคของการพูดให้มีประสิทธิภาพโดยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p> <p>5. ครูให้ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นนักพูดสุนทรพจน์ของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลมานำเสนอเทคนิคของการพูดในที่ชุมชน และการพูดจูงใจ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายและซักถามได้อย่างอิสระ</p> <p>6. ครูให้ทุกกลุ่มส่งตัวแทนนักเรียนออกมานำเสนอ “ความประทับใจในชีวิตของฉัน” เป็นเวลา 1 นาที จากนั้นให้เพื่อนๆ ร่วมกันเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>2. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 7 เพิ่มให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติสั้นๆ เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นตามที่คุณให้ความรู้และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>3. ไปกิจกรรมทดสอบการฟัง เปลี่ยนคำในข้อ 6 (united) เป็นชื่อดารา นักร้อง และข้อ 7 (States) เป็นนามสกุลของดารา นักร้อง ที่นักเรียนชื่นชอบ</p>	<p>7. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและอภิปรายได้อย่างอิสระ</p> <p>ใบกิจกรรม “ทดสอบการฟัง” คำชี้แจง</p> <p>1. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารับกระดาษจากครูไปแจกสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นนักเรียนตั้งใจฟังข้อความที่คุณอ่านและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง “บ่อยครั้งที่เราไม่ได้ฟังอย่างตั้งใจ นี่จะเป็นการทดสอบความสามารถของนักเรียนในการฟังและทำตามคำสั่งขอให้นักเรียนฟังอย่างตั้งใจและพยายามปฏิบัติให้ตรงตามที่คำสั่งอย่างระมัดระวัง</p> <p>1. วางกระดาษหนึ่งแผ่นตรงหน้านักเรียนคล้ายกับเมื่อนักเรียนจะเขียนจดหมาย</p> <p>2. ลากเส้นตรงแนวนอนขนานกับบริเวณหัวกระดาษ ให้ห่างจากหัวกระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>3. ลากเส้นตรงเส้นที่สองบริเวณหัวกระดาษให้ขนานกับเส้นแรก และห่างจากเส้นแรกลงมาประมาณ 1/2 นิ้ว</p> <p>4. ลากเส้นที่สามตามความยาวของหน้ากระดาษขนานกับด้านซ้ายของหน้ากระดาษ และห่างจากด้านซ้ายของหน้ากระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>5. ลากเส้นที่สี่ขนานกับเส้นที่สามและ</p>	<p>7. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและอภิปรายได้อย่างอิสระแล้วให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติสั้นๆ ยกตัวอย่างเกี่ยวกับสถานการณ์การสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน</p> <p>ใบกิจกรรม “ทดสอบการฟัง” คำชี้แจง</p> <p>1. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารับกระดาษจากครูไปแจกสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นนักเรียนตั้งใจฟังข้อความที่คุณอ่านและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง “บ่อยครั้งที่เราไม่ได้ฟังอย่างตั้งใจ นี่จะเป็นการทดสอบความสามารถของนักเรียนในการฟังและทำตามคำสั่งขอให้นักเรียนฟังอย่างตั้งใจและพยายามปฏิบัติให้ตรงตามที่คำสั่งอย่างระมัดระวัง</p> <p>1. วางกระดาษหนึ่งแผ่นตรงหน้านักเรียนคล้ายกับเมื่อนักเรียนจะเขียนจดหมาย</p> <p>2. ลากเส้นตรงแนวนอนขนานกับบริเวณหัวกระดาษ ให้ห่างจากหัวกระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>3. ลากเส้นตรงเส้นที่สองบริเวณหัวกระดาษให้ขนานกับเส้นแรก และห่างจากเส้นแรกลงมาประมาณ 1/2 นิ้ว</p> <p>4. ลากเส้นที่สามตามความยาวของหน้ากระดาษขนานกับด้านซ้ายของหน้ากระดาษ และห่างจากด้านซ้ายของหน้ากระดาษประมาณ 1 นิ้ว</p> <p>5. ลากเส้นที่สี่ขนานกับเส้นที่สามและ</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>และห่างจากเส้นที่สามมาทางขวา ประมาณ 1/2 นิ้ว</p> <p>6. ที่บริเวณเล็กๆ ด้านบนซ้าย เขียนคำว่า “united”</p> <p>7. ที่บริเวณใหญ่กว่าด้านบนขวา เขียนคำว่า “states”</p> <p>8. ในสี่เหลี่ยมเล็กๆ เขียนตัวอักษร “d” กลับหัว</p> <p>9. พับกระดาษเป็นสามตอนแล้วเขียนชื่อของนักเรียน</p> <p>10. แลกกระดาษของนักเรียนกับเพื่อนข้างๆ</p> <p>11. เปิดดูกระดาษที่อยู่ในมือนักเรียน ถ้านักเรียนคิดว่ากระดาษแผ่นนี้ ถูกต้องให้ยกมือขึ้น”</p> <p>2. ให้นักเรียนสลับผลงานกับเพื่อนในกลุ่มไปเรื่อยๆ เพื่อสังเกตผลงานของเพื่อนคนอื่น ๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระดาษแผ่นที่ถูกต้องแม่นยำ รวมถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากกิจกรรมนี้ มีข้อสรุปอื่นๆ อะไรบ้าง - ข้อผิดพลาดในการสื่อสารประเด็นใดที่น่าจะทำให้ เกิดผลลัพธ์ที่ผิดพลาด - สมาชิกในกลุ่มคิดว่าพวกเราควรทำอย่างไรบ้าง เพื่อจะพัฒนาทักษะทางการฟัง 	<p>ห่างจากเส้นที่สามมาทางขวา ประมาณ 1/2 นิ้ว</p> <p>6. ที่บริเวณเล็กๆ ด้านบนซ้าย เขียนชื่อคอรานักร้องที่นักเรียนชื่นชอบ</p> <p>7. ที่บริเวณใหญ่กว่าด้านบนขวา เขียนนามสกุลคอรานักร้องที่นักเรียนชื่นชอบ</p> <p>8. ในสี่เหลี่ยมเล็กๆ เขียนตัวอักษร “d” กลับหัว</p> <p>9. พับกระดาษเป็นสามตอนแล้วเขียนชื่อของนักเรียน</p> <p>10. แลกกระดาษของนักเรียนกับเพื่อนข้างๆ</p> <p>11. เปิดดูกระดาษที่อยู่ในมือนักเรียน ถ้านักเรียนคิดว่ากระดาษแผ่นนี้ ถูกต้องให้ยกมือขึ้น”</p> <p>2. ให้นักเรียนสลับผลงานกับเพื่อนในกลุ่มไปเรื่อยๆ เพื่อสังเกตผลงานของเพื่อนคนอื่น ๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระดาษแผ่นที่ถูกต้องแม่นยำ รวมถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากกิจกรรมนี้ มีข้อสรุปอื่นๆ อะไรบ้าง - ข้อผิดพลาดในการสื่อสารประเด็นใดที่น่าจะทำให้ เกิดผลลัพธ์ที่ผิดพลาด - สมาชิกในกลุ่มคิดว่าพวกเราควรทำอย่างไรบ้าง เพื่อจะพัฒนาทักษะทางการฟัง
<p>กิจกรรม planning and managing การปรับปรุงแก้ไข</p> <p>1. ใบกิจกรรมหมดและหลุด คำชี้แจงข้อที่ 2 ระบุเกณฑ์ในการตัดสิน</p>	<p>ใบกิจกรรม “หมดและหลุด” คำชี้แจง</p> <p>1. นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คน โดยตัวแทนกลุ่มออกมาจับอุปกรณ์</p>	<p>ใบกิจกรรม “หมดและหลุด” คำชี้แจง</p> <p>1. นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คน โดยตัวแทนกลุ่มออกมาจับอุปกรณ์</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
ผลงานและกรรมการตัดสินให้ชัดเจน	<p>จากครูได้แก่เข้มหมุดและหลอด จำนวนพอสมควร</p> <p>2.ให้นักเรียนสร้างโครงสร้างอะไรก็ได้จากอุปกรณ์ที่ได้รับโดยให้มีความแข็งแรงและสวยงามที่สุดเท่าที่จะทำได้</p> <p>3. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที</p> <p>4. นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไป</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัจจัยที่ทำให้ทีมประสบความสำเร็จ - ปัจจัยที่ทำให้ทีมล้มเหลว - นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรมดังกล่าว 	<p>จากครูได้แก่เข้มหมุดและหลอด จำนวนพอสมควร</p> <p>2.ให้นักเรียนสร้างโครงสร้างอะไรก็ได้จากอุปกรณ์ที่ได้รับโดยมีเกณฑ์ในการตัดสินคือต้องให้มีความแข็งแรงและสวยงามที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยมีสมาชิกทุกคนเป็นผู้ร่วมกันตัดสิน</p> <p>3. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที</p> <p>4. นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไป</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปัจจัยที่ทำให้ทีมประสบความสำเร็จ - ปัจจัยที่ทำให้ทีมล้มเหลว - นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรมดังกล่าว
<p>กิจกรรม team building and mastering motivation</p> <p>การปรับปรุงแก้ไข</p> <p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 5 ปรับให้ตัวแทนนักเรียนออกมาพูดจิตใจให้เพื่อนๆ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำกิจกรรม“ปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนแผ่นดิน” เพื่อให้สมาชิกในชมรมเกิดความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมร่วมกัน</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูนำอภิปรายถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีมว่าเป็นการทำงานให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายจะต้องมีการวางแผนร่วมกันช่วยเหลือกันและกัน สมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถของตน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล อดทนและปรับตัวเข้าหากัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีมและวิธีการเสริมแรงจิตใจในการทำงานของสมาชิกในทีมให้มีความเข้มแข็ง</p> <p>2. นักเรียนทำใบกิจกรรม ปิงปองยอดรัก เป็นเวลา 15 นาที เมื่อทำกิจกรรมเสร็จครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูนำอภิปรายถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีมว่าเป็นการทำงานให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายจะต้องมีการวางแผนร่วมกันช่วยเหลือกันและกัน สมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถของตน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล อดทนและปรับตัวเข้าหากัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีมและวิธีการเสริมแรงจิตใจในการทำงานของสมาชิกในทีมให้มีความเข้มแข็ง</p> <p>2. นักเรียนทำใบกิจกรรม ปิงปองยอดรัก เป็นเวลา 15 นาที เมื่อทำกิจกรรมเสร็จครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>ความสำเร็จหรือล้มเหลว นักเรียนร่วมกันอภิปรายและนำเสนอทีละคน</p> <p>3. นักเรียนทำใบกิจกรรม dominant team ภายในเวลา 10 นาที เมื่อนักเรียนทำใบกิจกรรมดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูนำอภิปรายถึงการสร้างจุดแข็ง และการร่วมกันแก้ไขจุดอ่อนของทีม นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นและนำเสนอทีละกลุ่ม</p> <p>4. ครูให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะวิธีการเสริมแรงจิตใจในการทำงานให้กับตนเองโดยทุกคนร่วมกันเสนอแนะและสรุปร่วมกัน</p> <p>5. จากความรู้ที่เรียนมาในวันนี้ ครูแนะนำให้ให้นักเรียนนำไปใช้ในการทำกิจกรรมของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย กิจกรรม “ปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝั่งให้แผ่นดิน”</p>	<p>ความสำเร็จหรือล้มเหลว นักเรียนร่วมกันอภิปรายและนำเสนอทีละคน</p> <p>3. นักเรียนทำใบกิจกรรม dominant team ภายในเวลา 10 นาที เมื่อนักเรียนทำใบกิจกรรมดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูนำอภิปรายถึงการสร้างจุดแข็ง และการร่วมกันแก้ไขจุดอ่อนของทีม นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นและนำเสนอทีละกลุ่ม</p> <p>4. ครูให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะวิธีการเสริมแรงจิตใจในการทำงานให้กับตนเองโดยทุกคนร่วมกันเสนอแนะและสรุปร่วมกัน</p> <p>5. จากความรู้ที่เรียนมาในวันนี้ ครูให้ตัวแทนนักเรียนออกมาพูดจูงใจให้สมาชิกในชมรมเกิดความมุ่งมั่นในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำกิจกรรมของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย “กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝั่งให้แผ่นดิน”</p>
<p>กิจกรรม making decision การปรับปรุงแก้ไข</p> <p>1. กิจกรรมการเรียนรู้ข้อที่ 5 ควรมีภาพประกอบเพลงเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนรับชมการแสดงละครบทบาทสมมติเรื่อง ตัวยุ่งกับลุงวิเศษ ซึ่งเนื้อหามุ่งเน้นที่การตัดสินใจของตัวเองของเรื่องว่าจะจัดการกับปัญหาที่หนักหน่วงในชีวิตของเขาอย่างไร</p> <p>2. หลังจากชมการแสดงเสร็จครูให้นักเรียนช่วยกันตัดสินใจแก้ไขปัญหาลงและเสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุดให้กับตัวเองของเรื่อง โดยให้นักเรียนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วเขียนความคิดเห็นของแต่ละคนลงบนกระดาษเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน</p>	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. ครูให้นักเรียนรับชมการแสดงละครบทบาทสมมติเรื่อง “ตัวยุ่งกับลุงวิเศษ” ซึ่งเนื้อหามุ่งเน้นที่การตัดสินใจของตัวเองของเรื่องว่าจะจัดการกับปัญหาที่หนักหน่วงในชีวิตของเขาอย่างไร</p> <p>2. หลังจากชมการแสดงเสร็จครูให้นักเรียนช่วยกันตัดสินใจแก้ไขปัญหาลงและเสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุดให้กับตัวเองของเรื่อง โดยให้นักเรียนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วเขียนความคิดเห็นของแต่ละคนลงบน</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
	<p>3. ครูนำอภิปรายในประเด็น “เราจะตัดสินใจเมื่อใดบ้าง” โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปพร้อมกันว่า เราจะตัดสินใจเมื่อต้องการบรรลุเป้าหมาย ระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา เมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติ หลังปฏิบัติงานเสร็จและเมื่อผลการประเมินงานออกมา</p> <p>4. ครูนำอภิปรายถึงขั้นตอนในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วครูนำอภิปรายจนได้ข้อสรุปพร้อมกันถึงขั้นตอนในการตัดสินใจดังนี้</p> <p>1) กำหนดปัญหา 2)หาข้อมูล 3) เขียนรายการตัวเลือกต่างๆ สำหรับแก้ไขปัญหา 4) ตัดสินใจเลือกการกระทำ 5) ลงมือกระทำ 6) ประเมินผล</p> <p>5. <u>ครูยกสถานการณ์จริงประกอบการตัดสินใจได้แก่</u></p> <p><u>กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนดิน</u> ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันปฏิบัติในสัปดาห์ที่ผ่านมาให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหายังมีประสิทธิภาพ</p>	<p>กระดานเพื่อหาข้อสรุปพร้อมกัน</p> <p>3. ครูนำอภิปรายในประเด็น “เราจะตัดสินใจเมื่อใดบ้าง” โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปพร้อมกันว่า เราจะตัดสินใจเมื่อต้องการบรรลุเป้าหมาย ระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา เมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติ และหลังปฏิบัติงานเสร็จและเมื่อผลการประเมินงานออกมา</p> <p>4. ครูนำอภิปรายถึงขั้นตอนในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วครูนำอภิปรายจนได้ข้อสรุปพร้อมกันถึงขั้นตอนในการตัดสินใจดังนี้</p> <p>1) กำหนดปัญหา 2) หาข้อมูล 3) เขียนรายการตัวเลือกต่าง ๆ สำหรับแก้ไขปัญหา 4) ตัดสินใจเลือกการกระทำ 5) ลงมือกระทำ และ 6) ประเมินผล</p> <p>5. <u>ครูยกสถานการณ์จริงประกอบการตัดสินใจโดยให้นักเรียนทบทวนวิธีทัศน์ประกอบเพลงของกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนดิน</u> ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันปฏิบัติในสัปดาห์ที่ผ่านมาแล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหายที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ</p>

ผลจากการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลจากการทดลองสอนในสัปดาห์แรก (กิจกรรม what is leader) ทำให้ได้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชที่สมบูรณ์มากขึ้น เมื่อผู้วิจัยนำไปทดลองสอนจนครบทั้ง 10 สัปดาห์ พบว่าทั้งรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ เวลา และสื่อ / อุปกรณ์การสอน มี

ความเหมาะสมและดึงดูดความสนใจของนักเรียนดีขึ้น ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกกิจกรรม ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงกิจกรรม what is leader ซึ่งเป็นกิจกรรมแรกของโปรแกรม โดยนำผลจากการทดลองใช้กิจกรรมดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม what is leader

กิจกรรม / การปรับปรุงแก้ไข	กิจกรรมเดิม	กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว
<p>กิจกรรม what is leader การปรับปรุงแก้ไข</p> <p>1. แบ่งจำนวนกลุ่มของนักเรียนให้น้อยลง เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น</p> <p>2. ลดเวลาในการทำกิจกรรมให้น้อยลงเพื่อความกระชับและน่าสนใจ จะทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่าย</p> <p>3. ควรเพิ่มประเด็น “หากลักษณะที่กำหนดให้ไม่ครอบคลุมหรือนักเรียนเห็นว่าไม่เหมาะสมให้นักเรียนช่วยกันกำหนดขึ้นมาใหม่”</p>	<p>ใบกิจกรรม “ลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ”</p> <p>คำชี้แจง</p> <p>1. ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 8-9 คน โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะเฉพาะของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>2. ให้นักเรียนช่วยกันเลือกลักษณะเฉพาะ 5 ข้อที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย โดยเรียงลำดับความสำคัญจาก 1-5 ตามลำดับโดยอันดับที่ 1 มีความสำคัญมากที่สุด และอันดับที่ 5 มีความสำคัญน้อยที่สุด</p> <p>3. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 25 นาที</p>	<p>ใบกิจกรรม “ลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ”</p> <p>คำชี้แจง</p> <p>1. ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะเฉพาะของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>2. ให้นักเรียนช่วยกันเลือกลักษณะเฉพาะ 5 ข้อที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย โดยเรียงลำดับความสำคัญจาก 1-5 ตามลำดับโดยอันดับที่ 1 มีความสำคัญมากที่สุด และอันดับที่ 5 มีความสำคัญน้อยที่สุด</p> <p>3. หากลักษณะเฉพาะที่กำหนดมาให้ยังไม่ครอบคลุมหรือไม่ตรงประเด็นนักเรียนสามารถกำหนดลักษณะเฉพาะขึ้นมาใหม่ได้ตามความเหมาะสม</p> <p>4. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที</p>

ผลจากการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลจากการทดลองสอนในสัปดาห์แรก (กิจกรรม what is leader) และผลจากการทดลองใช้จริงทำให้ได้รูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชมีความสมบูรณ์ที่สุด ดังนำเสนอในภาคผนวก จ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบปกติ

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

เมื่อพิจารณาสถิติภาคบรรยายของคะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุมพบว่านักเรียนมีจำนวน 26 คน มีคะแนนเฉลี่ย 129.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.26 คะแนนต่ำสุดคือ 108 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 160 คะแนน การแจกแจงของคะแนนเบ้ขวา ($sk = 0.43$) แสดงว่าคะแนนส่วนมากต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และค่าความโด่งใกล้เคียงศูนย์ ($ku = -0.12$) แสดงว่าคะแนนมีการแจกแจงใกล้เคียงโค้งปกติ ส่วนนักเรียนในกลุ่มทดลองมีจำนวน 26 คน มีคะแนนเฉลี่ย 129.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.36 คะแนนต่ำสุดคือ 107 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 159 คะแนน การแจกแจงของคะแนนเบ้ขวา ($sk = 0.43$) แสดงว่าคะแนนส่วนมากต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และคะแนนมีค่าความโด่งใกล้เคียงศูนย์ ($ku = -0.16$) แสดงว่าคะแนนมีการแจกแจงใกล้เคียงโค้งปกติ

เมื่อพิจารณาสถิติภาคบรรยายของคะแนนภาวะผู้นำหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 135.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.33 คะแนนต่ำสุดคือ 112 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 164 คะแนน การแจกแจงของคะแนนเบ้ขวา ($sk = 0.23$) แสดงว่าคะแนนส่วนมากต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และค่าความโด่งใกล้เคียงศูนย์ ($ku = -0.19$) แสดงว่าคะแนนมีการแจกแจงใกล้เคียงโค้งปกติ ส่วนนักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 145.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.70 คะแนนต่ำสุดคือ 120 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 170 คะแนน การแจกแจงของคะแนนเบ้ขวา ($sk = 0.13$) แสดงว่าคะแนนส่วนมากต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ ($ku = 0.17$) แสดงว่าคะแนนมีการกระจายน้อย ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มแสดงดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

รายการ		N	M	S.D.	Min	Max	sk	ku
คะแนนภาวะผู้นำ	กลุ่มควบคุม	26	129.31	13.26	108	160	0.43	-0.12
	ก่อนการทดลอง	26	129.27	13.36	107	159	0.43	-0.16
คะแนนภาวะผู้นำ	กลุ่มควบคุม	26	135.96	12.33	112	164	0.23	-0.19
	หลังการทดลอง	26	145.46	11.70	120	170	0.13	0.17

2.2 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 52 คน โดยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ละ 26 คน เป็นเพศหญิงทั้งหมด ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มให้มีคะแนนภาวะผู้นำก่อนเรียนใกล้เคียงกันมากที่สุดโดยแล้วทดสอบด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) ผลการทดสอบพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีคะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

กลุ่มการทดลอง	เพศ	จำนวน	คะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลอง				
			M	S.D.	t	df	p
กลุ่มควบคุม	หญิง	26	129.31	13.26	0.01	50	0.99
กลุ่มทดลอง	หญิง	26	129.27	13.36			
รวม	-	52	-	-	-	-	-

หมายเหตุ ** p < 0.01 Levene' test = 0.00 sig = 0.988

2.3 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำก่อนและหลังทำการทดลองของกลุ่มทดลองซึ่งได้รับการสอนแบบปกติและกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช ด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กัน (t-test for dependent) ผลการทดสอบพบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะผู้นำหลังทำการทดลองสูงกว่าก่อนทำการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังตารางที่ 4.8

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.8 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำก่อนและหลังทำการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

รายการ		ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	df	p
		M	S.D.	M	S.D.			
คะแนน	กลุ่มควบคุม	129.31	13.26	135.96	12.33	-13.42	25	.00
ภาวะผู้นำ	กลุ่มทดลอง	129.27	13.36	145.46	11.70	-31.11	25	.00

หมายเหตุ ** p < 0.01

2.4 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง

เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) พบว่าคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.01 ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภาวะผู้นำหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง

กลุ่มการทดลอง	M	S.D.	t	df	p
กลุ่มควบคุม	135.96	12.33	-2.85	50	0.006
กลุ่มทดลอง	145.46	11.69			

หมายเหตุ ** p < 0.01 Levene' test = 0.152 sig = 0.698

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ผลคะแนนภาวะผู้นำจึงพบว่า ผลการทดลองเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช มีคะแนนภาวะผู้นำสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การทดลองสอนกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบปกติและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม 4-เอช ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองสอนด้วยตัวเองทำให้สามารถสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้อย่างใกล้ชิด เพื่อนำผลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์นั้นมาวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่ได้เข้าร่วมชมรมดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) พฤติกรรมของนักเรียน 2) การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม 3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

1. พฤติกรรมของนักเรียน

ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ครู และนักเรียน ถึงพฤติกรรมของนักเรียนชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยขอเสนอพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละสัปดาห์ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1

กลุ่มควบคุม : ปฐมนิเทศ, สันทนาการ

นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ และความสำคัญของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย นักเรียนทราบถึงขอบเขตของงานและกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรม ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานให้ส่วนรวม นักเรียนต้องมีความขยันทุ่มเท ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม จึงจะสามารถแนะนำผู้อื่นให้ทำตามได้ การเข้าร่วมชมรมนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนและเพิ่มพูนประสบการณ์ของตนเองในการทำงาน

“ก่อนที่เราจะไปเป็นผู้นำคนอื่น ตัวเราเองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ได้ก่อน จึงจะไปบอกให้คนอื่นเค้าทำตามได้ค่ะ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“รู้ว่าเราต้องทำอะไรบ้าง การเป็นผู้นำในชมรมนี้สำคัญนะค่ะ ต้องขยันอดทนแต่ก็ดีที่เราจะได้ฝึกฝนประสบการณ์การทำงานของเราเองค่ะ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สอง, สัมภาษณ์, 15 มี.ค. 2553)

“รู้ว่าชมรมมีงานอะไรบ้าง เรามีหน้าที่ มีบทบาทอะไรบ้าง คุณน่าจะ
ทำทนายดี ต้องเป็นคนที่มีคุณสมบัติถึงจะยอมมาทำ เพราะชมรมอื่นเค้าก็
สบายๆ กันไม่ต้องมารับผิดชอบอะไรมากมาย”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สาม, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“เด็กที่เข้ามาตอนแรก เราต้องชี้ให้เค้าเห็นก่อน ว่าเค้าต้องทำอะไร
บ้างถึงจะเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการอนุรักษ์พลังงาน แล้วตัวเค้าเองถึง
จะสามารถไปบอกน้องต่อได้อย่างเต็มปาก”

(ครูในงานสิ่งแวดล้อมคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 18 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : ปฐมนิเทศ , what is leader

นักเรียนเห็นความสำคัญของการเป็นผู้นำ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ภาระงานและ
กิจกรรมต่างๆ ของชมรม การได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้
ฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น นักเรียนจะได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมเพื่อ
ส่วนรวมมากขึ้น นักเรียนเกิดความตระหนักว่าการเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
อย่างมากเช่นเดียวกับอับราฮัมลินคอล์น และสปีบ นาคะเสถียร ผู้นำต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี
ก่อน จึงจะสามารถชี้แนะให้ผู้อื่นทำตามจนประสบความสำเร็จได้จากการทำกิจกรรม What is
leader นักเรียนช่วยกันระบุลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยซึ่งได้แก่
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสนใจในสิ่งแวดล้อม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเสียสละเพื่อ
ส่วนรวม และมีความสามัคคี

“การอยู่ชมรมนี้จะทำให้หนูได้ฝึกฝนความเป็นผู้นำของตนเอง ได้ทำงาน
เพื่อส่วนรวม ได้รู้จักคนมากขึ้น ต้องเสียสละเหมือน สปีบ นาคะเสถียร
ไงคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 16 ธ.ค. 2552)

“ได้รู้ว่าอยู่ชมรมนี้สำคัญอย่างไร ต้องทำอะไรบ้าง หน้าที่ของเราคือ การ
เป็นผู้นำที่ช่วยกันรณรงค์ให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการ
อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สอง, สัมภาษณ์, 16 ธ.ค. 2552)

“การเป็นผู้นำต้องเสียสละทุกอย่างลินคอล์นลึค๊ะ แล้วก็ก่อนอื่นตัวเราเอง ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีก่อน คนอื่นเค้าถึงจะเชื่อในสิ่งที่เราบอกให้เค้าทำ เค้าถึงจะยอมทำตามเราละ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สาม, สัมภาษณ์, 16 ธ.ค. 2552)

สัปดาห์ที่ 2

กลุ่มควบคุม : ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน

นักเรียนตระหนักถึงสภาพปัญหาภาวะโลกร้อน ร่วมกันอภิปรายและเสนอแนวทางในการแก้ไข นักเรียนร่วมกันตั้งเป้าหมายของชมรม คือการเป็นผู้นำในการเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้นำชมรมพยายามโน้มน้าวให้เพื่อนๆ ในชมรมร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเผยแพร่ความรู้ให้กับส่วนรวมเกี่ยวกับปัญหาภาวะโลกร้อน

“เป้าหมายของชมรมเรา คือการเป็นผู้นำในการเผยแพร่ให้ทุกคนในโรงเรียนตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนคะ รู้สึกว่าเราต้องช่วยกันทำมันให้สำเร็จให้ได้”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สี่, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“ปัญหาโลกร้อนน่ากลัวมากคะ มันใกล้ตัวเรามากๆ เลย รู้สึกว่าเป็นโอกาสดีที่เราจะได้ช่วยให้คนอื่น ๆ เข้าใจในปัญหาโลกร้อนมากขึ้น”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่ห้า, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“มีมีออกมาพูดบอกให้เพื่อนๆ ช่วยกันทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่พวกเราตั้งขึ้นมาสานต่อจากรุ่นพี่ เป็นส่วนที่ดีมากๆ เลยคะมันทำให้พวกเรา รู้สึกว่าต้องช่วยเหลือกัน ทำงานร่วมกัน รักกัน งานของชมรมถึงจะสำเร็จได้ เรายุติว่าเป้าหมายของชมรมเราสำคัญต้องช่วยกันทำให้สำเร็จให้ได้”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่หก, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน, who am I

นักเรียนตระหนักถึงสภาพปัญหา สาเหตุของภาวะโลกร้อน ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหภาวะโลกร้อน นักเรียนเห็นด้วยและสนับสนุนเป้าหมายของชมรมที่นักเรียนกลุ่มควบคุมสร้างขึ้น

นักเรียนทราบว่า การจะเป็นผู้นำชมรมนักเรียนรักเพื่อโลกสวยที่ดี ต้องเริ่มต้นที่ตัวของนักเรียนก่อน ในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผู้อื่นทำตาม นักเรียนเข้าใจถึงบุคลิกภาพของตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปรับตัวเข้าหากัน นักเรียนร่วมกันสรุปถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของชมรมนักเรียนรักเพื่อโลกสวย นักเรียนเข้าใจว่าจุดแข็ง-จุดอ่อนของสมาชิกแต่ละคนจะกลายเป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของชมรม และนักเรียนร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขจุดอ่อนของชมรม

“พวกเราเห็นด้วยกับเป้าหมายของชมรมของเพื่อนๆ อีกกลุ่มนะคะ หนูว่า
เค้าคิดดีแล้วค่ะ ไม่ต้องเปลี่ยนอะไรหรอกคะ พวกเราทุกคนก็เห็นด้วย”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สี่, สัมภาษณ์, 24 ธ.ค. 2552)

“เข้าใจปัญหาโลกร้อนมากขึ้น รู้สึกว่าพวกเราต้องช่วยกันเตือนให้คนอื่น
เข้าใจให้ถูกต้องค่ะ แล้วก็เข้าใจบุคลิกของตัวเองมากขึ้นด้วย”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่ห้า, สัมภาษณ์, 24 ธ.ค. 2552)

“ได้รู้จุดแข็ง จุดอ่อนของชมรม จุดแข็งของพวกเราคือความสามัคคีค่ะ
จุดอ่อนจะเป็นเรื่องของเวลาว่างในการทำกิจกรรมของพวกเราอาจไม่
ตรงกัน”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่หก, สัมภาษณ์, 24 ธ.ค. 2552)

“หนูว่าได้เข้าใจบุคลิกภาพของตัวเองมากขึ้นค่ะ รู้ว่าจุดแข็งจุดอ่อนของ
เราก็คือจุดแข็งจุดอ่อนของชมรม”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่เจ็ด, สัมภาษณ์, 24 ธ.ค. 2552)

สัปดาห์ที่ 3

กลุ่มควบคุม : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ

นักเรียนร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ โดยมีการแบ่งความรับผิดชอบในการทำงานออกเป็นฝ่ายๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกและมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นและความสามารถอย่างเต็มที่ พบว่านักเรียนมีการนำเสนอรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายแล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจอย่างเป็นประชาธิปไตยเพื่อเลือกกิจกรรมที่ดีที่สุด เวลาที่เหลือนักเรียนช่วยกันจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการออกไปปฏิบัติกิจกรรมในสัปดาห์ต่อไปไว้ล่วงหน้าอย่างแข็งขัน

“เค้ามีการแบ่งงานกันเป็นฝ่ายๆ ตามความพอใจค่ะ กลุ่มหนูได้ดูแลตัวการ์ตูนมาสคอตค่ะ ชอบนะค่ะครู มีแต่คนอาสาใส่มาสคอตทั้งที่ร้อนและหนัก ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่เจ็ด, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“เพื่อนทุกคนช่วยเหลือกันดีค่ะ บอกให้ช่วยอะไรทุกคนก็ช่วยกันทำหมดเลยค่ะ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่แปด, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ, communication cues

นักเรียนช่วยกันวางแผนในการทำกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสมัครใจ สมาชิกในชมรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงความสามารถอย่างเต็มที่โดยสมาชิกทุกคนร่วมกันนำเสนอรูปแบบกิจกรรมและช่วยกันแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงจนรูปแบบกิจกรรมเหมาะสม ในส่วนของการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรม นักเรียนนัดแนะกันจัดเตรียมในช่วงเวลาพักเช้าและพักกลางวันเนื่องจากเวลาในคาบเรียนไม่พอซึ่งได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี

นักเรียนมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสารที่ดี ทั้งการพูดและการฟังว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก รู้ถึงเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้สึกมีความมั่นใจเมื่อได้ฝึกฝนทักษะในการพูดและการฟังที่ดีและเชื่อว่าจะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสัปดาห์หน้าได้

“เราจะไหว้รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด เอาขึ้นกระดานให้เพื่อนๆ ช่วยกันคอมเมนต์อีกรอบ จนทุกคนเห็นว่าดีที่สุด แล้วค่อยแบ่งงานกันทำ หนูเสนอว่าเราควรเพิ่มเพลงเข้าไปอีกเพราะน้องๆ ชอบร้องเพลงไม่ใช่แค่ มาสคอตอย่างเดียวนั้นไม่น่าสนใจ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่แปด, สัมภาษณ์, 29 ธ.ค. 2552)

“พอได้ฝึกพูดและฝึกฟัง ทำให้หนูรู้สึกมั่นใจขึ้นค่ะ มันน่าจะสนุกและทำได้ดีกว่าการพูดหน้าชั้นเรียนอีกนะคะมีเพื่อนๆ เยอะดีด้วย”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่เก้า, สัมภาษณ์, 29 ธ.ค. 2552)

“เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับการพูดต่อหน้าคนเยอะๆ ที่ป่านบอก คิดว่าเอามาใช้ได้ค่ะ ช่วยกันพูดหลายๆ คนไม่น่าอายเลยคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบ, สัมภาษณ์, 29 ธ.ค. 2552)

สัปดาห์ที่ 4

กลุ่มควบคุม : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ

นักเรียนสนุกสนานกับการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อมีน้องๆ ให้ความสนใจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยมากขึ้น มีความรู้สึกภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อโรงเรียน มีความอดทนในการทำงาน กล้าตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา นักเรียนทุกคนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ช่วยกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ นักเรียนกล้าที่จะซักถามและกระตุ้นน้องๆ ให้เห็นความสำคัญของการทิ้งขยะให้ถูกต้องและชี้แนะให้เห็นถึงผลของการทิ้งขยะผิดถังได้เป็นอย่างดี

“พอได้ทำกิจกรรมแล้วมีน้องๆ สนใจเยอะทำให้หนูรู้สึกว่าอยากทำกิจกรรมอื่นๆ อีกสนุกดี”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่เก้า, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“รู้สึกภูมิใจ แต่ก็เหนื่อยนะคะต้องอดทน เพื่อนๆ ทุกคนช่วยกันทำงานอย่างเต็มที่เลยคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบ, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“ตอนแรกๆ ก็เขินมากเลยคะอายุไม่กล้าพูด อยู่ในห้องเรียนยังไม่เคยเลย แต่งานนี้สนุกน่องๆ น่ารัก แกรมมีเพื่อนๆ พุดช่วยกันหลายๆ คนก็สนุกดีคะ

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบเอ็ด, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ, communication cues

นักเรียนตื่นตื่นกับการได้ปฏิบัติกิจกรรมมีการนำความรู้เรื่องการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ไปใช้จริง โดยเฉพาะเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเทคนิคการพูดในที่ชุมชน นักเรียนมีวิธีในการพูดกระตุ้นใจให้เพื่อนๆ ชั้นประถมศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการแยกขยะ ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมพบว่ามีเพื่อนๆ ชั้นประถมศึกษาให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานเพื่อโรงเรียนและรู้สึกว่าตนได้เริ่มทำหน้าที่ของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย ได้ฝึกความอดทนและความเสียสละในการทำงาน สมาชิกทุกคนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี และทำเต็มความสามารถ

“มีเพื่อนๆ สนใจเยอะมากคะ รู้สึกดีมากๆเลยมีกำลังใจ อยากทำกิจกรรมอย่างงี้อีกคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบเอ็ด, สัมภาษณ์, 8 ม.ค. 2553)

“เพื่อนๆ ทุกคนพยายามช่วยเหลือกันดี มีหลายคนเสียสละมากๆ ยอมใส่ชุดมาสคอตทั้งที่ร้อนและหนักคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบสอง, สัมภาษณ์, 8 ม.ค. 2553)

“นักเรียนกลุ่มนี้มีวิธีการพูดจูงใจเพื่อนๆ ได้ดีคะทำให้เด็กๆ สนใจเค้าเน้นตกลงแล้วก็ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายๆ เด็กฟังแล้วคิดตามได้”

(ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สัมภาษณ์, 8 ม.ค. 2553)

“นักเรียนเริ่มรู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้นำมากขึ้น เพราะได้ทำกิจกรรมแล้วประสบความสำเร็จ ยิ่งขึ้นเป็นแรงผลักดันให้เค้าอยากทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไปโดยไม่มีเงื่อนไข”

(ครูผู้สอนในงานสิ่งแวดล้อมคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 8 ม.ค. 2553)

ผลการปฏิบัติกิจกรรมรวมพลพรรคเต๋อน้องแยกขยะของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มออกมาดีพอสมควร มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความตื่นตัว สนุกสนานและได้รับความรู้เกี่ยวกับการทิ้งขยะให้ถูกต้อง ผลจากการทำกิจกรรมนี้ทำให้ชมรมสามารถสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาได้นั้นคือตัวการ์ตูนมาสคอตและบทเพลงโลกป่วย เมื่อน้องๆ ชั้นประถมศึกษาเห็นตัวการ์ตูนมาสคอต (เจนนีกับจอร์ส) หรือได้ฟังเพลงโลกป่วย นักเรียนก็จะทราบทันทีว่าต้องช่วยอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการพูดจูงใจได้ดีกลุ่มควบคุมเนื่องจากนักเรียนสามารถนำเทคนิคเรื่องการพูดในที่ชุมชนและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมาใช้นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟังอีกด้วย จึงทำให้น้องๆ ชั้นประถมศึกษาให้ความสนใจมากกว่า

“หนูชอบกลุ่มนี้มากกว่าคะ(กลุ่มทดลอง) เพราะพี่ตัวโตๆ พูดตลกขำดีคะ บอกว่าต้องทิ้งขยะให้ถูกต้อง”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรม, สัมภาษณ์,
18 มี.ค. 2553)

“เห็นจอร์สกับเจนนีก็รู้แล้วแหละคะว่าเป็นชมรมอนุรักษ์ฯ พี่เค้าบอกว่าให้หนูทิ้งขยะให้ถูกต้องจะได้ช่วยลดโลกร้อน”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรม, สัมภาษณ์,
18 มี.ค. 2553)

สัปดาห์ที่ 5

กลุ่มควบคุม : ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล

บรรยากาศในชมรมมีความสมัครสมานสามัคคี มีการพูดถึงผลการปฏิบัติกิจกรรมรวมพลพรรคเต๋อน้องแยกขยะ ซึ่งทำให้นักเรียนมีความรู้สึกผูกพันต่อชมรมมากขึ้น ในการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนหลายคนเสียสละและอาสาทำงานของชมรมแม้เป็นงานที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง ในขั้นของการสรุปผลการปฏิบัติงานของกิจกรรมรวมพลพรรคเต๋อน้องแยกขยะซึ่งปฏิบัติในสัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนมีการเสนอแนะและอภิปรายถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สมาชิกหลายคนพยายามกระตุ้นให้เพื่อนๆ มองเห็นถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิลที่จะทำในสัปดาห์นี้ นักเรียนจึงมีการวางแผนในการทำงานที่รัดกุมและชัดเจนมากขึ้น มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดของสมาชิก นักเรียนพยายามช่วยกัน

โน้มน้าวและชี้แจงให้สมาชิกในโรงเรียนเห็นถึงประโยชน์ของขยะและผลดีของการรีไซเคิลขยะที่สามารถช่วยลดภาวะโลกร้อนได้และรณรงค์ให้เพื่อนๆ และน้องๆ ส่งป้ายนิเทศเข้าร่วมการประกวด

“ปัญหาเรื่องการประสานงานอาจจะเกิดขึ้นได้อีกถ้าเพื่อนๆ ในกลุ่มไม่ยอมแบ่งงานกันให้ชัดกว่านี้”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบสอง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“พอนึกถึงผลสำเร็จของงานจะทำให้อยากทำงานชิ้นต่อไปอีกค่ะ มีน้องๆ ม.4 หลายห้องสนใจอยากส่งบอร์ดเข้าประกวดด้วยค่ะ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบสาม, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“รู้สึกอยากส่งบอร์ดเข้าร่วมการประกวด พี่ๆเค้าดูทุ่มเทดีนะคะ เราได้ความรู้เรื่องโลกร้อนเพิ่มขึ้นด้วย ชมรมนี้มาแรงค่ะตอนนี้อยู่มีผลงานเยอะ”

(นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้าร่วมกิจกรรม, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล , Planning and managing

บรรยากาศในชมรมมีความสุขสนุกสนาน อบอุ่นและสามัคคีกันดี นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงผลสำเร็จของกิจกรรมรวมพลพรรคเต็มน้องแยกขยะด้วยความภาคภูมิใจในการปฏิบัติกิจกรรม มี นักเรียนหลายคนกล้าเสียสละและอาสาทำงานที่ยากๆ ของชมรม ในขั้นตอนการสรุปผลกิจกรรมรวมพลพรรคเต็มน้องแยกขยะในสัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนร่วมกันเสนอแนะและอภิปรายถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มีการร่วมกันเสนอแนะถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตสำหรับการทำกิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล

นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจรวมถึงเห็นความสำคัญของการวางแผนและการจัดการเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมหมุดและหลอด ทำให้นักเรียนนำความรู้มาใช้ในการวางแผนการทำกิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิลอย่างรัดกุม นักเรียนสามารถนำความรู้เรื่องเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและการสร้างสัมพันธไมตรีมาใช้ในการพูดโน้มน้าวและจูงใจให้เห็นความสำคัญของขยะและการรีไซเคิลขยะ มีการชักชวนให้เพื่อนๆ และน้องๆ ส่งป้ายนิเทศเข้าร่วมการประกวด

“กิจกรรมหมุดและหลอดช่วยเตือนให้เราได้ข้อคิดว่างานที่สำเร็จมาจากการวางแผนที่รัดกุม”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบสาม, สัมภาษณ์, 14 ม.ค. 2553)

“ความรู้เรื่องการพูดโน้มน้าวเอามาใช้ในการพูดให้เพื่อนๆ สนใจจัดบอร์ดเข้าร่วมการประกวดได้ มีคนสนใจเข้าร่วมการประกวดเยอะเลยคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบสี่, สัมภาษณ์, 14 ม.ค. 2553)

“งานนี้พวกเรามีปัญหาน้อยลงไม่เหมือนงานเดือนน้องแยกขยะ เพราะพวกเราช่วยกันวางแผนรัดกุมตั้งแต่ตอนเตรียมงานหลังการเล่นเกมส์หมุดและหลอดแล้วคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบห้า, สัมภาษณ์, 14 ม.ค. 2553)

กิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิลประสบความสำเร็จดีมาก มีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่งป้ายนิเทศเข้าประกวดร้อยละ 95 ผลงานมีความสร้างสรรค์และหลากหลาย นักเรียนดำเนินจัดกิจกรรมได้อย่างน่าสนใจทั้ง 2 กลุ่ม ทำให้สมาชิกในโรงเรียนให้ความสนใจกับกิจกรรมในครั้งนี้เป็นอย่างมาก โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีการวางแผนการทำงานได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมเพราะมีการวางแผนและการจัดการอย่างรัดกุม เมื่อเกิดปัญหาจึงสามารถแก้ไขได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากครูผู้สอนในส่วน of นักเรียนกลุ่มควบคุม นักเรียนมีการวางแผนในการทำงานดีพอสมควรแต่เมื่อเกิดปัญหานักเรียนยังต้องขอความช่วยเหลือจากครูผู้สอนบ้าง

“เด็กเค้าจัดกิจกรรมได้น่าสนใจดี มีการสอดแทรกความรู้ได้ดีคะ มีคนสนใจเข้าร่วมเยอะด้วยนะ ตัดสินลำบากมาเลยผลงานใกล้เคียงกันมาก”

(คณะกรรมการคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 15 ม.ค. 2553)

“ถ้าให้ผมดูผมว่ากลุ่มที่ 2 (กลุ่มทดลอง) มีการวางแผนที่ดีกว่า งานราบรื่นเค้าแก้ปัญหาได้ดี ตัดสินใจเร็วดี เทียบกับอีกกลุ่ม (กลุ่มควบคุม) ที่ต้องขอความช่วยเหลือจากครูบ้าง”

(คณะกรรมการคนที่สอง, สัมภาษณ์, 15 ม.ค. 2553)

“เด็กๆ รู้จักนำเทคนิคเรื่องการพูดในที่ชุมชนมาใช้ในการพูดโน้มน้าวและกระตุ้นให้สมาชิกในโรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของขยะรีไซเคิลและประโยชน์จากการรีไซเคิลขยะ”

(คณะกรรมการคนที่สาม, สัมภาษณ์, 15 ม.ค. 2553)

สัปดาห์ที่ 6

กลุ่มควบคุม : ปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝิ่งให้แผ่นดิน

นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล โดยสมาชิกทุกคนในชมรมร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานช่วยกันค้นหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาอย่างหลากหลาย มีความกระตือรือร้นในการวางแผนปฏิบัติกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคีนฝิ่งให้แผ่นดิน โดยการพยายามนำข้อผิดพลาดจากการทำกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรมที่ผ่านมาเป็นประสบการณ์ในการวางแผนการทำงานและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของนักเรียนให้รอบคอบและรัดกุมมากขึ้นโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

ในส่วนของ การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้บุคคลที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนสามารถแสดงบทบาทของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยได้อย่างดี โดยการกระตุ้นใจและโน้มน้าวให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการปลูกป่าชายเลนเพื่อลดการพังทลายของแนวชายฝั่งทะเล อันเป็นผลเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน ทำให้มีผู้มาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเกินจำนวนที่กำหนดไว้ นักเรียนร่วมมือกันทำงานอย่างขยันขันแข็ง มีความสามัคคีและทุ่มเทดี ในการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนพบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้แก่ ยานพาหนะล่าช้า อุปกรณ์ประกอบการสันทนการไม่เพียงพอ เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยการเรียกประชุมผู้นำที่รับผิดชอบแต่ละงานแล้วหาข้อสรุปร่วมกันแต่ใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าจะได้ข้อสรุปในการแก้ปัญหา

“พวกเราควรคิดถึงข้อผิดพลาดของ 2 กิจกรรมที่ผ่านมา เพราะกิจกรรมปลูกป่ายากกว่า 2 กิจกรรมนั้นอีก”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบสี่, สัมภาษณ์, 19 มี.ค. 2553)

“มีคนอยากไปปลูกป่ากับพวกเราเยอะมากเลยคะ เกินจำนวนที่กำหนดไว้อีก ทำให้รู้สึกอยากทำกิจกรรมนี้เร็วๆ ค่ะ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบห้า, สัมภาษณ์, 19 มี.ค. 2553)

“ปัญหาเรื่องรถแก๊สไม่ได้ก็ต้องรอต่อไป อุปกรณ์ประกอบกิจกรรมเคำบอก
ว่าให้ยุบรวมกลุ่มให้พอดีกับจำนวนอุปกรณ์ละ ก็คือต้องยุบลงไปจาก 10
กลุ่มเหลือ 9 กลุ่ม”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบหก, สัมภาษณ์, 19 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : ปลุกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนฝั่งให้แผ่นดิน, Team building and Mastering motivation

นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติกิจกรรมการจัด
ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิลโดยการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและช่วยกันเสนอแนะแนวทาง
ในการแก้ไขปัญหา นักเรียนมีการนำความรู้เรื่องการวางแผนและการจัดการ รวมถึงข้อบกพร่องใน
การปฏิบัติกิจกรรมใน 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา มาอภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติ
กิจกรรมปลุกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนฝั่งให้แผ่นดิน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดง
ความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นที่มาที่สามารถ
ช่วยให้งานบรรลุตามเป้าหมายได้ โดยผู้นำกลุ่มมีการเน้นย้ำถึงจุดเด่นของชมรมซึ่งก็คือความ
สามัคคีของสมาชิกทุกคน มีการกระตุ้นจูงใจให้สมาชิกในชมรมเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ
กิจกรรมไปด้วยกัน

ในการประชาสัมพันธ์รับสมัครสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมปลุกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติฯ
นักเรียนได้นำเทคนิคในการสื่อสารมาใช้ได้ดี โดยมีการกระตุ้น จูงใจและโน้มน้าวให้ทุกคนใน
โรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการปลุกป่าชายเลนเพื่อรักษาชายฝั่งของแผ่นดินไว้จึงมีผู้มาสมัคร
เกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ นักเรียนให้ความร่วมมือและเสียสละในการทำกิจกรรมดีมาก ทุกคนทำ
หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดี เมื่อนักเรียนพบอุปสรรคในการดำเนินงานซึ่งเป็นเรื่อง อุปกรณ์
ประกอบกิจกรรม นักเรียนจะตัดสินใจแก้ไขปัญหาโดยการเรียกประชุมหัวหน้าที่รับผิดชอบแต่ละ
งานอภิปรายและลงข้อสรุปร่วมกันพร้อมทั้งกระจายงานไปยังสมาชิกในที่มภายในเวลารวดเร็ว

“กิจกรรมปลูกป่าดูทำท่ายมากเลยครู เพื่อนๆ ทุกคนตื่นตื่นมากพูดถึง แต่เรื่องนี้ มีคนสนใจอยากไปกับพวกเราเยอะมาก”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบหก, สัมภาษณ์, 21 ม.ค. 2553)

“เราเน้นการทำงานกันเป็นทีมค่ะ ไม่สับสนดี มีการสื่อสารกันเข้าใจง่าย ด้วย เราต้องฟังหัวหน้าทีมในส่วนที่เรารับผิดชอบ ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบเจ็ด, สัมภาษณ์, 21 ม.ค. 2553)

“ตอนนี้หนูเริ่มชอบการพูดเชิญชวนแล้วค่ะ สนุกดีในห้องก็พูดมีคนสนใจ เยอะมากเลยค่ะ ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบแปด, สัมภาษณ์, 21 ม.ค. 2553)

ผลของการปฏิบัติกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดินปฏิบัติออกมา ได้ดีมาก แม้ว่ากลุ่มควบคุมจะมีปัญหาเรื่องการวางแผนและการตัดสินใจเล็กน้อย ส่วนกลุ่มทดลองมีการวางแผนและจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นอย่างดีจนได้รับคำชมจากครูที่เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมก็ได้รับการตอบรับจากสมาชิกในโรงเรียนเป็นอย่างดีทั้งครูและนักเรียน มีผู้สนใจเข้าร่วม กิจกรรมเป็นจำนวนมาก มีการเรียกร้องให้จัดกิจกรรมนี้อีก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความประทับใจและ ตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนจากการไปสัมผัสเหตุการณ์จริง

“นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มทำได้ดีมาก ๆ ครับ มีการวางแผนงานกันมาดีมาก การได้ทำงานใหญ่อย่างนี้ ผมว่าเป็นการส่งเสริมให้เด็กรู้สึกรู้ว่าเค้าเป็น ผู้นำอย่างเต็มตัวนะครับ ”

(ครูในงานสิ่งแวดล้อมคนที่สอง, สัมภาษณ์, 22 มี.ค. 2553)

“ดีมาก ๆ เลยรู้มัยได้เห็นภาพแผ่นดินที่หายไปแล้วใจหาย เป็นกิโงเลย เด็กเค้าเก่งดีทำงานกันสุดๆเลย อยากให้จัดแบบนี้อีกปีต่อมนี้ก็ได้ ”

(ครูที่เข้าร่วมกิจกรรมคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 22 มี.ค. 2553)

“เด็กกลุ่มที่พี่ไปด้วยนะดินะ (กลุ่มทดลอง) เตรียมอุปกรณ์ไปพร้อมเพียง
จริงๆ พี่ไม่เห็นมีปัญหาอะไรนี่ แต่กลุ่มเมือวาน (กลุ่มควบคุม) ครูตี๊วบอก
ว่ามีติดขัดบ้างนิดหน่อย แต่ก็ไม่เป็นไรหรอกเด็กทำได้ขนาดนี้ก็ดีมาก
แล้ว ”

(ครูที่เข้าร่วมกิจกรรมคนที่สอง, สัมภาษณ์, 22 มี.ค. 2553)

สัปดาห์ที่ 7

กลุ่มควบคุม : วิดีทัศน์กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนให้แผ่นดิน

จากการชมวีดิทัศน์ผลการปฏิบัติกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนให้แผ่นดิน
นักเรียนร่วมกันสรุปถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน โดยมีการเปิดโอกาสให้
สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีการ
นำเสนอปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในการจัดกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย จึงมีสมาชิก
หลายคนช่วยกันเสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา

การได้ออกไปทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรักและผูกพันกับชมรม
มากขึ้นและเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำชมรมนักรักษ์เพื่อโลกสวยที่มีหน้าที่คอย
กระตุ้น ชักจูงและโน้มน้าวผู้อื่นให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็น
งานที่มีความท้าทายและต้องใช้ความอดทนแต่ก็เป็นโอกาสอันดีในการฝึกฝนความเป็นผู้นำของ
ตนเอง

“ไปปลูกป่าแล้วหนูรู้สึกชมรมนี้มากขึ้นนะค่ะ บางทีเหนื่อยมากๆ ก็
ตาม เพราะการบ้านก็มีมาก เวลาว่างพวกเราต้องมาทำงานของชมรม
แต่ผลงานออกมาก็โอเคค่ะ ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สาม, สัมภาษณ์, 22 มี.ค. 2553)

“มันรู้สึกเหมือนเป็นหน้าที่ค่ะ เห็นใครไม่ปิดน้ำ ปิดประตูห้องไม่ได้ ต้อง
เตือนทันที กลับบ้านไปก็เหมือนกัน หนูติดเป็นนิสัยแล้วค่ะคุณครู”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่เจ็ด, สัมภาษณ์, 22 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : วิถีทัศน์กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน, Making decision

นักเรียนสามารถนำความรู้จักรการทำการกิจกรรม Making decision มาใช้ในการตัดสินใจหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคที่เกิดจากการทำการกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดินในสัปดาห์ที่ผ่านมาโดยสมาชิกทุกคนร่วมกันเสนอแนะความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันอย่างสร้างสรรค์มีการอภิปรายถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการทำการกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยนักเรียนสามารถสรุปถึงปัญหาและตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

การออกไปทำการกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดินในสัปดาห์ที่ผ่านมาทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่ได้ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้นักเรียนผูกพันกับชมรมมากขึ้น และอยากทำการกิจกรรมเช่นนี้อีกแม้จะเหนื่อยแต่ก็ได้ฝึกฝนความอดทน ทำให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำชมรมนักเรียนรักเพื่อโลกสวยรู้ว่าตนเองมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์กระตุ้นใจให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของปัญหาภาวะโลกร้อน

“การไปปลูกป่ายังทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นผู้นำมากยิ่งขึ้น ชอบนะจะอยากไปแบบนี้อีก เราชักชมรมนี้คะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่แปด, สัมภาษณ์, 26 ม.ค. 2553)

“เราก็ได้รู้เทคนิคดี ๆ ในการที่จะตัดสินใจ เอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยเวลามีปัญหาที่ต้องคิดหนัก ๆ ค่ะครู”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบ, สัมภาษณ์, 26 ม.ค. 2553)

สัปดาห์ที่ 8-9

กลุ่มควบคุม : กิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย

นักเรียนมีการวางแผนในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น มีการคำนึงถึงจุดบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมในหลายสัปดาห์ที่ผ่านมา นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคีช่วยเหลือกันและกันดี นักเรียนยอมเสียสละในช่วงพักเช้าและพักกลางวันเพื่อลงมาจัดห้องพลังงานเพื่อโลกสวยให้เสร็จสมบูรณ์

มีการประชาสัมพันธ์กระตุ้นจูงใจให้ทุกคนในโรงเรียน เข้ามาชมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย จนได้รับความสนใจจากครูและนักเรียนจำนวนมาก ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนสามารถนำเสนอผลกระทบอันเกิดจากภาวะโลกร้อนได้ดี มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ที่เข้าชมเห็นความสำคัญและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“เราทุกคนพยายามทำกิจกรรมนี้ให้ออกมาดีที่สุดค่ะ เพราะเป็นกิจกรรม
สุดท้ายแล้วมีคนสนใจเยอะเหมือนกัน ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สอง, สัมภาษณ์, 24 มี.ค. 2553)

“ทุกคนช่วยเหลือกันดีมากๆ เลยค่ะยอมมาทำงานช่วงพักเข้าพักเที่ยง
เหนื่อยก็ยอมเหมือนงานที่ทวนคะครู วางแผนกันอย่างดี ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่เจ็ด, สัมภาษณ์, 24 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : กิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย

นักเรียนมีการนำความรู้จากกิจกรรม4-เอช มาใช้ในการวางแผนในการจัดกิจกรรมและร่วมกันตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น นักเรียนร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักเรียนมีความรับผิดชอบ ชยัน อดทน กระตือรือร้นในการทำงาน สมาชิกในชมรมมีความสามัคคีและช่วยเหลือกันดี นักเรียนเสียสละเวลาในช่วงพักเช้าและพักกลางวันมาจัดกิจกรรมและสามารถจัดเสร็จภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว นักเรียนมีการนำเทคนิคการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยโซนที่ 2 และได้รับความสนใจเป็นจำนวนมาก ในการทำกิจกรรมนักเรียนนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีรูปแบบของกิจกรรมที่น่าสนใจ มีเทคนิคการพูดที่การกระตุ้นจูงใจให้ผู้ที่เข้าชมเห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“เป็นกิจกรรมสุดท้ายแล้วค่ะ เราต้องเอาเทคนิคจาก4-เอช ที่ครูเคยสอน มาใช้ให้คุ้มค่าที่สุด”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่หก, สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2553)

“ตอนพีเรนซ์แรกๆ ตื่นเต้นมากเลยค่ะ แต่ก็มีความมั่นใจมากขึ้นพอนึก ได้ว่าเราฝึกมาดีแล้วนี่นา เพื่อนๆ ทุกคนก็ร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ทำงาน กันเป็นทีมดีมากทั้งฝ่ายแสง เสียงและฉาก”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่เจ็ด, สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2553)

ผลสำเร็จของกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยอยู่ในระดับดีมาก ได้รับความสนใจจาก นักเรียนจำนวนมากครูหลายท่านลงชื่อขอพานักเรียนมาร่วมชมกิจกรรมที่จัดขึ้น นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มสามารถนำเสนอกิจกรรมได้ดี และเนื่องจากบริเวณในการจัดกิจกรรมอยู่ติดกันจึงทำผู้ชมเข้าชมทั้ง 2 โซน แต่ผู้ที่เข้าชมมีความประทับใจรูปแบบกิจกรรมและการนำเสนอของนักเรียนกลุ่ม ทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม

“หนูได้รับความรู้เรื่องโลกร้อนจากการไปดูทั้ง 2 โซน ก็น่าสนใจทั้ง 2 อันนะค่ะ แต่หนูชอบโซนที่ 2 มากกว่า(กลุ่มทดลอง) เพราะพีเค้าพูดดี เกมส์สนุกด้วย”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เข้าชมกิจกรรม, สัมภาษณ์, 23 มี.ค. 2553)

“มันก็ดีทั้ง 2 อันนะค่ะครู ต้องช่วยกันลดโลกร้อนแต่หนูชอบฝั่งนี้ (กลุ่ม ทดลอง) พีเค้าพูดตลกดี พูดแล้วขำตลอดเลยแต่ฝั่งโน้นก็ตลก (กลุ่ม ควบคุม) แต่หนูว่าหนูชอบฝั่งนี้มากกว่าอยู่ดีแหละค่ะ ก็มันสนุกกว่านี่นา หนูก็เลยชอบมากอะค่ะ”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้าชมกิจกรรม, สัมภาษณ์, 23 มี.ค. 2553)

“ได้รู้ว่าเราควรทำอะไรเพื่อช่วยลดโลกร้อนค่ะ ชอบโซน 2 มากกว่าค่ะ ฮา ดี แต่โซน 1 ก็ดีนะแต่ไม่ถึงจุดความสนใจเท่าโซน 2”

(นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าชมกิจกรรม,
สัมภาษณ์, 23 มี.ค. 2553)

สัปดาห์ที่ 10

กลุ่มควบคุม : สรุปปิดกิจกรรม

นักเรียนร่วมกันเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของชมรม ในปีการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนช่วยกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาสำหรับรุ่นน้องในปี การศึกษาต่อไป สิ่ง que นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมชมรม ได้แก่ ได้ฝึกความเป็นผู้นำ มีความ เชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกับ เพื่อนๆ ได้ฝึกฝนความอดทนและการเสียสละ ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตัดสินใจ รวมทั้ง ตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนมากยิ่งขึ้น

“ได้ฝึกความเป็นผู้นำกล้าแสดงออก เชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นกว่าเดิมค่ะ รู้จักวางแผนการทำงานและก็แบ่งเวลาเป็น”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่เก้า, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“ฝึกความอดทน ได้เสียสละทำงานเพื่อสังคม ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ เยอะดีค่ะ ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบ, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“ต้องรู้จักรับผิดชอบ อดทนในการทำงาน ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยค่ะ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบสาม, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง : สรุปปิดกิจกรรม

นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการ ดำเนินงานในปีการศึกษาที่ผ่านมาและร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาสำหรับปี การศึกษาต่อไป สิ่ง que นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมคือ ได้ฝึกความเป็นผู้นำ กล้า

แสดงออก กล้าพูดในที่ชุมชน ฝึกการวางแผนที่ดี สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ รักและสามัคคีในการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจใจเรามากขึ้น เสียสละ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนมากขึ้น

“หนูได้ฝึกความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ เชื่อมมั่นในตัวเอง วางแผนเป็นตัดสินใจเป็น”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“ชมรมมีความสามัคคี รู้จักทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ห้องอื่นๆ รู้จักการปรับตัวเข้าหาคนอื่น แล้วก็การทำงานเป็นทีม”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สี่, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

“หนูชอบการพูดโน้มน้าวคนอื่นมากที่สุด เพราะปกติหนูพูดไม่ค่อยเก่ง อยู่ชมรมนี้หนูได้ฝึกพูดมากขึ้นเลยคะ รู้จักแบ่งเวลาในการทำงานและการทำงานบ้านด้วย”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่เก้า, สัมภาษณ์, 16 มี.ค. 2553)

จากการดำเนินการทดลองสอนกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของชมรมนักเรียนมัธยมศึกษาเพื่อโลกสวยทั้ง 10 สัปดาห์ผู้วิจัยสรุปผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้ดังนี้ นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาภาวะผู้นำมากขึ้น โดยในระยะแรกนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ภาระงาน และกิจกรรมต่างๆ ของชมรมและตระหนักว่าการจะเป็นผู้นำชมรมที่ดีต้องเริ่มที่การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อน เมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนประสบความสำเร็จและได้รับความสนใจจากทุกคนในโรงเรียนทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าคุณได้ทำหน้าที่ของผู้นำชมรมมากขึ้นจึงเกิดแรงผลักดันให้นักเรียนอยากทำกิจกรรมอื่นๆ ของชมรมต่อไปโดยไม่ย่อท้อ กล้าเสียสละ พุ่มเทและรับผิดชอบ มีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมแรกเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงจนกิจกรรมต่อมาจนประสบความสำเร็จ เมื่อได้ทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้นนักเรียนเกิดความตระหนักในหน้าที่ของการ

เป็นผู้นำชมรมเพิ่มขึ้นมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โน้มน้าว กระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม จากการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรมพบว่า นักเรียนได้มีการฝึกฝนทักษะที่สัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำดังนี้ การวางแผนและการจัดการ การสื่อสารในที่ชุมชน การตัดสินใจแก้ไขปัญหา การทำงานเป็นทีม การปรับตัวเข้าหาผู้อื่น และการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง นอกจากนี้นักเรียนยังกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และรู้จักการวิเคราะห์ปัญหา โดยนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช มีการพัฒนาทักษะดังกล่าวข้างต้นชัดเจนมากกว่ากลุ่มควบคุมทุกทักษะ เป็นผลให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม ซึ่งสามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม และผลสำเร็จของกิจกรรมได้ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มและผลสำเร็จของกิจกรรม

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>สัปดาห์ที่ 1 : ปฐมนิเทศ, สันทนาการ</p> <p>1) เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>2) เข้าใจว่าตนต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมจึงจะสามารถแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้</p>	<p>สัปดาห์ที่ 1 : ปฐมนิเทศ , what is leader</p> <p>1) เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p> <p>2) เข้าใจว่าตนต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมจะสามารถแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้</p> <p>3) ตระหนักถึงการเป็นผู้นำที่ดีว่าต้องมีความเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวม</p> <p>4) ระบุลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย</p>

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>สัปดาห์ที่ 2 : ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน</p> <p>1) ตระหนักถึงสภาพปัญหาภาวะโลกร้อน</p> <p>2) ตั้งเป้าหมายของชมรมร่วมกัน</p> <p>3) ผู้นำชมรมมีการโน้มน้าวให้สมาชิกร่วมมือกันทำงานของชมรมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย</p>	<p>สัปดาห์ที่ 2 : ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะโลกร้อน, who am I</p> <p>1) ตระหนักถึงสภาพปัญหาภาวะโลกร้อน</p> <p>2) ยอมรับและสนับสนุนเป้าหมายของชมรมที่นักเรียนกลุ่มควบคุมตั้งขึ้น</p> <p>3) เข้าใจถึงบุคลิกภาพของตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้วิธีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น</p> <p>4) ร่วมกันสรุปถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของชมรม ช่วยกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขจุดอ่อนของชมรม</p>
<p>สัปดาห์ที่ 3 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ</p> <p>1) ร่วมกันวางแผนและแบ่งความรับผิดชอบตามความสมัครใจ</p> <p>2) สมาชิกแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรม</p> <p>3) ตัดสินใจเลือกรูปแบบกิจกรรมโดยที่เหมาะสมที่สุดด้วยการโหวต</p> <p>4) ร่วมมือกันจัดเตรียมอุปกรณ์</p>	<p>สัปดาห์ที่ 3 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ, communication cues</p> <p>1) ร่วมกันวางแผนและแบ่งความรับผิดชอบตามความสมัครใจ</p> <p>2) สมาชิกช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรม ช่วยกันตัดสินใจเลือกและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อปรับปรุงอีกครั้งจนได้รูปแบบที่ทุกคนลงความเห็นว่าเป็นเหมาะสมที่สุด</p> <p>3) ร่วมมือกันจัดเตรียมอุปกรณ์</p> <p>4) เข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสาร รู้ถึงเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและการสร้างความสัมพันธ์</p> <p>5) มั่นใจว่าจะสามารถนำความรู้เรื่องการสื่อสารไปใช้ได้จริงในสัปดาห์หน้าได้</p>
<p>สัปดาห์ที่ 4 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ</p> <p>1) รู้สึกว่าตนได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชมรมมากขึ้น</p>	<p>สัปดาห์ที่ 4 : รวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะ, communication cues</p>

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
2) ภาคภูมิใจที่ได้ทำงานเพื่อโรงเรียน 3) มีความอดทน เสียสละ และทำงานอย่างเต็มความสามารถ 4) กล้าตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 5) รับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย 6) จูงใจและกระตุ้นน้องๆ ให้เห็นความสำคัญของการทิ้งขยะให้ถูกต้อง	1) รู้สึกว่าตนได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชมรมมากขึ้น 2) ภาคภูมิใจที่ได้ทำงานเพื่อโรงเรียน 3) มีความอดทน เสียสละ และทำงานอย่างเต็มความสามารถ 4) รับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย 5) มีการนำความรู้เรื่องการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ไปใช้จริงในการพูดกระตุ้นจูงใจให้น้องๆ เห็นความสำคัญของการทิ้งขยะถูกต้อง
<p>ผลการปฏิบัติกิจกรรมรวมพลพรรคเดือนน้องแยกขยะของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มออกมาดีพอสมควร ได้รับการตอบรับจากน้องๆ ชั้นประถมศึกษาโดยกลุ่มทดลองมีความสามารถในการพูดจูงใจได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมเนื่องจากการนำความรู้เรื่องการพูดในที่ชุมชนการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นมาใช้และในขั้นตอนของการวางแผนยังมีการวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟังอีกด้วย</p>	
<p>สัปดาห์ที่ 5 : ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล</p> 1) มีความสมัครสมานสามัคคี 2) ผลจากการทำกิจกรรมในสัปดาห์ที่ผ่านมาทำให้นักเรียนรู้สึกผูกพันกับชมรมมากขึ้น 3) มีการเสียสละ 4) มีการเสนอแนะและอภิปรายถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสัปดาห์ที่ผ่านมา 5) มีการกระตุ้นให้สมาชิก มองเห็นปัญหาในอนาคต 6) มีการวางแผนที่ชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น 7) โน้มน้าวให้สมาชิกในโรงเรียนเห็นถึงประโยชน์ของขยะ การรีไซเคิลขยะและส่งป้ายนิเทศเข้าร่วมการประกวด	<p>สัปดาห์ที่ 5 : ป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล <i>, planning and managing</i></p> 1) รู้สึกว่าตนได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชมรมมากขึ้น 2) ภาคภูมิใจที่ได้ทำงานเพื่อโรงเรียน 3) มีความอดทนและเสียสละ 4) รับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างดี 5) ทำงานอย่างเต็มความสามารถ 6) มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนและการจัดการ นำเทคนิคการวางแผนจากกิจกรรมหมุดและหลอดมาใช้ในการวางแผนกิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล 7) นำเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและการสร้าง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
	ความสัมพันธ์มาพูดโน้มน้าวและจูงใจให้สมาชิกในโรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการรีไซเคิลขยะและส่งป้ายนิเทศเข้าร่วมการประกวด
<p>ผลการปฏิบัติกิจกรรมประสบความสำเร็จดีมาก มีการส่งป้ายนิเทศเข้าร่วมการประกวดถึงร้อยละ 95 มีผู้ให้ความสนใจกับกิจกรรมเป็นจำนวนมาก นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มดำเนินกิจกรรมได้น่าสนใจดี แต่กลุ่มทดลองมีการวางแผนที่ดีกว่าเมื่อมีปัญหาจึงสามารถแก้ไขได้โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากครูผู้สอน แต่กลุ่มควบคุมครูผู้สอนยังต้องคอยแก้ไขปัญหาให้บ้างในบางครั้ง</p>	
<p>สัปดาห์ที่ 6 : ปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนฝั่งให้แผ่นดิน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน 2) กระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการวางแผนปฏิบัติกิจกรรมโดยนำข้อผิดพลาดจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นประสบการณ์ 3) แสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ 4) กระตุ้นจูงใจและโน้มน้าวให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการปลูกป่าชายเลน 5) ขยันขันแข็ง สามัคคีและทุ่มเท 6) ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดี 	<p>สัปดาห์ที่ 6 : ปลุ๊กป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนฝั่งให้แผ่นดิน , team building and Mastering motivation</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน 2) นำความรู้เรื่องการวางแผนและการจัดการและข้อบกพร่องในการทำกิจกรรมที่ผ่านมา มาเป็นแนวทางในการวางแผนกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติฯ 3) แสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ 4) นำเทคนิคในการสื่อสารมาใช้ ในการกระตุ้นจูงใจและโน้มน้าวให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการปลูกป่าชายเลน 5) ร่วมมือและเสียสละในการทำกิจกรรม 6) ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีมากในเวลาอันรวดเร็ว 7) เห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมมีการเน้นย้ำถึงจุดเด่นของทีมคือความสามัคคี 8) มีการกระตุ้นจูงใจให้สมาชิกเกิดความมุ่งมั่นไปด้วยกัน

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>ผลการปฏิบัติกิจกรรมออกมาดีมากกว่า 2 กลุ่ม ได้รับการตอบรับจากสมาชิกในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความประทับใจและตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนจากการไปสัมผัสเหตุการณ์จริง กลุ่มควบคุมมีปัญหาที่เกิดจากการวางแผนและการตัดสินใจเล็กน้อย ส่วนกลุ่มทดลองมีการวางแผนและจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นอย่างดี จึงได้รับคำชมจากครูที่เข้าร่วมกิจกรรม</p>	<p>ได้รับการตอบรับจากสมาชิกในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความประทับใจและตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนจากการไปสัมผัสเหตุการณ์จริง กลุ่มควบคุมมีปัญหาที่เกิดจากการวางแผนและการตัดสินใจเล็กน้อย ส่วนกลุ่มทดลองมีการวางแผนและจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นอย่างดี จึงได้รับคำชมจากครูที่เข้าร่วมกิจกรรม</p>
<p>สัปดาห์ที่ 7 : วิดีทัศน์กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนให้แผ่นดิน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำกิจกรรม และมองปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต 2. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ 3. มีความรู้สึกรักและผูกพันกับชมรมมากขึ้น 4. เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยมากยิ่งขึ้น 	<p>สัปดาห์ที่ 7 : วิดีทัศน์กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนให้แผ่นดิน , <i>making decision</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นำเทคนิคการตัดสินใจจากการทำกิจกรรม making decision มาร่วมกันตัดสินใจหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมและมองปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต 2. ร่วมกันเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาส่งสร้างสรรค์ 3. สามารถสรุปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างรวดเร็ว 4. ภาคภูมิใจในผลงานที่ตนทำ รู้สึกผูกพันกับชมรมมากขึ้น 5. เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยมากยิ่งขึ้น
<p>สัปดาห์ที่ 8-9 : ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) วางแผนในการจัดกิจกรรมชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น 2) มีความรับผิดชอบกระตือรือร้นในการทำงาน 3) สามัคคี ช่วยเหลือกัน และเสียสละเวลาในช่วงพักมาทำกิจกรรม 4) ประชาสัมพันธ์ กระตุ้น จูงใจในทุกคนในโรงเรียนเข้ามาชมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย 	<p>สัปดาห์ที่ 8-9 : ห้องพลังงานเพื่อโลกสวย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) นักเรียนมีการนำความรู้ เรื่องการวางแผนและการจัดการจากกิจกรรม planning and managing มาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม 2) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหในอนาคต 3) สามัคคี ช่วยเหลือกัน และเสียสละเวลาในช่วงพักมาทำกิจกรรม

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
	4) มีการนำความรู้เรื่องการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์ กระตุ้นจูงใจทุกคนในโรงเรียนเข้าร่วมชมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย
ผลการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดีมากทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับความสนใจมีผู้ร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ผู้ชมมีความประทับใจรูปแบบการจัดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม	
<p>สัปดาห์ที่ 10 : สรุปปิดกิจกรรม</p> <p>1) ช่วยกันเสนอแนะแนว ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของชมรมในปีการศึกษาที่ผ่านมา</p> <p>2) สิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมชมรม ได้แก่ ได้ฝึกความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ฝึกฝนความอดทนและการเสียสละ ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตัดสินใจ รวมทั้งตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนมากยิ่งขึ้น</p>	<p>สัปดาห์ที่ 10 : สรุปปิดกิจกรรม</p> <p>1) ช่วยกันเสนอแนะแนว ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของชมรมในปีการศึกษาที่ผ่านมา</p> <p>2) สิ่งที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรมได้แก่ การฝึกความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก กล้าพูดในที่ชุมชน ฝึกการวางแผนที่ดี สามารถตัดสินใจแก้ไข ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ รักและสามัคคีในการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้น เสียสละ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนมากยิ่งขึ้น</p>

2. การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของชมรมนักเรียน เพื่อโลกสวยพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการขยายความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไปสู่บุคคลในครอบครัวดังนี้

กลุ่มควบคุม

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนถึงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากเข้าร่วมชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยพบว่า เมื่อกลับบ้านมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมคือ นักเรียนจะปิดน้ำ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้เสร็จ พยายามชักชวนให้สมาชิกใน

ครอบครัวช่วยทำตาม พยายามชักชวนให้ทุกคนในบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงาน และสิ่งแวดล้อม มีการเล่าบรรยากาศในการทำกิจกรรมของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยให้ทุกคน ในครอบครัวฟัง นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นกล้าแสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตนเอง รู้จักวางแผนแบ่งเวลาในการทำการบ้านและการอ่านหนังสือ

“น้องเค้ากลับมาเล่าให้ที่บ้านฟังว่าไปทำกิจกรรมอะไรมาบ้างดูเค้า ภาควิชาใจมากค่ะ ชอบอธิบายเรื่องโลกร้อนว่าเป็นภัยที่ใกล้ตัวไม่ควร มองข้าม ดีใจที่ลูกสาวได้ทำงานเพื่อส่วนรวมมากขึ้น”

(ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“ลูกสาวมีความรับผิดชอบมากขึ้นนะ รู้จักแบ่งเวลาในการทำการบ้าน อ่านหนังสือ แต่ก่อนคุณแม่ไม่เห็นเค้าสนใจเรื่องน้ำเรื่องไฟเลย แต่เดี๋ยวนี้ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้แกมบังคับน้องๆ คุณพ่อคุณแม่ คุณยาย ให้ทำตาม ด้วย เห็นน้องเปิดคอมทิ้งไว้ไม่ได้เลยเค้าจะบ่นยาวเลยเรื่องโลกร้อนค่ะ ”

(ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สอง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“มันจะติดเป็นนิสัยเองค่ะ ต้องปิดน้ำให้สนิทปิดไฟทุกครั้งที่ใช้เห็น ใครเปิดไว้เราก็ตัดแทน แต่ก่อนก็ไม่เคยสนใจ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่ห้า, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“เชื่อมันในตัวเองขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นกับพ่อแม่ ที่สำคัญเริ่มติด นิสัยการวางแผนเวลาจะทำการบ้านอ่านหนังสือค่ะ ”

(นักเรียนกลุ่มควบคุมคนที่สิบสอง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

กลุ่มทดลอง

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนถึงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจาก เข้าร่วมชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยพบว่า เมื่อกลับบ้านมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมคือ นักเรียนจะปิดน้ำ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้เสร็จ พยายามชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวช่วยทำตาม พยายามพูดโน้มน้าวให้ทุกคนในบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เล่าบรรยากาศในการทำกิจกรรมของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยให้ทุก

คนในครอบครัวฟังอย่างสนุกสนาน นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็นกับผู้ปกครอง มีการวางแผนแบ่งเวลาในการทำการบ้าน อ่านหนังสือ และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเอง นอกจากนี้นักเรียนบางคนยังมีการทบทวนและหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นมากขึ้น

“เค้าชอบพูดเรื่องการอนุรักษ์ เรื่องโลกร้อน เตือนให้ห้องๆ ปิดน้ำ ปิดไฟ ตัวเค้าเองทำเป็นประจำ จากแต่ก่อนไม่เคยสนใจ เค้าภูมิใจนะคะที่ได้เป็นผู้นำชมรมนี้ สนุกกับการไปปลูกป่ามากนะคะ กลับมาเล่าให้คุณแม่ฟังใหญ่เลย”

(ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มทดลองคนที่หนึ่ง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“น้องเอมมีความรับผิดชอบมากขึ้นนะ การอยู่ชมรมนี้ดีนะคะ เค้าได้ฝึกความรับผิดชอบ รู้จักแบ่งเวลาในการทำงานชมรม และแบ่งเวลาในการทำการบ้าน เค้าชอบมีข้อมูลประกอบเวลาตัดสินใจทำอะไรคะ”

(ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สอง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“หนูชินกับการต้องปิดน้ำ ปิดไฟ ทิ้งขยะให้ถูกถังคะ อยู่บ้านก็ทำแล้วบอกให้ห้องๆ ทำด้วยเอาความรู้ไปใช้เรื่องการวางแผนไปแบ่งเวลาในการอ่านหนังสือ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่หก, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

“ได้ฝึกความรับผิดชอบ กล้าแสดงความคิดเห็นกับพ่อแม่ เอาเรื่องการวางแผนมาฝึกแบ่งเวลาในการอ่านหนังสือเตรียมสอบเอเนทรานส์คะ ใจเย็นขึ้นเอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้นแม่หนูบอกว่าหนูไม่ค่อยทะเลาะกับน้องแล้วคะ”

(นักเรียนกลุ่มทดลองคนที่สิบสอง, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2553)

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

จากการทดลองสอนกิจกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยทั้งสองแบบผู้วิจัย พบปัญหาและอุปสรรคในดำเนินกิจกรรมและดำเนินการแก้ไขดังต่อไปนี้

1. เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าในบางสัปดาห์คาบเรียนของนักเรียนไม่เป็นไปตามปฏิทินที่กำหนดไว้เนื่องจากทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น งานกีฬา งานวันออกกรักบ้าน งานวิชาการ งานวันคริสตสมภพ และงานวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการศึกษาปฏิทินของโรงเรียนล่วงหน้าแล้วทำการแลกคาบสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนครบ 10 คาบและพยายามจัดให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้เรียนในคาบที่ตรงกันและวันที่อยู่ติดกันตามที่กำหนดในปฏิทินมากที่สุด

2. กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ในบางกิจกรรมนักเรียนต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรมตามที่นักเรียนออกแบบไว้ ซึ่งเวลาในคาบเรียนส่วนใหญ่ นักเรียนจะใช้ในการประชุมปรึกษาและวางแผนในการทำงานหรือพูดคุยแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการทำงาน จึงทำให้เวลาในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในคาบเรียนมีไม่เพียงพอ ดังนั้นนักเรียนจึงใช้วิธีการนัดแนะกันมาจัดเตรียมอุปกรณ์ดังกล่าวในช่วงพักเช้าและพักกลางวัน ในบางครั้งทำให้มีการขึ้นห้องเรียนสายบ้างจึงถูกครูประจำวิชาบางวิชาตักเตือนและทำโทษจึงเกิดความท้อแท้ในบางครั้ง ประกอบกับนักเรียนมีงานที่ต้องรับผิดชอบมากทั้งด้านการเรียน เช่น การบ้านในวิชาต่างๆ สมุดกิจกรรมธนาคารคุณธรรม สมุดกิจกรรมรักการอ่าน และบันทึกบัญชีรายรับจ่าย เป็นต้น นอกจากนี้นักเรียนยังต้องเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงทำให้ในบางครั้งนักเรียนบางคนเกิดความเหนื่อยล้าในการรับผิดชอบต่อกิจกรรมของชมรม ครูจึงต้องคอยกระตุ้นและให้กำลังใจนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม และดูแลอย่างใกล้ชิดและพยายามแนะนำให้หัวหน้าของแต่ละกลุ่มทำการพูดจูงใจและโน้มน้าวให้สมาชิกนี้ถึงเป้าหมายของชมรมที่ร่วมกันสร้างขึ้นมาและให้มองถึงความสำเร็จของผลงานที่นักเรียนได้ทำ พบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีกำลังใจที่ดีขึ้น

3. อุปกรณ์ประกอบการปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมเกือบทุกกิจกรรมของชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยทั้งกิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมของโปรแกรม 4-เอช เป็นกิจกรรมภาคปฏิบัติจึงมีวัสดุอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมค่อนข้างมาก วัสดุอุปกรณ์บางอย่างต้องมีการสั่งซื้อ และสามารถเบิกเงินจากทางโรงเรียนได้ซึ่งในขั้นตอนของการทำเรื่องเบิกเงินในการซื้อจะมีความล่าช้าอย่างมากไม่ทันสำหรับการทำกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อนโดยใช้ทุนทรัพย์ของตนเองแล้วจึงทำเรื่องขอเบิกเงินและวางแผนจัดเตรียมอุปกรณ์ของกิจกรรมที่เหลือทั้งหมดแล้วทำรายการเบิกจ่ายพร้อมกันทั้งหมด

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ นักเรียน ครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สามารถสรุป พฤติกรรมของนักเรียน และการขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนักร้องเพื่อโลก สวย ได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.11 สรุปพฤติกรรมของนักเรียน และการขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p style="text-align: center;"><u>พฤติกรรมของนักเรียน</u></p> <p>1) นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นผู้นำชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย และเข้าใจว่าตนต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมจึงจะสามารถแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้</p> <p>2) ตระหนักถึงสภาพปัญหาภาวะโลกร้อนและร่วมกัน ตั้งเป้าหมายของชมรม</p> <p>3) ร่วมกันวางแผนและแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมรวมพลพรรคเตี๋ยนน้องแยกขยะตามความสมัครใจ แล้วตัดสินใจเลือกรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดด้วยการโหวต</p> <p>4) นักเรียนมีความอดทน เสียสละ และทำงานอย่างเต็มความสามารถและรับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย</p> <p>5) มีการจูงใจและกระตุ้นน้องๆ ให้เห็นความสำคัญของการทิ้งขยะให้ถูกถัง</p> <p>6) ผลจากการทำกิจกรรมในสัปดาห์ที่ผ่านมาทำให้นักเรียนรู้สึกผูกพันกับชมรมและได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชมรมมากขึ้น</p>	<p style="text-align: center;"><u>พฤติกรรมของนักเรียน</u></p> <p>1) นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นผู้นำชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย และเข้าใจว่าตนต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมจึงจะสามารถแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้</p> <p>2) ตระหนักถึงการเป็นผู้นำที่ดีว่าต้องมีความเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวม และร่วมกันระบุลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้นำชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย</p> <p>3) ตระหนักถึงสภาพปัญหาภาวะโลกร้อน ยอมรับและสนับสนุนเป้าหมายของชมรมที่นักเรียนกลุ่มควบคุมตั้งขึ้น</p> <p>4) เข้าใจถึงบุคลิกภาพของตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้วิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น สามารถสรุปถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของชมรม ช่วยกันเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขจุดอ่อนของชมรมร่วมกัน</p> <p>5) ร่วมกันวางแผนและแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมรวมพลพรรคเตี๋ยนน้องแยกขยะตามความสมัครใจ จากนั้นสมาชิกช่วยกันแสดงความ</p>

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>7) มีการเสนอแนะและอภิปรายถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสัปดาห์ที่ผ่านมา และมีการกระตุ้นให้สมาชิก มองเห็นปัญหาในอนาคต</p> <p>8) มีการวางแผนที่ชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น สำหรับกิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล</p> <p>9) กระตือรือร้นในการวางแผนปฏิบัติกิจกรรม โดยนำข้อผิดพลาดจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นประสบการณ์</p> <p>10) กระตือรือร้นและโน้มน้าวให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการปลูกป่าชายเลน</p> <p>11) กล้าตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดี</p> <p>12) สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลนฯ และมองปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์</p> <p>13) มีความรู้สึกรักและผูกพันกับชมรมมากขึ้น และเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยมากยิ่งขึ้น</p> <p>14) มีการวางแผนในการจัดกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวยชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น</p> <p>15) มีความรับผิดชอบกระตือรือร้นในการทำงาน สามัคคี ช่วยเหลือกัน และเสียสละเวลา</p>	<p>คิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรม ช่วยกันตัดสินใจ เลือกลงและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อปรับปรุงอีกครั้งจนได้รูปแบบที่ทุกคนลงความเห็นว่าเป็นเหมาะสมที่สุด</p> <p>6) เข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสาร รู้ถึงเทคนิคการพูดในที่ชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น</p> <p>7) มีความอดทน เสียสละ และทำงานอย่างเต็มความสามารถ</p> <p>8) มีการนำความรู้เรื่องการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ไปใช้จริงในการพูดกระตุ้นใจให้น้องๆ เห็นความสำคัญของการทิ้งขยะถูกถัง</p> <p>9) รู้สึกว่าตนได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำชมรมมากขึ้น และภาคภูมิใจที่ได้ทำงานเพื่อโรงเรียน</p> <p>10) มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนและการจัดการ นำเทคนิคการวางแผนจากกิจกรรมหมุดและหลอดมาใช้ในการวางแผนกิจกรรมป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล</p> <p>11) นำความรู้เรื่องการวางแผนและการจัดการ และข้อบกพร่องในการทำกิจกรรมที่ผ่านมา มาเป็นแนวทางในการวางแผนกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติฯ</p> <p>12) นำเทคนิคในการสื่อสารมาใช้ ในการกระตุ้น</p>

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
<p>ในช่วงพักมาทำกิจกรรม</p> <p>16) สิ่งนี้นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมชมรมได้แก่ ได้ฝึกความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ฝึกฝนความอดทนและการเสียสละ ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตัดสินใจ รวมทั้งตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนมากยิ่งขึ้น</p>	<p>สนใจและใฝ่มน้าวให้ทุกคนในโรงเรียนเห็นถึงความสำคัญของการปลูกป่าชายเลน</p> <p>13) ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีมากในเวลาอันรวดเร็ว</p> <p>14) เห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมมีการเน้นย้ำถึงจุดเด่นของทีมคือความสามัคคี มีการมีการกระตุ้นใจให้สมาชิกเกิดความมุ่งมั่นไปด้วยกัน</p> <p>15) นำเทคนิคการตัดสินใจจากการทำกิจกรรม making decision มาช่วยกันตัดสินใจหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมปลูกป่าชายเลนฯ มองปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และร่วมกันเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์</p> <p>16) ภาควิชาภูมิใจในผลงานที่ตนทำ รู้สึกผูกพันกับชมรมมากขึ้น เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยมากยิ่งขึ้น</p> <p>17) มีการนำความรู้ เรื่องการวางแผนและการจัดการจากกิจกรรม planning and managing มาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมห้องพลังงานเพื่อโลกสวย</p> <p>18) สามัคคี ช่วยเหลือกัน และเสียสละเวลาในช่วงพักมาทำกิจกรรม</p>

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
	<p>19) สิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมชมรม ได้แก่ ได้ฝึกความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ฝึกฝนความอดทนและการเสียสละ ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตัดสินใจ รวมทั้งตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนมากยิ่งขึ้น</p>
<p><u>การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม</u></p> <p>1) ปิดน้ำ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้เสร็จและชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวช่วยกันปิดน้ำปิดไฟ</p> <p>3) ชักชวนให้ทุกคนในบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม พยายามเล่าบรรยากาศในการทำกิจกรรมของชมรมให้ทุกคนในครอบครัวฟัง</p> <p>4) มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นกล้าแสดงความคิดเห็น</p> <p>5) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง</p> <p>6) รู้จักวางแผนแบ่งเวลาในการทำการบ้านและการอ่านหนังสือ</p>	<p><u>การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม</u></p> <p>1) ปิดน้ำ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้เสร็จ และชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวช่วยกันปิดน้ำปิดไฟ</p> <p>3) พูดในมน้าวให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม พยายามเล่าบรรยากาศในการทำกิจกรรมของชมรมให้ทุกคนในครอบครัวฟัง</p> <p>5) เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น</p> <p>6) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง</p> <p>7) มีการวางแผนแบ่งเวลาในการทำการบ้านอ่านหนังสือ</p> <p>8) มีการทบทวนและหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ</p> <p>9) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นมากขึ้น</p>

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรม4-เอช เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช และนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบปกติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นแบบการวิจัยและพัฒนา โดยการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและแนวคิด4-เอช เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช เมื่อได้แนวทางแล้วนำมากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและดำเนินการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปทดลองใช้จริง จากนั้นศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำแบบปกติ และแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชที่มีต่อภาวะผู้นำของนักเรียน โดยโปรแกรมการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่1 สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมการสอนแบบปกติและกิจกรรมการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนและด้านภาวะผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้กิจกรรมการเรียนการสอนจริงเป็นการทดลองแบบกึ่งทดลอง (quasi-experiment) โดยทำการทดลองตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2552 – 17 กุมภาพันธ์ 2553 เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ ต่อ 1 กลุ่ม ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบก่อนการทดลอง (pre-test) ขั้นตอนที่ 2 ทดลองสอนตามกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ที่ได้สร้างและปรับปรุงขึ้น และขั้นตอนที่ 3 ทดสอบหลังการทดลอง (post-test)

กลุ่มตัวอย่างในการทดลองได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 52 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติและกลุ่มทดลอง ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอช การเลือกโรงเรียนใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การเลือก

นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่อการทดลอง ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร โดยการประกาศรับสมัครนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวย ซึ่งเป็นชมรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชมรม ได้นักเรียนทั้งหมดจำนวน 52 คน จากนั้นแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 26 คน โดยนำผลคะแนนภาวะผู้นำก่อนเรียนมาจัดกลุ่มให้มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุดทั้ง 2 กลุ่ม แล้วทดสอบด้วยสถิติทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent) จากนั้นจับฉลากแต่ละกลุ่มเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะและองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโปรแกรม4-เอช

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม4-เอช ผู้วิจัยนำเอาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำที่สอดคล้องและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด4-เอช มาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโปรแกรม4-เอชประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรม what is leader 2) กิจกรรม who am I 3) กิจกรรม communication cues 4) กิจกรรม planning and managing 5) กิจกรรม team building and mastering motivation 6) กิจกรรม making decision ซึ่งทั้ง 6 กิจกรรมมีลักษณะและองค์ประกอบดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้ ในแต่ละกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะต่างๆ ตามองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้แก่ การเห็นคุณค่า ความสำคัญและเข้าใจถึงบทบาทของผู้นำ ทักษะการเข้าใจตนเอง ทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการทำงานเป็นทีมและการสร้างแรงจูงใจในตนเอง และทักษะการตัดสินใจตามลำดับ

กิจกรรมการเรียนรู้ ในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย ใบกิจกรรมย่อยๆ ที่พัฒนาให้มีรูปแบบของกิจกรรมที่สนุกสนาน ได้รับความสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม อภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถ

สื่อและอุปกรณ์ ใช้สื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรมเช่น ปิงปอง กระดาษ เข็มหมุด หลอด กาว ปากกาไวท์บอร์ด แผ่นซีดีเพลง power point สำหรับนำเสนอความรู้ต่างๆ และมีวัสดุวิดีโอ เป็นต้น

การประเมินผล ใช้การประเมินผลตามสภาพจริง ได้แก่ การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์ การตอบคำถาม การอภิปราย การให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และผลการปฏิบัติงานของนักเรียนแต่ละสัปดาห์ เป็นต้น

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนภาวะผู้นำระหว่างนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง

นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนภาวะผู้นำสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนภาวะผู้นำก่อนและหลังการทดลอง พบว่าหลังทดลองนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีคะแนนภาวะผู้นำสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาพฤติกรรม การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมและปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

3.1 พฤติกรรมของนักเรียน

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์สามารถสรุปผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนใน 10 สัปดาห์ได้ดังนี้ นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาภาวะผู้นำมากขึ้น โดยในระยะแรกนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ภาระงาน และกิจกรรมต่างๆ ของชมรมและตระหนักว่าการจะเป็นผู้นำชมรมที่ดีต้องเริ่มที่การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อน เมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนประสบความสำเร็จและได้รับความสนใจจากทุกคนในโรงเรียนทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าตนได้ทำหน้าที่ของผู้นำชมรมมากขึ้นจึงเกิดแรงผลักดันให้นักเรียนอยากทำกิจกรรมอื่นๆ ของชมรมต่อไปโดยไม่ย่อท้อ กล้าเสียสละ พุ่มเทและรับผิดชอบ มีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมแรกเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงจนกิจกรรมต่อมาจนประสบความสำเร็จ เมื่อได้ทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้นนักเรียนเกิดความตระหนักในหน้าที่ของการเป็นผู้นำชมรมเพิ่มขึ้นมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไหมน้ำว กระตุนและสนใจให้สมาชิกในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม จากการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรมพบว่า นักเรียนได้มีการฝึกฝนทักษะที่สัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำดังนี้ การวางแผนและการจัดการ การสื่อสารในที่ชุมชน การตัดสินใจแก้ไขปัญหา การทำงานเป็นทีม การปรับตัวเข้าหาผู้อื่น และการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง นอกจากนี้นักเรียนยังกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และรู้จักการวิเคราะห์ปัญหา โดยนักเรียนในกลุ่มทดลองมีการ

พัฒนาทักษะดังกล่าวข้างต้นชัดเจนมากกว่ากลุ่มควบคุมทุกทักษะ เป็นผลให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

3.2 การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

พบว่า เมื่อกลับบ้านนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมคือ จะปิดน้ำ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้เสร็จ พยายามชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำตาม มีการกระตุ้นและจูงใจให้ทุกคนในบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และเล่าบรรยายภาคในการทำกิจกรรมของชมรมให้สมาชิกในครอบครัวฟัง นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นกล้าแสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง รู้จักนำเรื่องการวางแผนมาใช้ แบ่งเวลาในการทำการบ้าน อ่านหนังสือ และนักเรียนในกลุ่มทดลองหลายคนมีการทบทวนและหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นมากขึ้น

3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

1) เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าในบางสัปดาห์คาบเรียนของนักเรียนไม่เป็นไปตามปฏิทินที่กำหนดไว้เนื่องจากทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการศึกษาปฏิทินของโรงเรียนล่วงหน้าแล้วทำการแลกคาบสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนครบ 10 คาบ ตามปฏิทิน

2) กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ในบางกิจกรรมนักเรียนต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรมในช่วงพักเช้าและพักกลางวัน ในบางครั้งทำให้มีการขึ้นห้องเรียนสายบ้างจึงถูกครูประจำวิชาบางวิชาตักเตือนและทำโทษบ้าง ประกอบกับนักเรียนมีงานที่ต้องรับผิดชอบมากทั้งด้านการเรียนและการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงทำให้นักเรียนบางคนเกิดความเหนื่อยล้าในการรับผิดชอบต่อกิจกรรม ครูจึงต้องคอยกระตุ้นและให้กำลังใจนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม และพยายามแนะนำให้หัวหน้าของแต่ละกลุ่มทำการพูดจูงใจและโน้มน้าวให้สมาชิกนึกถึงเป้าหมายของชมรมที่ร่วมกันสร้างขึ้นมา

3) อุปกรณ์ประกอบการปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมเกือบทุกกิจกรรมของชมรมเป็นกิจกรรมภาคปฏิบัติจึงมีวัสดุอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมค่อนข้างมาก บางอย่างต้องมีการสั่งซื้อและสามารถเบิกเงินจากทางโรงเรียนได้ ซึ่งจะมีความล่าช้าอย่างมากไม่ทันสำหรับการทำกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการสั่งซื้อก่อนโดยใช้ทุนทรัพย์ของตนเองแล้วจึงทำเรื่องขอเบิกเงินและวางแผนจัดเตรียมอุปกรณ์ของกิจกรรมที่เหลือทั้งหมดแล้วทำรายการเบิกจ่ายพร้อมกันทั้งหมด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายโดยนำเสนอเป็น 5 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนภาวะผู้นำก่อนการทดลองสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การที่กลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการสอนแบบปกติมีผลคะแนนภาวะผู้นำสูงขึ้น เป็นเพราะว่าการเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยซึ่งเป็นชมรมที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความเป็นผู้นำ นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ฝึกฝนให้เกิดทักษะที่สัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำในการเป็นผู้นำในทางอ้อมเช่น ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ แม้ว่ารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนจะไม่ส่งเสริมทักษะดังกล่าวเด่นชัดเท่ากิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติร่วมกับโปรแกรม4-เอชก็ตาม

ประเด็นที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนภาวะผู้นำสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Maass (2004) ที่ได้ทำการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับผลของการเข้าร่วมโปรแกรม4-เอชในมลรัฐโอกลาโฮมา ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทำการศึกษากับศิษย์เก่าที่จบจากโปรแกรม4-เอช และศิษย์เก่าที่เข้าร่วมในโปรแกรมอื่นๆ กลุ่มละ 223 คน พบว่า ศิษย์เก่าที่จบจากโปรแกรม4-เอช สามารถพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ได้ดีกว่าโปรแกรมทั่วไป โดยโปรแกรม4-เอชช่วยเพิ่มพูนทักษะชีวิตด้านต่างๆ กว่า 35 ทักษะซึ่งภาวะผู้นำจัดอยู่ในลำดับที่16 มีค่าเฉลี่ย 4.34 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Forsythe และคณะ (2004) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ 4-H camp counselor experience ในมลรัฐวิสคอนซิน โดยรวบรวมข้อมูลจาก 274 ค่าย พบว่าเยาวชนที่เลี้ยงที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวมีทักษะหลักที่มีคะแนนสูงสุดได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะการเป็นผู้นำตามลำดับ และ Colorado State University (2005) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-เอช และเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวเพื่อศึกษาผลกระทบของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรม4-H Youth Development ในการได้รับประสบการณ์และทักษะชีวิต ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวมีการพัฒนาภาวะผู้นำสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 45.9 เช่นเดียวกับการศึกษาของ May (2007) ได้ทำการสำรวจอิทธิพลของการเข้าร่วมโปรแกรม4-H posey county ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของสมาชิกผลการศึกษาพบว่า โปรแกรม4-H posey county มีผลต่อการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำจัดอยู่ในลำดับที่ 8 คิดเป็นร้อยละ70 จากทั้งหมด 20 ทักษะ สอดคล้องกับ

Goodwin (2008) ที่ได้ทำการศึกษาวัดทักษะชีวิตของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ4-เอช ในมลรัฐโคโลราโด มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,843 คน โดยเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ4-เอชได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำคิดเป็นร้อยละ 75.3

การที่กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนได้ เนื่องมาจากมีการพัฒนาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนหลายประการ ดังนี้

ประการแรก กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกทักษะการเข้าใจในตนเอง จากการทำกิจกรรม who am I ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ทบทวนถึงบุคลิกภาพของตนเอง เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลรู้ถึงวิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น มีการสร้างบรรยากาศในชมรมให้มีความรักและเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้ว่านักเรียนจะมาจากต่างห้องเรียนและต่างโปรแกรมกัน ซึ่งUniversity of Florida (2009) อธิบายว่าผู้นำที่มีประสิทธิผลอย่างแรกต้องมีความสนใจในตนเองอย่างถ่องแท้เสียก่อน การเข้าใจบุคลิกภาพและความสามารถของตนเองจะนำไปสู่ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น และช่วยให้ผู้นำสามารถดึงศักยภาพของตนมาพัฒนาในส่วนที่เป็นจุดอ่อนของทีมได้ การเข้าใจในตนเองจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและความมั่นใจในการฝึกฝนตนเอง นอกจากนี้ผู้นำยังต้องมีความละเอียดอ่อนเข้าใจในบุคลิกภาพของสมาชิกในทีมมองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตระหนักว่าจุดแข็งจุดอ่อนของสมาชิกทุกคนในทีมจะกลายเป็นจุดแข็ง จุดอ่อนของทีมที่ต้องส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ประการที่สอง กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช มีการฝึกฝนทักษะในการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรม communication cues ซึ่งทักษะดังกล่าวมีความสำคัญจัดอยู่ในอันดับแรกขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด4-เอช University of Florida (2009) กล่าวว่าทักษะการพูดในที่ชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำโดยทั่วไปจึงต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาทักษะทางการสื่อสารเพราะผู้นำจำเป็นต้องใช้การสื่อสารในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพาทีมบรรลุความถึงความสำเร็จ นอกจากนี้ผู้นำยังต้องเป็นทั้งผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพสามารถประมวลข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้มา และถ่ายทอดมาให้แก่สมาชิกในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ Goleman (2005) และ Mumford และคณะ (2007) ที่ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผลต่อภาวะผู้นำได้แก่การมีทักษะในการเข้าสังคม (social skill) ซึ่งเป็น

การสร้างสายสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ลดความขัดแย้ง มีการติดต่อสื่อสารด้วยความชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือรวมทั้งกระตุ้นจูงใจบุคคลให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงาน

ประการที่สาม กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช มีการพัฒนาทักษะในการวางแผนและการจัดการ จะประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ หลายกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการวางแผนและการจัดการ นอกจากนี้นักเรียนยังได้รับประสบการณ์และความรู้โดยตรงเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการจากกิจกรรม planning and managing ซึ่ง Al-omari และคณะ (2008) กล่าวว่า การที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำ ควรเริ่มต้นจากทักษะง่ายๆ ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การวางแผนและการจัดการซึ่งเริ่มต้นจากการฝึกให้เด็กวางแผนการใช้ชีวิตประจำวันจนถึงการให้ลองวางแผนในการทำกิจกรรมที่ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันมากขึ้น เมื่อดำเนินการตามแผนที่วางไว้แล้วควรมีการสรุปผลของการดำเนินงานเพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วย

ประการที่สี่ กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช มีการฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม และการสร้างแรงจูงใจในตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรม team building and mastering motivation ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวของโปรแกรม4-เอช มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการชี้ให้เห็นถึงข้อดีของพลังสามัคคีที่ทำให้งานบรรลุตามเป้าหมาย นักเรียนจะทราบถึงจุดแข็งจุดอ่อนของชมรม มีการจูงใจให้สมาชิกเกิดความสมัครสมานสามัคคีและเสริมสร้างแรงจูงใจของสมาชิกในทีมให้ก้าวไปสู่เป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Baker (2006) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องสามารถบริหารจัดการทีม สร้างบรรยากาศร่วมกันในการทำงาน เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมมีบทบาทร่วมกันในการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเพื่อผลักดันให้ทีมบรรลุถึงเป้าหมาย มีการเสริมสร้างให้สมาชิกเกิดแรงจูงใจในการทำงาน ตัวของผู้นำเองก็ต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้ตนเองก่อนจะเป็นการช่วยผลักดันให้สมาชิกมีแรงจูงใจสูงขึ้น เช่นเดียวกับ University of Florida (2009) ที่กล่าวว่าผู้นำต้องพยายามส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม เพราะสมาชิกแต่ละคนจะมีทักษะที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความทุ่มเทต่อเจตนาพร้อมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ดังนั้นการมีปฏิสัมพันธ์กันจึงก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของทีมร่วมกัน ผู้นำทีมที่ดีจึงต้องเรียนรู้การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

ประการที่ห้า กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการตัดสินใจ การเข้าร่วมกิจกรรม making decision ของโปรแกรม4-เอช มีการฝึกฝนให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกันตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้และเข้าใจถึงขั้นตอนการตัดสินใจ ได้

ฝึกการตัดสินใจจากสถานการณ์จริง University of Florida (2009) อธิบายว่า ในการทำกิจกรรมตามแนวคิด4-เอช ทักษะที่สำคัญที่ควรฝึกฝนให้เด็กตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อให้เติบโตเป็นผู้นำที่ดีได้ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจเนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของทีมและการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่ทีมประสบอยู่ ผลจากการตัดสินใจของผู้นำจึงมีผลต่อความสำเร็จของทีมเสมอ

ประการที่หก กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช มีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ลักษณะเฉพาะ คุณค่า และความสำคัญของการเป็นผู้นำมีการชี้แนะให้นักเรียนเห็นว่าการจะเป็นผู้นำที่ดีจะต้องมีความเสียสละและอุทิศตนเองเพื่อส่วนรวม จากการทำกิจกรรม what is leader ซึ่ง Bennis และ Nanus (1997) อธิบายว่าการจะเป็นผู้นำที่ดีต้องรู้จักบทบาท และความสำคัญของผู้นำโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและช่วงเวลาที่เหมาะสมจึงจะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 รูปแบบกิจกรรมของโปรแกรม4-เอช

เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นในครั้ง นี้ มีการนำแนวคิดและรูปแบบที่ปรับปรุงมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำตามโครงการ4-เอช ของ University of Illinois ซึ่งมีรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้เรียนในทุกช่วงวัย ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติกิจกรรมในช่วงปิดภาคเรียนหรือหลังเลิกเรียน โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมต่างๆ ที่มากกว่า 1 กิจกรรมในการฝึกฝนทักษะต่างๆ แต่ละทักษะ แต่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช โดยยึดหลักแนวคิด4-เอช แต่ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลาจึงต้องออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพียง 1 กิจกรรมต่อ 1 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยปรับรูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับบริบทของการเรียนการสอนในเมืองไทย ทั้งในด้านการใช้ภาษา ใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่หาง่ายมีความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้มากที่สุด เวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเนื่องจากการสอนสอดแทรกในกิจกรรมการสอนแบบปกติ และรูปแบบกิจกรรมมีการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมมากที่สุดเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเองโดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ กิจกรรมมีความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นหนุ่ม พนม เกตุมาน (2552) ได้อธิบายว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการเป็นอิสระมีความอยากรู้อยากเห็นอยากลอง อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ชื่นชอบความตื่นเต้นสนุกสนาน การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยรุ่นควร

มุ่งเน้นให้เด็กได้แสดงออก มีส่วนร่วม สนุกสนานและตื่นตื้นก็จะทำให้เด็กเกิดความสนใจมากที่สุด

ประเด็นที่ 4 การขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

จากผลการทดลองพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการขยายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปสู่สมาชิกในครอบครัวโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานและพยายามกระตุ้น จูงใจให้สมาชิกในครอบครัวมองเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม แสดงว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยช่วยพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มและยังทำให้นักเรียนมีการขยายความรู้ไปสู่สมาชิกในครอบครัวอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง นำเรื่องการวางแผนมาใช้แบ่งเวลาในการทำ การบ้านและอ่านหนังสือ นอกจากนี้พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการทบทวนและหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และรู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นดีขึ้น ซึ่งทักษะทั้ง 2 ประการเกิดขึ้นเนื่องจากนักเรียนมีการเข้าร่วมกิจกรรมของโปรแกรม4-เอช ได้แก่กิจกรรม making decision ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และกิจกรรม who am I ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเข้าใจตนเองและการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จึงทำให้นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาทักษะดังกล่าวอย่างเด่นชัดและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม

ประเด็นที่ 5 การนำโปรแกรม4-เอชไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ที่สร้างขึ้นนั้นเหมาะสำหรับการนำไปใช้จัดกิจกรรมให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโปรแกรมจะเน้นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ฝึกทักษะต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโปรแกรม4-เอช ที่สร้างขึ้นครูควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **ด้านความรู้** ครูผู้สอนควรศึกษาเกี่ยวกับทักษะต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด4-เอชให้เข้าใจเพื่อจะได้นำกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรม4-เอชไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. **ด้านสื่อและอุปกรณ์** ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ครูผู้สอนจะต้องศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของโปรแกรมในแต่ละสัปดาห์ให้ละเอียด และจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ประกอบการทำกิจกรรมของนักเรียนให้ครบพร้อมและเหมาะสมกับการ

ใช้งานตามจำนวนกลุ่ม ครูผู้สอนจึงต้องอำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำกิจกรรมของชมรม ซึ่งนักเรียนไม่สามารถจัดหาได้ด้วยตนเอง เพื่อให้การทำกิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม

3. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องให้การยอมรับและเชื่อมั่นในตัวนักเรียน เปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถ จะทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่า กล้าที่จะคิดและทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่ต้องมีผู้ใดมาคอยกระตุ้น ให้ความเข้าใจและยอมรับในความคิดของนักเรียน ให้อิสระภาพในการคิด อีกทั้งยังต้องส่งเสริมให้เกิดความรักและสามัคคีในชมรม ซึ่งให้เห็นถึงจุดแข็งจุดอ่อนของชมรม ให้นักเรียนได้ลองวางแผนและตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่างๆ และนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งบรรยากาศลักษณะนี้จะทำให้นักเรียนรู้สึกยอมรับตนเองและแสดงความคิดเห็นได้อย่างมั่นใจ

4. ด้านบทบาทของครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช นั้นครูจะเป็นผู้คอยส่งเสริม และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น อภิปราย ได้อย่างอิสระ เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากที่สุด

5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมของโปรแกรม4-เอช สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญ โดยห้องเรียนควรจัดให้ตอบสนองความต้องการทางกาย คือ การจัดพื้นที่พอเพียง สะดวกในการเคลื่อนไหวและการทำกิจกรรม สามารถเคลื่อนที่ได้อย่างสะดวก และปลอดภัย ไม่รบกวนผู้อื่น จัดห้องให้ถูกสุขลักษณะ มีความสะดวก สบาย แสงสว่างที่พอเพียง ไม่มีเสียงดังรบกวน มีอากาศถ่ายเท นอกจากนี้ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นสุข ไม่เครียดไม่มีกฎข้อบังคับที่ทำให้นักเรียนรู้สึกกดดัน หรือมีข้อห้ามมากมายหรือเคร่งครัดจนนักเรียนอึดอัด และขาดอิสระในการคิด การกระทำและการแสดงออก มีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร สัมครสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน

6. เวลาในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนควรมีการวางแผนการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโปรแกรม4-เอช ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำไปประยุกต์ใช้จริง และช่วงวัยของผู้เรียน

ประเด็นที่ 6 แบบวัดภาวะผู้นำ

แบบวัดภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดภาวะผู้นำของ Al-omari และคณะ (2008) ซึ่งผู้วิจัยเลือกพัฒนาข้อคำถามจากแบบวัดดังกล่าวตามคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยคือ “ความสามารถของนักเรียนในการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นทำงานที่ได้รับ

มอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ด้วยความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ” จากคำจำกัดความทำให้ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการวัดมีเพียงประเด็นเดียว โดยมีได้แบ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อยๆ แต่การสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของโปรแกรม 4-เอช ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด 4-เอช ได้แก่ 1) ทักษะการตัดสินใจ (head) 2) การวางแผนและการจัดการ (head) 3) ทักษะการสื่อสาร (heart) 4) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (heart) 5) ทักษะการทำงานเป็นทีม (hand) 6) ทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง (hand) และ 7) ทักษะการเข้าใจตนเอง (health) ดังนั้นเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโปรแกรมหดแล้วทำให้เกิดทักษะที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาภาวะผู้นำ แต่แบบวัดภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมุ่งวัดเพียงประเด็นเดียวตามคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ส่วนการวัดทักษะที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 7 ประการดังกล่าวมีเพียงการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเท่านั้น จึงทำให้แบบวัดภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีข้อจำกัดในการวัดได้ไม่ครอบคลุมทักษะที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 7 ประการที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของโปรแกรม 4-เอช

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่าโปรแกรม 4-เอช สามารถพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนได้ ดังนั้นบุคลากรทางการศึกษาควรนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ครูผู้สอนกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ สามารถนำกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม 4-เอช ไปประยุกต์ใช้ในการสอนกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจได้โดยปรับลักษณะของกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน
2. ครูผู้สอนที่จะนำกิจกรรมของโปรแกรม 4-เอช ไปใช้ควรศึกษาและทำความเข้าใจกิจกรรมต่างๆ แต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด และวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้สอนเองจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด 4-เอช อีกด้วย
3. ครูผู้สอนที่จะนำกิจกรรมของโปรแกรม 4-เอช ไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนที่มุ่งเน้นการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ควรดูแลเอาใจใส่คอยให้กำลังใจนักเรียนตลอดการทำกิจกรรม เพราะนักเรียนต้องเสียสละเวลาและแรงกายในการปฏิบัติกิจกรรม อาจทำให้เกิดความเหนื่อยล้าได้

4. ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรม และครูผู้สอนเองควรมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ไว้ล่วงหน้าในช่วงปิดภาคเรียน เพื่อให้เกิดความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมในช่วงเปิดภาคเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชนี้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีบริบทต่างกันไปเพื่อเป็นประโยชน์ในการปลูกฝังภาวะผู้นำให้กับนักเรียน

2. การศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษากับผู้เรียนที่เป็นเพศหญิง จึงควรมีการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชนี้กับผู้เรียนที่เป็นเพศชายเพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของภาวะผู้นำระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

3. การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ที่สร้างขึ้นสอนควบคู่กับการสอนแบบปกติ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ทราบถึงผลของการใช้โปรแกรมดังกล่าวโดยตรง

4. ควรมีการทดลองนำกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาของรายวิชาต่างๆ ไปบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชานั้นๆ เพื่อให้ทราบถึงผลของการใช้โปรแกรมกับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

5. ควรมีการวิจัยถึงความคงทนของภาวะผู้นำจากการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เพื่อให้ทราบถึงผลในระยะยาวของการใช้โปรแกรม

6. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำให้สามารถวัดทักษะที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิด4-เอช ที่นำมาใช้ประยุกต์สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอช เพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของโปรแกรมดังกล่าว

7. ควรมีนำแนวคิด4-เอชมาประยุกต์สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการพัฒนาภาวะผู้นำ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนที่หลากหลาย เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง ทักษะการจัดการกับความเครียด ทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ และทักษะการแบ่งปันและช่วยเหลือ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิติ ตย์คานนท์. (2530). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เศรษฐาการพิมพ์.
- กิติพันธ์ รุจิรกุล. (2529). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- กุลนรี ถนอมสุข. (2551). *การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูที่มีต่อคุณภาพนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). *ยุควิกฤตเด็กและเยาวชนขาดภาวะผู้นำ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.Kriensak.com> [28 มิถุนายน 2552].
- โคอิจิริ คายะ. (2551). *Logical Communication*. กรุงเทพมหานคร: วีเอ็ดยูเคชั่น.
- จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2551). *โมเดลเชิงสาเหตุของการใช้รูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย อาจิมสมาจารย์. (2543). *ทักษะภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: มัลติมีเดียฟอร์เมชั่นเทคโนโลยี.
- ดวงพร ศรีจันทวงศ์. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา สภาพแวดล้อมของวิทยาลัย กับภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองหล่อ เดชไทย. (2544). *ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์. (2545). *กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ กล้าเปลี่ยนแปลง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นงลักษณ์ สิ้นสืบผล. (2532). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูธนบุรี.
- นิตา ชูโต. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: พรินต์โพร.

- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2546). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- เบญจพร แก้วมีศรี. (2545). *การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิตภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกอบ คุณารักษ์. (2543). *ผู้นำการเปลี่ยนแปลง การฝึกอบรมเฉพาะสาขาวิชา เรื่อง “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”*. นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี. (2544). *การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิตภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เป็รื่อง กุมุท และนิคม ทาแดง. (2539). *การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับนักเทคโนโลยีและการสื่อสาร. ในประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพมหาบัณฑิต เทคโนโลยีและการสื่อสารหน่วยที่ 1-6 , หน้า 189-234*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พนม เกตุมาน. (2552). *ความรู้เรื่องโรคทางจิตเวชและปัญหาพฤติกรรม*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/guidance> [2552, กันยายน 3]
- พรรณาราย ทรัพย์ะประภา. (2529). *การสอนกิจกรรมแนะแนวด้วยกระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสานส์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก. (2543). *ภาวะผู้นำ*. ในสงวน นิตยารัมภ์พงษ์ (บรรณาธิการ), *ผู้นำ ไม่ใช่ทุกคนที่มีตำแหน่งจะเป็นผู้นำได้*, หน้า 18-20. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์. (2549). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิตภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, สถาบัน. (2548). *กรณีศึกษาภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ท.).
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. (2550). *พัฒนาการมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.
- ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์. (2525). *พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยครู*. สุรินทร์: วิทยาลัยครูสุรินทร์.
- ภิญโญ สาธร. (2526). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- ลอร์ด บายด์. (2551). *ทักษะการเป็นผู้นำ (Leading People)*. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรีนซ์.

- ลาวัลย์ ทองศรีสมบุญ. (2547). *ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีภาวะผู้นำสูงทั้งมีดีงานและมิติการรักษาความสัมพันธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันทนา ถิ่นกาญจน์. (2538). *ศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย ภาควิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารสารเพื่อนวิทยากร. (2549). *4-H Life Skills (Targeting Life Skills Model) ทางเลือกใหม่สำหรับงานป้องกันยาเสพติด*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://nctc.oncb.go.th> [12 มิถุนายน 2552].
- วิเชียร ชิวพิมาย. (2539). *การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2539). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). *การศึกษาทักษะชีวิต และการสร้างโมเดลชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบุญ สิริธรรมิทธิ. (2547). *การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคนดี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และคณะ, สำนัก. (2550). *การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กด้านทักษะชีวิตนอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร.(ม.ป.ท.)
- ลีปพนธ์ เกตุทัต. (2540). *วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง. ในสงวน นิตยารัมภ์พงศ์ (บรรณาธิการ), ภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย*. หน้า43-45. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ไทย.

- สุพัตรา สุภาพ. (2526). *การบริหารบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภารดี มั่นยืน. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นหญิง-ชาย การได้รับการเสริมพลังอำนาจจากอาจารย์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.*
- สุวรรณ หมิ่นตาบุตร. (2540.) *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงโรงเรียน ประถมศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมประจำเขตการศึกษา 8. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- อรุณ รักธรรม.(2541). *การพัฒนาและฝึกอบรมบุคคล:การศึกษาเชิงพฤติกรรม*. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- อติญาณ ศรีเกษตริน. (2543). *การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับ นักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- แอนเน่ ดอนเนลลอน. (2551). *ทักษะการบริหารทีม (Leading Team)*. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรีนซ์.

ภาษาอังกฤษ

- Al-omari, A. A., Abu Tineh, A. M., & Khasawneh, S. M. (2008). *Leadership skill of first year student at public universities in Jordan*. [online]. Available from: <http://www.informaword.com> [2009, August 15]
- Astroth, K. A., & Haynes, G. W. (2002). *More than cows & cooking: Newest research shows the impact of 4-H*. [online]. Available from: <http://www.joc.org/joe-2002august/ab.shtml> [2009, August 6]
- Baker, D.Z. (2006). *4-H Volunteer Leaders' Series: Life Skills Through 4-H*. [online]. Available from: <http://www.uaex.edu> [2009, May 21]
- Baker, D.Z. (2009). *4-H Volunteer Leaders' Series*. [online]. Available from: <http://www.uaex.edu>. [2009, May 21]

- Bennis, W., & Nanus, B. (1985) *Leader: Strategies for Taking. Charge*. New-York: Harper Collins Publishers.
- Boyd, B.L., Hreeing, D. R., & Briers, G. E. (1992). *Developing life skills in youth*. [online]. Available from: <http://www.joe.org/joe/1992winter/a4.html> [2009, August 10]
- Canadian 4-H Council. (2008). *Show your 4-H colours*. [online]. Available from: <http://www.4-hcanada.ca/> [2009, June 25]
- Cantrell, J., Heinshon, A. L., & Doeblor, M. K. (1989). *Is it worth the cost: Going beyond the local 4-H club*. [online]. Available from: <http://www.joe.org/joe/1989spring/a4.html> [2009, July 11]
- Carter, D.N. (2006). *Factor related to the developmental experiences of youth serving as Louisiana 4-H Camp Counselors*. A Dissertation of the requirement for the degree of Doctor of Philosophy, Louisiana State University
- Colorado State University. (2005). *Colorado 4-H Impact Study*. [online]. Available form. www.4hColostate.edu [2009, October 10]
- Colorado State University. (2005). *Impact Study 4-H: Continuing To Make a Difference*. [online]. Available form: www.Colorado4h.org [2009, October 15]
- Colorado State University. (2009). *4-H & Youth Development*. [online]. Available form: www.Colorado4h.org [2009, October 15]
- Daft, R. L. (1999). *Leadership: Theory and Practice*. New York :The Dryden Press.
- Dessler, G. (1991). *Personnel/ Human resource management*. New Jersey : Prentice-Hall
- Dubrin, J. A. (1998). *Leadership Research Findings Practice and Skills*. New Jersey: Houghton Mifflin Company.
- Ferrari, T. M. (2004). *Studies of Life Skill in 4-H: What Do They Tell Us*. [online]. Available from: <http://www.joe.org/joe/2004december/rb2.html> [2009, June 8]
- Ferrari, T. M., Hogue, C. A., & Scheer, S. D. (2004). *Parent's Perception of Life Skill Development in the 4-H Clover bud Program*. [online]. Available from: <http://www.joe.org> [2009, June 7]

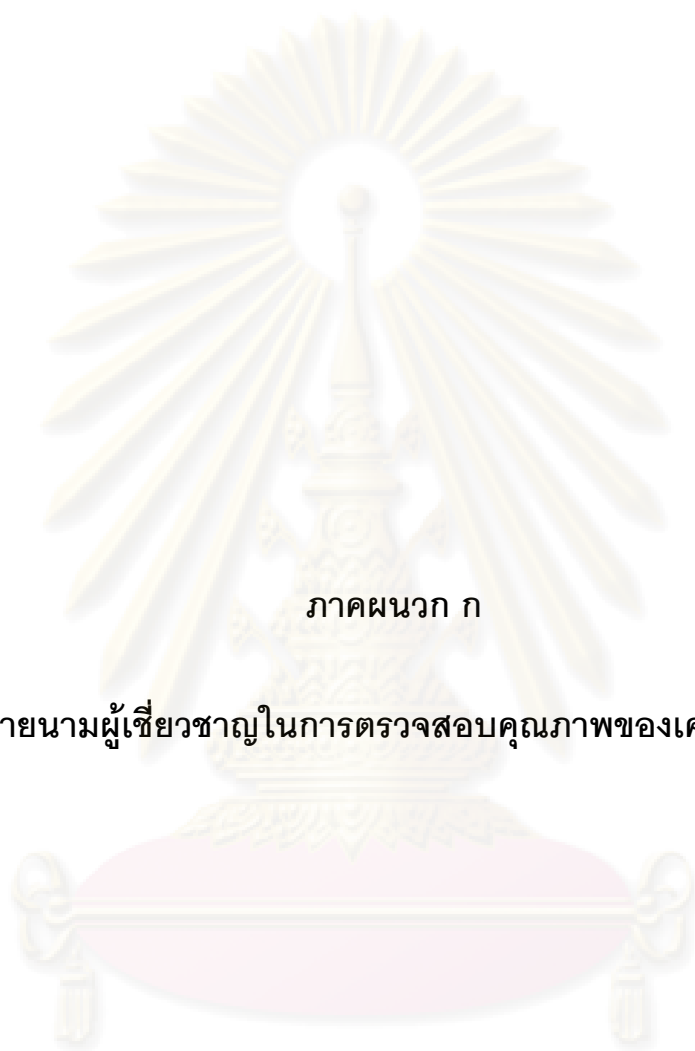
- Forsythe, K., Matysik, R., and Nelson, K. (2004). *Impact of the 4-H camp counselor experience*. [online]. Available from: <http://4h.uwex.edu/department/publications/index.cfm> [2009, June 28]
- Fox, J., Schroeder, D., & Lodl, K. (2003). *Life skill development Through 4-H clubs: The perspective of 4-H alumni*. [online]. Available form: <http://www.joe.org/joe/2003december/rb2.html> [2009, June 17]
- Garst, B. A., & Bruce, F. A. (2003). *Identifying 4-H camp outcomes using a standard evaluation process across multiple 4-H educational centers*. [online]. Available from: <http://www.joe.org/joe/2003june/rb2.shtml> [2009, July 19]
- Goleman, D., Boyatzis, R., & McKe, A. (2005.) *Best of HBR on Leadership: Emotionally Intelligent*. New York: Harvard Business School.
- Goodwin, J. (2008). *Measuring Life Skill Development in Colorado 4-H Program*. [online]. Available form: www.Colorado4h.org. [2009, March 15]
- Hendricks, P. A. (1998). *Developing Youth Curriculum Using the Targeting Life Skills Model*. [online]. Available from: <http://www.extension.iastate.edu/4H/lifeskills/homepage.html> [2009, August 14]
- Knight, C. M . (2008). *Top 7 Skill For A Successful Leader*. [online]. Available from: <http://Top7Business.com> [2009, June 5]
- Kress, C. A. (2009). *Does participation in a 4-H Club make a difference in a young person's life*. [online]. Available from: <http://www.National4-hheadquarters.gov> [2009, July 20]
- Lord, R. G., & Hall, J. R. (2005). *Identity deep structure and the development of leadership skill*. [online]. Available from: www.sciencedirect.com [2009, June 15]
- Lussier, R. N., & Achua, C. F. (2001). *Leadership Theory Application Skill Development*. Cincinnati,OH : South-Westem.College Publishing.
- May, C. M. (2007). *4-H Participation Helps Develop Like Skill in Youth*. [online]. Available from: www.4h.org [2009, June 3]

- Maass, S. E. (2004). *Life Skill Development of Oklahoma 4-H Alumni*. [online]. Available from: <http://edis.ifas.ufl.edu/pdf/files/4H/4H2500pdf> [2009, July 23]
- Mumford, T. V., Campion, M. A., & Morgeson, F. P. (2007). *The Leadershills Strataplex : Leadership skill requirement across organizational level*. [online]. Available from: www.sciencedirect.com [2009, January 7]
- National 4-HHeadquarter. (2009). *Program and Results*. [online]. Available from: www.National4-HHeadquarters.com [2009, January 8]
- Norman, M.N., & Jordan, J. C. (2009). *Understanding the Culture of 4-H*. [online]. Available from: <http://florida4h.org> [2009, October 14]
- Norman, M., & Munson, K. M. (1987). *Leadership Skill You Never Outgrow*. Illinois: University of Illinois at Urbana - Champaign.
- University of Arkansas Division of Agriculture. (2009). *4-H Youth Development*. [online]. Available from: <http://www.uaex.edu> [2009, August 19]
- University of California. (2009). *California 4-H youth Development Program*. [online]. Available from: <http://www.ca4h.org/> [2009, June 6]
- University of Florida. (2009). *Unlock Your Leadership Potential*. [online]. Available from: www.4-HFlorida.com. [2009, November 15]
- University of Florida. (2009). *4-H youth Development*. [online]. Available from: www.4-HFlorida.com [2009, October 9]
- University of Illinois. (2009). *About Illinois 4-H: Looking to the Future*. [online]. Available from: web.extension.uiuc.edu/state4h/ [2009, August 18]

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเรียนการสอนของ โปรแกรม4-เอช

1. อาจารย์นันทา หงวนตัด ตัวแทนฝ่ายบริหารคุณภาพและหัวหน้าฝ่ายมาตรฐาน
คุณภาพ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์
2. อาจารย์สุमितตรา รังสีสมบัติศิริ หัวหน้างานมาตรฐานคุณภาพ โรงเรียนเซนต์โยเซฟ
คอนเวนต์
3. อาจารย์พัชรี พรหมมาก หัวหน้างานวิจัยในชั้นเรียน และครูผู้สอนกิจกรรมตามความ
ถนัดและความสนใจของผู้เรียน โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์
4. อาจารย์วารุณี โพธิ์บุตรดี หัวหน้างานวิจัยนโยบายและแผน และครูผู้สอนกิจกรรม
ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดภาวะผู้นำ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร. วรณี เจตจำนงนุช อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์ ดร. วลัยพร ศิริภิรมย์ อาจารย์ประจำภาควิชานโยบาย การจัดการและความ
เป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล อาจารย์ประจำภาควิชานโยบาย การจัดการและความ
เป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์นันทา หงวนตัด ตัวแทนฝ่ายบริหารคุณภาพและหัวหน้าฝ่ายมาตรฐาน
คุณภาพ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์
6. อาจารย์สุमितตรา รังสีสมบัติศิริ หัวหน้างานมาตรฐานคุณภาพ โรงเรียนเซนต์โยเซฟ
คอนเวนต์

ภาคผนวก ข

หนังสือขอขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2755)/

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

24 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขออนุญาตเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

ด้วยนางสาวสายฝน วังสระ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องขอตกลงใช้เครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ในโรงเรียนของท่าน ทั้งนี้ นิสิตจะได้ประสานในรายละเอียดการเข้าเก็บข้อมูลต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและขอขอบคุณล่วงหน้าในโอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 081-9347934 (นางสาวสายฝน วังสระ)

ภาคผนวก ค

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดภาวะผู้นำ (IOC)

ข้อ ที่	รายการ	ผลพิจารณา			ค่า IOC
		+1	0	-1	
1	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนๆ พยายามทำงานให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	6	-	-	1
2	ฉันชักชวนให้เพื่อนเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีความคิดที่แปลกใหม่ในการพัฒนางาน	5	1	-	0.83
3	ฉันส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นและความสามารถได้อย่างเต็มที่	5	1	-	0.83
4	ฉันคอยสนับสนุนให้เพื่อนปฏิบัติตามเป้าหมายที่ต้องการโดยคำนึงถึงความต้องการของเขา	4	2	-	0.67
5	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนในชมรมกระตือรือร้นในการคิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่เสมอ	5	1	-	0.83
6	ฉันสนับสนุนให้เพื่อนๆ ในชมรมกระทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	5	1	-	0.83
7	ฉันพูดโน้มน้าวให้เพื่อนๆ ร่วมมือกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของชมรม	6	-	-	1
8	ฉันกระตุ้นจูงใจให้เพื่อนเห็นถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานของชมรม	3	3	-	0.5
9	ฉันชักชวนให้เพื่อนๆ ร่วมกันวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรม	5	1	-	0.83
10	ฉันพยายามโน้มน้าวให้เพื่อนสมาชิกร่วมกันสร้างเป้าหมายของชมรม	5	1	-	0.83
11	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนในชมรมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน	4	2	-	0.67
12	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนๆ มองเห็นสิ่งที่เป็นปัญหาในอนาคต	4	2	-	0.67

ข้อ ที่	รายการ	ผลพิจารณา			ค่า IOC
		+1	0	-1	
13	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนๆ ร่วมกันคิดหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา	5	1	0	0.83
14	ฉันโน้มน้าวให้เพื่อนเกิดความรักและผูกพันต่อชมรม	6	-	-	1
15	ฉันสนับสนุนให้เพื่อนในชมรมมีความสมัครสมานสามัคคีกัน	6	-	-	1
16	ฉันส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นในการทำงานภายในชมรม	5	1	-	0.83
17	ฉันโน้มน้าวให้สมาชิกวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นภายในกลุ่มอย่างสร้างสรรค์	5	1	-	0.83
18	ฉันส่งเสริมให้สมาชิกในชมรมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อสร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพ	5	1	-	0.83
19	ฉันส่งเสริมการอภิปรายที่เปิดกว้างเพื่อพูดคุยถึงความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในชมรม	5	1	-	0.83
20	การแสดงความคิดเห็นของฉันมักได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามเสมอ	5	1	-	0.83
21	การกระตุ้นของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมร่วมมือร่วมใจกันทำงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	6	-	-	1
22	การจูงใจของฉันทำให้เพื่อนๆ มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานของชมรม	5	1	-	0.83
23	การกระตุ้นของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและความสามารถได้อย่างเต็มที่	5	1	-	0.83

ข้อ ที่	รายการ	ผลพิจารณา			ค่า IOC
		+1	0	-1	
24	การกระตุ้นของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมมีความกระตือรือร้นที่จะคิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่เสมอ	4	2	-	0.67
25	การโน้มน้าวของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	5	1	-	0.83
26	เพื่อนๆ ในชมรมร่วมกันวางแผนในการปฏิบัติงานตามคำแนะนำของฉัน	4	2	-	0.67
27	การส่งเสริมของฉันทำให้เพื่อนๆ ร่วมมือร่วมใจกันตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานของชมรม	5	1	-	0.83
28	ฉันสามารถโน้มน้าวให้สมาชิกในชมรมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ	6	-	-	1
29	ฉันสามารถกระตุ้นให้เพื่อนๆ ในชมรมร่วมกันค้นหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา	5	1	-	0.83
30	การชี้แนะของฉันทำให้เพื่อนๆ เห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน	4	2	-	0.67
31	การโน้มน้าวของฉันทำให้เพื่อนๆ ภายในชมรมมีความรักและผูกพันต่อชมรม	5	1	-	0.83
32	การสนับสนุนของฉันส่งผลให้สมาชิกในชมรมมีความสมัครสมานสามัคคีกัน	5	1	-	0.83
33	การชี้แนะของฉันทำให้สมาชิกภายในชมรมยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกันอย่างสร้างสรรค์	4	2	-	0.67
34	การที่ฉันเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นทำให้สมาชิกภายในชมรมยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกันอย่างสร้างสรรค์	4	2	-	0.67
35	การสนับสนุนของฉันส่งผลให้การปฏิบัติงานของชมรมบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	4	2	-	0.67
36	การสนับสนุนของฉันส่งผลให้การปฏิบัติงานของชมรมบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	4	2	-	0.67

ภาคผนวก ง
แบบวัดภาวะผู้นำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็น 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับความคิดเห็น 4 หมายถึง เห็นด้วย

ระดับความคิดเห็น 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับความคิดเห็น 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ระดับความคิดเห็น 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนๆ พยายามทำงานให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค					
2	ฉันชักชวนให้เพื่อนเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีความคิดที่แปลกใหม่ในการพัฒนางาน					
3	ฉันส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นและความสามารถได้อย่างเต็มที่					
4	ฉันคอยสนับสนุนให้เพื่อนปฏิบัติตามเป้าหมายของชมรมโดยคำนึงถึงความต้องการของเขา					
5	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนในชมรมกระตือรือร้นในการคิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่เสมอ					
6	ฉันสนับสนุนให้เพื่อนๆ ในชมรมกระทำการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม					
7	ฉันพูดโน้มน้าวให้เพื่อนๆ ร่วมมือกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของชมรม					
8	ฉันกระตุ้นจูงใจให้เพื่อนเห็นถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานของชมรม					
9	ฉันชักชวนให้เพื่อนๆ ร่วมกันวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรม					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
10	ฉันพยายามโน้มน้าวให้เพื่อนสมาชิกร่วมกันสร้างเป้าหมายของชมรม					
11	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนในชมรมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกาปฏิบัติงาน					
12	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนๆ มองเห็นสิ่งที่เป็นปัญหาในอนาคต					
13	ฉันกระตุ้นให้เพื่อนๆ ร่วมกันคิดหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา					
14	ฉันโน้มน้าวให้เพื่อนเกิดความรักและผูกพันต่อชมรม					
15	ฉันสนับสนุนให้เพื่อนในชมรมมีความสมัครสมานสามัคคีกัน					
16	ฉันส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นในการทำงานภายในชมรม					
17	ฉันโน้มน้าวให้สมาชิกวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นภายในกลุ่มอย่างสร้างสรรค์					
18	ฉันส่งเสริมให้สมาชิกในชมรมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อสร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพ					
19	ฉันส่งเสริมการอภิปรายที่เปิดกว้างเพื่อพูดคุยถึงความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในชมรม					
20	การแสดงความคิดเห็นของฉันมักได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามเสมอ					
21	การกระตุ้นของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมร่วมมือร่วมใจกันทำงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค					
22	การจูงใจของฉันทำให้เพื่อนๆ มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานของชมรม					
23	การกระตุ้นของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและความสามารถได้อย่างเต็มที่					
24	การกระตุ้นของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมมีความกระตือรือร้นที่จะคิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่เสมอ					
25	การโน้มน้าวของฉันทำให้เพื่อนๆ ในชมรมกระทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อส่วนรวม					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
26	เพื่อนๆ ในชมรมร่วมกันวางแผนในการปฏิบัติงานตามคำแนะนำของ ฉัน					
27	การส่งเสริมของฉันทำให้เพื่อนๆ ร่วมมือร่วมใจกันตั้งเป้าหมายใน การปฏิบัติงานของชมรม					
28	ฉันสามารถโน้มน้าวให้สมาชิกในชมรมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ					
29	ฉันสามารถกระตุ้นให้เพื่อนๆ ในชมรมร่วมกันค้นหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา					
30	การชี้แนะของฉันทำให้เพื่อนๆ เห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างปฏิบัติงาน					
31	การโน้มน้าวของฉันทำให้เพื่อนๆ ภายในชมรมมีความรักและ ผูกพันต่อชมรม					
32	การสนับสนุนของฉันส่งผลให้สมาชิกในชมรมมีความสมัครสมาน สามัคคีกัน					
33	ฉันสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกในชมรมได้ด้วยดี					
34	การที่ฉันเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นทำให้สมาชิก ภายในชมรมยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกันอย่างสร้างสรรค์					
35	การโน้มน้าวของฉันทำให้เพื่อนๆ เห็นความสำคัญของการมีผู้นำ ชมรม					
36	การสนับสนุนของฉันส่งผลให้การปฏิบัติงานของชมรมบรรลุตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้					

ภาคผนวก จ
โปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
THE 4-H PROGRAM TO DEVELOP ELEVENTH GRADE STUDENTS'
LEADERSHIP

จัดทำโดย

นางสาวสายฝน วังสระ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

อาจารย์ที่ปรึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล

โปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ลักษณะของโปรแกรม4-เอช กิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรม4-เอชเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม ได้แก่

1. **กิจกรรม what is leader** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ เข้าใจถึงบทบาทของผู้นำ และสามารถระบุลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำกลุ่มนักเรียนเพื่อโลกสวย ประกอบไปด้วย ใบกิจกรรมลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำและการชมวีดิทัศน์ชีวิตประวัติของ อับราฮัม ลินคอล์น และสี่บ นาคะเสถียร

2. **กิจกรรม who am I** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจบุคลิกภาพและจุดแข็ง - จุดอ่อนของตนเอง และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปรับตัวเข้าหาผู้อื่นประกอบไปด้วย ใบกิจกรรมบุคลิกภาพของฉัน ใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน และการให้ความรู้เกี่ยวกับ “หน้าต่างหัวใจฮารี” ซึ่งอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. **กิจกรรม communication cues** มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสาร ได้ฝึกทักษะการฟังและการพูดที่ดี และให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นจากการปฏิบัติกิจกรรมจริง ประกอบไปด้วยใบกิจกรรมทดสอบการฟัง

4. **กิจกรรม planning and managing** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนและการจัดการและให้นักเรียนได้ฝึกวางแผนและจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ทำงานบรรลุตามเป้าหมาย ประกอบด้วยใบกิจกรรมหมดและหลุด

5. **กิจกรรม team building and mastering motivation** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีมช่วยกันสร้างเสริมจุดแข็งของทีม ฝึกการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของตนเอง ประกอบด้วยใบกิจกรรมปกป้องยอดรักและใบกิจกรรม dominant team

6. **กิจกรรม making decision** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการรับชมการบทบาทสมมติเรื่อง ตัวยุ่งกับถุงวิเศษ และจากผลการปฏิบัติกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผิงให้แผ่นดิน

กิจกรรมทั้ง 6 มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และอุปกรณ์ และการประเมินผล ใช้ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำแบบปกติของชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวย โดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมทั้งสิ้น 10 สัปดาห์

กิจกรรม “what is leader”

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เวลา 30 นาที

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทของการเป็นผู้นำ
3. เพื่อให้นักเรียนระบุลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำของกลุ่มนักเรียนเพื่อโลกสวย

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ
2. วีดิทัศน์ชีวประวัติของ อับราฮัม ลินคอล์น
3. วีดิทัศน์ชีวประวัติของ สิบ นาคะเสถียร

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูสุ่มให้ตัวแทนนักเรียนออกมาแสดงความคิดเห็นว่า “ผู้นำ” ในมุมมองและความคิดของนักเรียนเป็นอย่างไร
2. ครูให้นักเรียนรับชมวีดิทัศน์ชีวประวัติของอับราฮัม ลินคอล์น ซึ่งมีคติสอนใจเกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญและการเสียสละของผู้นำโดยใช้เวลาศึกษา 15 นาที
3. ครูให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายและสรุปข้อคิดที่ได้จากการชมวีดิทัศน์และช่วยกันวิเคราะห์หว่าทะเด็ดของ ลินคอล์น จากนั้นครูสุ่มให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของผู้นำต่อการทำงานของกลุ่มให้บรรลุผลสำเร็จ
4. ครูถามคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปรายว่า “นักเรียนคิดว่าผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยควรมีลักษณะเฉพาะอย่างไรบ้าง” จากนั้นครูให้นักเรียนชมวีดิทัศน์ชีวประวัติของสิบ นาคะเสถียร นักเรียนผู้ยิ่งใหญ่ของไทย ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวีรกรรมการเสียสละชีวิตของสิบเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ครูให้นักเรียนระบุลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำจากใบกิจกรรม ลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำโดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 15 นาที
6. จากการทำใบกิจกรรม ครูนำอภิปรายเพื่อสรุปลักษณะเฉพาะของผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวยโดยให้นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มแล้วให้สมาชิกทั้งหมดช่วยกันสรุปลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมที่สุดของผู้นำชมรมนักเรียนเพื่อโลกสวย จากนั้นครูนำอภิปรายต่อว่าความรู้ที่ได้จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวนักเรียนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้จริง

ได้อย่างไรบ้าง ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปว่า ความรู้ที่ได้จะนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยที่ดี

7. ครูนำอภิปรายในประเด็นที่ว่า “เมื่อนักเรียนทราบถึงลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยแล้ว ให้นักเรียนคิดว่านักเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างไรบ้างกับการเป็นผู้นำชมรมดังกล่าว”ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปถึงบทบาทที่สำคัญของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย

8. ครูนำนักเรียนสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนในคาบนี้ทั้งหมดเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้นำ บทบาทของผู้นำ และลักษณะเฉพาะที่สำคัญของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวยโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

การประเมินผล

1. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม

ใบกิจกรรม “ลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ”

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะเฉพาะของผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย
2. ให้นักเรียนช่วยกันเลือกลักษณะเฉพาะ 5 ข้อที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำชมรมนักอนุรักษ์เพื่อโลกสวย โดยเรียงลำดับความสำคัญจาก 1-5 ตามลำดับโดยอันดับที่ 1 มีความสำคัญมากที่สุด และอันดับที่ 5 มีความสำคัญน้อยที่สุด
3. หากลักษณะเฉพาะที่กำหนดมาให้ยังไม่ครอบคลุมหรือไม่ตรงประเด็นนักเรียนสามารถกำหนดลักษณะเฉพาะขึ้นมาใหม่ได้ตามความเหมาะสม
4. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที

ลักษณะเฉพาะของความเป็นผู้นำ

_____ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

_____ มีความสนใจต่อผู้อื่น

_____ มีการวางแผนและจัดระบบการทำงานที่ดี

- _____ มีความตระหนักถึงโรงเรียนและชุมชน
- _____ มีสติปัญญาความเฉลียวฉลาด
- _____ มีอารมณ์คงที่
- _____ มีความสนใจในสิ่งแวดล้อม
- _____ มีความซื่อตรงต่อกลุ่ม
- _____ มีประสบการณ์เกี่ยวกับหลายๆ เรื่องรอบตัว
- _____ มีประสบการณ์เฉพาะเรื่องที่ตนถนัด
- _____ มีอารมณ์ขัน
- _____ เข้ากับคนได้ดี
- _____ เคารพในมติของกลุ่ม
- _____ มีความเสียสละต่อส่วนรวม
- _____ ร่างกายแข็งแรงและมีความกระตือรือร้น
- _____ เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม
- _____ ขยันทุ่มเท
- _____ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- _____ อื่นๆ

ชีวประวัติของอับราฮัม ลินคอล์น

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นประธานาธิบดีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งของสหรัฐอเมริกา เริ่มดำรงตำแหน่งเมื่อ 4 มีนาคม ค.ศ. 1861 จนกระทั่งถูกยิงเสียชีวิต ลินคอล์น ประกาศว่าเขาต่อต้านระบบทาสในสหรัฐอเมริกา ลินคอล์นชนะตัวแทนจากพรรครีพับลิกันในปี ค.ศ. 1860 และได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดีในปีถัดมา ระหว่างการดำรงตำแหน่ง ลินคอล์นได้ช่วยรักษาประเทศโดยการเป็นผู้นำในการถอนตัวออกจากผู้สับสนคิดในสงครามประชาชนอเมริกันของรัฐบาลกลางสหรัฐในสงครามอเมริกัน เขายังได้แนะนำมาตรการในการเลิกทาสซึ่งนโยบายอันนี้ได้ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1863 และได้รับการผลักดันให้บรรจุเข้าไปในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 13 ในปี ค.ศ. 1865 ซึ่งอับราฮัม ลินคอล์นได้ติดตามในความพยายามในการทำสงครามเพื่อชัยชนะอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกนายพลระดับสูงรวมไปถึง ยูลิสซิส เอส. แกรนต์ นักประวัติศาสตร์สรุปเอาไว้ว่า ลินคอล์นได้เข้าไปช่วยเหลือแต่ละกลุ่มในพรรครีพับลิกันเป็นอย่างดีการนำมาของผู้นำแต่ละกลุ่มเข้ามาร่วมในคณะรัฐมนตรีของเขา และบังคับให้พวกเขาเหล่านั้นร่วมมือกัน ลินคอล์นประสบความสำเร็จ ในการลดความรุนแรงของสงครามที่ทำให้เกิดความหวาดกลัว (Trent Affair) กับสหราชอาณาจักร ในปี ค.ศ. 1864 ฝ่ายที่อยู่ตรงข้ามกับสงคราม (Copperheads) ได้วิจารณ์ ลินคอล์นเกี่ยวกับการปฏิเสธการทำข้อตกลงเกี่ยวกับนโยบายการเลิกทาส ความขัดแย้งโดยเฉพาะพวกรีพับลิกันที่เป็นพวกหัวรุนแรง หัวหน้ากลุ่มที่มีความคิดในการเลิกทาสในพรรครีพับลิกัน ได้วิจารณ์ว่าลินคอล์นออกมาเคลื่อนไหวช้าเกินไป ลินคอล์นประสบความสำเร็จในการปลุกระดมมวลชนโดยการพูดโน้มน้าวใจประชาชนในที่สาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น Gettysburg Address นี้ เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น ลินคอล์นมองหาจังหวะในการเร่งให้มีการจัดการชุมนุมอีกครั้ง

อับราฮัม ลินคอล์นถูกยิงเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1865 เป็นประธานาธิบดีคนแรกที่ถูกลอบสังหารในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา และทำให้เขากลายเป็นผู้เสียสละเพื่อความสามัคคีของคนในชาติในความคิดของประชาชนคนรุ่นหลัง อับราฮัม ลินคอล์น เป็น 1 ใน 4 ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่รูปใบหน้าได้รับการสลักไว้ที่อนุสรณ์สถานแห่งชาติ เมานต์รัชมอร์ (Mount Rushmore) ใบหน้าของเขาปรากฏอยู่บนธนบัตรราคา 5 ดอลลาร์สหรัฐ และเหรียญราคา 1 เซนต์ ชื่อของเขาถูกนำมาตั้งเป็นชื่อเรือดำน้ำนิวเคลียร์และเรือบรรทุกเครื่องบิน

วาทะเด็ดของอับราฮัม ลินคอล์น

“การปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองโดยประชาชน ของประชาชน เพื่อประชาชน”

“จงทำลายศัตรูของท่านด้วยการทำให้เขาเป็นมิตร”

“การกระทำดีกว่าคำพูด”

“กฎ ที่แท้จริงในการตัดสินใจว่าจะเลือกรับหรือไม่รับอะไรก็ตาม ไม่ใช่เพียงเพราะว่า มันไม่ดี แต่ต้องดูว่า ส่วนที่ไม่ดี นั้นมากกว่า ส่วนที่ดี หรือเปล่า จุดที่ดี หรือ ไม่ดี มีกี่จุดกฎนี้ใช้ได้กับทุกอย่าง โดยเฉพาะนโยบายรัฐบาลทุกอย่างประกอบด้วยสององค์ประกอบที่แยกกันไม่ออกเพราะฉะนั้นเรา ก็ต้องชั่งน้ำหนักเอาเอง”

“ข้าพเจ้าเป็นคนเดินช้า แต่ไม่เคยเดินถอยหลัง”

“การเงียบแล้วปล่อยให้ใครๆ คิดว่าเราโง่ ดีกว่าเปิดปากแล้วข้อสงสัยกระจ่าง”

“ถ้าข้าพเจ้ามีเวลา 6 ชั่วโมงในการตัดต้นไม้จะเอา 4 ชั่วโมงไว้ลับขวาน”

“เมื่อแน่ใจว่ายืนอยู่ในที่ๆ ถูกต้องยืนให้มั่น”

ถ้าเปรียบคนกับต้นไม้ชื่อเสียงเหมือนกับรูปลักษณ์ต้นไม้ "เงา" คือสิ่งที่ทำให้เรานึกถึงต้นไม้ แต่

“ต้นไม้” คือ “สิ่งที่แท้จริง”

“เมื่อข้าพเจ้าทำดี ข้าพเจ้าจะรู้สึกดี เมื่อทำเลว ก็จะไม่รู้สึกดี นั่นแหละ ศาสนาของข้าพเจ้า”

“เราไม่สามารถเลี่ยงความรับผิดชอบในวันพรุ่งนี้โดยเลี่ยงมันวันนี้”

“คุณอาจจะหลอกคนทุกคนได้ในบางเวลา คุณอาจจะหลอกคนบางคนได้ตลอดเวลา แต่คุณไม่สามารถหลอกคนทุกคนได้ตลอดเวลา”

สีบ นาคะเสถียร

นักอนุรักษ์และนักวิชาการด้านทรัพยากรธรรมชาติคนสำคัญของไทย

ชีวิตวัยเยาว์

สีบ นาคะเสถียร หรือชื่อเดิม "สีบยศ" เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2492 ที่ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นบุตรของ นายสลบ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี และนางบุญเยี่ยม สีบมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน โดยสีบเป็นบุตรชายคนโต มีน้องชายและน้องสาวอีก 2 มีบุคลิกประจำตัว คือเมื่อเขาสนใจหรือตั้งใจทำอะไรแล้วก็จะมีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำอย่างจริงจังจนประสบความสำเร็จ และเป็นผู้ที่มีผลการเรียนดีมาโดยตลอด

ประวัติการศึกษา

สีบได้เข้าเรียนชั้น ประถมตอนต้น ที่โรงเรียนประจำจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อเรียนจบชั้นประถม 4 ได้ไปเรียนต่อที่ โรงเรียนเซนต์หลุยส์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาในคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2511 และจบการศึกษาในปี พ.ศ. 2514 และต่อมาได้ทำงานที่สวนสาธารณะของการเคหะแห่งชาติ ใน พ.ศ. 2517 สีบเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาวนวัฒนวิทยา ที่คณะวนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2518 ได้เริ่มชีวิตข้าราชการ โดยบรรจุเข้ารับราชการ ตำแหน่งพนักงานป่าไม้ตรี กองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 สืบได้รับทุนการศึกษาจากบริติชเคาน์ซิลเรียนต่อในระดับปริญญาโทอีกครั้ง สาขาอนุรักษ์วิทยา ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ในอังกฤษ และจบการศึกษาในปี พ.ศ. 2524

สืบกับมรดกงานวิจัยด้านสัตว์ป่า

หลังจากจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สืบ นาคะเสถียร ได้เริ่มชีวิตข้าราชการ โดยบรรจุเข้ารับราชการ ตำแหน่งพนักงานป่าไม้ตรี กองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ ซึ่งขณะนั้นเป็นเพียงหน่วยงานที่เพิ่งก่อตั้งขึ้น เขาตัดสินใจเลือกกองนี้เพราะต้องการทำงานเกี่ยวกับสัตว์ป่า งานแรกของสืบที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชลบุรี เป็นจุดที่ทำให้สืบได้เรียนรู้ว่าได้มีผู้มีอิทธิพลบุกรุกทำลายป่าจำนวนมาก โดยไม่เกรงกลัวกฎหมาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้เรียนต่ออีกที่อังกฤษ ถึงปี 2524 ได้กลับมารับตำแหน่งหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบางพระ มีส่วนร่วมในการจัดการและประสานงาน รวมทั้งเป็นวิทยากร ฝึกอบรมพนักงานพิทักษ์ป่าอีกหลายรุ่น และ 2 ปีต่อมา ในปี 2526 สืบได้ขอย้ายตัวเองเข้ามาเป็นนักวิชาการ กองอนุรักษ์สัตว์ป่า ทำหน้าที่วิจัยสัตว์ป่าเพียงอย่างเดียว

สืบรักงานด้านนี้เป็นชีวิตจิตใจ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่เขาได้ผูกพันกับสัตว์ป่าอย่างจริงจัง งานวิจัยในช่วงแรกของสืบ เป็นการวิจัยนก สืบได้เริ่มใช้เครื่องมือในการบันทึกงานวิจัย ซึ่งรวมถึง กล้องวิดีโอ กล้องถ่ายภาพ และการสเก็ตภาพ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ได้กลายเป็นผลงานการวิจัยสัตว์ป่าชิ้นสำคัญของเมืองไทยในเวลาต่อมา ได้แก่ ภาพถ่ายสไลด์สัตว์ป่าหายากนับพันรูป ม้วนเทปวิดีโอ ภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า และปัญหาการทำลายป่าในเมืองไทยหลายสิบม้วน โดยผลงานทั้งหมดสืบเป็นคนถ่ายและตัดต่อเองทั้งหมด

โครงการอพยพสัตว์ป่าที่เชียงใหม่

สืบ นาคะเสถียร ได้รับตำแหน่งหัวหน้าโครงการอพยพสัตว์ป่า โดยมีงบประมาณเริ่มต้นเพียง 8 แสนบาท ในการรับผิดชอบพื้นที่แสนกว่าไร่ โดยไม่มีการอนุมัติอุปกรณ์ช่วยชีวิตสัตว์ป่าแม้แต่เรือ แม้กระนั้นสืบได้ทำงานทั้งวันทั้งคืน และศึกษาข้อมูลจากทุกแหล่งทั้งหนังสือในเมืองไทย และหนังสือจากต่างประเทศ ตลอดจนขอความรู้จากนายพรานเก่าที่มีความชำนาญในการจับสัตว์ป่ามาก่อน สืบได้รับหน้าที่ให้เข้าไปช่วยเหลืออพยพสัตว์ป่าที่ตกค้างในอ่างเก็บน้ำ เนื่องจากปัญหาการสร้างเขื่อนเชียงใหม่ สืบได้ทุ่มเทเวลาให้กับการกู้ชีวิตสัตว์ป่าที่หนีภัยน้ำท่วม ถึงแม้ว่าโครงการอพยพสัตว์ป่าสามารถช่วยสัตว์ได้กว่า 1,364 ตัว สืบรู้สึกเสียใจกับสัตว์อีกจำนวนมากที่เสียชีวิตไป สืบเริ่มเข้าใจปัญหาและ ตระหนักว่างานวิชาการเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถช่วยเหลือป่าและสัตว์ป่าจากการถูกทำลายได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาระดับชาติ สืบได้เขียนรายงานผลการอพยพสัตว์ป่าจากเขื่อนเชียงใหม่ เพื่อบอกทุกคนให้รู้ว่า การช่วยเหลือสัตว์ป่าที่ถูกทำลายถิ่นที่อยู่ นั้น เป็นเรื่องที่เกิดบจะไร้ผลโดยสิ้นเชิง สืบยืนยันว่าการสร้างเขื่อนได้ทำลายล้างเผ่าพันธุ์แหล่งอาหาร ตลอดจนที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างรุนแรง กระทั่งความช่วยเหลือจากมนุษย์ ไม่สามารถชดเชยได้

ตำนานของห้วยขาแข้ง

สืบ นาคะเสถียร ได้กลับเข้ามารับราชการที่กองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2531 และสืบได้พยายามเสนอให้ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และป่าห้วยขาแข้ง มีฐานะเป็นมรดกโลกอย่างเป็นทางการ จากองค์การสหประชาชาติ โดยเล็งเห็นว่าฐานะดังกล่าวจะเป็นหลักประกันสำคัญ ที่จะคุ้มครองป่าผืนนี้เอาไว้อย่างถาวร โดย ปลายปี พ.ศ. 2532 สืบได้รับทุนเรียนต่อระดับปริญญาเอก ที่อังกฤษ พร้อมกับได้รับมอบหมาย ให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ที่มีความสำคัญมากไม่แพ้ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

ด้วยป่าห้วยขาแข้งเป็นผืนป่าที่อุดมไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่าอันล้ำค่า ทำให้หลายฝ่ายต่างก็จ้องบุกรุกเข้ามาหาผลประโยชน์ สืบได้แสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะรักษาป่าผืนนี้ไว้ให้ได้ อย่างชัดเจน ได้ประกาศให้รู้ทั่วกันว่า "ผมมาทำงานที่นี่ โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพัน" ตั้งแต่วันแรกที่เข้าไปรับงานหัวหน้าเขตฯ ถึงแม้กระนั้นก็ยังไม่สามารถปกป้องป่าได้ เนื่องจากการดูแลผืนป่าขนาดมากกว่าหนึ่งล้านไร่ ด้วยงบประมาณและกำลังคนที่จำกัด รวมถึงการทุจริตของเจ้าหน้าที่ กลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย และมากกว่านั้นปัญหาความยากจนของชาวบ้านที่อยู่อาศัยโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้กลุ่มผู้มีอิทธิพลที่หวังผลประโยชน์ ได้

ว่าจ้างชาวบ้านในเขตป่าสงวนเข้ามาตัดไม้ และลักลอบล่าสัตว์ในเขตป่าอนุรักษ์ ในทรรคนะของ สืบ หนทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้คือการสร้างแนวป่ากันชนขึ้นมา โดยให้ชาวบ้านอพยพออกนอกแนวกันชน และพัฒนาแนวกันชนให้เป็นป่าชุมชนที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับความสนใจและความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

การเสียสละด้วยชีวิต

เช้ามีดวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2533 สืบ นาคะเสถียร ตัดสินใจจบชีวิตตัวเองลง สืบได้สั่งเสียลูกน้องคนสนิทและเขียนจดหมายสั่งเสีย 6 ฉบับ ชำระสะสางภาระรับผิดชอบ และทรัพย์สินส่วนตัวที่ค้างค้าง รวมถึงมอบหมาย เครื่องใช้ และอุปกรณ์ในการศึกษาวิจัยด้านสัตว์ป่า ให้สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ เพื่อนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตั้งศาลเพื่อแสดงความคารวะต่อดวงวิญญาณของเจ้าหน้าที่ ซึ่งพลีชีพรักษาป่าห้วยขาแข้ง แล้วสวดมนต์ให้พระเจ้าอนิจจังเสียดังขึ้นนัดหนึ่งในราวป่าลึก ที่ห้วยขาแข้ง สืบ นาคะเสถียร ได้จบชีวิตของเขาเอง และเป็นจุดเริ่มต้นของ "ตำนานนักอนุรักษ์ไทย สืบ นาคะเสถียร ผู้ที่รักป่าไม้ สัตว์ป่าและธรรมชาติ ด้วยกายและใจ" สองอาทิตย์ต่อมา บรรดาเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมป่าไม้ รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด นายทหาร นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ นายอำเภอ ป่าไม้เขต และ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อีกนับร้อยคน ได้เปิดประชุมเพื่อหามาตรการป้องกันการบุกรุกป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่ง สืบ นาคะเสถียร ได้พยายามจัดตั้งการประชุมหลายสิบครั้งแต่ไม่มีการตอบรับจากเจ้าหน้าที่สักครั้ง จนกระทั่งการเสียชีวิตของสืบ ทำให้มีข้อกล่าวหาว่า หากไม่มีเสียงปืนนัดนั้น การประชุมดังกล่าวก็คงไม่เกิดขึ้นเช่นกัน การจากไปของ สืบ นาคะเสถียร ได้ส่งผลสะท้อนอย่างลึกลับต่อผู้คนที่รักธรรมชาติ และแสวงหาความเป็นธรรมในสังคม ทั้งนี้เพราะว่าในยามที่ยังมีชีวิตอยู่ สืบมิได้เป็นเพียงข้าราชการอาชีพที่มีภาระงานเกี่ยวกับการพิทักษ์ป่า และสัตว์ป่าเท่านั้น หากเป็นผู้นำคนสำคัญของขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศไทย เป็นผู้ที่เคยต่อสู้เพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่คำนึงภัยอันตราย การจากไปของเขานับเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ และเป็นความสูญเสียที่นักอนุรักษ์ธรรมชาติทุกคน ไม่อาจปล่อยให้ผ่านพ้นไปโดยปราศจากความทรงจำ

กิจกรรม “who am I”

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เวลา 30 นาที

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบุคลิกภาพและจุดแข็ง-จุดอ่อนของตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น

อุปกรณ์

1. ใบกิจกรรม บุคลิกภาพของฉัน
2. ใบกิจกรรม จุดแข็ง-จุดอ่อน
3. แผ่นซีดีเพลงต่างใจเดียวกัน
4. power point “หน้าต่างหัวใจใจฮารี”

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูให้นักเรียนชมมิวสิควิดีโอเพลงต่างใจเดียวกัน ซึ่งเนื้อหาของเพลงบรรยายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ถึงแม้ว่าคนเราเกิดมาต่างกันแต่เราสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข ถ้าเรารู้จักการปรับตัวเข้าหากัน จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันเสนอข้อคิดที่ได้จากการฟังเพลงดังกล่าว

2. เกี่ยวกับเพลงที่ได้ฟัง ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเข้าใจในตนเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

3. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรม บุคลิกภาพของฉัน โดยให้เวลา 5 นาที หลังจากนั้นครูให้นักเรียนทบทวนว่า

- นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองบ้าง
- นักเรียนลองนึกถึงเพื่อนในกลุ่มว่าเป็นคนที่มีบุคลิกอย่างไร
- นักเรียนและเพื่อนมีบุคลิกที่ต่างกันหรือไม่
- นักเรียนมีวิธีการปรับตัวอย่างไรให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

4. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับ “หน้าต่างหัวใจใจฮารี” ซึ่งเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาที่ใช้อธิบายการเปิดเผยตัวตนของตัวเองผ่านการสื่อสารกับผู้อื่น และนำเสนอวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นให้ราบรื่นและได้ผลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นมากขึ้น

5. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้นักเรียนทำใบกิจกรรมจุดแข็ง-จุดอ่อน โดยให้เวลาในการทำกิจกรรม 10 นาที

6. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวครุณานักเรียนอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกันก็สามารถอยู่ร่วมกันได้หากมีการยอมรับซึ่งกันและกัน ครูแนะนำถึงวิธีการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น จากนั้นให้นักเรียนลงนำจุดแข็งของเพื่อนแต่ละคนมารวมกันเพื่อสร้างเป็นจุดแข็งของทีมและแนะนำให้สมาชิกในทีมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการหาแนวทางในการปรับปรุงจุดอ่อนของทีม

การประเมินผล

1. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
3. นักเรียนทำใบกิจกรรมบุคลิกภาพของตน และใบกิจกรรมจุดแข็งจุดอ่อน เสร็จตามเวลาที่กำหนด

ใบกิจกรรม “บุคลิกภาพของฉัน”

คำชี้แจง

1. นักเรียนนั่งห่างกันพอสมควรเพื่อให้เกิดสมาธิ ในการทำกิจกรรม
2. ให้นักเรียนเลือกรายการที่แสดงถึงบุคลิกภาพของนักเรียนมากที่สุดจำนวน 11 รายการ
3. นักเรียนมีเวลาในการตัดสินใจ 2 นาที
4. ครูจะเป็นผู้เฉลยคำตอบว่านักเรียนเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวหรือบุคลิกภาพแบบเข้าสังคม
5. เมื่อนักเรียนรับทราบบุคลิกภาพของตนเองแล้วให้ทบทวนตัวเองอย่างเงียบๆ เป็นเวลา 2 นาที

บุคลิกภาพของนักเรียนเป็นแบบใด

1. อยู่เงียบๆ และชอบปลีกตัว
2. ชอบเข้าสังคมและชอบมีเพื่อนเยอะๆ
3. ชอบที่จะอยู่กับเพื่อนกลุ่มเล็กๆ
4. ชอบงานสร้างสรรค์

5. ใช้ชีวิตประจำวันด้วยความจริงจัง
6. ควบคุมอารมณ์ได้
7. เลือกที่จะคลุกคลีกับผู้คนมากกว่าอยู่คนเดียว
8. ชอบที่จะเสี่ยง
9. ไม่ชอบเรื่องตลกแบบหยาบโหลน
10. ชอบเรื่องตื่นเต้น
11. ชอบแกล้งเพื่อนเพื่อความสนุกสนาน
12. ยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคมโดยไม่มีข้อกังขา
13. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
14. อารมณ์ร้อน
15. ไม่ค่อยจะเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงกับคนอื่น
16. ใช้เวลาไปกับการจินตนาการบ่อยครั้ง
17. ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ
18. ไม่ชอบทำกิจกรรมที่ซ้ำซาก
19. ร่าเริงแจ่มใสและมองโลกในแง่ดี
20. เลือกปฏิสัมพันธ์กับคนที่คุ้นเคยและอยากรู้จัก
21. ชอบทำมากกว่าคิด
22. ชอบคิดมากกว่าทำ

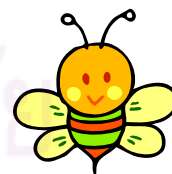
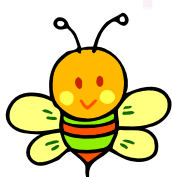

ข้อที่ฉันเลือกได้แก่.....

.....

เฉลย : บุคลิกภาพแบบเก็บตัวได้แก่ข้อ 1,3,5,6,9,12,15,16,17,20,22

บุคลิกภาพแบบเข้าสังคมได้แก่ข้อ 2,4,7,8,10,11,13,14,18,19,21

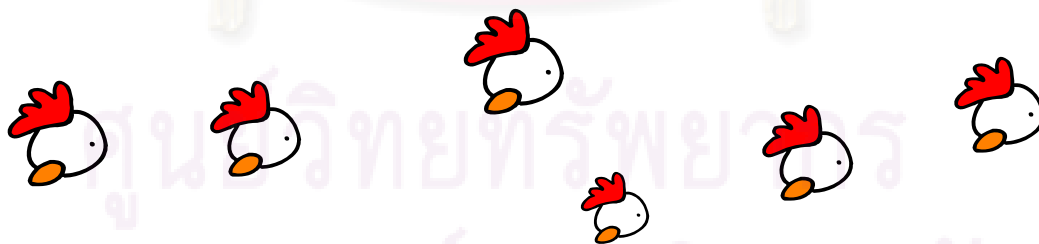

ใบกิจกรรม “จุดแข็งจุดอ่อน”

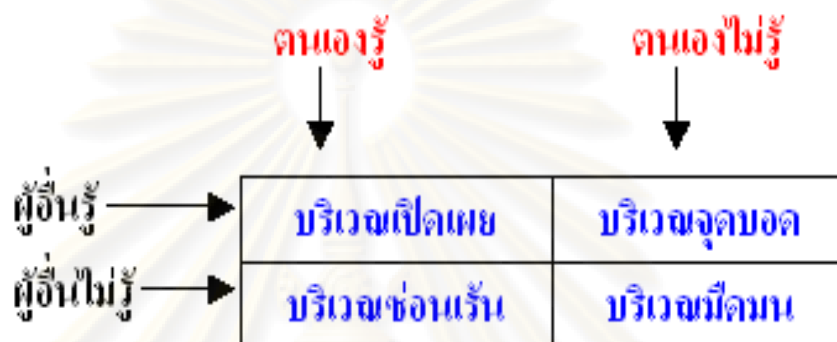
คำชี้แจง

1. นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มให้เลือกเพื่อนที่นักเรียนคิดว่ามีความสนิทสนมกันดีที่สุด
2. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับกระดาษสี่เหลี่ยมจำนวน 5 แผ่นจากครูเมื่อได้รับกระดาษแล้วนักเรียนเขียนชื่อสมาชิกในกลุ่มลงไปบนกระดาษแต่ละใบ
3. นักเรียนมีเวลา 5 นาทีในการระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของเพื่อนในกลุ่มทีละคน
4. นักเรียนแต่ละคนจะได้รับกระดาษที่ระบุจุดแข็งจุดอ่อนของตนจากเพื่อนสมาชิกนักเรียนใช้เวลา 1 นาทีในการทบทวนอย่างเงียบ ๆ
5. จากการทำกิจกรรมนักเรียนร่วมกันอภิปรายร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้
 - ความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม
 - นักเรียนจะนำจุดแข็งจุดอ่อนดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง
 - นักเรียนมีวิธีการแก้ไขจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไรบ้าง
6. ตัวแทนนักเรียนออกมาจับฉลากชื่อเพื่อน อธิบายถึงจุดแข็ง จุดอ่อนแล้วให้เพื่อนๆ ทายว่าเป็นเพื่อนคนใด

ความรู้เพิ่มเติมสำหรับครู หน้าต่างหัวใจใจฮารี

หน้าต่างหัวใจใจฮารี จัดเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาที่ใช้อธิบายการเปิดเผยตัวตนของตัวเองผ่านการสื่อสารกับผู้อื่น และนำเสนอวิธีการสื่อสารกับผู้อื่นให้ราบรื่นและได้ผลทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

“หน้าต่างเปิดเผย (Open window)” เป็นตัวตนของเราที่เปิดเผยให้ผู้อื่นได้รับรู้ สิ่งที่อยู่ในหน้าต่างบานนี้ล้วนเป็นเรื่องที่ทั้งเราและผู้อื่นต่างก็ทราบกันเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ในหน้าต่างเปิดเผยทั้งเราและผู้อื่นต่างเข้าใจกันและกันเป็นอย่างดี การสื่อสารจึงเป็นไปอย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคใดๆ แต่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเฉพาะในส่วนที่อยู่ในหน้าต่างเปิดเผย ก็ยังมีขีดจำกัดในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่บ้าง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเปิดเผยหน้าต่างบานอื่น ๆ ร่วมด้วยจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจกันและกันมากขึ้น เปิดมุมมองและการรับรู้ให้กว้างขึ้น

“หน้าต่างจุดบอด (Blind window)” เป็นตัวตนที่ผู้อื่นมองเห็นอย่างชัดเจน แต่ตัวเราเองกลับไม่รู้สึกรู้หา มองในแง่ของการรับรู้ หน้าต่างนี้คือส่วนของการรับรู้ที่ผู้อื่นมีแต่เราเองกลับไม่มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ ช่วยเปิดประสาทรับรู้สู่โลกที่ตัวเราไม่เคยรู้จักหรือรู้สึกมาก่อน ซึ่งสุดท้ายแล้วการตระหนักรู้ (consciousness) ด้วยตัวเองจะเปิดโลกแห่งความคิดของตนให้กว้างยิ่งขึ้น

“หน้าต่างซ่อนเร้น (Hidden window)” เป็นตัวตนที่ถูกปิดซ่อนเอาไว้ เป็นตัวตนที่เรา รู้จักเป็นอย่างดี แต่ผู้อื่นไม่รู้หรือเข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ งานอดิเรกหรือทักษะความสามารถพิเศษของเราที่คนอื่นไม่ทราบหรือไม่มีโอกาสได้รับรู้ หากมองในแง่ของการรับรู้ หน้าต่างนี้คือส่วนที่ตัวเองรับรู้เป็นอย่างดีแต่ผู้อื่นกลับไม่มีข้อมูลใดๆ การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และการแสดงความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นทราบช่วยให้ผู้อื่นตระหนักและเริ่มรับรู้ตัวตนของเรามากยิ่งขึ้น การเรียนรู้ซึ่งกันและกันก็จะขยายขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น

“หน้าต่างมืดมน (Unknown window)” เป็นตัวตนที่ไม่มีใครรู้จักแม้แต่ตัวเองก็เข้าใจไม่ถึง การเปิดหน้าต่างจุดบอดและหน้าต่างซ่อนเร้นให้กว้างขึ้นจะทำให้หน้าต่างมืดมนแคบลงโดยอัตโนมัติการพยายามทำความเข้าใจกับตัวตนของตัวเองและผู้อื่นให้มากขึ้นจะทำให้หน้าต่างมืดมนแคบลงเรื่อยๆ จนในที่สุดเราจะสามารถเปิดมุมมอง และรับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้มากขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรม “ communication cues”

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เวลา 45 นาที

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสาร
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการฟังและการพูดที่ดี
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการพูดในที่ชุมชน
4. ให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

อุปกรณ์

1. ใบกิจกรรม ทดสอบการฟัง
2. กระดาษเทาขาว
3. ปากกาไวท์บอร์ด

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรม ทดสอบการฟัง เป็นเวลา 15 นาที ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของการสื่อสารและตระหนักว่าการสื่อสารที่แม่นยำเป็นสิ่งที่ดีแต่สามารถปฏิบัติได้ยาก เมื่อจบกิจกรรมครูนำอภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแบบสองทาง เสมือนการโยน- รับลูกบอลหากโยนลูกบอลออกไปไม่ดีผู้รับก็จะรับลูกบอลที่ส่งมาได้ยากหรือรับไม่ได้เป็นธรรมดา ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสาร

2. ครูนำอภิปรายในประเด็น “การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ” โดยกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าจะมีเทคนิคในการฟังอย่างไรที่จะทำให้การสื่อสารเกิดความผิดพลาดจากการฟังน้อยที่สุด โดยครูยกตัวอย่างสถานการณ์ผิดพลาดที่เกิดจากการฟังที่ไม่ดีประกอบ

3. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการฟังอย่างมีประสิทธิภาพโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและนำคำถามมาเป็นประเด็นในการอภิปราย เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกัน

4. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร และเทคนิคของการพูดให้มีประสิทธิภาพ โดยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

5. ครูให้ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นนักพูดสุนทรพจน์ของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลมานำเสนอเทคนิคของการพูดในที่ชุมชน และการพูดจูงใจ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายและซักถามได้อย่างอิสระ

6. ครูให้ทุกกลุ่มส่งตัวแทนนักเรียนออกมานำเสนอ "ความประทับใจในชีวิตของฉัน" เป็นเวลา 1 นาที จากนั้นให้เพื่อนๆ ร่วมกันเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

7. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและอภิปรายได้อย่างอิสระ แล้วให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติสั้นๆ ยกตัวอย่างเกี่ยวกับสถานการณ์การสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
3. นักเรียนทำใบกิจกรรมทดสอบการฟังเสร็จตามเวลาที่กำหนด

ใบกิจกรรม "ทดสอบการฟัง"

คำชี้แจง

1. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารับกระดาษจากครูไปแจกสมาชิกในกลุ่มจากนั้นนักเรียนตั้งใจฟังข้อความที่ครูอ่านและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

"บ่อยครั้งที่เราไม่ได้ฟังอย่างตั้งใจ นี่จะเป็นการทดสอบความสามารถของนักเรียนในการฟังและทำตามคำสั่ง ขอให้นักเรียนฟังอย่างตั้งใจและพยายามปฏิบัติตามที่คำสั่งอย่างระมัดระวัง"

1. วางกระดาษหนึ่งแผ่นตรงหน้านักเรียนคล้ายกับเมื่อนักเรียนจะเขียนจดหมาย
2. ลากเส้นตรงแนวนอนขนานกับบริเวณหัวกระดาษ ให้ห่างจากหัวกระดาษประมาณหนึ่งนิ้ว
3. ลากเส้นตรงเส้นที่สองบริเวณหัวกระดาษให้ขนานกับเส้นแรก และห่างจากเส้นแรกลงมาประมาณ 1/2 นิ้ว
4. ลากเส้นที่สามตามความยาวของหน้ากระดาษขนานกับด้านซ้ายของหน้ากระดาษ และห่างจากด้านซ้ายของหน้ากระดาษประมาณ 1 นิ้ว
5. ลากเส้นที่สี่ขนานกับเส้นที่สาม และห่างจากเส้นที่สามมาทางขวาประมาณครึ่งนิ้ว
6. ที่บริเวณเล็กๆ ด้านซ้ายบนเขียนชื่อดารานักร้องที่นักเรียนชื่นชอบ
7. ที่บริเวณใหญ่กว่าด้านขวาบนเขียนนามสกุลดารานักร้องที่นักเรียนชื่นชอบ

8. ในสี่เหลี่ยมเล็กๆ เขียนตัวอักษร “d” กลับหัว

9. พับกระดาษเป็นสามตอนแล้วเขียนชื่อของนักเรียน

10. แลกกระดาษของนักเรียนกับเพื่อนข้างๆ

11. เปิดดูกระดาษที่อยู่ในมือนักเรียน ถ้านักเรียนคิดว่ากระดาษแผ่นนี้ถูกต้องให้ยกมือขึ้น”

2. ให้นักเรียนสลับผลงานกับเพื่อนในกลุ่มไปเรื่อยๆ เพื่อสังเกตผลงานของเพื่อนคนอื่นๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระดาษแผ่นที่ถูกต้องแม่นยำรวมถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

- จากกิจกรรมนี้ มีข้อสรุปอื่นๆ อะไรบ้าง
- ข้อผิดพลาดในการสื่อสารประเด็นใดที่น่าจะทำให้ เกิดผลลัพธ์ที่ผิดพลาด
- สมาชิกในกลุ่มคิดว่าพวกเราควรทำอย่างไรบ้าง เพื่อจะพัฒนาทักษะทางการฟัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความรู้เพิ่มเติมสำหรับครู

1. **กระบวนการสื่อสาร** เริ่มต้นกระบวนการง่าย ๆ 5 ขั้นตอนสำหรับเริ่มต้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) เลือกวิธีการสื่อสาร 3) เลือกสมาชิกที่จะสื่อสารด้วย 4) กำหนดเวลาในการสื่อสาร 5) กำหนดผู้ควบคุมการสื่อสาร

1) **วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร** ต้องมีความชัดเจนว่าจะสื่อสารเพื่ออะไร ยกตัวอย่าง เช่น “เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าใจความคิดของเรา” “ต้องการทราบความคิดของฝ่ายตรงข้าม” “อยากให้เขาช่วยประเมินความคิดของเรา” หรือ “อยากค้นหาความคิดใหม่ ๆ” เป็นต้น การสื่อสารโดยไม่มีวัตถุประสงค์จะทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์และยังทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพอีกด้วย

2) **เลือกวิธีการสื่อสาร** เช่นจะสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์ จะไปพบเพื่อพูดคุยโดยตรงหรือใช้วิธีส่งอีเมล ส่งแฟกซ์ หรือจะส่งเป็นหนังสือ เป็นต้น การเลือกวิธีการสื่อสารต้องเลือกให้เหมาะสมโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของวิธีการสื่อสารแต่ละประเภท

3) **เลือกสมาชิกที่จะสื่อสารด้วย** การเลือกสมาชิกต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร หากเลือกสมาชิกผิดหรือไม่เหมาะสมการสื่อสารที่เตรียมไว้ก็อาจสูญเปล่าไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการเลือกสมาชิกที่จะสื่อสารด้วยควรเลือกคนที่สามารถแสดงความคิดเห็น (รวมถึงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับความคิดของผู้สื่อสารด้วย) ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่กำหนดไว้

4) **กำหนดเวลาในการสื่อสาร** เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งหากไม่มีการกำหนดเวลาที่จะใช้ในการสื่อสารไว้ก่อน อาจจะทำให้การพูดคุยยืดยาวต่อเนื่องไปเรื่อยๆไม่รู้จบโดยไม่มีผลลัพธ์ใดๆ ออกมา การกำหนดเวลาล่วงหน้าจึงช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5) **กำหนดผู้ควบคุมการสื่อสาร** เพื่อควบคุมการสื่อสารให้จบตรงตามเวลาที่ตั้งใจไว้ การกำหนดผู้ควบคุมการสื่อสารไว้ล่วงหน้าก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกัน ผู้ควบคุมการสื่อสารหมายถึง ผู้รับผิดชอบการสื่อสารนั้นๆ ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการให้การสื่อสารบรรลุตามวัตถุประสงค์ภายในเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน

เทคนิคการพูดถ่ายทอดเรื่องราวให้เข้าใจง่ายและมีประสิทธิภาพ

1) **พูดถึงบทสรุปก่อน** ปัญหาที่พบบ่อยของการสื่อสารที่ไม่สัมฤทธิ์ผลอันเนื่องมาจากวิธีการพูดที่ไม่เป็นตรรกะ หรือไม่สมเหตุสมผลคือ ผู้ฟังมักจะรู้สึกที่ “ไม่เข้าใจว่าผู้พูดอยากจะบอกอะไร” หรือผู้พูดรู้สึกไม่ยอมพูดสรุปเสียทีจนทำให้ผู้ฟังรู้สึกหงุดหงิดรำคาญใจโอกาสที่จะสร้าง

สัมพันธ์อันดีต่อกันก็คงจะเป็นไปได้ยาก ฉะนั้นหากใช้วิธีพูดถึงบทสรุปก่อนตั้งแต่แรก แล้วค่อยอธิบายถึงกระบวนการคิดที่นำมาสู่บทสรุปดังกล่าว ก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น “เราต้องเปลี่ยนแผนที่วางไว้เล็กน้อย ลูกค้าแจ้งว่ามีเรื่องนิดหน่อย รายละเอียดเดี๋ยวจะอธิบายให้ฟังทีหลัง” ถ้าพูดโดยเล่าภาพรวมให้ฟังก่อนผู้ฟังจะได้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับสาร การสื่อสารก็จะเป็นไปอย่างราบรื่นยิ่งขึ้น นอกจากนี้การพูดในลักษณะที่แจ้งเนื้อหาให้ทราบล่วงหน้าเช่น “วันนี้มีเรื่องที่ต้องการจะอธิบายอยู่ 3 หัวข้อได้แก่” วิธีการพูดแบบนี้ทำให้ผู้ฟังอยู่ในสภาพที่พร้อมจะรับสารและยังทำให้ตัวผู้พูดเองได้มีโอกาสเรียบเรียงเนื้อหาก่อนที่จะถ่ายทอดออกมาอีกด้วย

2) ไม่ใส่ข้อมูลจนมากเกินไป ในการเรียบเรียงความคิดเพื่อให้พูดแล้วเข้าใจง่าย ควรจะตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่จำเป็นออกให้หมดข้อมูลจำนวนมากๆ ไม่ได้ทำให้เข้าใจง่าย หรือช่วยโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ฟังยอมรับง่ายขึ้นแต่อย่างใด การพูดถึงเรื่องปลีกย่อยมากเกินไปเมื่อพูดไปเรื่อยๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องปลีกย่อยต่างๆ อาจจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวหลักที่ต้องการถ่ายทอดผิดเพี้ยนยิ่งพยายามอธิบายความสัมพันธ์ของเรื่องที่เล่าอยู่มากเพียงใดผู้ฟังก็จะรู้สึกว้าวใจยากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นข้อมูลที่ไม่จำเป็นและมากเกินไปจะกลายเป็นอุปสรรคต่อผู้ฟังในการทำ ความเข้าใจ

3. เขียนและเรียบเรียงเรื่องที่ต้องการจะถ่ายทอดลงบนกระดาษ การเรียบเรียงลำดับของเรื่องราวทั้งหมดให้เข้าใจได้ง่ายๆ ควรจะเขียนสิ่งที่คิดว่าจะพูดออกมาหรือสิ่งที่คิดอยู่ลงบนกระดาษ เพื่อเรียบเรียงความคิดให้เป็นเหตุเป็นผลกันเสียก่อน เมื่อลองเขียนสิ่งที่คิดอยู่ ออกมาจริงๆ เราอาจพบว่าลำดับเรื่องราวที่วางไว้กระโดดไปกระโดดมาหรือขาดความเชื่อมโยงก็เป็นได้

เทคนิคในการฟังให้สัมฤทธิ์ผล

1) หากฟังแล้วไม่เข้าใจให้ถามทันที โดยการถามเรื่องที่ไม่เข้าใจให้ชัดเจนขณะกำลังฟังเรื่องที่คู่สนทนาพูดถ้ารู้สึกว้าวใจว่าเรื่องที่เขากำลังพูดมาไม่ค่อยเข้าใจให้ดูจังหวะที่เหมาะสมแล้วถามคู่สนทนาทันที

2) สรุปเรื่องที่คู่สนทนาพูดเป็นข้อๆ เช่น ระหว่างที่ฟังคู่สนทนาพูด ให้สรุปเรื่องที่ฟังออกมาเป็นข้อๆ ในหัวสมองเช่น

1. โปรเจกต์ A มีสมาชิกในทีมที่ตั้งใจและรับผิดชอบดีมาก
2. การทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายจำเป็นต้องใช้มาตรการ B
3. ให้สมาชิกในทีมเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการบริหารโครงการ C

หากทำได้เช่นนี้ก็เข้าใจว่าคู่สนทนาของเราต้องการถ่ายทอดข้อมูลหรือข่าวสารอะไรอย่างชัดเจน

3) การสังเกตและรวบรวมคีย์เวิร์ด (Keyword) หมายถึง การสังเกตและรวบรวมคีย์เวิร์ดที่สำคัญออกมาขณะที่กำลังฟังคู่สนทนาพูดวิธีการนี้เป็นวิธีการฟังในกรณีที่คุณสนทนาพูดออกมาทั้ง ๆ ที่ยังไม่ค่อยเข้าใจแนวคิดของตนอย่างถ่องแท้ ในขณะที่กำลังฟังคู่สนทนาพูดเราก็ควรสังเกตและรวบรวมคีย์เวิร์ดที่สำคัญๆ ไปด้วยเช่น “หากจะรวบรวมคีย์เวิร์ดที่สำคัญๆ ของเรื่องที่ฟังเมื่อสักครู่นี้ ก็จะมีเรื่อง A B แล้วก็เรื่อง C ใช่ไหมครับ” “แล้วเรื่อง A B และ C ก็อาจจะโยงไปถึงเรื่อง D ใช่ไหมครับ” เป็นต้นการฟังโดยที่รวบรวมคีย์เวิร์ดสำคัญจากนั้นค้นหาความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ของคีย์เวิร์ดแต่ละตัวเพื่อช่วยสรุปรายละเอียดของเนื้อหาที่คู่สนทนาต้องการเสนอช่วยให้คู่สนทนาซึ่งเป็นผู้พูดสามารถเรียบเรียงความคิดในหัวให้เป็นระบบ และสื่อสารได้กระชับและมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างมนุษยสัมพันธ์

มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างเพื่อนหรือหาเพื่อนที่ดี ที่รักและไว้วางใจได้ เพื่อต้องการให้การทำงานของกลุ่มเต็มไปด้วยความจริงใจ จนงานที่ต้องรับผิดชอบบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์

การปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นงานในหน่วยหรือองค์การใดๆ ก็ตามย่อมต้องการความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของหน่วยงาน เพราะงานในองค์การมีหลายแบบ หลายอย่างจึงต้องใช้คนหลายๆ คนช่วยกันทำให้เหมาะสมและสมดุลกับงาน การใช้คนหลายๆ คนทำก็ย่อมจะต่างความคิด ต่างเหตุผล ต่างจิต ต่างใจ แต่ถ้ามีมนุษยสัมพันธ์ในองค์การดี ความคิดที่ต่างกันก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้ง ไม่ก่อให้เกิดศัตรูต่อกันการทำงานก็จะราบรื่น ซึ่งจะส่งผลให้องค์การมีแต่ความมั่นคงตลอดไปสรุปการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความราบรื่นในการคบหาสมาคม
2. ก่อให้เกิดความพอใจ เกิดความยินดี อันเป็นการนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงาน
3. ก่อให้เกิดความเชื่อถือรักใคร่ซึ่งกันและกัน เป็นเสมือนญาติ มีความเอื้ออาทรแก่กัน
4. ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ทำให้มีความรู้ในเรื่องราวต่างๆ ได้ตรงกัน อันจะทำให้ไม่เกิดความบาดหมาง เกิดความสามัคคีกลมเกลียวกันในที่สุุด
5. ก่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวมีความสำเร็จในกิจการที่มีเป้าหมายเดียวกัน

เทคนิคในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

1. การปรับปรุงตัวเอง
2. การปรับตัว
3. การทำความเข้าใจกับบุคคลอื่น

1. การปรับปรุงตนเอง การปรับปรุงตนเองนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะทุกคนย่อมมีข้อบกพร่องอยู่ในตนเองไม่มากก็น้อย ไม่มีใครสมบูรณ์แบบทุกๆ อย่างข้อบกพร่องหากเกิดขึ้นในตัวเราต้องปรับปรุงโดยเร็ว เพื่อคนอื่นจะได้เห็นและเข้าใจตัวเราดีขึ้น โดยเฉพาะตัวเราควรมองคนอื่นในแง่ดีเช่นกันจึงจะทำให้เราสามารถเข้ากับคนอื่นได้ สิ่งที่เราควรปรับปรุงมีดังนี้

1.1 เครื่องแต่งกายและการแต่งกาย เครื่องแต่งกาย หมายถึง เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า ถัง และเครื่องประดับอื่น ๆ สิ่งที่เราควรใส่ใจไปทำงาน และไปในงานโอกาสต่าง ๆ ควรแต่งกายให้เหมาะกับบรรยากาศของงาน การแต่งกายก็ทำให้มีสง่า ดูภาคภูมิใจ ผู้แต่งกายดีจะมีความเชื่อมั่นในตน ไม่เกิดปมด้อย การเลือกเครื่องแต่งกายควรให้เหมาะสมกับตน ให้ถูกกับเวลาและสถานที่ เป็นไปตามสมัยนิยม

1.2 ท่าทางกิริยามารยาท ผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง แต่งกายเรียบร้อย แต่ท่าทางในการพูด เดิน และยืนเสีย ย่อมเสียบุคลิกภาพ เพราะขาดความสง่า มีบุคคลจำนวนมากที่มีกิริยาท่าทางมองไม่สุภาพ ขณะพูดทำท่าทางประกอบมากเกินไป ทำให้เสียบุคลิกภาพ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดีต้องมีการทรงตัวที่ตรง กิริยาท่าทางในทุกอริยบทงดงาม เป็นสง่าแก่ผู้พบเห็น

1.3 เจตคติ เจตคติที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่

- (1) ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีอัธยาศัยที่ดี
- (2) ร่วมมือและไว้วางใจผู้อื่น
- (3) มีความคิดริเริ่มและรู้จักรับผิดชอบ
- (4) ทำงานดี
- (5) มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น
- (6) ซื่อสัตย์
- (7) เข้าใจแ่งคิดของผู้อื่น
- (8) รู้จักฟัง

1.4 นิสัยอันพึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น นิสัย เกิดจากความเคยชิน การปฏิบัติตนหรือการกระทำสิ่งใดบ่อยๆ สม่่าเสมอ ย่อมทำให้ติดเป็นนิสัย นิสัยอันพึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นพอสรุปได้ดังนี้

- (1) ตรงต่อเวลา
- (2) มีระเบียบวินัย
- (3) มีความรับผิดชอบ
- (4) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- (5) มีความจริงใจ
- (6) เป็นผู้ฟัง และผู้พูดที่ดี
- (7) รู้จักสังเกตผู้อื่น
- (8) รู้จักควบคุมอารมณ์

2. การปรับตัว หมายถึง การพยายามทำตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นหรือสังคมอื่นที่เราต้องการจะคบหาสมาคมด้วย การปรับตัวแบ่งได้หลายประการคือ

2.1 การปรับตัวทางด้านร่างกายเช่น การแต่งกายควรแต่งกายให้เหมาะกับโอกาสและสถานที่

2.2 การปรับตัวทางด้านความคิดเห็นเช่น ยอมรับและปฏิบัติตามมติของที่ประชุม

2.3 การปรับตัวทางด้านอารมณ์ อารมณ์เป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนได้ง่ายคนๆ หนึ่งสามารถแสดงออกมาได้หลายอารมณ์ บางขณะว่าเริงเบิกบาน ไม่โกรธง่าย บางขณะฉุนเฉียวรุนแรง เพราะฉะนั้นการที่เราจะเข้ากับบุคคลอื่นได้นั้น เราจะต้องเข้าไปให้ถึงอารมณ์ของบุคคลนั้นๆ ด้วย เพื่อที่จะปรับอารมณ์ของเราให้เข้ากับเขาได้ การควบคุมอารมณ์ให้ดีอยู่เสมอ เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการปรับตัวทางด้านอารมณ์

3. การทำความเข้าใจบุคคลอื่น หมายถึง การเรียนรู้ถึงลักษณะนิสัยใจคอความต้องการและการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลอื่นเพื่อนำมาพิจารณาประกอบในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ผู้ที่จะเข้าใจผู้อื่นได้ดีต้องมีความอดทนสามารถควบคุมสติหรืออารมณ์ของตนได้ดี การเข้าใจผู้อื่นคือ การมีความเห็นอกเห็นใจ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้อื่น การคิดถึงสภาวะการอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ของผู้อื่นเพื่อที่จะพยายามเข้าใจว่าผู้อื่นพูดเช่นนั้นหรือทำอย่างนั้นก็เพราะเขามีประสบการณ์ มีฐานะความเป็นอยู่อย่างนั้นก็ย่อมต้องพูดด้วยคำพูดเช่นนั้น เราต้องยอมรับและให้อภัย การเข้าใจตนเองและผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะทำให้เราสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติงานร่วมกันได้โดยสันติทำให้งานลุล่วงไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

เทคนิคง่ายๆในการผูกมิตร

การผูกมิตรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าใครมีเพื่อนมาก และสามารถคบกันได้เป็นเวลานานโดยไม่มี การแตกแยกย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ดังนั้นเราจึงควรวิเคราะห์ว่าจะปฏิบัติ

ตนอย่างไร จึงจะรักษามิตรภาพของเราให้ดำรงอยู่ต่อไปได้หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ มี 5 ประการดังนี้

1. ย.ยิ้ม ยิ้มแย้มแจ่มใสเมื่อติดต่อหรือร่วมงานกับผู้อื่น
2. ย.เย็น เย็นใจ ไม่อวดมั่ง อดทน รอคอยโอกาสอันเหมาะสมในการติดต่อกับ บุคคลอื่น ไม่ควรเอาแต่ใจตัวเอง โมโหฉุนเฉียว โกรธง่ายใจน้อย
3. ย.ยก ยกผู้อื่นบ้างพอสมควร เพราะทุกคนชอบให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ
4. ย.ยอม ยอมโอนอ่อนผ่อนตามผู้อื่น ไม่ควรดื้อดึง และยอมเสียสละบ้างในบาง โอกาส
5. ย.ยึด ยึดมั่นในหลักการและมั่นคงในเจตนารมณ์ที่วางไว้

ฉะนั้น ยิ้ม เย็น ยก ยอม และยึด ทั้ง 5 ย. จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้าง มนุษยสัมพันธ์เบื้องต้นเพื่อปรับตัวเข้ากับเพื่อนมนุษย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรม “planning and managing”

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เวลา 30 นาที

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนและการจัดการ
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกวางแผนและจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย

วัสดุและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรม หมุดและหลอด
2. เชื่อมหมุด
3. หลอด
4. กาว

กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1

1. ครูนำอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางในการทำงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ที่เราต้องการ ว่าควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง งานที่รับผิดชอบจึงจะบรรลุผลสำเร็จ โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียน ร่วมกันอภิปรายจนกว่าจะได้ข้อสรุปร่วมกันว่า สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้งานบรรลุผล สำเร็จได้แก่การวางแผนและการจัดการ

2. ครูแนะนำให้นักเรียนทำใบกิจกรรม หมุดและหลอด ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนวางแผนการ จัดการกับปัญหาเฉพาะหน้า โดยครูให้นักเรียนใช้เวลาในการทำกิจกรรม 20 นาที

3. จากการทำใบกิจกรรมดังกล่าวครูนำอภิปรายถึงประโยชน์ของการวางแผนและการ จัดการว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากต่อชีวิตของเรา แต่กลับเป็นสิ่งที่หลายๆ คนละเลยและไม่ให้ ความสนใจครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

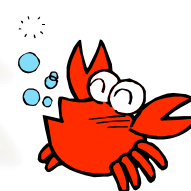
4. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการมา ใช้วางแผนจัดกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล โดยให้นักเรียน รับผิดชอบกิจกรรมในส่วน ต่างๆ ได้แก่

- การจัดกิจกรรม
- การประชาสัมพันธ์
- การประสานงาน

การประเมินผล

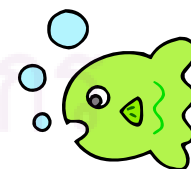
1. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
3. ผลการวางแผนจัดกิจกรรมการจัดป้ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล
4. ตัดสินจากผลงานโครงสร้างจากหมุดและหลอด

ใบกิจกรรม “หมุดและหลอด”

คำชี้แจง

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คน โดยตัวแทนกลุ่มออกมารับอุปกรณ์จากครูได้แก่เข็มหมุดและหลอดจำนวนพอสมควร
2. ให้นักเรียนสร้างโครงสร้างอะไรก็ได้จากอุปกรณ์ที่ได้รับโดยมีเกณฑ์ในการตัดสินคือต้องให้มีความแข็งแรงและสวยงามที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยมีสมาชิกทุกคนเป็นผู้ร่วมกันตัดสิน
3. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที
4. นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้
 - ปัจจัยที่ทำให้ทีมประสบความสำเร็จ
 - ปัจจัยที่ทำให้ทีมล้มเหลว
 - นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรมดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรม “team building and mastering motivation”

วัตถุประสงค์

เวลา 45 นาที

1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม
2. เพื่อให้นักเรียนช่วยกันสร้างเสริมจุดแข็งของทีม
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของตนเอง

อุปกรณ์

1. ใบกิจกรรม ปิงปองยอดรัก
2. ใบกิจกรรม dominant team
3. ปิงปอง
4. กระดาษเทา ขาว
5. ปากกาไวท์บอร์ด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูนำอภิปรายถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีมว่าเป็นการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายจะต้องมีการวางแผนร่วมกันช่วยเหลือกันและกันสมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถของตน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล อดทนและปรับตัวเข้าหากัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีมและวิธีการเสริมแรงจูงใจในการทำงานของสมาชิกในทีมให้มีความเข้มแข็ง

2. นักเรียนทำใบกิจกรรม ปิงปองยอดรัก เป็นเวลา 15 นาที เมื่อทำกิจกรรมเสร็จครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว นักเรียนร่วมกันอภิปรายและนำเสนอที่ละคน

3. นักเรียนทำใบกิจกรรม dominant team ภายในเวลา 10 นาที เมื่อนักเรียนทำใบกิจกรรมดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูนำอภิปรายถึงการสร้างจุดแข็ง และการร่วมกันแก้ไขจุดอ่อนของทีม นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นและนำเสนอที่ละกลุ่ม

4. ครูให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะวิธีการเสริมแรงจูงใจในการทำงานให้กับตนเองโดยทุกคนร่วมกันเสนอแนะและสรุปร่วมกัน

5. จากความรู้ที่เรียนมาในวันนี้ ครูให้ตัวแทนนักเรียนออกมาพูดจูงใจให้สมาชิกในชมรมเกิดความมุ่งมั่นในการนำความรู้ที่ได้รับใช้ในการทำกิจกรรมของชมรมนักร้องเพื่อโลกสวย “กิจกรรมปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืบฝิ่งให้แผ่นดิน”

การประเมินผล

1. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
3. นักเรียนทำใบกิจกรรมเป้าจุดแข็งเสร็จตามเวลาที่กำหนด
4. พิจารณาแผนการจัดกิจกรรมการจ่ายนิเทศจากขยะรีไซเคิล

ใบกิจกรรม “ ปิงปองยอดรัก ”

คำชี้แจง

1. ครูแจกปิงปองให้นักเรียนคนละ 1 ลูก ยกเว้นตัวแทนนักเรียนจำนวน 10 คน
2. นักเรียนทั้งหมดยื่นล้อมวงเป็นวงกลมห่างกันพอประมาณให้สามารถขยับตัวได้ วางปิงปองบนพื้นด้านหน้าของตนเอง
3. อาสาสมัคร 10 คนที่ไม่มีปิงปองยืนตรงกลางของวงกลมทำหน้าที่เป็นผู้แย่งปิงปองโดยสามารถใช้ทุกส่วนของร่างกายพยายามในการแย่งปิงปองมาได้ ส่วนนักเรียนที่รักษาปิงปองต้องพยายามรักษาปิงปองของตนให้ดีที่สุดแต่ห้ามให้ส่วนใดๆ ของร่างกายสัมผัสกับปิงปองเป็นอันขาด
4. นักเรียนที่ถูกแย่งปิงปองไปได้แล้วให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนที่มีปิงปองรักษาปิงปองไว้ให้นานที่สุด จนเหลือคนสุดท้าย
5. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 15 นาที
6. เมื่อจบกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่า
 - การทำงานคนเดียวต่างจากการทำงานหลายคนหรือไม่ อย่างไร
 - นักเรียนได้รับข้อคิดใดบ้างจากกิจกรรมดังกล่าว

ใบกิจกรรม “dominant team”

คำชี้แจง

1. นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 5 คน ตัวแทนกลุ่มออกมาจับอุปกรณ์คือกระดาษเทาขาว ที่ตัดเป็นวงกลมกลุ่มละ 1 แผ่นผ่านเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 ฟุต
2. กระดาษรูปวงกลมที่นักเรียนได้รับไปเปรียบเสมือนเป้าให้นักเรียนวาดวงกลมบนกระดาษดังกล่าว (เหมือนเป้าที่ยิงธนู)
3. ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดมสมองคิดถึงจุดแข็งของแต่ละคนนำมาสรุปเป็นจุดแข็งของกลุ่ม โดยจุดแข็งที่สุดให้อยู่ในเป้าวงในส่วนจุดแข็งที่มีความสำคัญน้อยลงให้อยู่ในจุดแข็งวงนอก
4. นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรม 10 นาที
5. นักเรียนร่วมกันอภิปรายทบทวนในกลุ่มถึงจุดแข็งที่สุดและจุดแข็งที่มีความสำคัญน้อยลงรวมทั้งหาวิธีการส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็งของกลุ่ม

ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความรู้เพิ่มเติมสำหรับครู

ประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม

เป็นที่ทราบกันดีว่าการทำงานร่วมกันเป็นทีมมักจะทำออกมาได้ดีกว่าการทำงานคนเดียว ผลลัพธ์ที่ได้ก็จะมีประสิทธิภาพสูงเป็นอย่างมาก พลังงานในการทำงานร่วมกันซึ่งเกิดจากการรวมเอาทักษะที่มีความแตกต่างและหลากหลายประสบการณ์ และแรงจูงใจของสมาชิกในทีมทำให้ทีมสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น ทีมที่มีประสิทธิผลจะสามารถตัดสินใจได้ดีและดำเนินการได้อย่างรวดเร็วขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์มากกว่ากลุ่มคนที่มีความสามารถสูงแต่ต่างคนต่างทำงาน และยังทำให้สมาชิกมีความสุขและมีแรงจูงใจในการทำงานสูงขึ้นซึ่งเป็นผลทำให้มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (best performance) ดังนั้นประโยชน์ต่างๆ จากการทำงานเป็นทีมสรุปได้ดังนี้

- มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นด้วยฐานความรู้และประสบการณ์ที่กว้างขึ้น
- มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นมีมุมมองที่กว้างขึ้นและสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- มีความพร้อมที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยง
- มีความรับผิดชอบต่องาน (กระจายหน้าที่ ความรับผิดชอบ และอำนาจการตัดสินใจ) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่ช่วยให้สมาชิกในทีมมีแรงกระตุ้นและแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น

ปัญหาของการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีมนั้นอาจจะต้องคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับการคำนึงถึงประโยชน์จากการทำงานเป็นทีมด้วย โดยปัญหาที่อาจเกิดจากการทำงานเป็นทีมได้แก่

- ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในทีมที่เกิดจากความแตกต่างทางปฏิกริยาและความรู้สึกที่หลากหลายของมนุษย์
- เกิดการแทรกแซงและก้าวล่วงความรู้ความเชี่ยวชาญกันระหว่างสมาชิกในทีมซึ่งอาจจะทำให้สมาชิกบางคนในทีมแสดงความสามารถและศักยภาพที่แท้จริงของตัวเองได้น้อยลง
- เวลาและพลังงานในการทำงานจะหมดไปกับการพัฒนาทีมและการสร้างความรู้สึกในการทำงานเป็นทีม
- ความล่าช้าที่อาจเกิดขึ้นได้ในการตัดสินใจ
- การครอบงำหรือมีกลุ่มอิทธิพลในทีมจะทำให้คุณค่างานของสมาชิกในทีมทั้งหมดลดลง

เทคนิคในการทำให้ทีมงานมีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ

- กำหนดวัตถุประสงค์ที่แสดงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความคุ้มค่ากับทรัพยากรและเวลาที่จะต้องเสียไปตลอดจนกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน
- คัดเลือกสมาชิกในทีมโดยดูจากความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและเจตคติของแต่ละคน ไม่ใช่ดูจากบุคลิกภาพ
- ตื่นตัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการประชุมครั้งแรก ๆ
- กำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจน
- กำหนดงานและเป้าหมายที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน
- ให้ข้อเท็จจริงและข้อมูลใหม่ๆ เสมอเพื่อสร้างความท้าทายในการปฏิบัติงาน
- ใช้การประเมินหรือวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นเชิงบวก ตลอดจนการแสดงความยกย่องชื่นชม และให้รางวัลเพื่อส่งเสริม และกระตุ้นการทำงานให้กับสมาชิกในทีม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรม “Making Decision”

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เวลา 15 นาที

1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุปกรณ์

1. บทบาทสมมติเรื่อง ตัวอยู่กับดวงวิเศษ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูให้นักเรียนรับชมการแสดงละครบทบาทสมมติเรื่อง ตัวอยู่กับดวงวิเศษ ซึ่งเนื้อหา มุ่งเน้นที่การตัดสินใจของตัวเอกของเรื่องว่าจะจัดการกับปัญหาที่หนักหน่วงในชีวิตของเขาอย่างไร

2. หลังจากชมการแสดงเสร็จครูให้นักเรียนช่วยกันตัดสินใจแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุดให้กับตัวเอกของเรื่อง โดยให้นักเรียนทุกๆ คนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแล้วเขียนความคิดเห็นของแต่ละคนลงบนกระดานเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

3. ครูนำอภิปรายในประเด็น “เราจะตัดสินใจเมื่อใดบ้าง” โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปร่วมกันว่า เราจะตัดสินใจเมื่อ

- ต้องการบรรลุเป้าหมาย
- ระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา
- เมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติ
- หลังปฏิบัติงานเสร็จและผลการประเมินงานออกมา

4. ครูนำอภิปรายถึงขั้นตอนในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นก่อน แล้วครูนำอภิปรายจนได้ข้อสรุปร่วมกันถึงขั้นตอนในการตัดสินใจดังนี้

- กำหนดปัญหา
- หาข้อมูล
- เขียนรายการตัวเลือกต่าง ๆ สำหรับแก้ไข้ปัญหา
- ตัดสินใจเลือกการกระทำ
- ลงมือกระทำ
- ประเมินผล

5. ครูยกสถานการณ์จริงประกอบการตัดสินใจโดยให้นักเรียนชมภาพของ กิจกรรมปลูก ป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติคืนผืนให้แผ่นดิน ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันปฏิบัติในสัปดาห์ที่ผ่านมาแล้วให้ นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผล

1. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม

บทบาทสมมติ : ตัวยุ่งกับถุงวิเศษ

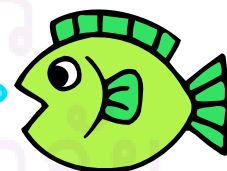

ดวงดาวดวงเล็กๆส่องประกายสว่างจ้าอยู่กลางอากาศท่ามกลางความมืดสลัวของ บรรยากาศยามพลบค่ำ มันลอยขึ้นมาจากมือของตัวยุ่งที่เพิ่งลืงลงไปในถุงวิเศษเมื่อสักครู่นี้เอง “ข้าคือดาวกายสิทธิ์ ผู้นำความปรารถนาทั้งมวลมาให้แก่ภูตผู้ค้นพบคุณค่าของตัวเองเมื่อใดที่ภูต เช่นเจ้าได้ลืงมือเข้าไปในถุงวิเศษโดยให้ความสำคัญกับตัวเองแล้วเมื่อนั้นข้าจะปรากฏตัวขึ้น ความปรารถนาอันใดของเจ้าข้าทราบทั้งหมดโดยดีแล้ว แต่ข้าขอถามย้ำในความตั้งใจของเจ้านั้น เจ้าต้องการอะไร” “ข้าต้องการให้ชายคนนี้มีแขนดังเดิม” ตัวยุ่งตอบโดยไม่ทันได้หยุดคิด “สิ่งที่เจ้า ต้องการหาใช่สิ่งที่บันดาลได้โดยง่ายเจ้าต้องมีสิ่งแลกเปลี่ยน” ดาวกายสิทธิ์ประกาศความ “ต้องใช้สิ่งใดในการแลกเปลี่ยนโปรดบอกข้ามาเถิด” ตัวยุ่งถามดาวกายสิทธิ์และดาวกายสิทธิ์เปล่ง ประกายแสงให้เจิดจ้ายิ่งขึ้นพร้อมกับบอกตัวยุ่งว่า “สิ่งนั้นคือชีวิตของเจ้า แขนของเขาจะถูกสร้าง ขึ้นด้วยพลังชีวิตของเจ้าและถุงวิเศษของเจ้าก็จะกลายเป็นของเขา” ตัวยุ่งนั่งงันอยู่นาน เมื่อได้ยิน คำตอบนั้นแต่แล้วชายพเนจรผู้เสียแขนก็พูดกับดาวกายสิทธิ์แทรกขึ้นมาว่า “แลกเปลี่ยนสิ่งอื่นได้ หรือไม่ท่านดาวกายสิทธิ์” “ถุงวิเศษเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แลกเปลี่ยนได้แต่ภูตที่ไร้ถุงวิเศษจะยังเป็นภูต อยู่หรือ” ดาวกายสิทธิ์ไขความ “มีสิ่งอื่นอีกหรือไม่ท่านดาวกายสิทธิ์” ชายพเนจรถามอีก “ไม่มีสิ่ง ใดอีกแล้ว” ดาวกายสิทธิ์เฉลยความ “ตัวยุ่ง เจ้าไม่ต้องขออะไรเพื่อข้าหรือเจ้าขอเพื่อตัวเอง เถอะ” ชายพเนจรหันไปบอกตัวยุ่ง “ถ้าข้าจะแลกด้วยชีวิตของข้าล่ะ” ตัวยุ่งเปรย “แล้วมันจะมี ประโยชน์อันใดละเจ้าตัวยุ่งเจ้าจะมั่นใจได้อย่างไรว่าข้าจะนำแขนที่เจ้าแลกมาด้วยชีวิตนั้นไปทำ แต่คุณประโยชน์ แล้วถุงวิเศษของเจ้าอีกจะมีใครใช้มันได้ดีกว่าตัวเจ้าเองชีวิตของเจ้าอาจจะเสียไป โดยสูญเปล่าก็ได้”ชายพเนจรบอกตัวยุ่งอีกครั้ง “แล้วถ้าข้าจะแลกด้วยถุงวิเศษล่ะ”ตัวยุ่งเปรยอีก

“เจ้าจะยอมทิ้งความสุขที่ผู้คนเคยได้รับจากคุณวิเศษของเจ้าเขียวหรือ อีกทั้งเจ้าก็เป็นภูตที่ไม่มีอิสระถ้าขาดคุณวิเศษไปเจ้าจะทำอย่างไรกับชีวิตที่เหลืออยู่แม้ข้าจะได้แขนคืนกลับมา แต่ก็คงต้องทุกข์ใจไปจนตลอดชีวิตที่เห็นเจ้าไม่สามารถให้ความสุขแก่ใครๆ ได้อีกเจ้าจะต้องเริ่มใหม่กับชีวิตที่ขาดคุณวิเศษแล้วเจ้าคงไม่ฝันที่จะถูกโลกแห่งภูตดึงตัวกลับไป” ชายพเนจรอธิบาย “ถ้าเช่นนั้นข้าขอเป็นอิสระจากโลกแห่งภูตได้ไหมข้าจะคอยเป็นแขนให้กับชายคนนี่ ” ตัวยุ่งถามดาวกายสิทธิ์ “สิ่งนั้นจะต้องแลกกับความทรงจำทั้งหมดของเจ้า” ดาวกายสิทธิ์ตอบตัวยุ่งหันหน้ามองชายพเนจรแล้วพูดขึ้นว่า “ท่าน ข้าควรทำเช่นไรดี” ชายพเนจรกลับหลับตานิ่งเงียบไม่มีคำตอบ “เจ้าจะไปทำอะไรเพื่อชายเห็นแก่ตัวคนนี่ทำไมเขาก็แค่หลอกใช้เจ้าเพื่อให้ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการ” ดาวกายสิทธิ์บอกตัวยุ่ง “ไม่เช่นนั้น เขาไม่ใช่คนแบบนั้นข้ารู้” ตัวยุ่งแก้ต่างแทนชายพเนจร

ถึงเวลาที่ตัวยุ่งจะต้องตัดสินใจถ้าคุณเป็นตัวยุ่งคุณจะทำตัดสินใจเช่นไร

1. แลกแขนของชายพเนจรด้วยชีวิตของตัวเอง
2. แลกแขนของชายพเนจรด้วยคุณวิเศษ
3. แลกอิสระด้วยความทรงจำของตัวเอง
4. ขอสิ่งอื่นแล้วอยู่กับชายพเนจรต่อไปตามเดิม
5. ขอกลับโลกแห่งภูต
6. อื่น ๆ

ความรู้เพิ่มเติมของครู

ความหมายของการตัดสินใจ

การตัดสินใจ คือการพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกหลายๆ ทาง ต้องตัดสินใจด้วยหลักเหตุผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบในการตัดสินใจ

องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบด้วย

1. เริ่มด้วยปัญหา ปัญหาคือสิ่งที่ต้องแก้ไขหรือสิ่งที่ไม่ตรงตามความต้องการของบุคคลหรือสิ่งที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์เพราะมีอุปสรรคมาขัดขวาง
2. วิเคราะห์ปัญหาด้วยประสบการณ์ ประสบการณ์ต่างๆ ถือเป็นบทเรียนในการตัดสินใจครั้งต่อไปถือว่าประสบการณ์มีส่วนสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจที่ดี
3. หาข้อมูลเพิ่มเติม การหาข้อมูลนั้นมีหลายช่องทาง หลายระบบ หรือการจัดการเก็บเอกสาร หลักฐานต่างๆ มีหลายแห่งที่ประมวลข้อมูลต่างๆ เอาไว้
4. แยกขยะข้อมูลที่ไม่ใช้ออก ข้อมูลที่มีมากมายเกินกว่าความจำเป็นต้องคัดเลือกโดยตัดข้อมูลที่ไม่จำเป็นทิ้งไป
5. หาทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกหลายทาง เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ ก็สามารถมองเห็นทางที่จะตัดสินใจ และทางหลายเส้นทางนั้นจะต้องมีหนึ่งทางเท่านั้นที่เรามองเห็นว่าจะได้ประโยชน์สูงสุดเพื่อเลือกใช้ต่อไป
6. ปฏิบัติตามทางเลือกนั้น ถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

จุดมุ่งหมายของการตัดสินใจ

จุดมุ่งหมายของการตัดสินใจนั้นมีมากมายหลายประการเช่น

1. จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการควบคุม ซึ่งเวลาดำเนินการแล้วต้องมีการประเมินผลด้วย
2. จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการจูงใจ เพื่อเพิ่มผลผลิตหรือสร้างงานใหม่ ๆ
3. จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับคุณภาพ เพื่อเน้นคุณภาพของผลผลิต
4. จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่
5. จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มปริมาณการผลิต

การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

การตัดสินใจเป็นเรื่องของการปฏิบัติงาน ควรคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ค้นหา รวบรวมข้อมูลและสถิติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์
2. วิเคราะห์และประเมินข้อมูล เพื่อความเป็นไปได้ในการตัดสินใจ
3. อย่ามองอะไรด้านเดียวต้องมองการณ์ไกล มองกว้าง มองลึก นึกถึงอนาคตเป็นที่ตั้ง

4. ต้องมีความกล้า กล้าที่จะได้ กล้าที่จะเสีย ตามโอกาสหรือสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น
 5. เลือกจังหวะการตัดสินใจที่เหมาะสม
 6. การตัดสินใจสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะเมื่อมีอุปสรรคมาขวางก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามความเป็นไปได้ มีการยืดหยุ่นได้
 7. ต้องมีการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ
- สูงสุด
8. ต้องมีการติดตามและประเมินผลการตัดสินใจเพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในโอกาสต่อไป

อุปสรรคในการตัดสินใจ อุปสรรคในการตัดสินใจมีสาระสำคัญดังนี้

1. ตัวเจ้าหน้าที่ หมายถึงความรู้ ความสามารถ ความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เป้าหมายของแต่ละคนในการตัดสินใจ
3. การสื่อสาร สื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร
4. ระยะเวลาในการตัดสินใจ
5. การควบคุมอารมณ์ของหัวหน้างานหรือผู้นำ
6. แรงจูงใจ ซึ่งผู้ปฏิบัติมองภาพต่างกัน
7. ระบบของงาน อาจมีหลายระบบ
8. ประเภทผู้ตัดสินใจ อาจมีหลายระดับ
9. สถานที่ ห้องทำงานย่อมดีกว่า
10. การฝังความคิดเดิม หรือตั้งใจไว้อย่างนั้น
11. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
12. สภาพแวดล้อม มีส่วนในการตัดสินใจ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสายฝน วังสระ เกิดเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2523 สำเร็จการศึกษา การศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกชีววิทยา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปีการศึกษา 2545 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย